

Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2009
Raport z badań ankietowych

Kraków, sierpień 2009

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizując zapisy „Zasad przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” (wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) oraz artykułu 21 pkt. 8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nakładających na Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej obowiązek sporządzania bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej oddaje w Państwa ręce niniejszy raport. Jest on wynikiem badań sondażowych i powstał na podstawie informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich województwa małopolskiego.

*Zespół
Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej*

SPIS TREŚCI:

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	4
WPROWADZENIE	5
WNIOSKI I REKOMENDACJE	8
TABELA WDRAŻANIA REKOMENDACJI.....	21
SZCZEGÓŁOWA ANALIZA BADAŃ	33
CZĘŚĆ I	
I. Wymogi merytoryczne i organizacyjne warunkujące uczestnictwo w projekcie systemowym w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL	33
II. Zakres realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL	45
Wsparcie grup docelowych.....	45
Narzędzia realizacji projektu	47
Program aktywności lokalnej.....	47
Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.....	48
Instrumenty aktywnej integracji	48
Partnerstwa.....	52
Wskaźniki monitoringu Priorytetu VII.....	54
III. Doświadczenia w realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL	58
IV. Ocena i rekomendacje dla projektu szkoleniowego ROPS: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”	72
V. Charakterystyka porównawcza beneficjentów i niebeneficjentów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Priorytetu VII PO KL.....	93
Zatrudnienie pracowników	93
Wykształcenie pracowników	96
Doświadczenia we wdrażaniu projektów realizowanych ze środków zewnętrznych...	97
Poziom wiedzy o PO KL	98
Sposób realizacji projektu systemowego	99
Realizacja form aktywnej integracji	102
CZĘŚĆ II	
I. Programy celowe.....	105
II. Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną	115

III. Specjalistyczne poradnictwo	119
IV. Działania na rzecz osób mających trudności z integracją ze środowiskiem	123
V. Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej	125
VI. Kadra pomocy społecznej	134
VII. Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej	140
Spis wykresów	149
Spis tabel	153
Załącznik nr 1: Wykaz jednostek, w których okres obowiązywania lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych zakończy się przed 2013 r.	154
Załącznik nr 2: Liczba pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej	156
Załącznik nr 3: Wykaz jednostek, dla których alokacja w ramach projektu systemowego z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL była zbyt niska	162
Załącznik nr 4: Wykaz jednostek korzystających ze wsparcia informacyjnego Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego	163

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CIS	Centrum Integracji Społecznej
DPS	dom pomocy społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
IP	Instytucja Pośrednicząca Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 w Województwie Małopolskim (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego)
IW	Instytucja Wdrażająca Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013 w Województwie Małopolskim (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie)
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPA	Kodeks Postępowania Administracyjnego
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	organizacja pozarządowa (non – governmental organization – ang.)
OAo	ośrodek adopcyjno - opiekuńczy
OPS	ośrodek pomocy społecznej
PAL	program aktywności lokalnej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PEAD	Europejski Program Pomocy Żywnościowej (Programme Europeen d’Aide aux Demunis – franc.)
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO KL (Program)	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 - 2013
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
UM WM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
„Zasady ...”	„Zasady przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”

WPROWADZENIE

Założenia:

Niniejsze opracowanie jest raportem z badania przeprowadzonego w ramach Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej, projektu realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Promocja integracji społecznej”. Opracowanie jest jednocześnie kontynuacją corocznego raportu dotyczącego bilansowania potrzeb pomocy społecznej przeprowadzanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Badanie skupia się wokół dwóch głównych osi:

- W zakresie dostarczania informacji wspierających efektywne wykorzystanie środków unijnych badanie pełni funkcję wspierającą Instytucję Wdrażającą w dostosowywaniu do potrzeb pomocy społecznej prowadzenia projektów systemowych w ramach aktywnej integracji oraz Instytucję Pośredniczącą w przygotowaniu dokumentu regulującego zasady efektywnego wydatkowania środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 (PO KL), a w nim regionalnego Priorytetu VII: Promocja Integracji Społecznej, Poddziałanie 7.1.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 PO KL „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”.
- W zakresie bilansowania potrzeb pomocy społecznej sondaż ma na celu:
 - ocenę sposobu i jakości realizacji ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego;
 - określenie występujących barier oraz identyfikację kierunków zmian – faktycznych i pożądanych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej województwa małopolskiego.

Opracowanie ma również stanowić podstawę realizacji szkoleniowego projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (Priorytet VII, Poddziałanie 7.1.3 PO KL – „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej”) służącego szkoleniu pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa małopolskiego w zakresie rozwoju form aktywnej integracji i rozwoju pracy socjalnej oraz poprawy systemów zarządzania tymi jednostkami.

W związku różnymi instytucjami będącymi adresatami raportu opracowanie podzielono na dwie części. Pierwsza z nich adresowana jest do Instytucji Pośredniczącej, Instytucji Wdrażającej i projektu szkoleniowego ROPS w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” i dotyczy zagadnień istotnych przede wszystkim dla wdrażania Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce. Natomiast druga część adresowana jest do służb wojewody w celu wspierania zadania administracji rządowej, jakim jest ocena efektywności pomocy społecznej w regionie. Obie części raportu identyfikują jednak zaplecze niezbędne do realizacji zadań, których dotyczą, sposób ich prowadzenia oraz określają przeszkody utrudniające ich prawidłowe wypełnianie czy wręcz podejmowanie w ogóle.

Uwagi metodologiczne:

- Badaniem objęto wszystkie gminy i powiaty Małopolski i zostało ono zrealizowane za pomocą ankiety rozsyłanej. W kwietniu 2009 roku skierowano kwestionariusze ankiet drogą pocztową oraz mailową do 179 ośrodków pomocy społecznej, 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 3 miejskich ośrodków pomocy społecznej miast na prawach powiatów, tj. wszystkich tego typu jednostek w województwie. Łącznie bilansem objęto 201 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w regionie.
 - Kwestionariusz ankiety zawierał wiele kwestii poruszanych w ramach „Bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2008”, tj. poprzedniego badania, co umożliwiło dokonanie porównań pomiędzy latami w poszczególnych obszarach tematycznych.
 - Projekt narzędzia badawczego został skonsultowany z jednostkami regionalnymi:
 - zespołem Programowania, Monitoringu i Ewaluacji PO KL Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego;
 - zespołem Pomocy i Integracji Społecznej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie;
 - zespołem projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”.
 - Badanie zostało poprzedzone pilotażem (w celu weryfikacji poprawności operacjonalizacji problemów badawczych) przeprowadzonym w trzech rodzajach jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr i mops). Pilotaż przeprowadzono w:
 - gminnych ośrodkach pomocy społecznej w: Charsznicy, Kozłowie, Słaboszowie, Trzyciążu i Liskach oraz Ośrodku Pomocy Społecznej w Kluczach i Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bukowni;
 - Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Miechowie i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Olkuszu;
 - Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie.
- Pilotaż przeprowadzono w jednostkach, które projekt systemowy w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: realizują od 2008 r.; realizują od 2009 r.; zrezygnowały z realizacji projektu w 2009 r. oraz nie realizują go w ogóle. W ramach pilotażu wzięto jednocześnie pod uwagę jednostki, które: realizują projekt w partnerstwie od 2008 r.; zrezygnowały z realizacji projektu partnerskiego w 2009 r.; realizują projekt indywidualnie od 2008 r.
- Kwestionariusz ankiety zawierał w większości pytania zamknięte. Jednak, aby uwzględnić wszystkie opinie przy wielu zagadnieniach pozostawiano możliwość poszerzenia kafeterii poprzez wpisywanie własnych opinii przez respondentów w kategorii „inne”. Jednocześnie w wielu kwestiach zadano pytania otwarte, tak aby ankietowani mieli możliwość swobodnej wypowiedzi.
 - Stosownie do celów badania i poszukiwanych informacji kwestionariusz ankiety podzielony został na następujące działy:
 - I. Strategie rozwiązywania problemów społecznych
 - II. Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) – realizacja
 - III. System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną
 - IV. Programy celowe
 - V. Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej
 - VI. Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej

VII. Kadra pomocy społecznej

VIII. Potrzeby szkoleniowe

Działy kwestionariusza kolejno identyfikowały:

- posiadanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, okresy programowania tych dokumentów, sposób ich przygotowania oraz związane z tym problemy i bariery;
- sposób organizacji projektu systemowego w ramach aktywnej integracji, a także podstawowe trudności oraz doświadczenia w tym obszarze;
- priorytetowe grupy beneficjentów ostatecznych, preferowane narzędzia aktywnej integracji (programy aktywności lokalnej oraz programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych - w przypadków powiatów); stosowane w ich ramach instrumenty aktywnej integracji;
- wdrażanie programów naprawczych i systemów profilaktycznych;
- zasięg i jakość współdziałania z trzecim sektorem przy realizacji ustawowych zadań;
- poziom zabezpieczenia środków finansowych na realizację świadczeń oraz prowadzenie i rozwój infrastruktury społecznej;
- liczebność kadry obsługującej realizowane zadania oraz aspiracje i potrzeby edukacyjne pracowników.

W/w działy kwestionariusza były na ogół wspólne dla wszystkich ankietowanych jednostek pomocy społecznej. Jednak szczegółowe kwestie zawarte w poszczególnych pytaniach były zróżnicowane w zależności od specyfiki zadań realizowanych przez dane typy jednostek. Ankietę dla gmin i powiatów różni też Dział III, który w kwestionariuszach adresowanych do jednostek gminnych dotyczy „Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną”, a w ankietach powiatowych „Specjalistycznego poradnictwa i organizacji opieki w rodzinach zastępczych”. Z kolei ankietę skierowaną do powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów) uwzględnia fakt realizacji przez nie zarówno zadań gminnych, jak i powiatowych. Reasumując narzędzie zastosowane do gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr, mops), mimo bardzo wielu wspólnych zagadnień, były trzema odrębnymi wersjami narzędzia badawczego.

- Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, mające znaczny wpływ na całościowy obraz sytuacji i wartości średnie, w przedstawionej w dalszej części opracowania szczegółowej analizie danych, traktowane były specyficznie. W zestawieniach opisujących zadania gminne figurują one w grupie gmin, w zestawieniach traktujących o zadaniach powiatowych zestawiane są z powiatami.
- Pytania ankiety dotyczyły roku zamkniętego tj. 2008, roku bieżącego tj. 2009 oraz szacunków na rok 2010.
- W związku ze 100% zwrotem analizę wyników przeprowadzono w oparciu o ankiety ze wszystkich małopolskich ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich.
- Nie wszystkie dane nadesłane przez ankietowane jednostki miały tą samą jakość, gdyż nie wszystkie z nich odpowiedziały na każde z pytań. Szczegółowe dane, co do ilości jednostek, które brały udział w odpowiedziach na poszczególne pytania ankiety zawarte są w dalszej części opracowania, w kolejno analizowanych działach.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Analiza materiału zgromadzonego w trakcie realizacji badania przeprowadzonego przez Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej w roku 2009 wśród wszystkich małopolskich ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie (łącznie 201 jednostek) prowadzi do sformułowania wielu wniosków i rekomendacji. Zostały one podzielone na dwie części, analogicznie do przedstawionych we wprowadzeniu dwóch głównych celów badania.

CZĘŚĆ I

Wnioski i rekomendacje istotne dla wsparcia realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w tym tworzenia Planu Działania dla Priorytetu VII oraz realizacji projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej służącego „podnoszeniu kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej” (Poddziałanie 7.1.3) kształtują się następująco:

- I. Jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe w Poddziałaniach 7.1.1 i 7.1.2 w Priorytecie VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w najbliższym czasie nie będą miały trudności ze spełnieniem wymogu merytorycznego uczestnictwa w Programie dotyczącego posiadania aktualnej lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Wśród wszystkich małopolskich gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej (201) jedynie 8 gmin nie posiada obecnie takiego dokumentu, przy czym wszystkie te jednostki deklarują, iż do końca 2009 roku przyjmą uchwałą Rady Gminy stosowy dokument. Należy zaznaczyć, iż taki wniosek jest potwierdzeniem przewidywanego w ubiegłorocznym badaniu rozwoju sytuacji w tym zakresie, kiedy prognozowano brak problemów jednostek gminnych i powiatowych w tym obszarze. Jednak w trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007 - 2013) część gmin i powiatów będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdyż okres obowiązywania poprzedniej zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu. Dotyczy to 47 jednostek¹ (44 gmin, 2 powiatów ziemskich i 1 powiatu grodzkiego). Rokiem, w którym zakończą się pierwsze lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych będzie rok 2010. W grudniu 2010 sytuacja ta dotyczyć będzie 26 jednostek (24 gmin, 1 powiatu ziemskiego i 1 powiatu grodzkiego). Wskazany jest zatem wcześniejszy monitoring działań tych jednostek podejmowanych w celu opracowania kolejnego dokumentu strategicznego tak, aby brak aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie stał się barierą w realizacji projektów systemowych w kolejnych latach.
- II. Jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki muszą spełnić do końca 2010 r. wymogi organizacyjne dotyczące odpowiedniego poziomu zatrudnienia. Obecnie sytuacja jednostek w tym zakresie jest dość niekorzystna:
 - wymogi organizacyjne stawiane beneficjentom Poddziałania 7.1.1, tj. jednostkom realizującym zadania gminne (ośrodkom pomocy społecznej i miejskim ośrodkom pomocy społecznej

¹ Podczas analizy materiału badawczego zdiagnozowano 42 gminy, w których zakończy się okres obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych przez zakończeniem realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednak informacje uzyskane drogą telefoniczną od jednostek, które nie wypowiedziały się w tej kwestii w ankiecie pozwoliły wyłonić dodatkowo 2 takie gminy.

powiatów grodzkich), dotyczące zatrudniania pracowników socjalnych w proporcji: 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż 3 takich pracowników w jednostce są spełniane obecnie przez większą niż w roku ubiegłym liczbę jednostek gminnych. Mimo to nadal wymogi te spełniają jedynie 63 ośrodki pomocy społecznej (ze 179, tj. 35,2%) i 2 z 3 funkcjonujących miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich. Dodatkowo 17 ośrodków pomocy społecznej niespełniających dotąd omawianego wymogu deklaruje dostosowanie się do niego do końca 2009 r. Problem ze spełnieniem wymogu organizacyjnego dotyczy zatem co najmniej 91 jednostek gminnych², co stanowi aż 50,8% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce. Należy zaznaczyć, iż w grupie ośrodków niespełniających w trakcie realizacji badania obu elementów wymogu organizacyjnego 7 jednostek - w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - przyjęło już dodatkowych pracowników socjalnych. Niepokojącym jest jednak fakt, iż mimo to nie spełniają ciągle wspomnianego wymogu.

Pomimo, iż gminne jednostki pomocy społecznej mają jeszcze ponad rok na dostosowanie się do omawianego wymogu wydaje się zasadnym już obecnie zastanowić się nad rozwiązaniami ułatwiającymi tym jednostkom zatrudnienie wymaganej ilości pracowników socjalnych. Tym bardziej, iż problem związany ze zbyt małymi zasobami kadrowymi w pomocy społecznej zdiagnozowany był już w poprzednim badaniu i choć obecnie więcej jednostek spełnia wymagane w Programie kryterium organizacyjne wciąż jednak niski poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w województwie małopolskim może być poważną przeszkodą w realizacji projektów systemowych z obszaru aktywnej integracji, a tym samym w osiągnięciu celów Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;

- wymóg organizacyjny, który mają spełnić realizatorzy Poddziałania 7.1.2, tj. jednostki realizujące zadania powiatowe (powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich), dotyczy zatrudniania co najmniej jednego doradcy do spraw osób niepełnosprawnych w jednostce. Obecnie warunek ten spełnia 14 powiatowych centów pomocy rodzinie z 19 funkcjonujących w Małopolsce. Dodatkowo 1 powiatowe centrum pomocy rodzinie i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego deklarują spełnienie omawianego wymogu do końca 2009 r.

Należy zaznaczyć, iż sytuacja w zakresie omawianego wymogu uległa znacznej poprawie od ubiegłego roku (2008), kiedy w żadnym powiatowym centrum pomocy rodzinie w regionie i w dwóch z trzech miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich³ nie zatrudniano takich specjalistów. Jednak ciągle jeszcze 3 powiatowe centra pomocy rodzinie⁴ i 2 miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich muszą do końca 2010 r. zatrudnić doradcę ds. osób niepełnosprawnych, by spełnić wymóg organizacyjny uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. Generalnie można jednak przewidywać, iż w 2010 r. jednostki powiatowe nie będą miały trudności ze spełnieniem wymogu organizacyjnego uczestnictwa w Programie dotyczącego zatrudniania co najmniej jednego doradcy do spraw osób niepełnosprawnych w jednostce.

² 8 ośrodków pomocy społecznej nie wypowiedziało się w tej kwestii w 2009 r. i nie znana jest sytuacja w tych jednostek dotycząca wymogów organizacyjnych.

³ 1 mops powiatu grodzkiego w 2008 r. nie wypowiedział się w tej kwestii.

⁴ 2 powiatowe centra pomocy rodzinie nie wypowiedziały się w tej kwestii w 2009 r. i nie znana jest sytuacja w tych jednostce dotycząca wymogu organizacyjnego.

- III.** Program Operacyjny Kapitał Ludzki, oprócz wymogów merytorycznego i organizacyjnych w zakresie współpracy z publicznymi służbami zatrudnienia zaleca zastosowanie dodatkowo jeszcze jednej zasady. Dotyczy ona formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, a właściwymi terytorialnie urzędami pracy. Wyniki badania wskazują, iż generalnie jednostki gminne współpracują z powiatowymi urzędami pracy (166 ośrodków pomocy społecznej, tj. 92,7% oraz wszystkie trzy funkcjonujące miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich). Z deklaracji respondentów wynika, że w ramach owej współpracy spełniane są wymogi w tym zakresie zapisane w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”. Wydaje się jednak, iż współpraca ta nie ma usystematyzowanego charakteru, ale jest raczej odpowiedzią na bieżące potrzeby. Znajduje to potwierdzenie w kolejnych danych z badania - formalnie usankcjonowane porozumienia ma jedynie 61 ośrodków pomocy społecznej (36,7%)⁵ i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego, a kolejne 37 ośrodków pomocy społecznej (22,3%) zamierza podpisać stosowne porozumienie do końca 2009 r. Ponieważ blisko 40% ośrodków pomocy społecznej (65 jednostek) nie planuje formalnego usankcjonowania współpracy z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy wydaje się zasadnym szerokie promowanie płynących z niej korzyści (np. poprzez organizowanie wspólnych spotkań obu typów jednostek), czy wręcz wprowadzenie przez instytucje koordynujące Program systemowego wymogu zawiązywania formalnej współpracy między tymi typami jednostek. Wydaje się bowiem, iż formalne porozumienie może pomóc w rozwiązywaniu różnych problemów, związanych zwłaszcza z „nakładaniem się” wsparcia kierowanego przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe urzędy pracy do beneficjentów ostatecznych.
- IV.** W ramach realizacji projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jednostki pomocy społecznej wspierają grupy docelowe, które są w centrum ich zainteresowania z racji zadań ustawowych, jakie realizują. Priorytetowymi grupami docelowymi w ramach projektów z Poddziałania 7.1.1 są dla ośrodków pomocy społecznej osoby bezrobotne i ubogie. Powiatowe centra pomocy rodzinie realizując projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.2 działania kierują głównie do osób niepełnosprawnych, młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej.
- V.** Narzędzia aktywnej integracji, oprócz podstawowego - kontraktu socjalnego, nie są powszechnie stosowane przez jednostki pomocy społecznej w ramach realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:
- program aktywności lokalnej przygotowany został jedynie przez 18% gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 oraz tych, którzy zrezygnowali z jego realizacji w 2009 roku⁶ (33 jednostki);

⁵ Pytanie dotyczyło ośrodków pomocy społecznej, które zadeklarowały w badaniu, że współpracują z powiatowymi urzędami pracy – łącznie 166 jednostek.

⁶ Pytanie dotyczyło gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 oraz tych, którzy zrezygnowali z jego realizacji w 2009 roku – łącznie 183 jednostki, w tym 161 ops, 19 pcp i 3 mops.

- program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowany był przez 32% (tj. 7 jednostek) mogących go stosować w ramach Poddziałania 7.1.2, tj. powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich.

Aby jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 upowszechniały w/w narzędzia aktywnej integracji należy zintensyfikować działania promujące je oraz zachęcać pracowników jednostek pomocy społecznej do pogłębiania wiedzy w tym zakresie, a przez co poznawania korzyści, jakie można uzyskać poprzez stosowanie programów skierowanych nie do pojedynczych klientów, ale także otoczenia osób, czy nawet całych społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- VI.** Realizatorzy projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki stosują (z różnym nasileniem) przewidziane w Programie instrumenty aktywnej integracji. Jednak brak wiedzy w zakresie klasyfikowania instrumentów może powodować z jednej strony nieprawidłowe przypisywanie stosowanych działań do odpowiednich grup instrumentów, a przez to problemy z realizacją odpowiedniej ich ilości (w ramach realizacji aktywnej integracji beneficjenci zobowiązani są zastosować jednocześnie trzy takie instrumenty), z drugiej zaś niewykorzystywanie możliwości wsparcia dla beneficjentów ostatecznych, jakie daje Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Wydaje się więc celowym promowanie konieczności doskonalenia się także w tym zakresie.
- VII.** Prowadzenie projektów systemowych w partnerstwie nie jest rozpowszechnione wśród realizatorów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W ramach opisywanych projektów systemowych istnieje w 2009 r. jedynie 9 takich partnerstw, w których łącznie uczestniczy 26 jednostek pomocy społecznej⁷ (tj. 14,7%, w tym 24 ośrodki pomocy społecznej i 2 powiatowe centra pomocy rodzinie). Trudności związane z zarządzaniem i rozliczaniem takich projektów są na tyle duże, iż powodują brak zainteresowania tą formą realizacji projektu. Wydaje się, iż premiowanie jednostek realizujących projekty systemowe w partnerstwie dodatkową pulą alokowanych środków także nie zwiększy owego zainteresowania. Aby przekonać jednostki do zawiązywania współpracy partnerskiej w ramach projektów systemowych wydaje się koniecznym uproszczenie reguł realizacji takiej współpracy i przybliżania metod pracy w partnerstwie. To ostatnie wymagać będzie sporych nakładów promocyjnych, gdyż beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki nie są zainteresowani nawet szkoleniami w tym zakresie.
- VIII.** Dla jednostek pomocy społecznej w Małopolsce realizacja projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest dużym wyzwaniem. Jednostki te w zasadzie nie miały wcześniej żadnych doświadczeń w realizacji jakichkolwiek projektów z wykorzystaniem środków zewnętrznych. Mimo to jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w większości podjęły się samodzielnego napisania wniosków aplikacyjnych, a następnie koordynowania projektów. Jest to pozytywne zjawisko, gdyż wiedza jaką zdobywają pracownicy przy realizacji projektów pozostaje w jednostce i może procentować bardziej efektywną pracą nie tylko w ramach realizacji projektu systemowego, ale także po jego

⁷ Pytanie dotyczyło gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 – łącznie 177 jednostek, w tym 155 ops, 19 pcpr i 3 mops.

zakończeniu, czy realizacji innych zadań. Należy jednak zauważyć, iż – jak wynika z badania – jednostki pomocy społecznej zostały pozostawione samym sobie przez władarzy gmin i powiatów, gdyż wsparcie wójtów, burmistrzów, czy starostów dla jednostek pomocy społecznej polega głównie na spełnianiu ustawowych obowiązków i nie stanowi dla nich oparcia w podejmowaniu nowych wyzwań, jakimi są realizowane projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dlatego celowym byłoby promowanie wśród gospodarzy gmin i powiatów pozytywów, jakie daje wdrażanie tych projektów w społeczności lokalnej.

- IX.** Beneficjenci Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 dostrzegają pozytywny wdrażania projektów systemowych na swoim terenie. Z jednej strony jednostki realizujące te projekty zauważają nowe możliwości pomocy beneficjentom ostatecznym. Z drugiej zaś - wyposażenie pracowników socjalnych w nowe metody pracy z klientami oraz możliwość wzmocnienia finansowego jednostek, a także poprawę odbioru społecznej pracy jednostki.
- X.** Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oprócz pozytywów płynących z wdrażania projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zauważają wiele mankamentów Programu, które mogą nie zachęcać do włączania się nowych jednostek pomocy społecznej w realizację projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL lub przyczynić się do rezygnacji kolejnych jednostek z uczestnictwa w Programie, a przez co stanowić poważną przeszkodę we wdrażaniu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce w następnych latach. Należą do nich głównie biurokracja towarzysząca realizacji projektów systemowych oraz kłopoty związane z prowadzeniem projektu, dotyczące opóźnień realizacji powstałych wskutek przesunięcia się w czasie rozpoczęcia wdrażania Programu oraz zbyt późnego przekazywania środków do gmin i powiatów. Problemy sprawiają również niejasne i skomplikowane zasady realizacji projektu, które na dodatek ulegają ciągłym zmianom. Należałoby usprawnić przekazywanie środków finansowych do jednostek, gdyż opóźnienia w tym zakresie powodują duże problemy w realizacji projektów systemowych dotyczące finansowania działań projektu (zawierania umów z wykonawcami usług, zatrudniania pracowników itp.) oraz kumulację zadań w krótkim czasie, co obniża efektywność ich realizacji. Wydłużony czas realizacji projektu mógłby z kolei skutkować także wdrażaniem bardziej pracochłonnych narzędzi aktywności lokalnej, jak np., pogramy przewidziane w Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (aktywności lokalnej i integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych), realizację instrumentów, wymagających prowadzenia długofalowej pracy socjalnej. Aby usprawnić pracę realizatorom projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 należy zastanowić się także nad skuteczniejszymi sposobami przekazu bieżącej informacji od instytucji koordynujących Program, np. poprzez przekazywanie na bieżąco drogą elektroniczną informacji o zmianach wytycznych. Tym bardziej, że odnotowano niewielki spadek ocen (w porównaniu z ubiegłym rokiem) dotyczących jakości przepływu bieżących informacji nt. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przekazywanych przez instytucje koordynujące Program.
- XI.** Generalnie można przypuszczać, iż wskaźniki monitoringu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki założone w Planie Działania dla Priorytetu VII Działania 7.1 na 2009 r. dotyczące liczby klientów, którzy zakończyli udział w projekcie systemowym są możliwe do osiągnięcia, gdyż deklaracje badanych jednostek w tym zakresie są zbliżone do założonych wartości wskaźników. Nieco gorzej wygląda sytuacja związana z realizacją wskaźnika dotyczącego ilości beneficjentów ostatecznych

z terenów wiejskich, którzy zakończyli udział w projekcie systemowym i zawartych w ramach realizacji projektów systemowych kontraktów socjalnych. W tym zakresie zdiagnozowano mniejszą realizację, niż założona w przyjętych wskaźnikach. Jednak braki danych, jakie pojawiły się w odpowiedziach dotyczących tej kwestii wśród jednostek, które realizują projekty systemowe i obejmują wsparciem beneficjentów ostatecznych pozwalają przypuszczać, iż jednostki pomocy społecznej zrealizują założony plan. Szacunki jednostek objętych badaniem na rok przyszły, tj. 2010 raczej nie wskazują także na spadek liczby klientów objętych wsparciem w ramach projektów systemowych. Jednak trzeba zwrócić uwagę, iż realizatorzy projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (zarówno w gminach, jak i powiatach) w kontekście negatywnych doświadczeń związanych z realizacją projektu systemowego podnosili problemy związane z rekrutacją i utrzymaniem w projekcie beneficjentów ostatecznych. Należy zastawić się czy w przyszłości nie będzie to stanowić przeszkody w osiągnięciu założonych wskaźników monitoringu Priorytetu VII, Działania 7.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednocześnie należy zintensyfikować działalność szkoleniową w zakresie pozyskiwania beneficjentów ostatecznych, tym bardziej, iż w badaniu zdiagnozowano spore zainteresowanie szkoleniowe w tym zakresie.

XII. Z badania wynika, iż środki alokowane na jednostki gminne i powiatowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są dla większości z nich odpowiednie. Jest jednak grupa realizatorów projektów systemowych (30 jednostek, tj. 16,4% z 183, w tym 25 ops, 4 pcpr i 1 mops)⁸ nie zadowolona z wysokości alokacji. Dla skutecznego wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy zastanowić się nad indywidualnym rozpatrywaniem takich przypadków, by jak najlepiej zagospodarować środki w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

XIII. Głównym źródłem wsparcia informacyjnego dla większości jednostek pomocy społecznej przy realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zakresu aktywnej integracji jest doradztwo i szkolenia projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” (159 wskazań, tj. 77,7%). Równie często wymienianym przez badane jednostki sposobem zdobywania informacji jest wymiana doświadczeń pracowników jednostek pomocy społecznej (138 wskazań, tj. 69,3%). Warto zauważyć, iż ważnym forum umożliwiającym wymianę poglądów pracowników pomocy społecznej Małopolski są w/w szkolenia organizowane przez ROPS w Krakowie.

Najczęściej wskazywaną instytucją szkolącą pracowników jednostek pomocy społecznej był także projekt ROPS w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”. Jeżeli chodzi o formy szkoleniowe, na które jest największe zapotrzebowanie wśród realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2, to generalnie są to szkolenia oraz warsztaty (151 wskazań, tj. 77,0%; w tym: 131 ośrodków pomocy społecznej, 17 powiatowych centrów pomocy rodzinie, 3 miejskie ośrodki pomocy społecznej). Także ważną formą wsparcia szkoleniowego jest ciągle doradztwo. Świadczyć to może o dużej potrzebie rozwiązywania

⁸ Pytanie dotyczyło gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 oraz tych, którzy zrezygnowali z jego realizacji w 2009 roku – łącznie 183 jednostki, w tym 161 ops, 19 pcpr i 3 mops.

indywidualnych problemów, jakie napotykają w trakcie realizacji swoich projektów jednostki pomocy społecznej. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom jednostek należy prowadzić doształcanie poprzez preferowane formy szkoleń oraz wzmacniać funkcję doradczą projektu szkoleniowego ROPS.

XIV. Generalnie należy stwierdzić, iż największym zainteresowaniem respondentów związanym z uczestnictwem w 2010 r. w szkoleniach organizowanych przez projekt Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” cieszy się tematyka związana z zarządzaniem projektem oraz niezmiennie od lat przepisami prawa. Natomiast istnieje dość małe zainteresowanie doskonaleniem narzędzi aktywnej integracji i stosowanych w tym zakresie instrumentów aktywnej integracji oraz prowadzeniem projektów partnerskich. Jeżeli chodzi o preferowane tematy szkoleń na 2010 rok w ramach omówionych wyżej ogólnych działań tematycznych, są to:

- W ramach bloku tematycznego „zarządzanie projektem” ciągle istnieje duże zapotrzebowanie na szkolenia z zakresu rozliczania projektu, kwalifikowalności kosztów projektu oraz przygotowywania wniosku o dofinansowanie. Jednostki zadeklarowały zainteresowanie także szkoleniami przybliżającymi sposoby pozyskiwania beneficjentów ostatecznych. Jednak nie wykazują zainteresowania promocją projektu, mimo iż oba zakresy są połączone ze sobą.
- W zakresie stosowania przepisów prawna najczęściej jednostki pomocy społecznej wskazują na potrzebę szkoleń związanych ze zmianami w ustawie o pomocy społecznej.
- Zainteresowanie szkoleniami z zakresu stosowania narzędzi realizacji projektu jest dość zróżnicowane. Pracownicy ośrodków pomocy społecznej najczęściej są zainteresowani szkoleniami dotyczącymi kontraktów socjalnych, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie – programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Najmniejsze zainteresowanie, wśród trzech narzędzi możliwych do stosowania w ramach realizacji projektu systemowego PO KL, wzbudzają szkolenia przybliżające wdrażanie programu aktywności lokalnej. Tak małe zainteresowanie tą tematyką jest niepokojące. Wydaje się, iż należy wzmocnić działania promocyjne i szkoleniowe pokazujące wartości pracy tym narzędziem. Tym bardziej, iż obejmuje ono swym zasięgiem nie pojedyncze osoby, ale całe społeczności. Daje więc możliwość szerszego oddziaływania na grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w celu niwelowania tego zagrożenia oraz integracji ze środowiskiem osób już wykluczonych.
- Istnieje małe zainteresowanie jednostek pomocy społecznej poszerzaniem wiedzy w zakresie instrumentów aktywnej integracji stosowanych w ramach narzędzi realizacji projektu. To dość niskie zainteresowanie jest zastanawiające, gdyż beneficjenci zawierając choćby kontrakty socjalne (dość powszechnie stosowane przez jednostki narzędzie aktywnej integracji) w ramach realizacji projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 zobowiązani są do stosowania co najmniej trzech rodzajów tych instrumentów. Jednocześnie, jak wykazała wcześniejsza analiza, nie zawsze jednostki pomocy społecznej właściwie przypisują realizowane działania właściwym instrumentom aktywnej integracji. Należy więc także w tym zakresie zintensyfikować działania zachęcające jednostki do udziału w szkoleniach.
- Szkolenia przybliżające tematykę realizacji projektów partnerskich nie cieszą się zbyt dużym zainteresowaniem. Takie małe zainteresowanie tą tematyką może wynikać z faktu, że bardzo mało jednostek pomocy społecznej realizuje projekty partnerskie w ramach realizacji

projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2. Pracownicy nie mając zbyt dużo czasu, który można poświęcić na doskonalenie zawodowe, rezygnują ze szkoleń, których tematyka nie będzie później wykorzystywana w praktyce. Jednak szkolenie pracowników jednostek pomocy społecznej w tym zakresie jest istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż przybliży realizację projektów partnerskich.

- Dość zastanawiającym jest brak chęci uczestnictwa pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w szkoleniach z zakresu prowadzenia partnerstw z powiatowymi urzędami pracy, mimo iż takie współdziałanie jest zalecane w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. Brak zainteresowania tego typu szkoleniami można interpretować znajomością tematu – niemal wszystkie jednostki deklarują, że współpracują z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy. Jednak formalne porozumienia tego typu wciąż nie są powszechne. Szkolenia także w tym zakresie są istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż promują zalety formalizacji takiej współpracy.

XV. Z analizy materiału badawczego wynika, iż ośrodki pomocy społecznej, które w tym roku zrezygnowały z realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są w najtrudniejszej sytuacji kadrowej – żaden z nich nie spełnia w chwili obecnej wymogów formalnych PO KL dotyczących zatrudniania przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich pracowników w jednostce. Jednostki te nie miały też wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego, a wnioskiem aplikacyjnym i koordynowaniem Programu zajmowały się jedynie osoby zatrudnione w ośrodku. Zaplecze kadrowe, jakim dysponowały te ośrodki pomocy społecznej prawdopodobnie nie wystarczyło do realizacji dodatkowych zadań, jakimi było wdrażanie aktywnej integracji w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Nie można bowiem zapomnieć, iż kadra ośrodków pomocy społecznej realizuje dotychczasowe zadania ustawowe. Wydaje się, iż jednostki te podjęły wyzwanie, ale nie były w stanie mu sprostać.

XVI. Z badania wynika, iż ośrodki pomocy społecznej, które nie przystąpiły do tej pory do realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 nie są w tak złej sytuacji kadrowej jak np. te, które w 2009 roku zrezygnowały z realizacji projektów systemowych – 13 jednostek na 18 w tej grupie spełnia jeden z elementów wymogu organizacyjnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a mianowicie zatrudnianie przynajmniej trzech pracowników socjalnych w jednostce. Z drugiej strony tylko trzy z nich spełniają dwa kryteria organizacyjne przystąpienia do PO KL (zatrudnianie przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich pracowników w jednostce). Tak duża liczba jednostek w tej grupie (15 na 18), która nie spełnia wymogu zatrudniania pracowników socjalnych w proporcji do mieszkańców gminy (1 do 2 000) może świadczyć o dużej liczbie środowisk wymagających wsparcia, jakie obejmują swym działaniem jednostki. Sytuacja kadrowa w tych ośrodkach także nie sprzyja więc podejmowaniu dodatkowych zadań, będzie więc dość trudno przekonać je do realizacji projektów systemowych. Także ta grupa jednostek nie posiada w większości wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących jakiegokolwiek środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego.

XVII. Generalnie z analizy wynika, iż brak doświadczenia jednostek pomocy społecznej w realizowaniu projektów zewnętrznych jest najważniejszą przyczyną nie realizowania projektów systemowych

w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL. Niewątpliwie negatywną decyzję o podjęciu się realizacji w/w projektów wzmocnił mały zasób informacji o Programie, a przy tym niezrozumiałe dla jednostek pomocy społecznej i skomplikowane zasady realizowania projektów systemowych. Na te czynniki nakładają się jeszcze małe zasoby kadrowe. Wszystko powoduje, iż realizacja projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest zbyt dużym obciążeniem dla tych jednostek.

CZĘŚĆ II

Wnioski i rekomendacje dotyczące oceny sposobu i jakości realizacji dotychczasowych, ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego kształtują się następująco:

- I. Większość jednostek pomocy społecznej (151, tj. 75,1%) realizowało na swoim terenie w 2008 r. programy rządowe. Jednak już wdrażanie programów osłonowych nie było tak powszechne. 155 jednostek pomocy społecznej (77,1%, w tym 141 ops, 13 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego) nie prowadziło w 2008 r. na swoim terenie programów celowych, które wynikają z rozeznaczonych potrzeb społeczności lokalnej.

Tak duży odsetek jednostek pomocy społecznej, nie realizujących programów wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, czy powiatu skłania do stwierdzenia, iż istnieją przeszkody, z powodu których jednostki pomocy społecznej w Małopolsce nie wywiązują się z realizacji ustawy o pomocy społecznej w tym obszarze. Głównymi problemami w tworzeniu i realizowaniu programów osłonowych wymienianymi przez jednostki pomocy społecznej są braki kadrowe w jednostkach oraz ograniczone środki finansowe. Oprócz wymienionych wyżej dwóch głównych barier tworzenia programów celowych część jednostek wskazywało także na braki lokalowe.

W celu upowszechniania potrzeby realizacji programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb należy wskazywać konieczność realizowania tych programów oraz umożliwiać doskonalenie potencjalnych realizatorów w zakresie zasad planowania i wdrażania projektów jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie.

- II. Większość gmin (122 jednostki, tj. 68,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu, tj. Kraków, Nowy Sącz i Tarnów w 2008 r. posiadały system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Jednak aż 56 ops (31,3%) nie organizuje na swoim terenie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Porównując sytuację dotyczącą funkcjonowania gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w roku 2007 i 2008 r. należy odnotować jednak wzrost odsetka gmin, które w ciągu roku zbudowały taki system.

Pod pojęciem „systemu” gminy realizują bardzo różne działania, a rozumienie idei zapisu ustawowego nie jest jednolite. Wsparcie dla dzieci i ich rodzin polega w gminach głównie na pracy socjalnej. W ramach systemu diagnozowano i monitorowano także środowisko lokalne pod kątem występowania różnych zagrożeń. Jednak częstym przykładem działań pomocowych w ramach systemu była współpraca ops z osobami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, co wskazuje na to, iż większość gmin rozumie intencje ustawodawcy i opracowuje rozwiązania systemowe.

W tworzeniu i realizacji systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną istnieją spore ograniczenia. Dotyczą one głównie trudności związanych ze współpracą międzyinstytucjonalną. Przedstawiciele gminnych jednostek pomocy społecznej wskazywali na brak zaangażowania

ze strony instytucji, które powinny system tworzyć, niedrożność przepływu informacji między poszczególnymi instytucjami oraz rozproszenie i indywidualizację działań instytucji. Dodatkową przeszkodą w tym zakresie są braki kadrowe w jednostkach pomocy społecznej, a także problemy finansowe jednostek oraz brak infrastruktury socjalnej (mieszkań socjalnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, świetlic socjoterapeutycznych, a także lokali na prowadzenie tego typu wsparcia dla dzieci i ich rodzin).

Aby upowszechnić tworzenie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w regionie wydaje się koniecznym wskazywanie potrzeby realizacji systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, a jednocześnie umożliwianie doskonalenia się instytucji mogących współtworzyć system w celu bardziej efektywnej i kompleksowej pomocy osobom potrzebującym jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim.

- III.** Trzy wymagane ustawą o pomocy społecznej rodzaje specjalistycznego poradnictwa (prawne, psychologiczne i rodzinne) oferowane są w 13 powiatach ziemskich i we wszystkich trzech istniejących w Małopolsce powiatach grodzkich. Natomiast ze świadczenia specjalistycznego poradnictwa nałożonego przez Ustawodawcę nie wywiązuje się 6 powiatowych centrów pomocy rodzinie, przy czym 5 z nich prowadzi dwa rodzaje specjalistycznego poradnictwa, a jedna jednostka powiatowa jedynie jeden jego rodzaj.

Ogółem poradnictwo prawne prowadzi 17 z 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie, psychologiczne oferowane jest w 16 powiatach, a rodzinne funkcjonuje w 17 powiatach ziemskich.

Porównując sytuację w roku 2008, z tą jaka miała miejsce w 2007 r. w zakresie funkcjonowania poradnictwa specjalistycznego dla mieszkańców powiatu należy odnotować, iż o ile w ubiegłym roku tylko dwa powiaty ziemskie nie spełniały wymogu ustawowego mówiącego o konieczności zapewnienia mieszkańcom trzech rodzajów specjalistycznego poradnictwa, o tyle w 2008 roku takich powiatów jest aż 6. Zwiększyła się ilość powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 4 jednostki), które prowadzą tylko dwa rodzaje specjalistycznego poradnictwa dla mieszkańców.

Zmniejszenie się liczby powiatów oferujących specjalistyczne poradnictwo jest niepokojącym zjawiskiem. Należy zastanowić się nad skutecznymi sposobami oddziaływania na jednostki powiatowe w celu wskazania konieczności oferowania mieszkańcom niepieniężnej formy wsparcia, jaką jest specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne.

- IV.** Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem świadczona przez powiaty przybiera różne formy. Jednak w zdecydowanej większości dotyczy ona wsparcia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze. Wśród działań prowadzonych w tym zakresie wymieniano prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa dla osób wymagających takiego wsparcia lub udzielanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (najczęściej w formie mieszkań chronionych), a także pomoc pieniężną na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Należy zauważyć, iż podobnie jak przed rokiem wymienione rodzaje pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem są najczęściej jednokierunkowymi działaniami, odpowiadającymi bieżącym potrzebom klientów. Natomiast od lat dość rzadko osoby mające trudności w integracji ze środowiskiem obejmuje się kompleksowym wsparciem.

Wydaje się, iż należy promować tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, a jednocześnie wspierać szkoleniowo jednostki

pomocy społecznej zakresie tworzenia kompleksowych programów pomocy takim osobom, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie. Trzeba zaznaczyć, iż omawiana grupa jest priorytetową grupą docelową w realizowanych projektach systemowych w ramach Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, co daje możliwości jednostkom powiatowym świadczenia bardziej kompleksowego wsparcia.

- V.** Ponad połowa (64,2%) małopolskich jednostek pomocy społecznej (tj. 129 z 201) współpracowała w 2008 r. z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji swoich zadań. Taką współpracę prowadziły wszystkie trzy funkcjonujące w województwie miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, a także 17 z 19 pcpr (tj. 89,4%). Stosunkowo najmniej jednostek współpracujących z organizacjami pozarządowymi wywodzi się grupy jednostek gminnych (109 ops, tj. 60,9%). Jednak zlecenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej ma węższy zasięg niż ogólna współpraca z nimi. Jedynie 27,9% jednostek (tj. 56 z 201) prowadziło w roku 2008 r. takie działania. O ile we wszystkich powiatach grodzkich i większości ziemskich (14 pcpr), są zlecane takie zadania w ramach współpracy z III sektorem, o tyle w jednostkach gminnych jest to dość rzadkie – tylko 39 ops zleca zadania z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym. Aż 133 badane jednostki (tj. 66,2%, w tym: 129 ops i 4 pcpr) nie zlecały organizacjom pozarządowym realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej w roku 2008.

Należy zauważyć, iż administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej nadal nie wykorzystuje w pełni zapisanych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie form współpracy z organizacjami pozarządowymi. Co więcej w porównaniu z rokiem 2008 zakres współpracy z podmiotami III sektora wydaje się być mniejszy. Przyczyną takiej sytuacji są m.in. ograniczenia, jakie występują w tym zakresie. Z badania wynika, iż dotyczą one głównie małej ilości podmiotów III sektora (lub ich braku na danym terenie). Wśród innych barier niezbyt szeroko prowadzonej współpracy z organizacjami pozarządowymi można zauważyć: zbyt duże wymogi prawne i proceduralne wobec podmiotów realizujących zadania publiczne, ograniczenia finansowe jednostek pomocy społecznej, brak zainteresowania współpracą ze strony organizacji pozarządowych.

W celu intensyfikacji współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych wydaje się celowym wskazywanie potrzeby prowadzenia takiej współpracy oraz prowadzenie działań szkoleniowych wśród jednostek pomocy społecznej przybliżających tematykę współpracy z podmiotami III sektora. Należy także wspierać istniejące organizacje pozarządowe poprzez umożliwienie im doskonalenia zawodowego. Dodatkowo zasadnym wydaje się dostarczanie wsparcia informacyjnego jednostkom pomocy społecznej w zakresie kondycji III sektora i problemów organizacji pozarządowych w zakresie współpracy z administracją publiczną.

- VI.** Najwięcej pracowników zatrudniają miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich. W trzech istniejących w Małopolsce tego typu jednostkach zatrudniano w 2008 r. 85, 94 i 642 pracowników. Zasoby kadrowe w pozostałych typach jednostek pomocy społecznej są w większości przypadków dość skromne. W ośrodku pomocy społecznej jest zatrudnionych średnio 14 pracowników, najczęściej 9 osób. Jednak między ops są spore różnice w liczebności kadry. W województwie Małopolskim istnieją bardzo małe ośrodki gminne zatrudniające tylko trzech pracowników (funkcjonuje 5 takich ops), ale są i takie, w których pracuje nawet i 71 osób (w jednej

jednostce). W powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnionych jest średnio 13 osób. Jednak liczebność kadry w poszczególnych jednostkach jest dość zróżnicowana – od 6 do 28 pracowników. Najczęściej w p CPR zatrudnionych jest jednak 9 osób.

W związku ze zdiagnozowanymi małymi zasobami kadrowymi istnieje potrzeba zatrudniania kolejnych pracowników. Do realizacji bieżących zadań brakuje bardzo wielu specjalistów. Największe jednak niedobory kadrowe dotyczą pracowników socjalnych.

Dla pełniejszej realizacji zadań ustawowych przez jednostki pomocy społecznej należy wskazywać konieczność spełniania wymogów ustawowych dotyczących zatrudniania odpowiedniej ilości pracowników socjalnych⁹.

VII. Wiele ośrodków pomocy społecznej realizuje zadania ustaw nie będących w kompetencji ośrodków pomocy społecznej. Jednak w związku z takimi zadaniami często nie otrzymują one dodatkowego wsparcia kadrowego. W związku z tym zadania pomocy społecznej i zadania dodatkowe muszą być realizowane przez dotychczasowych pracowników jednostek gminnych.

Aby zapewnić sprawną realizację zadań pomocy społecznej należy wskazywać konieczność zatrudniania dodatkowych pracowników do realizacji zadań nie związanych ze ustawową działalnością ośrodków pomocy społecznej lub wydzielić te zadania z zakresu obowiązków tych jednostek.

VIII. Analiza środków finansowych na realizację świadczeń, jakie jednostki pomocy społecznej mają do dyspozycji w swoim budżecie pokazuje:

- Zmniejszenie się poziomu zabezpieczenia środków finansowych w powiatach na realizację świadczeń pomocy społecznej z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym oraz zadań zleconych. Dodatkowo zadanie zlecone przez administrację rządową dotyczące opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców nie jest realizowane przez jednostki powiatowe, zarówno ziemskie, jak i grodzkie. Jedynie dwa powiaty ziemskie realizują taki rodzaj zadań i mają zabezpieczone środki na ten cel w swoich budżetach.
- Zmniejszenie poziomu zabezpieczenia środków finansowych w gminach na realizację świadczeń pomocy społecznej z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym dotyczących: zapewniania posiłku; wypłacania zasiłków okresowych; wypłacania zasiłków celowych; organizowania usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi; sprawiania pogrzebu, w tym osobom bezdomnym; ponoszenia odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domach pomocy społecznej.
- Realizację przez niezbyt liczne gminy zadania własnego o charakterze fakultatywnym związanego z pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie przez ośrodki pomocy społecznej i brak realizacji tego zadania w miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich.

⁹ Art. 110, ust. 11 Ustawy z dnia z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej: „Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.”

- Obniżenie w roku 2009 zabezpieczenia środków finansowych w budżetach ośrodków pomocy społecznej na specjalne zasiłki celowe (zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym).
- Pogorszenie się sytuacji w 2009 r. dotyczącej zabezpieczenia w budżetach wypłaty zasiłków stałych, przysługujących osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności oraz środków na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.
- Realizację przez niezbyt liczne gminy i brak realizacji w jednostkach funkcjonujących w miastach na prawach powiatów wsparcia polegającego na przyznawaniu zasiłków celowych, udzielaniu schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, będącego zadaniem zleconym gminom przez administrację rządową.

Reasumując można zauważyć obniżenie się poziomu finansowania wsparcia dla osób potrzebujących, zarówno w jednostkach powiatowych, jak i gminnych zwłaszcza w zakresie zadań własnych oraz realizowanie przez niezbyt liczne jednostki pomocy społecznej niektórych form pomocy finansowej. Dotyczy to nieobowiązkowego zadania własnego gminy związanego z pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie oraz zadania zleconego gminom przez administrację rządową – zasiłków celowych, udzielania schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, a także zadania zleconego powiatom przez administrację rządową dotyczącego opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców.

TABELA WDRAŻANIA REKOMENDACJI

WYKAZ ADRESATÓW REKOMENDACJI:

- Institucja Pośrednicząca** – Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej
- Institucja Wdrażająca** – Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
- Institucja Zarządzająca** – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
- MUW w Krakowie** – Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
- Obserwatorium PS** – Projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I realizowany w ramach Poddziałania 7.2.1: Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
- Projekt szkoleniowy ROPS** – Projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” realizowany w ramach Poddziałania 7.1.3: Podnoszenie Kwalifikacji Kadr Pomocy Społecznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
- Regionalne Ośrodki EFS** – sieć placówek powstałych, aby rozwijać kompetencje potencjalnych projektodawców związane z wykorzystaniem szansy, jaką oferuje Europejski Fundusz Społeczny. Ułatwiają zainteresowanym osobom i instytucjom dostęp do informacji o możliwościach wykorzystania środków z EFS i fachowo wspierają potencjalnych projektodawców w trakcie przygotowywania projektów

LP	Wnioski	Rekomendacje	Adresaci
CZĘŚĆ I			
1	<p>Wymóg merytoryczny dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – posiadanie aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych:</p> <p>W trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007 - 2013) część gmin i powiatów (47 jednostek) będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdyż okres obowiązywania poprzedniej zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu. Okresem, w którym zakończą się pierwsze lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych (w 26 jednostkach) będzie koniec 2010 roku.</p>	<p>Wskazany jest wcześniejszy monitoring działań jednostek (w których okres obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu) podejmowanych w celu opracowania kolejnego dokumentu strategicznego tak, aby brak aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie stał się barierą w realizacji projektów systemowych w kolejnych latach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Obserwatorium PS: Badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010”
2	<p>Wymóg organizacyjny dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – zatrudnianie pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż 3 pracowników socjalnych w jednostce:</p> <p>Problem ze spełnieniem wymogu organizacyjnego w 2010 r. może dotyczyć co najmniej 91 jednostek gminnych, co stanowi aż 50,8% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce.</p>	<p>Niezbędnym jest wskazywanie konieczności zatrudniania pracowników socjalnych w gminnych jednostkach pomocy społecznej zgodnie z wymogami ustawowymi</p> <p>Koniecznym jest wdrażanie rozwiązań ułatwiających beneficjentom Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zatrudnienie wymaganej ilości pracowników socjalnych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odpowiedni podział środków na jednostki w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki umożliwiający zatrudnianie dodatkowych pracowników socjalnych – przeznaczenie na zatrudnienie pracowników socjalnych maksymalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Institucja Pośrednicząca

		<p>możliwej puli środków określonej w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”;</p> <ul style="list-style-type: none"> – propagowanie potrzeby zatrudnienia w jednostkach pomocy społecznej dodatkowych pracowników socjalnych wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów. <p>Do rozważenia jest prolongowanie terminu wywiązania się z wymogu organizacyjnego beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a przez co umożliwienie realizowania projektów systemowych po 2010 r. jednostkom nie spełniającym tego wymogu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Institucja Pośrednicząca, przy współpracy Instytucji Wdrażającej – Institucja Zarządzająca z inicjatywy Instytucji Pośredniczącej
3	<p>Porozumienia pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Porozumienia funkcjonują w 61 jednostkach (36,7%), a kolejne 37 (22,3%) planuje podpisanie takich porozumień do końca 2009 r. Natomiast w blisko 40% ośrodków pomocy społecznej (65 jednostek, tj. 39,2%) nie planuje się w najbliższym czasie formalnie usankcjonować współpracy z właściwymi terytorialnie urzędami pracy, mimo braku takich porozumień i zaleceń Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zawartych w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej,</p>	<p>Zasadnym jest promowanie korzyści płynących z formalnych porozumień pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy poprzez organizowanie wspólnych spotkań lub konferencji z udziałem potencjalnych partnerów w ramach Priorytetu VI i Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, których celem będzie wypracowanie skutecznych mechanizmów współpracy, promocja dobrych praktyk w tym zakresie i rozwijanie partnerstwa.</p> <p>Ponadto postuluje się rozważenie wprowadzenia wymogu formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS przy współpracy z Instytucją Wdrażającą i Regionalnymi Ośrodkami EFS – Institucja Pośrednicząca

	Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”.	pracy: <ul style="list-style-type: none"> – Poddziałanie 7.1.1 – w ramach realizacji instrumentów aktywnej integracji – Poddziałanie 6.1.3 - w ramach realizacji instrumentów i usług służących poprawie zdolności do zatrudnienia oraz podnoszeniu poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych 	
4	<p>Narzędzia aktywnej integracji w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Narzędzia aktywnej integracji nie są powszechnie stosowane przez jednostki pomocy społecznej (oprócz podstawowego - kontraktu socjalnego):</p> <ul style="list-style-type: none"> – program aktywności lokalnej przygotowany został jedynie przez 18% wszystkich (gminnych i powiatowych) realizatorów projektów systemowych (33 jednostki); – program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowany był przez 32% mogących go stosować w ramach Poddziałania 7.1.2 jednostek powiatowych (7 jednostek). 	<p>W celu upowszechnienia stosowania narzędzi aktywnej koniecznym jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zintensyfikowanie działań promujących narzędzia aktywnej integracji, np. poprzez spotkania z beneficjentami Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w terenie; – dalszy rozwój szkoleń i doradztwa w tym zakresie dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Wdrażająca – Projekt szkoleniowy ROPS
5	<p>Instrumenty aktywnej integracji w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Jednostki pomocy społecznej mylnie przyporządkowują realizowane działania do odpowiednich rodzajów</p>	<p>Aby ograniczyć problemy beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki związane z planowaniem we wniosku o dofinansowanie projektu systemowego lub realizowaniem w projekcie systemowym odpowiedniej ilości instrumentów aktywnej integracji należy:</p>	

	<p>instrumentów. Najczęściej dotyczy to instrumentów aktywizacji zawodowej i edukacyjnej. Brak wiedzy w zakresie klasyfikowania tych instrumentów może powodować:</p> <ul style="list-style-type: none"> – problemy z realizacją wymaganej ilości instrumentów aktywnej integracji, w ramach realizacji projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a tym samym z rozliczaniem projektu; – niewykorzystywanie możliwości wsparcia dla beneficjentów ostatecznych, jakie daje PO KL. 	<ul style="list-style-type: none"> – promować konieczność doskonalenia się beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w tym zakresie; – prowadzić dalszy rozwój edukacji i doradztwa dotyczący instrumentów aktywnej integracji, zwłaszcza w zakresie kwalifikowania działań do poszczególnych typów instrumentów. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Wdrażająca – Projekt szkoleniowy ROPS
6	<p>Prowadzenie projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w partnerstwie:</p> <p>Realizacja projektów systemowych w partnerstwie nie jest rozpowszechniona w województwie małopolskim. Zawarto jedynie 9 takich partnerstw, w których łącznie uczestniczy 26 jednostek pomocy społecznej (tj. 14,7%, w tym 24 osp i 2 pcsr). Trudności związane z zarządzaniem i rozliczaniem takich projektów powodują brak zainteresowania realizacją projektu w partnerstwie, a nawet szkoleniami w tym zakresie.</p>	<p>W celu rozpowszechnienia realizacji projektów systemowych w partnerstwie niezbędnym jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uproszczenie reguł realizacji projektu partnerskiego, leżących w gestii Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki; – przybliżanie metod pracy w partnerstwie – mimo braku zainteresowania zarówno zawiązywaniem partnerstw, jak i szkoleniami w tym zakresie – jako istotnego działania z punktu widzenia osiągnięcia celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Zarządzająca z inicjatywy Instytucji Pośredniczącej – Projekt szkoleniowy ROPS
7	<p>Negatywne doświadczenia beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – biurokracja towarzysząca realizacji projektów systemowych 	<p>Aby ograniczyć rezygnację kolejnych jednostek z uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, a jednocześnie usprawnić pracę beneficjentom Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy zastanowić się nad:</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> – kłopoty związane z prowadzeniem projektu, dotyczące opóźnień realizacji powstałych wskutek przesunięcia się w czasie rozpoczęcia wdrażania Programu oraz zbyt późnego przekazywania środków do gmin i powiatów; – niejasne i skomplikowane zasady realizacji projektu, które na dodatek ulegają ciągłym zmianom. 	<ul style="list-style-type: none"> – sposobami wcześniejszego przekazywania środków finansowych do beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w tym także dotrzymany zasad terminowości; – skutecznym i szybkim przekazem bieżącej informacji od instytucji koordynujących Program do beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (np., e-mailing) dotyczących zmian w zasadach realizacji projektu wraz z informacją o zakresie konieczności stosowania ich przez jednostki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Wdrażająca – Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Wdrażająca
8	<p>Środki alokowane dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Istnieje grupa realizatorów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (30 jednostek, w tym 25 ops, 4 pcpr i 1 mops, tj. 16,4%) oceniająca alokację przyznaną na realizację projektu systemowego jako zbyt niską.</p>	Należy zastanowić się nad indywidualnym rozpatrywaniem przypadków, w których beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zgłaszają potrzeby podwyższenia alokacji, aby jak najlepiej zagospodarować środki Europejskiego Funduszu Społecznego.	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Wdrażająca
9	<p>Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (ośrodki pomocy społecznej), którzy w 2009 roku zrezygnowali z realizacji projektów systemowych charakteryzują się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – najtrudniejszą sytuacją kadrową – żaden z nich nie spełnia w chwili obecnej wymogów formalnych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki dotyczących poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych; 	<p>Będzie dość trudno przekonać beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, którzy zrezygnowali z realizacji projektów systemowych, do ponownego uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, gdyż sytuacja kadrowa w tych ośrodkach nie pozwala na podejmowanie dodatkowych zadań.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Należy jednak promować wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów korzyści związane z 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Wdrażająca

	<ul style="list-style-type: none"> – brakiem wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących jakiekolwiek środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego; – realizacją zadań związanych z przygotowaniem wniosku aplikacyjnego i koordynowaniem projektu systemowego przez osoby wypełniające dotychczasowe zadania w ośrodku. 	<p>uczestnictwem w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, przy jednoczesnym uświadamianiu konieczności uzupełnienia braków kadrowych w jednostkach.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Należy kontynuować ofertę szkoleniową dla tej grupy jednostek pomocy społecznej w zakresie realizacji projektu z uwzględnieniem ich specyfiki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS
10	<p>Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (ośrodki pomocy społecznej), którzy nie przystąpili do tej pory do realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nie są w najtrudniejszej sytuacji kadrowej pod względem ilości pracowników socjalnych natomiast mają dość trudną sytuację dotyczącą proporcji: jeden pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy; – nie posiadają w większości wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących jakiekolwiek środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego. 	<p>Będzie dość trudno przekonać ośrodki pomocy społecznej do przystąpienia do realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż sytuacja kadrowa w tych jednostkach utrudnia podejmowanie dodatkowych zadań. Trzeba jednak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kontynuować szkolenia w zakresie realizacji projektu z uwzględnieniem specyfiki tej grupy jednostek; – promować wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów korzyści związane z uczestnictwem w Programie, przy jednoczesnym uświadomieniu konieczności uzupełnienia braków kadrowych w jednostkach. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS – Instytucja Pośrednicząca
11	<p>Problemy beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki związane z rekrutacją i utrzymaniem w projekcie beneficjentów ostatecznych PO KL:</p> <p>Realizatorzy projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (zarówno w gminach, jak i powiatach) w kontekście negatywnych doświadczeń</p>	<p>Koniecznym jest zintensyfikowanie szkoleń dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – jako istotnego działania z punktu widzenia osiągnięcia celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – w zakresie pozyskiwania i utrzymania w projekcie beneficjentów ostatecznych, tym bardziej, iż w badaniu zdiagnozowano spore zainteresowanie szkoleniami w tym zakresie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS

	związanych z realizacją projektu systemowego często podnosili tę kwestię.		
12	<p>Formy szkoleniowe preferowane przez beneficjentów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Największe zapotrzebowanie dotyczy szkoleń oraz warsztatów (151 wskazań, tj. 77,0%). Ciągłe oczekiwaną formą wsparcia szkoleniowego jest doradztwo (141 wskazań, tj. 71,9%), co może świadczyć o potrzebie rozwiązywania indywidualnych problemów, jakie napotykają w trakcie realizacji projektów jednostki pomocy społecznej.</p>	<p>Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy prowadzić szkolenie i doskonalenie zawodowe pracowników jednostek pomocy społecznej poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizowanie szkoleń w preferowanych przez jednostki pomocy społecznej formach; – wzmacnianie funkcji doradczej projektu szkoleniowego ROPS. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS
13	<p>Potrzeby szkoleniowe beneficjentów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Największe zapotrzebowanie jednostek pomocy społecznej związane z uczestnictwem w 2010 r. w szkoleniach organizowanych przez projekt szkoleniowy ROPS istnieje w zakresie zarządzania projektem oraz przepisów prawa (niezmiennie od lat). Natomiast istnieje dość małe zainteresowanie doskonaleniem narzędzi aktywnej integracji i stosowanych w tym zakresie instrumentów aktywnej integracji oraz prowadzeniem projektów partnerskich.</p>	<p>Aby wesprzeć beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w rozwoju form aktywnej integracji i doskonaleniu pracy socjalnej zleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – reagowanie na potrzeby szkoleniowe beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. – podejmowanie działań promocyjnych dotyczących szkoleń, które są istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mimo, iż nie ma zapotrzebowania na te szkolenia (zwłaszcza w zakresie partnerstw, realizacji Programu Aktywności Lokalnych i instrumentów aktywnej integracji). 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS

CZĘŚĆ II			
14	<p>Realizacja programów celowych:</p> <p>Wdrażanie przez jednostki pomocy społecznej programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb nie jest powszechne.</p> <ul style="list-style-type: none"> – W 2008 r. 155 jednostek pomocy społecznej (77,1%, w tym 141 ośrodków pomocy społecznej, 13 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego) nie prowadziło na swoim terenie programów celowych, które wynikają z rozeznaczonych potrzeb. – Tylko 4 powiatowe centra pomocy rodzinie realizowały programy pomocy dziecku i rodzinie. 	<p>W celu upowszechniania potrzeby realizacji programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę realizowania programów celowych; – umożliwić doskonalenie potencjalnym realizatorom w zakresie zasad planowania i wdrażania projektów, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Projekt szkoleniowy ROPS
15	<p>Realizacja gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną:</p> <p>Większość gmin (122 jednostki, tj. 68,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu posiadały w 2008 r. gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Jednak aż 56 ośrodków pomocy społecznej (31,3%) nie wywiązuje się z obowiązku ustawowego i nie realizuje systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie.</p> <p>Istnieją spore ograniczenia w tworzeniu i realizacji takiego systemu. Dotyczą one głównie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – trudności związanych ze współpracą międzyinstytucjonalną; 	<p>Aby upowszechnić tworzenie gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę realizacji gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną; – umożliwić doskonalenie zawodowe pracownikom instytucji mogących współtworzyć system w celu bardziej efektywnej i kompleksowej pomocy osobom potrzebującym, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim; – wspierać szkoleniowo jednostki pomocy społecznej w zakresie budowania lokalnych partnerstw mających stworzyć gminne systemy profilaktyki i opieki nad 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS

	<ul style="list-style-type: none"> – braku zaangażowania ze strony instytucji, które powinny system tworzyć, – niedrożnego przepływu informacji między poszczególnymi instytucjami, – rozproszenia i indywidualizacji działań instytucji. 	<p>dzieckiem i rodziną.</p>	
16	<p>Specjalistyczne poradnictwo oferowane przez jednostki powiatowe:</p> <p>Trzy wymagane ustawą o pomocy społecznej rodzaje specjalistycznego poradnictwa (prawne, psychologiczne i rodzinne) oferowane są w 13 powiatach ziemskich i we wszystkich trzech istniejących w Małopolsce powiatach grodzkich. Natomiast nie wywiązywało się ze świadczenia trzech rodzajów poradnictwa obligatoryjnie nałożonych przez Ustawodawcę 6 powiatowych centrów pomocy rodzinie, przy czym 5 z nich prowadzi dwa rodzaje poradnictwa, a jedna jednostka powiatowa jedynie jeden jego rodzaj.</p> <p>Porównując sytuację w roku 2008, z tą jaka miała miejsce w 2007 r. w zakresie funkcjonowania specjalistycznego poradnictwa oferowanego dla mieszkańców powiatów należy odnotować, że zwiększyła się ilość powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 4 jednostki), które prowadzą tylko dwa rodzaje poradnictwa dla mieszkańców.</p>	<p>Zmniejszenie się liczby powiatów oferujących specjalistyczne poradnictwo jest niepokojącym zjawiskiem. W celu zahamowania tego procesu należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać konieczność oferowania mieszkańcom niepieniężnej formy wsparcia, jaką jest specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne. 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie
17	<p>Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem:</p> <p>Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem oferowana przez jednostki powiatowe jest najczęściej jednokierunkowym działaniem,</p>	<p>Aby upowszechnić oferowanie kompleksowego wsparcia osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę tworzenia systemowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom mającym 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie

	<p>odpowiadającym bieżącym potrzebom klientów. Natomiast od lat dość rzadko osoby mające trudności w integracji ze środowiskiem obejmuje się kompleksowym wsparciem.</p>	<p>trudności w integracji ze środowiskiem;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspierać szkoleniowo jednostki pomocy społecznej w zakresie tworzenia kompleksowych programów pomocy osobom mającym trudności w integracji (w tym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki), jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS
18	<p>Współpraca jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi:</p> <p>Administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej nadal nie wykorzystuje w pełni możliwych form współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p>	<p>W celu intensyfikacji współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych wydaje się celowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie potrzeby prowadzenia współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi; – szkolenie jednostek pomocy społecznej w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi; – wspieranie istniejących organizacji pozarządowych poprzez umożliwienie im doskonalenia zawodowego; – dostarczanie wsparcia informacyjnego jednostkom pomocy społecznej w zakresie kondycji III sektora i problemów organizacji pozarządowych w zakresie współpracy z administracją publiczną. 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS – Obserwatorium PS: Badanie „Potencjał małopolskich organizacji pozarządowych”
19	<p>Realizacja zadań nie będących ustawową działalnością ośrodków pomocy społecznej:</p> <p>Wiele ośrodków pomocy społecznej realizuje zadania ustaw nie będących w kompetencji ośrodków pomocy</p>	<p>Aby zapewnić sprawną realizację zadań pomocy społecznej należy wskazywać konieczność zatrudniania dodatkowych pracowników do realizacji zadań nie związanych ze ustawową działalnością ośrodków pomocy społecznej lub wydzielić te zadania z zakresu obowiązków</p>	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie

	<p>społecznej. Ponadto w związku z takimi zadaniami często nie otrzymują one dodatkowego wsparcia kadrowego. W związku z tym zadania pomocy społecznej i zadania dodatkowe muszą być realizowane przez dotychczasowych pracowników jednostek gminnych.</p>	<p>tych jednostek.</p>	
--	--	------------------------	--

SZCZEGÓŁOWA ANALIZA BADAŃ

CZĘŚĆ I

I. Wymogi merytoryczne i organizacyjne warunkujące uczestnictwo w projekcie systemowym w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL

Warunkiem udziału ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów w grodzkich w projekcie systemowym w ramach Podziałania 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie” Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 jest spełnienie wymogów merytorycznych, organizacyjnych oraz finansowych. Jeżeli chodzi o ostatni warunek to jest nim zapewnienie wkładu własnego w wymaganej wysokości w ramach realizowanego projektu systemowego. Wkład własny w ośrodkach pomocy społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie oraz miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich może pochodzić ze środków budżetu jednostek samorządu terytorialnego przeznaczanych na zadania własne, w ramach których finansowane jest wsparcie adresowane do uczestników wspomnianego wyżej projektu i niniejsza analiza nie podejmuje tej tematyki. Dwa pozostałe warunki zostały poddane analizie w badaniu.

Wymóg merytoryczny

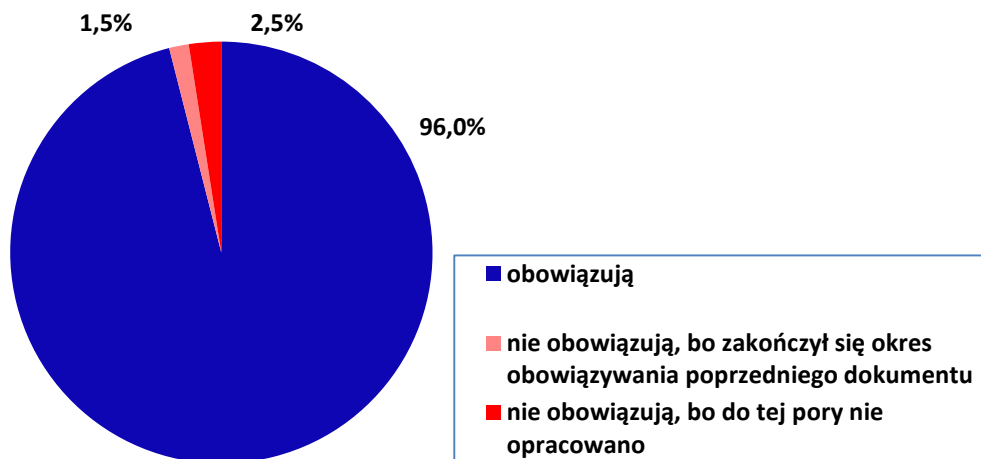
Wymogiem merytorycznym warunkującym udział w projekcie systemowym w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest posiadanie przez jednostkę dokumentu programowego – powiatowej, bądź gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Według „Zasad przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” nie spełnienie tego wymogu po 1 stycznia 2009 r. oznaczać mogło nie otrzymanie dofinansowania na realizację projektu systemowego w 2009 r. Jednak Instytucja Pośrednicząca w Małopolsce podjęła decyzję¹⁰ o dofinansowaniu projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w Priorytecie VII PO KL w roku 2009r. w takich przypadkach.

Badanie dowodzi, iż zdecydowana większość jednostek pomocy społecznej (uczestniczących w projekcie systemowym w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w Priorytecie VII PO KL) nie będzie miała trudności ze spełnieniem warunku merytorycznego po 31.12.2009 r., gdyż obecnie (w 2009 r.) w Małopolsce na 201 istniejących jednostek terytorialnych funkcjonują 193 lokalne strategie

¹⁰ „IP może podjąć decyzję o dofinansowaniu projektu pomimo braku strategii, w szczególności, jeżeli beneficjent udowodni (w sposób określony przez IP), że kontynuuje prace nad jej przygotowaniem. Jednocześnie podejmując decyzję o dofinansowaniu projektu beneficjenta, który nie posiada strategii rozwiązywania problemów społecznych, IP wyznacza termin, do którego beneficjent jest zobowiązany przyjąć wskazany dokument.” – str. 12 „Zasady przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”.

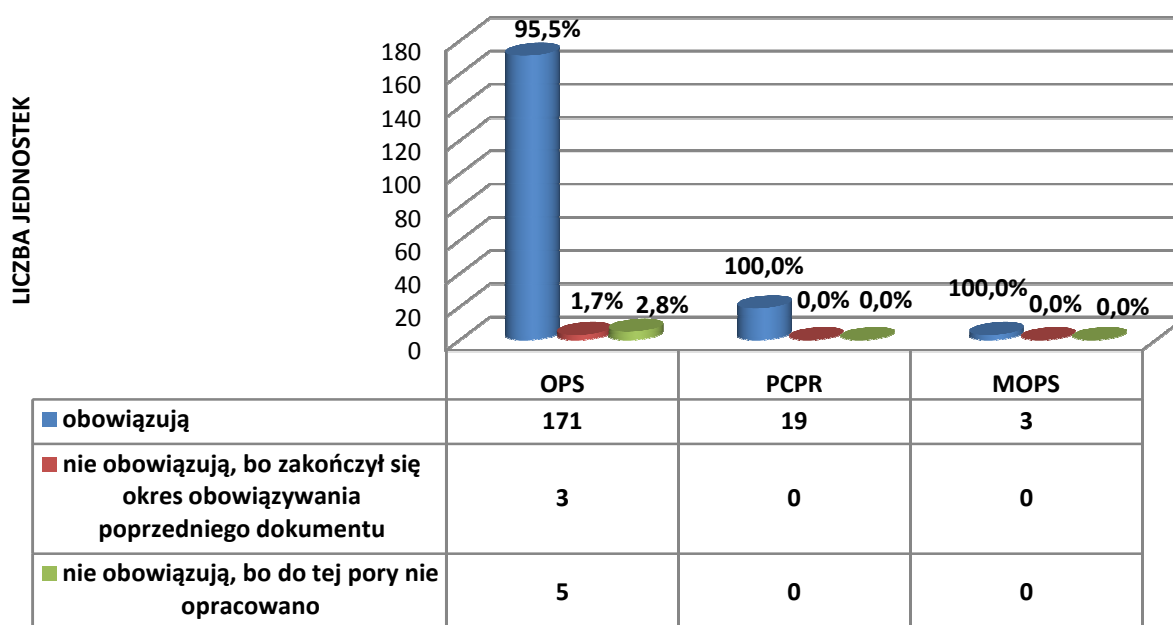
rozwiązywania problemów społecznych (co stanowi łącznie 96,0%). Takie dokumenty posiadają wszystkie powiaty (zarówno ziemskie, jak i grodzkie) oraz 171 gmin (ze 179 funkcjonujących w Małopolsce).

WYKRES 1: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops)

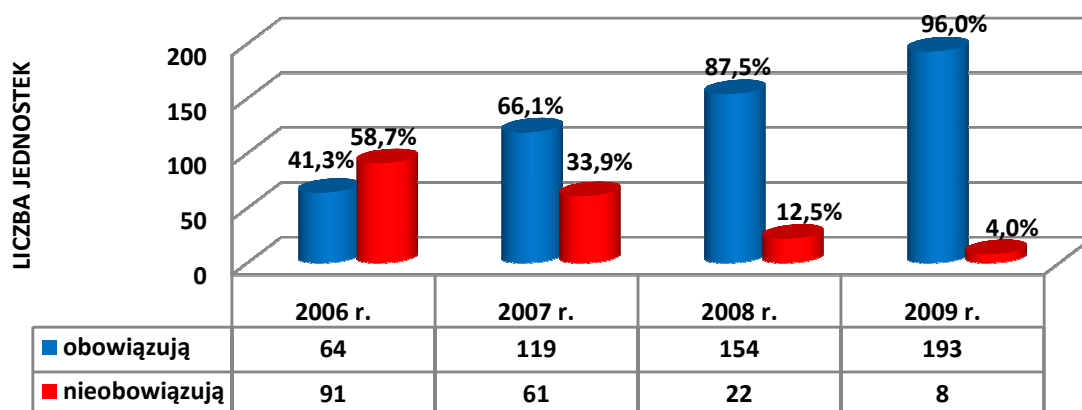
Jedynie 8 gmin nie posiada wymaganego dokumentu strategicznego. Przy czym w 3 z nich zakończył się okres realizacji poprzedniej strategii, a tylko w 5 gminach nie opracowano do tej pory omawianego dokumentu. Należy dodać, iż wszystkie gminy nieposiadające obecnie strategii rozwiązywania problemów społecznych deklarowały w ankiecie przyjęcie stosownego dokumentu uchwałą Rady Gminy do końca 2009 r. W większości gmin strategia będzie budowana siłami własnymi. Natomiast jeden ops zaangażuje firmę zewnętrzną do opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych.

WYKRES 2: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops

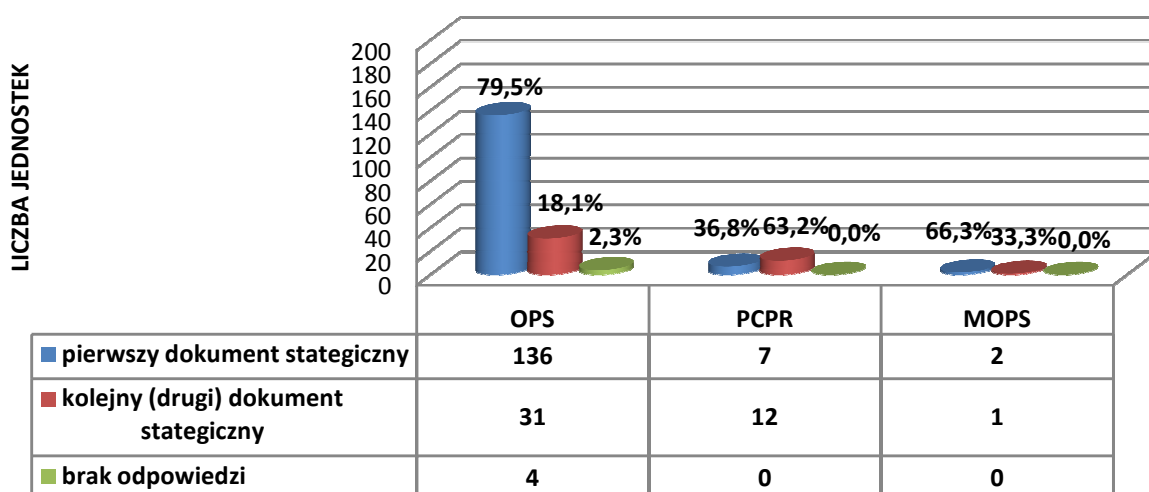
Z porównania badań przeprowadzonych: w 2009 r. i w latach ubiegłych wynika, że z roku na rok przybywa lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych. Obecnie wszystkie powiaty ziemskie mają już aktualne opracowania strategiczne, podczas gdy w 2008 r. w 4 z nich brakowało takiego dokumentu. Jeżeli chodzi o gminy to, mimo, iż w poprzednich badaniach nie uczestniczyły wszystkie jednostki można zauważyć, iż w 2009 roku, w porównaniu do lat ubiegłych, znacząco zwiększyła się liczba gmin posiadających omawiany dokument strategiczny. Natomiast powiaty grodzkie, tak jak przed rokiem mają aktualne strategie.

WYKRES 3: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2006 - 2009¹¹

Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych są w większości gmin (w 136 ze 171 jednostek posiadających te dokumenty strategiczne tj. w 79,5%) i w dwóch powiatach grodzkich (z trzech istniejących) pierwszymi tego typu dokumentami programowymi. Natomiast w powiatach ziemskich w większości przypadków (12 z 19) są to kolejne (drugie) opracowania.

WYKRES 4: Ewolucja lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops

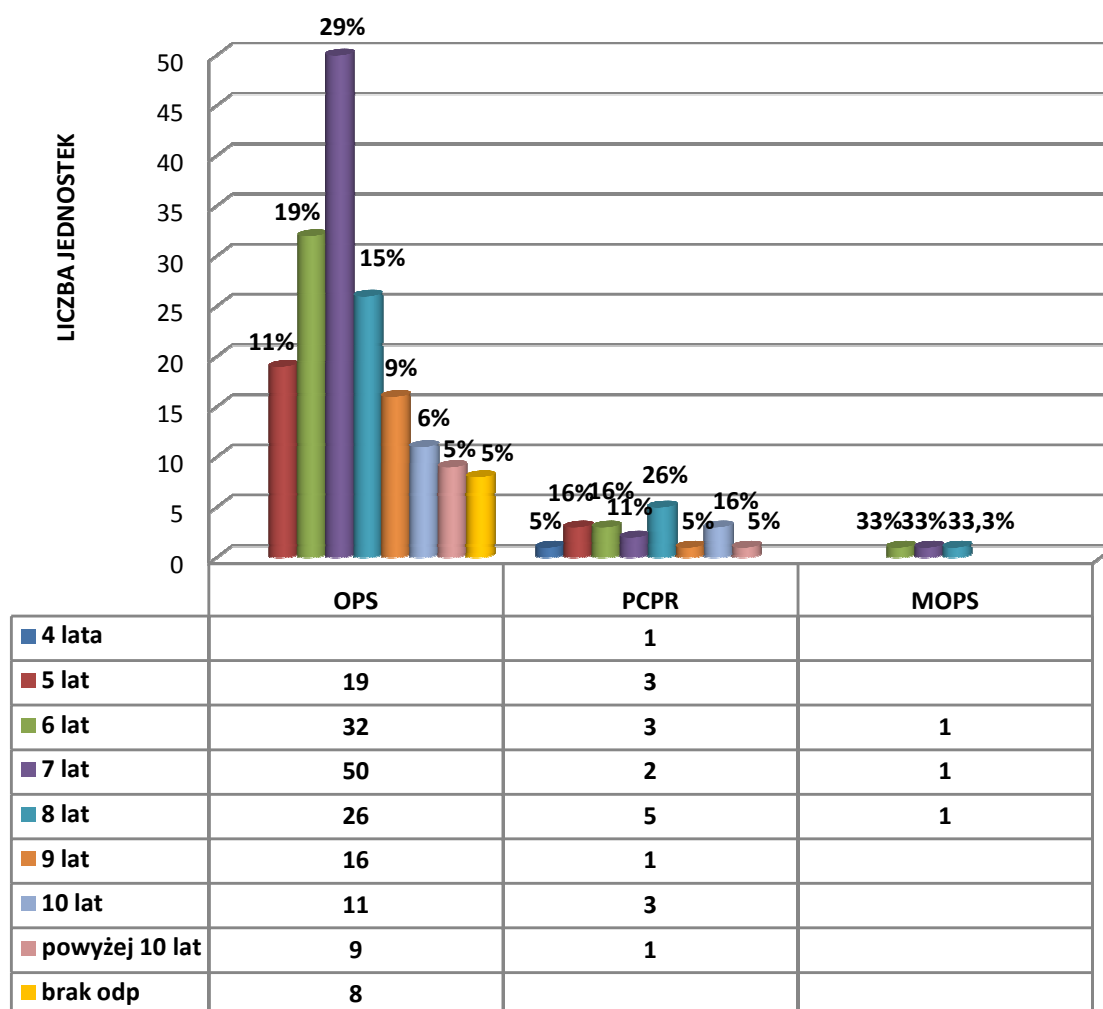
¹¹ W 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops). W 2009 r. w badaniu uczestniczyły wszystkie jednostki (201) funkcjonujące w Małopolsce (w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops).

Okres obowiązywania lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych jest dość różny¹². Średnio zadania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych są planowane na 8 lat. Najczęściej jednak obejmuje on:

- w gminach – 7 lat (w 50 ze 171 jednostek)
- w powiatach ziemskich – 8 lat (w 5 z 19 jednostek)
- w powiatach grodzkich: 6, 7 i 8 lat.

Najkrótszy okres obowiązywania dokumentu programowego dotyczącego rozwiązywania problemów społecznych w jednostce administracji terytorialnej na poziomie lokalnym w Małopolsce to 4 lata. Jednak, zwłaszcza w gminach, strategie są uchwalane przez Radę Gminy na dużo dłuższe okresy. Istnieją gminy, w których planuje się działania strategiczne na okres 10, a nawet więcej lat. W jednej z gmin strategię przyjęto bezterminowo.

WYKRES 5: Okres obowiązywania lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops

¹² Analizę przeprowadzono wśród 193 jednostek posiadających strategię rozwiązywania problemów społecznych

W 2009 roku powstało 12 gminnych i 6 powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych. Jednak na ogół (w 170 jednostkach, tj. w 84,6%) takie dokumenty powstawały wcześniej: od 2004 do 2008 r. Należy także dodać, iż 5 jednostek (ops) nie odpowiedziało na to pytanie.

Jeżeli chodzi o końcowy rok obowiązywania lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, to najwcześniej będzie to rok 2010¹³. Zakończy się wtedy okres obowiązywania 24 strategii gminnych oraz 2 powiatowych (jednej powiatu ziemskiego i jednej grodzkiego). Większość z omawianych dokumentów programowych (89 ze 193, tj. 44,3%) obowiązuje jednak do końca 2013 r.: 80 w gminach, 8 w powiatach ziemskich i 1 w powiecie grodzkim. Natomiast po zakończeniu realizacji PO KL przestanie obowiązywać łącznie 51 strategii – 25,4% (w gminach - 41, w powiatach ziemskich - 9, powiatach grodzkich – 1).

Z analizy wynika, iż tylko część (45 ze 193, tj. 23,3%) jednostek gminnych i powiatowych będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych w trakcie realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dotyczy to: 42 gmin (ze 171, tj. 24,5%), 2 powiatów ziemskich (10,5%) i jednego powiatu grodzkiego (33,3%). Należy dodać, iż 8 ops nie odpowiedziało na to pytanie.

Wymogi organizacyjne

Zasady realizowania projektów systemowych w ramach Priorytetu VII (Poddziałanie 7.1.1 i 7.1.2) Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki nakładają na beneficjentów także wymogi organizacyjne, które muszą być spełnione do końca 2010 r.:

- I. jednostki realizujące projekty systemowe w ramach podziałania 7.1.1, tj. ośrodki pomocy społecznej i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich powinny zatrudniać pracowników socjalnych w proporcji: co najmniej 1 na 2 000 mieszkańców gminy i nie mniej niż trzech takich specjalistów w jednostce;
- II. jednostki realizujące projekty systemowe w ramach podziałania 7.1.2, tj. powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich obowiązane są zatrudniać co najmniej jednego pracownika na stanowisku: doradca ds. osób niepełnosprawnych.

Ad I.

Spełnianie wymogu dotyczącego zatrudnienia co najmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy deklarowało w ankiecie 71 (tj. 39,0%) ze 182 jednostek, w tym 69 gmin i 2 z 3 powiatów grodzkich. Jak wynika z „Zasad...” termin zastosowania się do tego wymogu organizacyjnego PO KL upływa z końcem 2010 r. Jednocześnie należy podkreślić, iż Ustawa o pomocy społecznej nakłada taki obowiązek już od dawna¹⁴. Tymczasem aż w 104 jednostkach (57,1%), w tym w jednym mops powiatu grodzkiego nie zatrudniono do tej pory odpowiedniej ilości takich specjalistów. Jednak 23 gminy (12,6%) zadeklarowały w ankiecie, iż spełnią ów wymóg do końca 2009 roku. Należy także dodać, iż 7 gmin (3,8%) nie odpowiedziało na to pytanie.

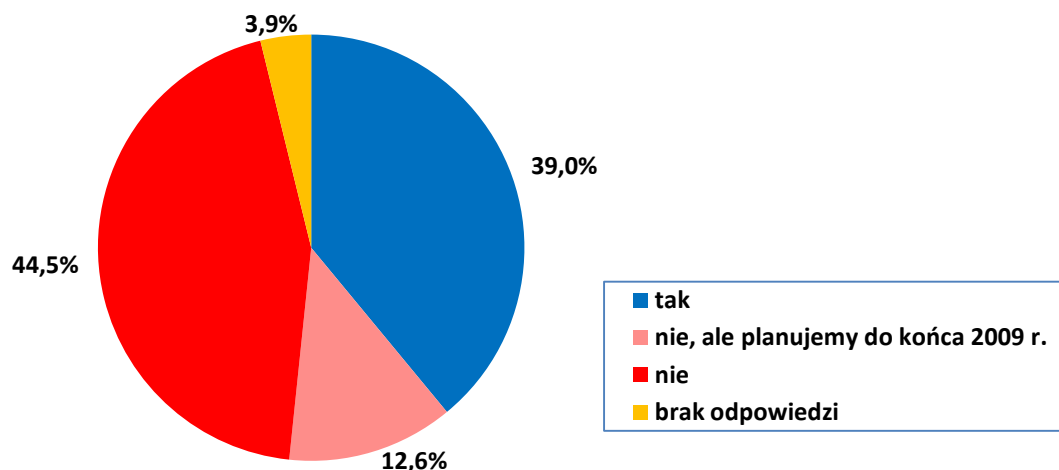
Problem z wywiązaniem się z wymogu organizacyjnego dotyczącego proporcji pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców gminy może zatem pojawić się w co najmniej 80 gminach i w jednym

¹³ Analizę przeprowadzono wśród 193 jednostek posiadających strategię rozwiązywania problemów społecznych

¹⁴ artykuł 110 ust. 11 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

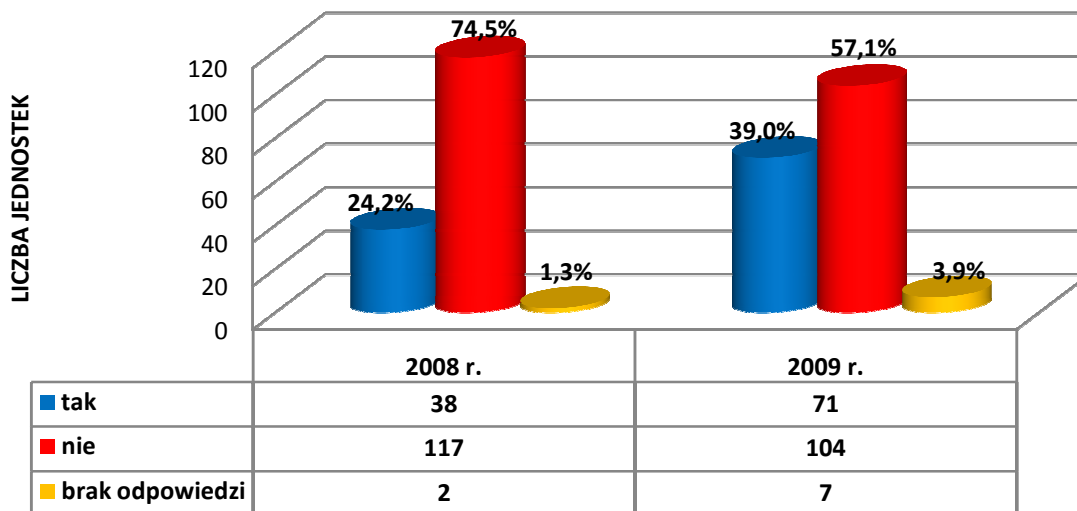
powiecie grodzkim (łącznie w 44,5% jednostek). Dodatkowo niepokoi fakt, iż w grupie tej 36 jednostek, mimo iż zatrudniło dodatkowych pracowników socjalnych w ramach projektu systemowego PO KL, nadal nie spełnia wymogu dotyczącego proporcji zatrudniania pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców.

WYKRES 6: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops)

Analizując zgromadzony materiał można jednak zauważyć pewną poprawę sytuacji w zakresie zatrudniania pracowników socjalnych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców w stosunku do roku ubiegłego¹⁵. Jednak ciągle jeszcze większość ops nie zatrudnia tych specjalistów w wymaganej proporcji.

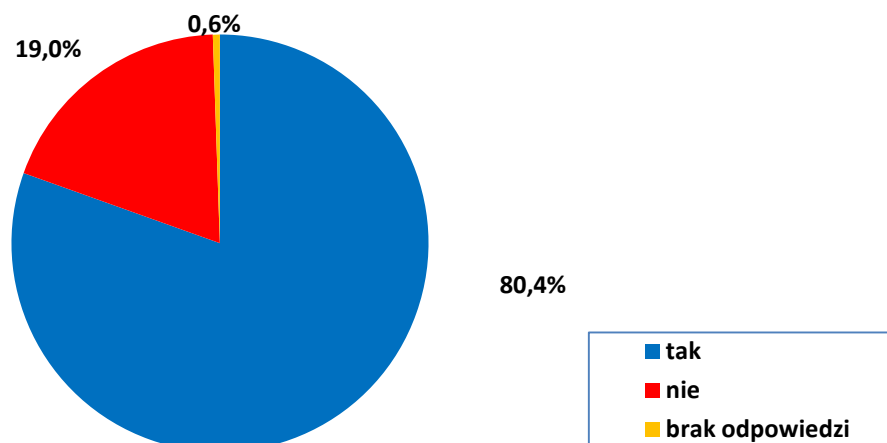
WYKRES 7: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops) w latach 2008 i 2009

¹⁵ W 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops). W 2009 r. uczestniczyły w badaniu wszystkie jednostki (201) funkcjonujące w Małopolsce (w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops).

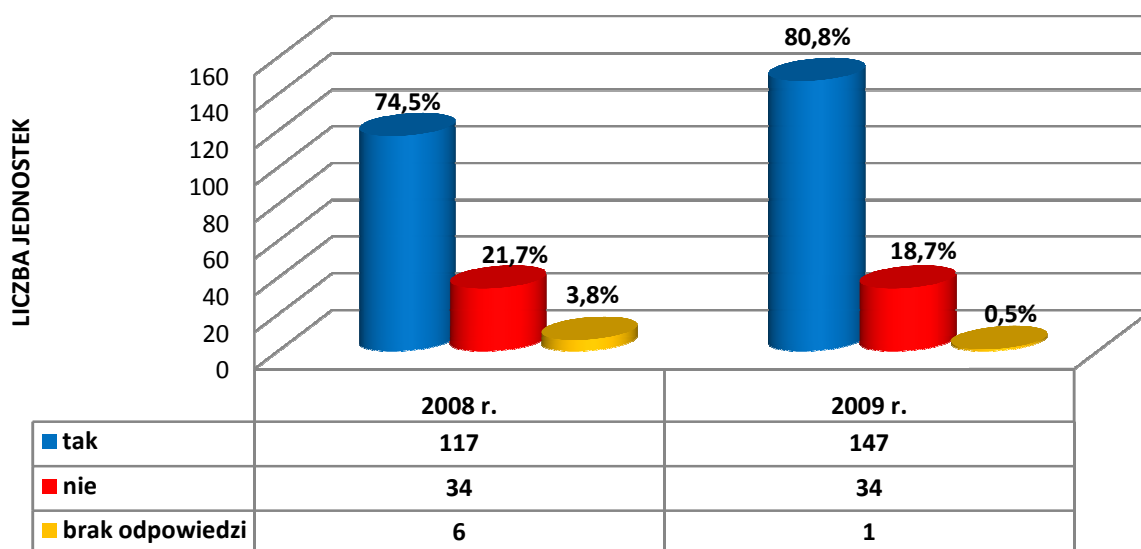
Nieco korzystniej wygląda sytuacja w zakresie spełniania wymogu zatrudniania przynajmniej 3 pracowników socjalnych w jednostce. Badanie dowodzi, iż obecnie wspomniane kryterium spełniają 144 ośrodki pomocy społecznej (80,4%) oraz wszystkie trzy istniejące miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich. Jednak 34 ops (19,0%) nie spełnia wciąż jeszcze wymogu zatrudniania w jednostce przynajmniej 3 pracowników socjalnych. Należy dodać, iż 1 ops nie wypowiedział się w tej kwestii.

WYKRES 8: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce - ops

Porównując wyniki obecnie analizowanego badania z ubiegłorocznymi można zauważyć wzrost odsetka jednostek gminnych spełniających wymóg dotyczący zatrudniania minimalnej ilości pracowników socjalnych w jednostce¹⁶.

WYKRES 9: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce – ogółem (ops, mops) w latach 2008 i 2009

¹⁶ W 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops). W 2009 r. w badaniu uczestniczyły wszystkie jednostki (201) funkcjonujące w Małopolsce (w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops).

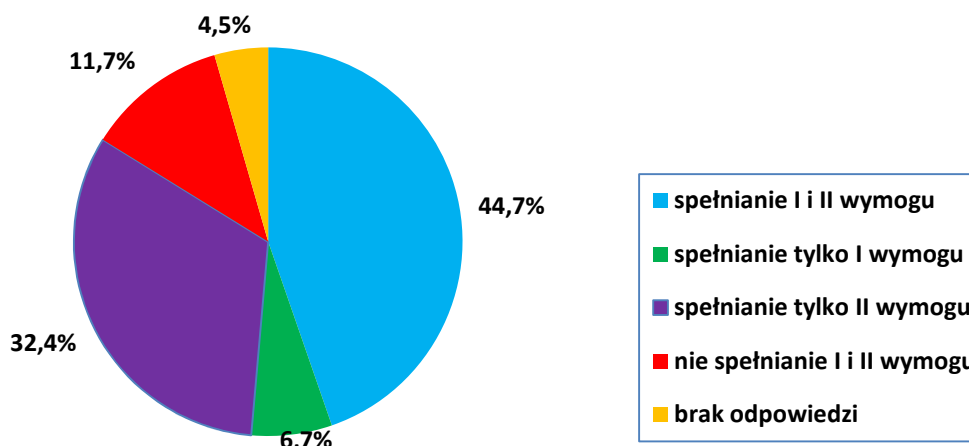
Na uwagę zasługuje fakt, iż w grupie ośrodków niespełniających w trakcie realizacji badania wymogu organizacyjnego dotyczącego zatrudniania przynajmniej trzech pracowników socjalnych (34 ze 182, tj. 18,7%) 13 jednostek – w ramach realizacji PO KL – zatrudniło już nowych pracowników socjalnych. Niepokojącym jest jednak, iż mimo to nie spełniają ciągle wspomnianego wymogu. W analizowanej grupie 34 jednostek są też 3 gminy, które zamierzają do końca 2009 r. zatrudnić nowych pracowników socjalnych w ramach realizacji projektu systemowego oraz 9 jednostek, które nie planują, przynajmniej w tym roku, zatrudniać takich pracowników. Te ostatnie ops argumentują swoją decyzję głównie brakiem możliwości znalezienia na rynku odpowiednio wykwalifikowanej kadry.

Podsumowując analizę dotyczącą warunków organizacyjnych, jakie muszą być spełnione do końca 2010 r. przez jednostki gminne realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 należy stwierdzić, iż tylko 63 gminy (35,2%) i 2 powiaty grodzkie z 3 funkcjonujących w Małopolsce spełniają wymóg zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich specjalistów jednostce. Dodatkowo 17 (9,5%) gmin zatrudniających przynajmniej trzech pracowników socjalnych deklaruje, iż do końca 2009 r. zatrudnienie tych specjalistów w ops osiągnie odpowiednią proporcję w stosunku do liczby mieszkańców. Natomiast obu w/w elementów wymogu organizacyjnego nie spełnia 21 gmin, tj. 11,7%. Tylko jeden element wymogu organizacyjnego jest spełniany przez 64 jednostki gminne tj. 35,8% i jeden mops powiatu grodzkiego (1 mops i 58 gmin zatrudnia w ops więcej niż 3 pracowników socjalnych, ale nie spełnia proporcji 1 na 2 000 mieszkańców, a 6 gmin zatrudnia więcej niż 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, ale mniej niż 3 w ops). Dodatkowo 6 gmin (3,4%) zatrudniających 1 lub 2 pracowników socjalnych deklaruje, iż do końca 2009 r. zatrudnienie pracowników socjalnych w ops będzie spełniało wymóg dotyczący proporcji do liczby mieszkańców. Należy dodać, iż 8 ops (4,5%) nie wypowiedziało się albo w kwestii zatrudniania w odpowiedniej liczby pracowników socjalnych, albo odnośnie proporcji w stosunku do liczby mieszkańców gminy.

Z analizy wynika więc, iż do końca 2009 r. jedynie 80 ops (44,7%) i 2 z trzech mops powiatów grodzkich w pełni dostosuje się do stawianego im w „Zasadach ...” wymogu organizacyjnego (1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy oraz nie mniej niż trzech takich specjalistów jednostce). Pozostałym 91 jednostkom (50,8%) pozostanie rok na dostosowanie się do wymogów organizacyjnych PO KL.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż w grupie ośrodków niespełniających w trakcie realizacji badania wymogu organizacyjnego dotyczącego zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich specjalistów jednostce w 7 ops zatrudniono już – w ramach realizacji PO KL – dodatkowych pracowników socjalnych. Natomiast w grupie jednostek, które spełniają tylko jeden element wymogu organizacyjnego stawianego jednostkom gminnym w PO KL w 32 ops zatrudniono w trakcie realizacji projektu systemowego nowych pracowników socjalnych. Mimo to omawiany wymóg nie jest jeszcze spełniany w tych jednostkach.

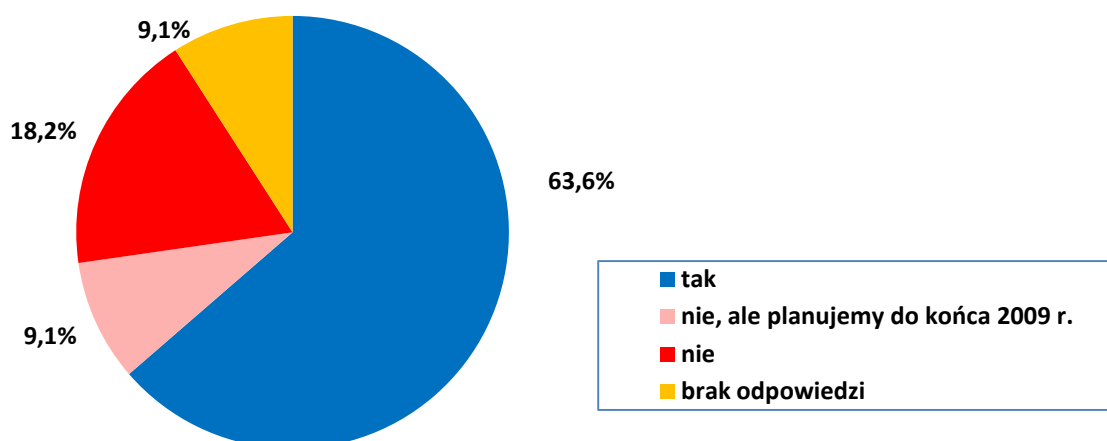
WYKRES 10: Spełnianie wymogów organizacyjnych (I – 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, II – przynajmniej trzech pracowników socjalnych w ośrodku) - ops

Ad II.

Wymóg organizacyjny stawiany w „Zasadach ...” jednostkom powiatowym realizatorom projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.2 PO KL dotyczący zatrudniania przynajmniej jednego pracownika na stanowisku doradcy ds. osób niepełnosprawnych jest obecnie spełniany przez 14 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Warto dodać, iż w jednostkach tych zatrudniono pracowników pełniących takie obowiązki w ramach projektu systemowego. Natomiast 3 pcpr i wszystkie 3 funkcjonujące w Małopolsce mops powiatów grodzkich nie spełniają jeszcze owych wymogów. Należy zaznaczyć, iż z grupy tej 1 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego zadeklarowały, iż zatrudnią takiego specjalistę do końca 2009 r.¹⁷

WYKRES 11: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych - ogółem (pcpr, mops)

Z badania wynika więc, że problem ze spełnianiem wymogu organizacyjnego przy realizacji projektu systemowego PO KL mogą mieć 2 pcpr i w 2 mops powiatów grodzkich. W omawianych pcpr niezatrudnianie pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych argumentowano

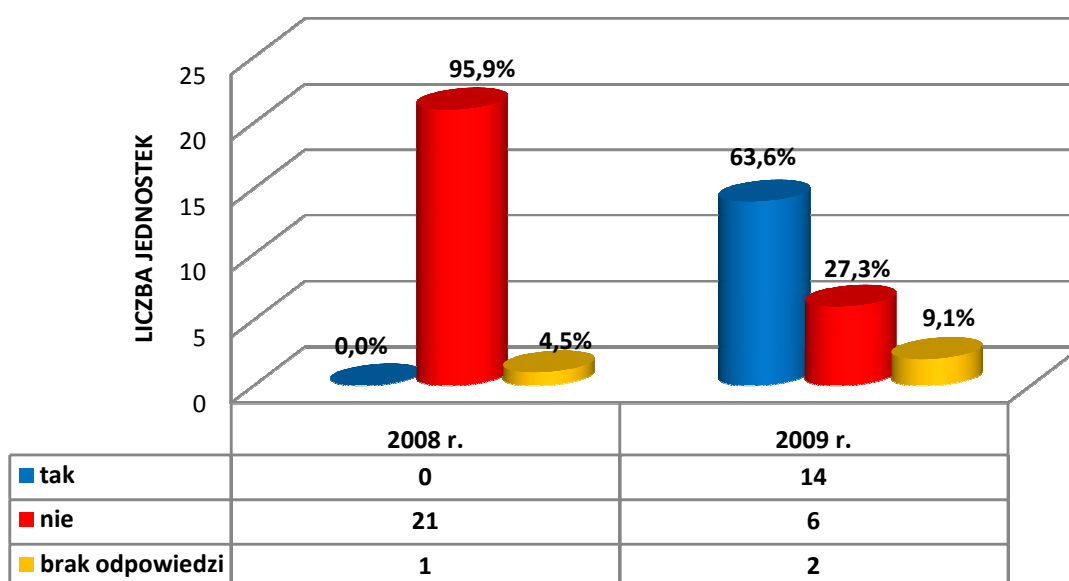
¹⁷ Na pytanie wypowiedziało się 17 pcpr

brakiem takich potrzeb, gdyż projekt systemowy nie jest kierowany do osób niepełnosprawnych, mimo iż w „Zasadach ...” istnieje zapis o konieczności spełnienia tego wymogu organizacyjnego do końca 2010 r. niezależnie od specyfiki realizowanego projektu.

Inną kwestią wartą podkreślenia jest problem, jaki niosą ze sobą niespójne zapisy „Zasad ...” i ustawy o pracownikach samorządowych¹⁸. W tym pierwszym dokumencie jednostki powiatowe są obowiązane do końca 2010 r. zatrudnić pracownika na stanowisku doradcy ds. osób niepełnosprawnych. Tymczasem w rozporządzeniu do przywoływanej ustawy¹⁹ w wykazie stanowisk w dotyczących jednostek organizacyjnych pomocy społecznej nie figuruje stanowisko doradcy ds. osób niepełnosprawnych. Jednostki powiatowe chcąc sprostać wymogowi organizacyjnemu PO KL zatrudniają przykładowo pracownika socjalnego, który w ramach swoich obowiązków służbowych pełni funkcję doradcy ds. osób niepełnosprawnych.

Porównując dane niniejszego badania z wynikami ubiegłorocznymi można jednak zaobserwować zdecydowanie pozytywną zmianę. Podczas gdy w roku ubiegłym żadna jednostka powiatowa nie zatrudniała doradcy ds. osób niepełnosprawnych, w 2009 r. już w 14 pcpr są zatrudnieni pracownicy pełniący takie obowiązki²⁰.

WYKRES 12: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 i 2009

Oprócz wymogów merytorycznego i organizacyjnych w „Zasadach ...” umieszczono dodatkowy zapis. Nie jest to wymóg formalny, ale zalecenie. Dotyczy on zawiązywania pisemnych porozumień pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy,

¹⁸ Ustawa z dnia 21 listopada 2008 o pracownikach samorządowych

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych w związku z art. 37 ustawy z dnia 21 listopada 2008 o pracownikach samorządowych

²⁰ W 2008 r. w badaniu wzięły udział wszystkie 22 funkcjonujące w Małopolsce jednostki powiatowe (w tym 19 pcpr i 3 mops), podobnie jak w 2009 r.

określających zasady współpracy w zakresie realizacji zadań na rzecz aktywnej integracji. Porozumienie takie powinno obejmować:

„a) zasady współpracy w zakresie procedur postępowania z klientami instytucji pomocy społecznej i powiatowych urzędów pracy w tym:

- zasady wzajemnej wymiany informacji o klientach i realizowanych działaniach,
- procedurę w zakresie współpracy ośrodka pomocy społecznej i powiatowego urzędu pracy w realizacji art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji i instytucjach rynku pracy;

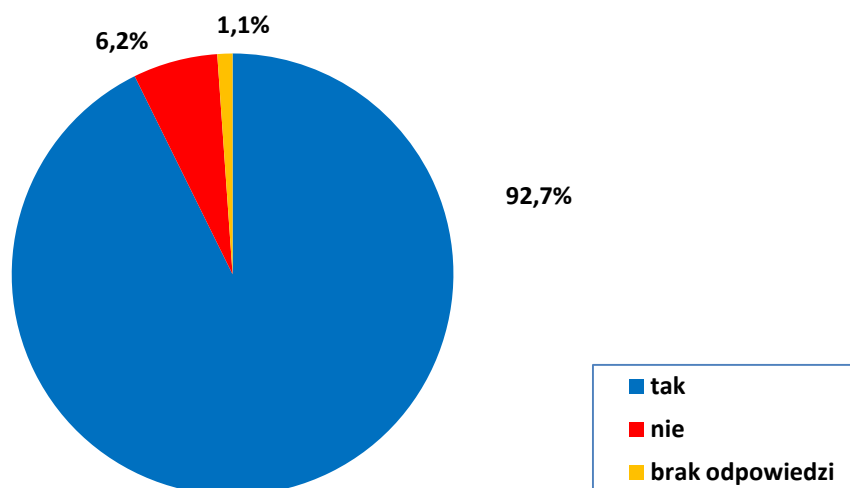
b) zasady współpracy w zakresie realizacji i finansowania prac społecznie użytecznych;

c) zasady współpracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach, organizacji robót publicznych oraz zatrudnienia socjalnego zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji i instytucjach rynku pracy.”²¹

Z badania wynika, iż 166 jednostek gminnych (ze 179, tj. 92,7%) i wszystkie trzy funkcjonujące w regionie mops powiatów grodzkich współpracują z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy. Wśród elementów owej współpracy badane jednostki gminne wymieniają najczęściej:

- wymianę informacji (33 wskazania),
- kierowanie do różnego rodzaju prac (społecznie użytecznych - 15 wskazań, interwencyjnych - 10 wskazań; robót publicznych - 5 wskazań),
- organizowanie stażu (9 wskazań) i szkoleń (6 wskazań),
- organizowanie programów na rzecz bezrobotnych (5 wskazań).

WYKRES 13: Współpraca z powiatowymi urzędami pracy - ops

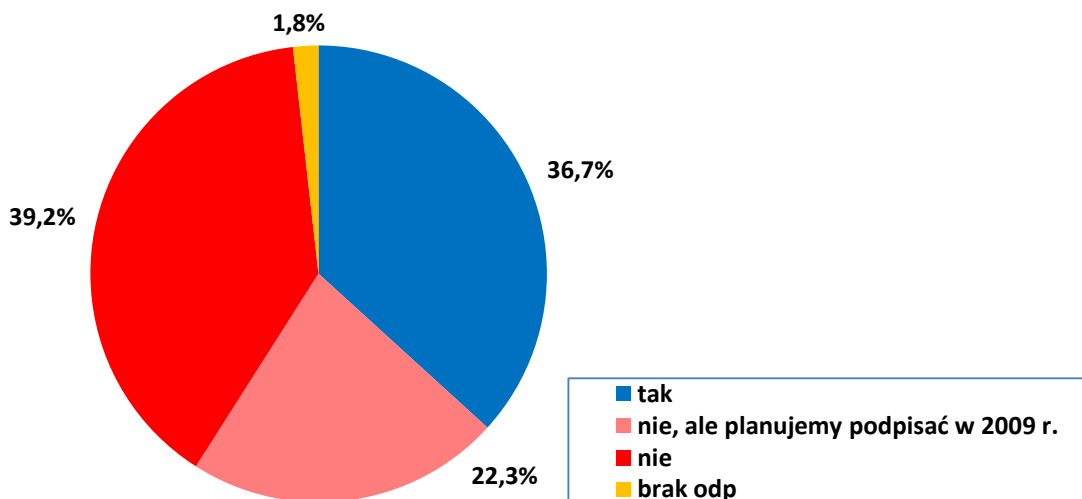

Jak wynika z przedstawionej wyżej analizy pytania otwartego dotyczącego wskazania elementów współpracy ops i pup zawarte są w niej elementy, o których mowa w „Zasadach ...” oraz ustawie²².

²¹ „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 11.

Jednak współpraca z powiatowymi urzędami pracy, jaką opisywały ops nie zawsze ma ona charakter formalny. Pisemne porozumienia funkcjonują obecnie jedynie w 61 ops (36,7%)²³ i 1 mops powiatu grodzkiego. Dodatkowo 37 ops (22,3%) planuje stosowne porozumienie podpisać do końca 2009 r. Natomiast 65 ops (39,2%) nie planuje uregulować, przynajmniej w tym roku, współpracy z pup w sposób formalny, a 3 jednostki (1,8%) nie wypowiedziało się w tej kwestii.

WYKRES 14: Porozumienia o współpracy z powiatowymi urzędami pracy – ops

²² Art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych ustaw.

²³ Analiza dotyczyła 169 jednostek (w tym 166 ops i 3 mops), które udzieliły twierdzącej odpowiedzi na pytanie o współpracę właściwym terytorialnie powiatowym urzędem pracy.

II. Zakres realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL

Dla sprawnego wdrażania Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Priorytetu VII: „Promocja integracji społecznej” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w kolejnych latach istotna jest informacja o aktualnej realizacji projektów systemowych ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich. W tym celu w ankiecie zapytano o kilka poniższych kwestii.

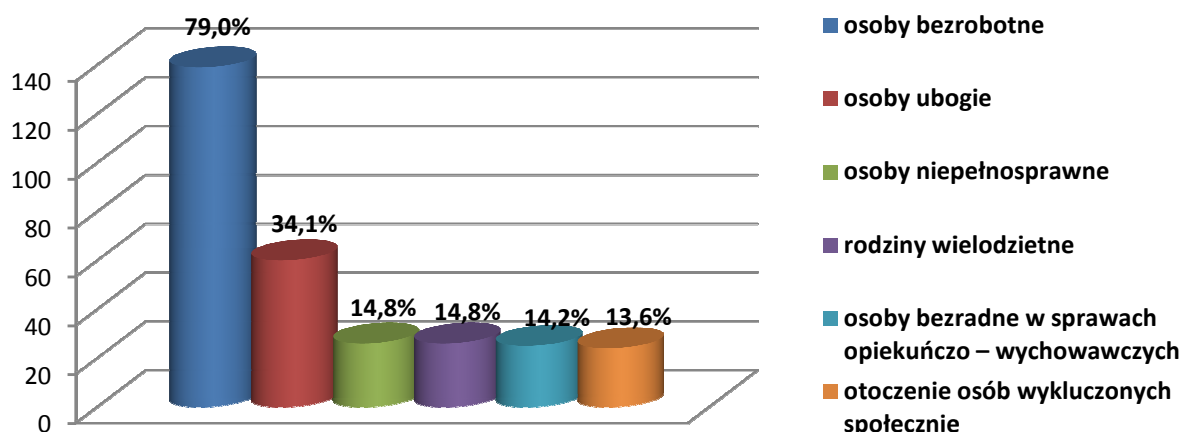
Wsparcie grup docelowych

W ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizatorzy projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 od 2009 roku mogą wspierać beneficjentów ostatecznych korzystających z pomocy społecznej, pozostających w wieku aktywności zawodowej (15 – 64 lata) oraz niezatrudnionych lub zatrudnionych, zagrożonych wykluczeniem społecznym z co najmniej jednego powodu wskazanego w ustawie o pomocy społecznej²⁴. W ankiecie zapytano respondentów o to, które grupy docelowe są traktowane priorytetowo w ramach wsparcia udzielanego w trakcie realizacji projektu systemowego. Z badania wynika, iż wsparcie to jest ściśle związane z rodzajem zadań, jakie ustawowo realizuje dana jednostka.

Ośrodki pomocy społecznej zdecydowanie najczęściej wsparcie w ramach realizowanych projektów (139 wskazań, tj. 79,0%) kierują do osób bezrobotnych²⁵. Duża grupa ops (60 wskazań, tj. 34,1%) obejmuje pomocą osoby ubogie. Znacznie mniej (po 26 i 25 wskazań, tj. ok. 14 - 15%) ops wspiera poprzez projekty systemowe beneficjentów ostatecznych z powodu: niepełnosprawności, wielodzietności, czy bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Należy dodać, iż wsparcie dla otoczenia osób wykluczonych społecznie poprzez projekt systemowy realizują jedynie 24 jednostki, tj. 13,6%.

WYKRES 15: Ranking ważności wsparcia grup docelowych w ramach PO KL w 2009 r. - ops

²⁴ W art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

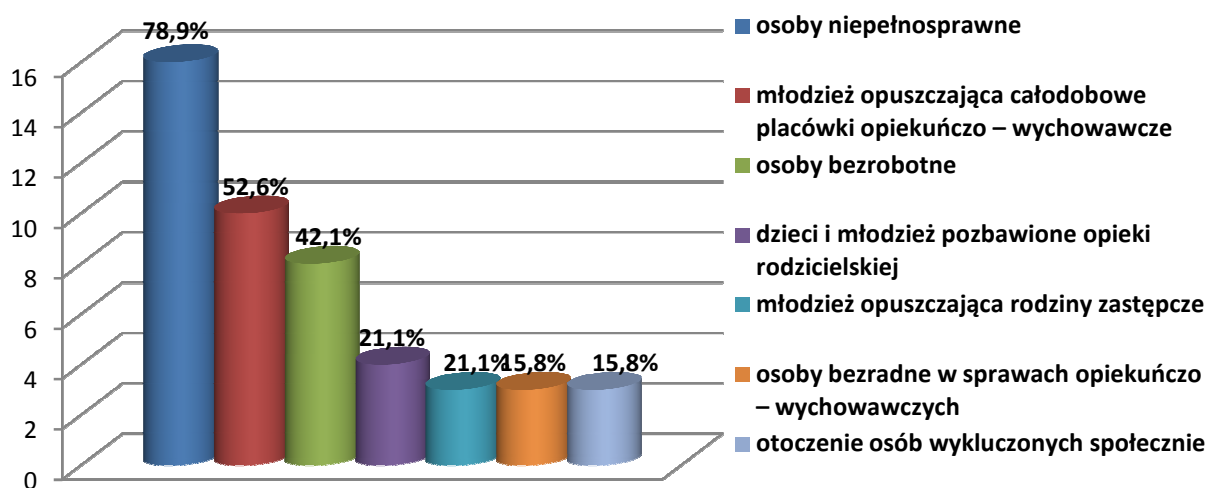
²⁵ Analiza dotyczyła 176 ops, które wypowiedziały się w tej kwestii.

Powiatowe centra pomocy rodzinie wspierają w ramach projektów systemowych PO KL głównie osoby niepełnosprawne (15 z 19 jednostek, tj. 78,9%). Ponad połowa pcpr (10 powiatów, tj. 52,6%) obejmuje także pomocą dzieci i młodzież opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze. Natomiast 8 pcpr (42,1%) w ramach projektów systemowych pomaga osobom bezrobotnym. Znacznie mniej jednostek powiatowych obejmuje wsparciem:

- dzieci i młodzież pozbawione opieki rodzicielskiej (4 jednostki, tj. 21,1%);
- młodzież opuszczającą rodziny zastępcze (4 jednostki, tj. 21,1%);
- osoby bezradne w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (3 jednostki, tj. 15,8%).

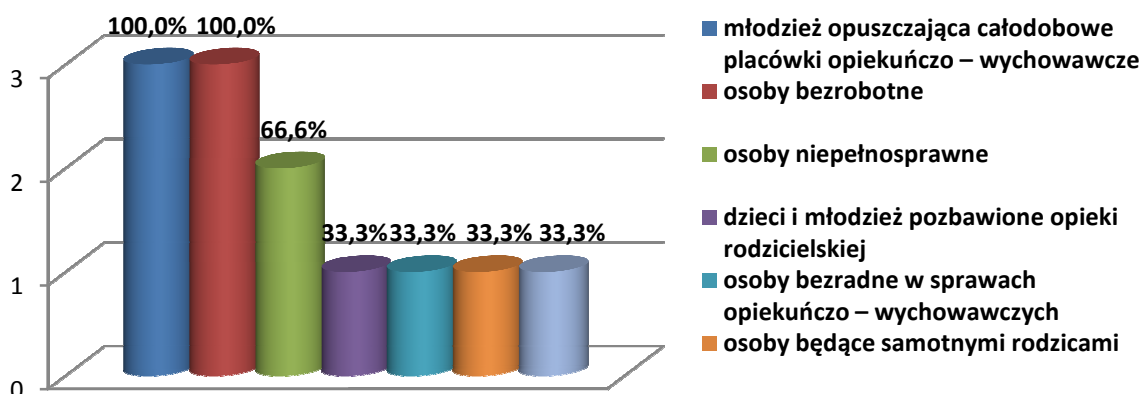
Należy dodać, iż jedynie 3 powiaty (15,8%) projektem systemowym objęły otoczenie osób wykluczonych społecznie.

WYKRES 16: Ranking ważności wsparcia grup docelowych w ramach PO KL w 2009 r. - pcpr

Wszystkie trzy funkcjonujące w Małopolsce miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich obejmują wsparciem w ramach projektu systemowego: osoby bezrobotne oraz młodzież opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze. Dwa ośrodki pomagają osobom niepełnosprawnym. Dodatkowo jeden powiat grodzki wspiera dzieci i młodzież pozbawione opieki rodzicielskiej i osoby będące samotnymi rodzicami, natomiast inny - osoby bezradne w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i otoczenie osób wykluczonych społecznie.

WYKRES 17: Ranking ważności wsparcia grup docelowych w ramach PO KL w 2009 r. - mops

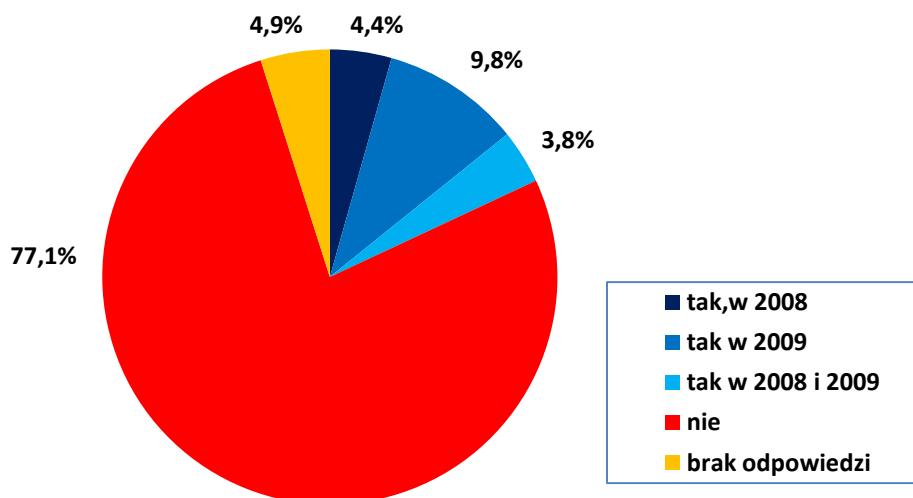
Narzędzia realizacji projektu

Aby zdiagnozować zakres realizacji projektów systemowych dotyczących rozwoju aktywnej integracji prowadzonych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ankiecie zapytano jednostki o to, jakie narzędzia realizacji projektu zdefiniowane w „Zasadach ...” stosują. Badane jednostki zapytano o realizację programu aktywności lokalnej (PAL) oraz programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Pierwszy z nich ma na celu aktywizację społeczną i rozwiązywanie problemów społeczności lokalnych oraz zapewnienie współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności lokalnej. Program aktywności lokalnej skierowany jest do osób z konkretnego środowiska lub członków danej społeczności. Drugie wymienione narzędzie realizacji projektu - program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych adresowany jest (jak wskazuje nazwa narzędzia) do osób niepełnosprawnych. Ma on na celu wsparcie tych osób w podejmowaniu aktywizacji zawodowej i integracji ich ze środowiskiem społecznym.

Program aktywności lokalnej

Jak wynika z badania jedno z trzech dostępnych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL narzędzi mających na celu rozwój aktywnej integracji jakim jest program aktywności lokalnej jest jeszcze bardzo mało rozpowszechnione wśród beneficjentów realizujących projekt systemowy. Tylko 33 ze 183²⁶ (18,0%) jednostek pomocy społecznej (28 ops, 4 pcpr i 1 mops) wdrażały w projekcie systemowym program aktywności lokalnej. Największa grupa z nich rozpoczęła wdrażanie tego narzędzia aktywnej integracji dopiero w roku 2009 (18 jednostek z 33 stosujących PAL).

WYKRES 18: Realizacja programu aktywności lokalnej w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)

Odpowiedzi dotyczące tej kwestii są zbieżne ze wskazaniami priorytetowych grup docelowych wspieranych w projektach systemowych przez jednostki gminne i powiatowe. Jak już wskazywano

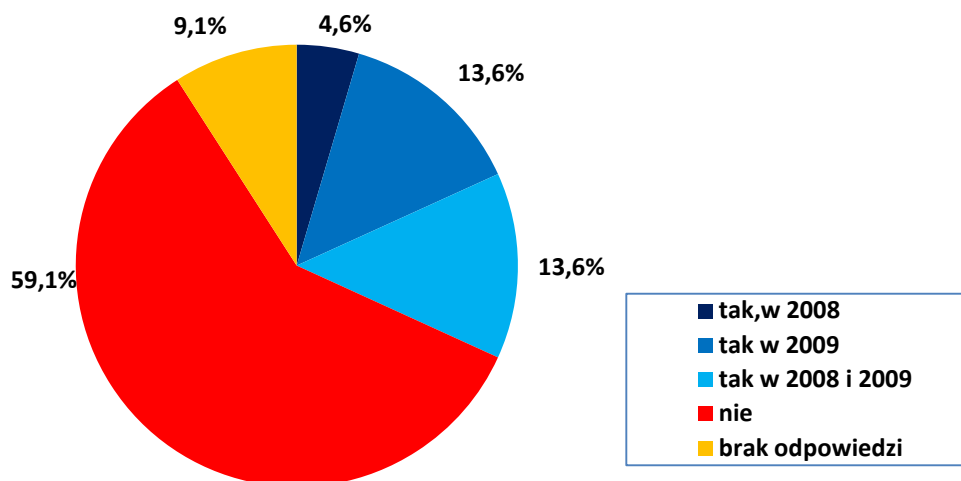
²⁶ Pytanie dotyczy łącznie 183 jednostek, w tym: 141 jednostek, które realizują projekt od 2008 r. (123 ops, 15 pcpr i 3 mops); 36 jednostek, które realizują projekt od 2009 r. (32 ops, 4 pcpr) oraz 6 ops, które w 2009 r. zrezygnowały z realizacji projektu.

w opracowaniu tylko 24 ops, 3 pcpr i 1 mops wspierają otoczenie osób wykluczonych społecznie. Tymczasem właśnie społeczność lokalną należy obejmować wsparciem w ramach prowadzenia programów aktywności lokalnej. Wyniki badania pokazują więc, iż stosowanie programu aktywności lokalnej nie jest powszechne i należałoby podjąć działania informacyjne i szkoleniowe pokazujące wartość tego narzędzia.

Program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

Realizacja programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, który mogą stosować jednostki powiatowe w ramach PO KL ma nieco większy zasięg niż program aktywności lokalnej. 7 jednostek powiatowych (31,8%), w tym 6 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego zastosowało to narzędzie realizacji projektu. Jeden mops powiatu grodzkiego i dwa pcpr realizują ten program od roku 2008, natomiast 3 pcpr rozpoczynają jego wdrażanie w tym roku, tj. 2009. Jedna jednostka powiatu ziemskiego realizowała omawiany program tylko w roku ubiegłym.

WYKRES 19: Realizacja programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (pcpr, mops)

Można przypuszczać, iż jedną z przyczyn braku powszechnego stosowania programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektów systemowych mógł być brak osób pełniących obowiązki doradców ds. osób niepełnosprawnych, którzy realizowaliby taki program. Jak wcześniej już podkreślano w raporcie w roku 2008 w żadnym z pcpr nie zatrudniano takiego specjalisty. Sytuacja ta zmieniła się w 2009 r. – już w 14 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego zatrudnia się takich specjalistów.

Instrumenty aktywnej integracji

W ankiecie poproszono respondentów również o odpowiedź na pytanie jakie instrumenty aktywnej integracji stosują w ramach narzędzi realizacji projektu. W „Zasadach ...” opisano cztery grupy instrumentów o charakterze aktywizacyjnym, mających „doprowadzić do przywrócenia osób wykluczonych na rynek pracy oraz do ich integracji ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanych przez osoby i rodziny w procesie dostępu do praw i usług społecznych, a przez

to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej”²⁷. Zestaw instrumentów aktywnej integracji to:

- instrumenty aktywizacji zawodowej – obejmujące wsparcie beneficjentów ostatecznych poprzez możliwość uczestnictwa w zajęciach Centrum Integracji Społecznej lub Klubu Integracji Społecznej; dofinansowanie usamodzielnienia ekonomicznego lub zmiany miejsca zamieszkania oraz zapewnienie usług wspierających aktywizację zawodową (trener pracy, doradca zawodowy);
- instrumenty aktywizacji edukacyjnej - polegające m.in. na pomocy w celu uzupełnienia wykształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym; kształceniu ustawicznym, mającym na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego oraz podniesienia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, umożliwiających aktywizację zawodową;
- instrumenty aktywizacji społecznej – instrumenty aktywnej integracji, w ramach których zawarte jest największe spektrum możliwości działania:
 - „a) organizowanie i finansowanie uczestnictwa w ośrodkach dziennego wsparcia, świetlicach i klubach, o których mowa w przepisach pomocy społecznej oraz przepisach o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
 - b) koszty vouchera (talonu) na samodzielny zakup usług społecznych dokonywanego przez osobę będącą stroną kontraktu socjalnego lub inną formą działań - objętą działaniami aktywnej integracji, jako działanie służące usamodzielnieniu klienta pomocy społecznej. Zasady zakupu usług i ich wykaz określa ośrodek pomocy społecznej lub powiatowe centrum pomocy rodzinie;
 - c) organizacja i finansowanie usług wspierających osoby niepełnosprawne, w tym kosztów zatrudnienia tłumacza osoby głuchoniemej, przewodnika osoby niewidomej, asystenta osoby niepełnosprawnej;
 - d) organizacja i finansowanie usług wspierających animację lokalną, w tym kosztów zatrudnienia animatora lokalnego, lidera klubu integracji społecznej, streetworkera;
 - e) organizacja i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym kosztów zatrudnienia asystenta rodzinnego;
 - f) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych (art. 36, pkt. 2 lit q ustawy o pomocy społecznej), osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze oraz bezdomnych;
 - g) organizacja i finansowanie kosztów wolontariatu, zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub wolontariuszy;
 - h) organizacja i finansowanie uczestnictwa w grupach i klubach samopomocowych,

²⁷ „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 19

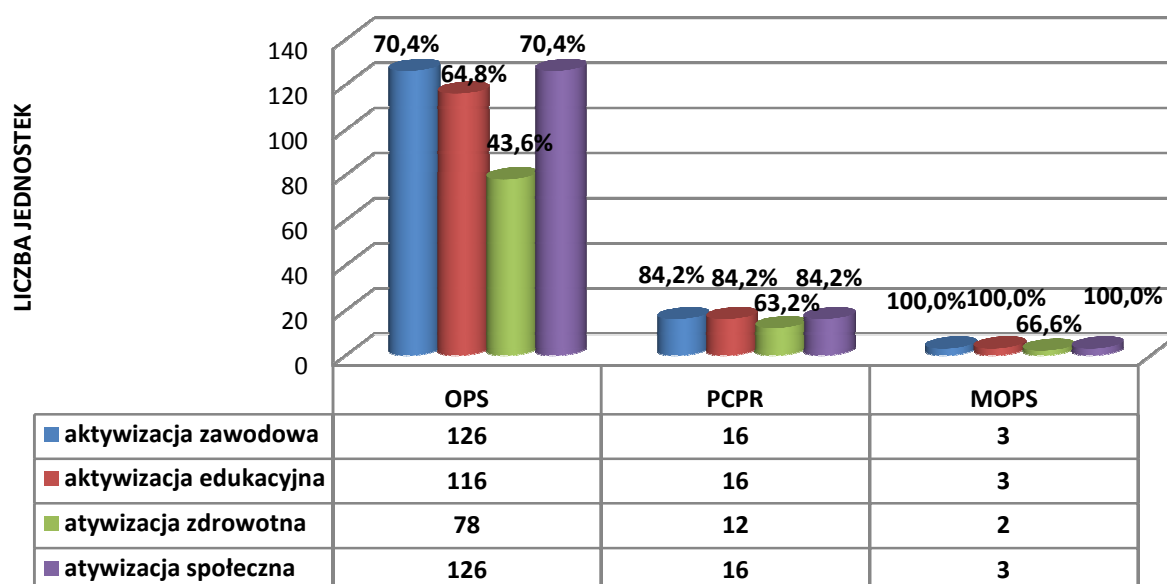
w tym kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub lub grupę;

- i) organizacja i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych, w tym kosztów zatrudnienia i działania osoby prowadzącej klub lub grupę;
- j) organizacja i finansowanie poradnictwa specjalistycznego, interwencji kryzysowej, mediacji rodzinnej oraz udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach, służące przywróceniu samodzielności życiowej, w tym powrotu na rynek pracy;
- k) organizacja i finansowanie poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową.”²⁸

- instrumenty aktywizacji zdrowotnej – w ramach tego instrumentu można zaoferować beneficjentom ostatecznym sfinansowanie badań profilaktycznych lub specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia; terapię psychologiczną, rodzinną lub psychospołeczną; program korekcyjno - edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie; program psychoterapii w zakładzie leczenia odwykowego w przypadku osób uzależnionych od alkoholu; program terapeutyczny w zakładzie opieki zdrowotnej dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających oraz turnusy rehabilitacyjne.

Z badania wynika, iż poszczególne grupy instrumentów aktywnej integracji stosowane są przez większość beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w ramach PO KL. Należy zauważyć, iż najrzadziej stosowane są instrumenty aktywizacji zdrowotnej. Pozostałe trzy instrumenty (edukacyjne, zawodowe i społeczne) wykorzystywane są przez jednostki gminne i powiatowe w podobnych stopniu.

WYKRES 20: Instrumenty aktywnej integracji stosowane w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcp, mops)

²⁸ „Zasady przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”, str. 21

Instrumenty aktywizacji zawodowej

W ramach aktywizacji zawodowej jednostki organizowały dla beneficjentów ostatecznych najczęściej doradztwo zawodowe (ops - 90 wskazań, pcpr – 10 wskazań). W gminach prowadzone były też kursy doskonalące komunikację interpersonalną (10 wskazań). Najszerzą ofertę form aktywizacji zdrowotnej przedstawiły mops powiatów grodzkich. Wymieniały one oprócz doradztwa zawodowego: uczestnictwo w zajęciach KIS, zawieranie kontraktów socjalnych, uczestnictwo w zajęciach CIS.

Należy dodać, iż w ramach tego typu aktywizacji jednostki wymieniały także kursy zawodowe (29 wskazań) oraz szkolenia zawodowe (ops - 26 wskazań, pcpr - 3 wskazania). Można przypuszczać, iż jest to realizacja instrumentów aktywności edukacyjnej, a nie zawodowej.

Instrumenty aktywizacji edukacyjnej

Jednostki pomocy społecznej w ramach aktywizacji edukacyjnej najczęściej kierowały i zapełniały różnego rodzaju kursy w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji beneficjentów ostatecznych o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych umożliwiających aktywizację zawodową:

- jednostki gminne najczęściej organizowały dla beneficjentów ostatecznych różnego rodzaju kursy zawodowe (140 wskazań), w tym najczęściej: komputerowe (24 wskazania), obsługi kasy fiskalnej (10 wskazań), opieki nad osobami starszymi (8 wskazań). Należy jednak dodać, iż wiele wypowiedzi respondentów (71 wskazań) było bardzo ogólnych, bez wymieniania konkretnego typu kursu;
- jednostki powiatowe także najczęściej realizowały w ramach projektów systemowych różne kursy zawodowe dla beneficjentów ostatecznych. Najczęściej wskazywano na kursy: BHP (9 wskazań), komputerowe (3 wskazania), komunikacji interpersonalnej (2 wskazania) oraz prawa jazdy (2 wskazania);
- mops powiatów grodzkich wymieniały: warsztaty doskonalące umiejętności poszukiwania pracy, kurs pierwszej pomocy, kurs obsługi komputera, szkolenie zawodowe.

Instrumenty aktywizacji społecznej

Aktywizacja społeczna w jednostkach pomocy społecznej polegała głównie na kształceniu komunikacji interpersonalnej (ops - 100 wskazań, pcpr – 14 wskazań). Dodatkowo ops wskazywały na pracę z beneficjentami ostatecznymi w zakresie aktywnego poszukiwania pracy (11 wskazań), natomiast pcpr – na integrację ze środowiskiem (3 wskazania) oraz animację lokalną (1 wskazanie). Dużo szerszą ofertą dla swoich podopiecznych dysponują mops powiatów grodzkich. Wśród stosowanych instrumentów aktywizacji społecznej wymieniały: organizację usług wspierających osoby niepełnosprawne (asystent osoby niepełnosprawnej), czy rodziny marginalizowane (asystent rodzinny) oraz: pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych; treningi kompetencji i umiejętności społecznych, poradnictwo specjalistyczne, udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych, poradnictwo i wsparcie indywidualne oraz grupowe w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno - zawodowych, umożliwiających powrót do życia społecznego, szkolenia i wyjazdy integracyjne.

Instrumenty aktywizacji zdrowotnej

Poprzez aktywizację zdrowotną jednostki pomocy społecznej głównie finansują beneficjentom ostatecznym badania lekarskie (ops - 59 wskazań, pcpr - 5 wskazań) oraz organizują różne zajęcia terapeutyczne, głównie z zakresu poradnictwa psychologicznego, terapii rodzinnej i uzależnień (ops – 13 wskazań; pcpr - 4 wskazania; mops - 2 wskazania). Dodatkowo jednostki powiatów ziemskich kierują beneficjentów ostatecznych na turnusy rehabilitacyjne, jeden mops powiatu grodzkiego zorganizował trening kompetencji społecznych.

Jak wynika z analizy badane jednostki dość szeroko opisały stosowane w ramach realizowanych projektów systemowych instrumenty aktywnej integracji. Jednak należy zauważyć, iż, zwłaszcza przedstawiciele ops, przypisywali te same działania do różnych rodzajów instrumentów. Przykładem może być szkolenie w zakresie komunikacji społecznej, które jednostki kwalifikowały jako instrumenty aktywizacji: zawodowej, edukacyjnej i społecznej, podczas gdy „Zasady ...” kwalifikują ten rodzaj pomocy beneficjentom ostatecznym do instrumentów aktywizacji społecznej. Można wnioskować, że wśród pracowników badanych jednostek znajomość instrumentów aktywnej integracji jeszcze nie jest najlepsza. Z drugiej strony wymieniane przez respondentów przedsięwzięcia mieszczą się w ramach zdefiniowanych w „Zasadach ...” instrumentów o charakterze aktywizującym. Można więc przypuszczać, iż mimo nieusystematyzowanej wiedzy teoretycznej w zakresie owych instrumentów, jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 wdrażają zalecane formy aktywnej integracji.

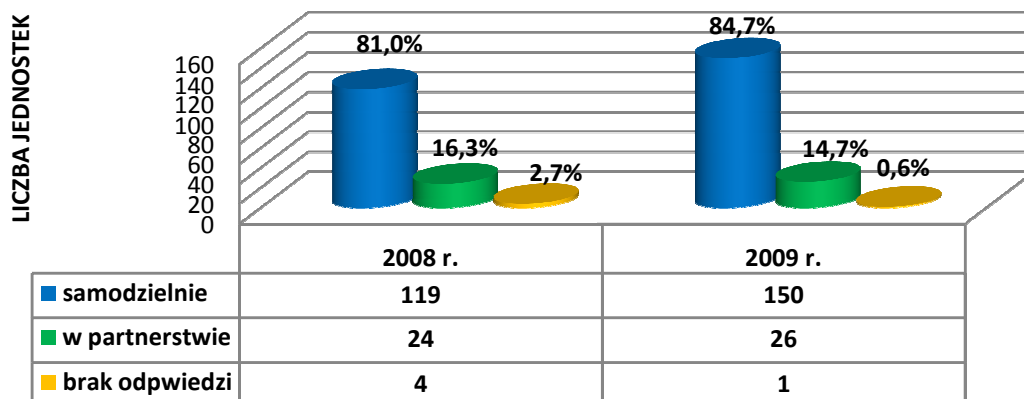
Partnerstwa

W ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL realizatorzy projektów systemowych mogą prowadzić działania w partnerstwie. W ankiecie zapytano respondentów, którzy podjęli taki sposób realizacji projektów systemowych jakie są ich doświadczenia w tym obszarze. Natomiast jednostki, które nie realizują projektów partnerskich zapytano jakie były przyczyny braku zainteresowania prowadzeniem takich projektów.

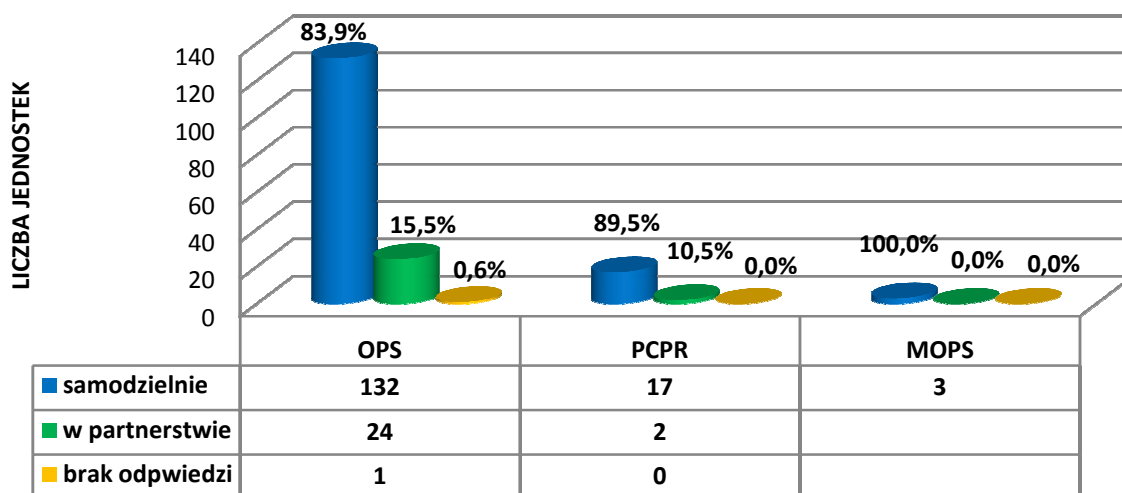
Badanie dowodzi, iż sposób realizacji projektów systemowych w partnerstwie nie jest zbyt popularny wśród jednostek pomocy społecznej. W 2008 r. taki sposób realizacji projektów wybrały jedynie 24 ze 147 (16,3%) jednostek realizujących projekty systemowe w tymże roku (22 ops i 2 pcpr). Natomiast w 2009 r. – 26 ze 177 (14,7%) jednostek realizujących aktualnie projekty systemowe (24 ops i 2 pcpr). Należy zaznaczyć, iż wszystkie mops powiatów grodzkich od roku 2008 realizują projekty systemowe samodzielnie.

Liczba jednostek realizujących projekty partnerskie w ramach projektów systemowych oczywiście nie jest tożsama z liczbą partnerstw zawiązanych w Małopolsce w ramach realizacji Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL. W 2009 r. funkcjonuje łącznie 9 partnerstw. 2 z nich to partnerstwa między pcpr i ops. Pozostałe dotyczą współpracy między różnymi (najczęściej sąsiadującymi ze sobą) ośrodkami pomocy społecznej.

WYKRES 21: Sposób realizacji projektów systemowych – ogółem (ops, pcp, mops) w latach 2008 i 2009

WYKRES 22: Sposób realizacji projektów systemowych w ramach PO KL w 2009 r. – w podziale na ops, pcp, mops

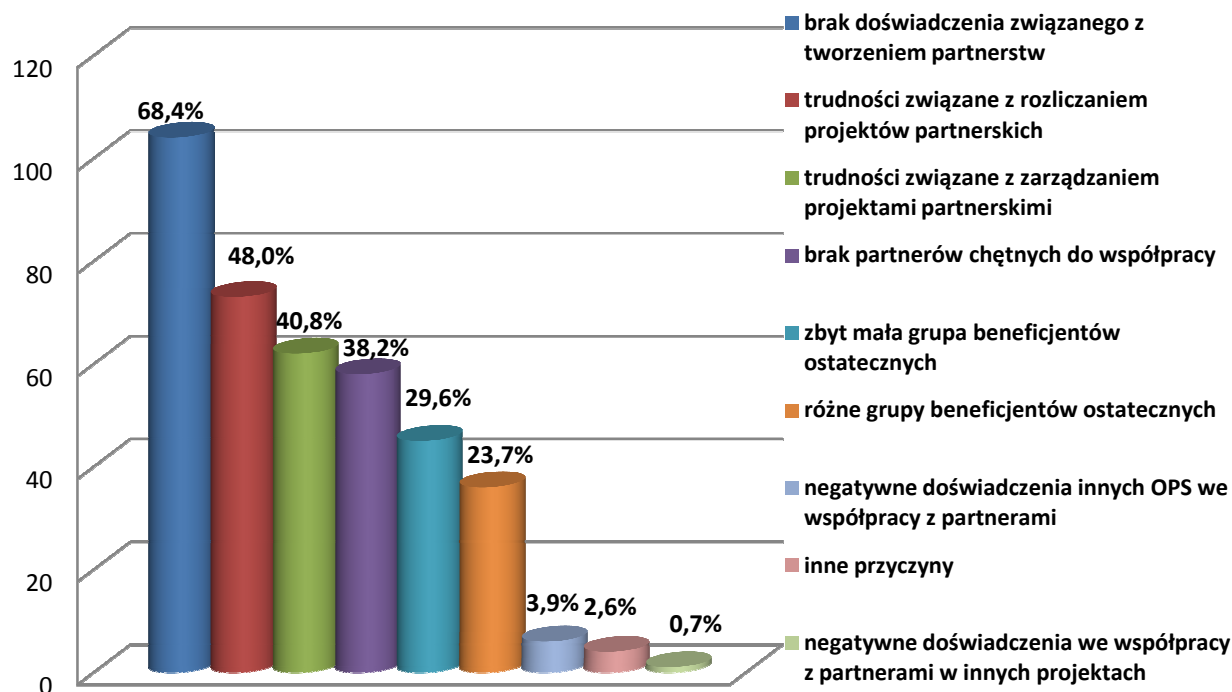
Z badania wynika, że partnerstwo jest kontynuowane w obu powiatach, w których zostało zawiązane w 2008 r. Natomiast 3 jednostki gminne zrezygnowały z realizacji projektu systemowego w partnerstwie. Jako powód swojej decyzji podawały:

- problemy finansowe, rozliczeniowe oraz krótki czas realizacji projektu w 2008 r.,
- trudności z przekazywaniem środków od lidera do partnera – utrudnienie w realizacji zadań,
- rezygnacja partnera z udziału w projekcie systemowym PO KL.

Należy zaznaczyć, iż w 2009 r. 5 gmin zawiązało nowe partnerstwa. W tej grupie 4 ops przystąpiły do realizacji projektu systemowego w 2009 r., jeden w roku ubiegłym realizował projekt samodzielnie. Jednak ciągle jeszcze większość beneficjentów PO KL w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 realizuje swe projekty samodzielnie. Zapytani o przyczyny takiego wyboru realizatorzy projektów systemowych, bez względu na rodzaj jednostki, wskazywali z zaproponowanej w kwestionariuszu kafeterii głównie: brak doświadczenia związanego z tworzeniem partnerstw (ops – 70,5%, pcp – 58,8%, mops – 33,3%) oraz trudności związane z rozliczaniem projektu partnerskiego (ops – 45,5%, pcp – 58,8%, mops - 100%) i zarządzaniem projektem partnerskim (ops – 38,6%, pcp – 52,9%, mops – 33,3%). Dodatkowo

wskazywano również na różne grupy beneficjentów ostatecznych objętych wsparciem przez jednostki (ops – 20,5%, pcpr – 47,1%, mops – 33,3%).

WYKRES 23: Przyczyny niezawijywania partnerstw przy realizacji projektów systemowych PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)

Wskaźniki monitoringu Priorytetu VII

Jak każdy program, także Program Operacyjny Kapitał Ludzki musi podlegać monitoringowi. By osiągnąć wskaźniki określone dla Działania 7.1 Priorytetu VII PO KL w Planie Działania na 2009 r. zapisano wartości wskaźników do osiągnięcia w tym roku. Są wśród nich: liczba klientów (w tym z terenów wiejskich) instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji oraz liczba klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi w ramach realizowanych projektów. W związku z tym w ankiecie zapytano beneficjentów realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 o planowaną liczbę klientów, jaką obejmą pomocą w 2009 r. w ramach realizacji projektów systemowych. Należy zaznaczyć, iż wyników przedstawionej niżej analizy nie można traktować jako oficjalnych danych, gdyż są to jedynie szacunki i deklaracje respondentów. Poza tym są to plany jednostek i rzeczywistość może je skorygować (we wskaźnikach monitoringu mowa jest o klientach, którzy zakończyli udział w projekcie). Z drugiej strony duża grupa jednostek nie wypełniła tej części ankiety (od 15 do 30), więc liczba klientów w rzeczywistości może być większa niż w analizowanych zestawieniach.

Z analizy deklarowanej przez wypełniających ankietę²⁹ liczby klientów planowanych na rok bieżący do objęcia wsparciem jednostek realizujących projekty systemowe osiągnąca łącznie we wszystkich ich rodzajach 2 617 osób jest jedynie nieco niższa niż zaplanowany do osiągnięcia w Planie

²⁹ Pytanie dotyczy jednostek, które realizują projekt od 2008 r. (123 ops, 15 pcpr i 3 mops) oraz od 2009 r. (32 ops, 4 pcpr) - łącznie 177 jednostek

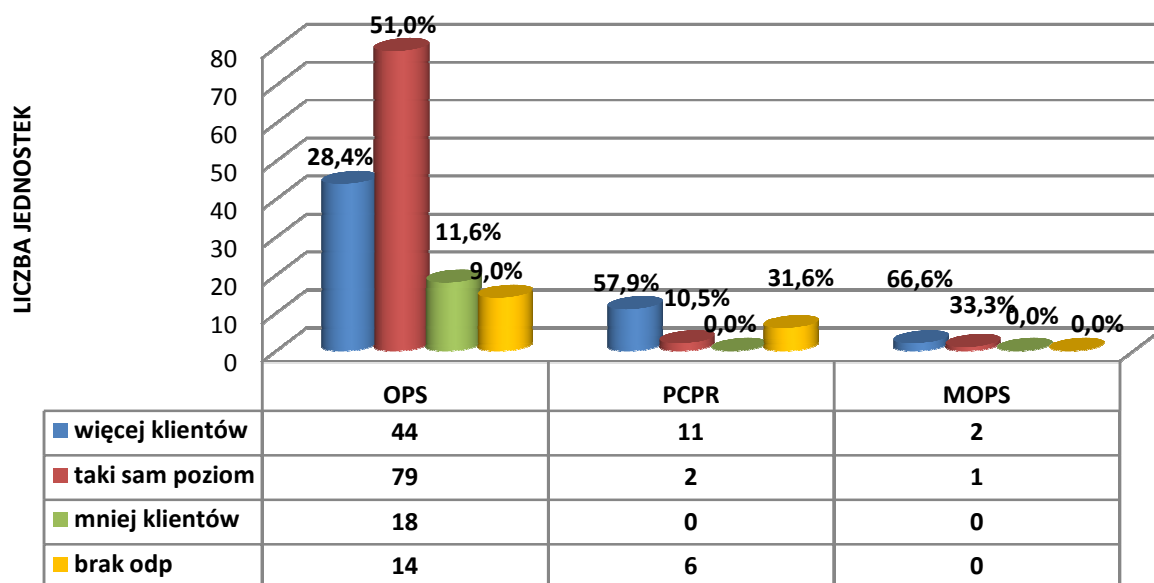
Działania na 2009 r. wskaźnik dotyczący liczby beneficjentów ostatecznych, którzy zakończyli udział w projekcie (2700 osób).

Mniej korzystnie wygląda sytuacja dotycząca liczby klientów z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach Programu. Jest ona mniejsza o prawie 500 osób od zaplanowanego w Planie Działania na 2009 r. wskaźnika (1 890 osób). Jeżeli chodzi o liczbę osób objętych kontraktami socjalnymi w ramach projektów systemowych, to według planów jednostek wypowiedzanych się w tej kwestii będą nimi objęte 1 993 osoby, podczas gdy Plan Działania na 2009 r. zakłada zawarcie 2 400 kontraktów socjalnych w województwie małopolskim w ramach projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2.

W ankiecie zapytano również respondentów o ich szacunki na rok 2010 dotyczące klientów, których planuje się objąć wsparciem w ramach PO KL (w tym na wsi) oraz przewidywaną do zawarcia liczbę kontraktów socjalnych. Należy jednak zauważyć, że – podobnie jak w przypadku liczby klientów jednostek pomocy społecznej w 2009 r. w omówionych niżej szacunkach na rok 2010 spora część respondentów nie zabrała głosu (nt.: liczby klientów objętych wsparciem PO KL - 11,3%, liczby klientów z terenów wiejskich objętych wsparciem - 23,0% i liczby przewidywanych kontraktów socjalnych - 15,8%).

Analizując szacunki wypowiedzanych się w tej kwestii ogólnie można zauważyć, że prawie połowa respondentów (86 ze 177 jednostek, tj. 46,3%)³⁰ realizujących projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 przewiduje, iż liczba beneficjentów ostatecznych objętych wsparciem będzie w 2010 r. na podobnym poziomie co w roku bieżącym. Jednak analizując dane ze względu na rodzaj jednostki można zauważyć, iż taki pogląd wyrażają głównie gminy (79 ze 155 ops), natomiast większość powiatów ziemskich (11 z 19 pcpr) i grodzkich (2 z 3 mops) szacuje, iż w roku przyszłym będzie więcej klientów objętych pomocą w ramach projektów systemowych.

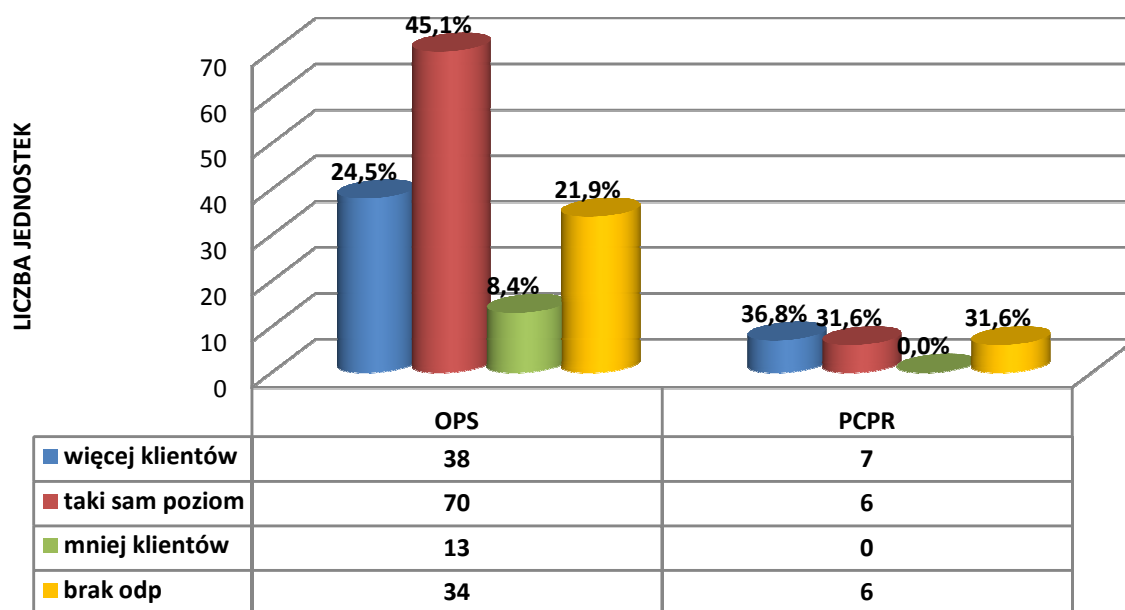
WYKRES 24: Szacowana liczba klientów do objęcia wsparciem w ramach PO KL na 2010 r. w stosunku do 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops

³⁰ Pytanie dotyczy jednostek, które realizują projekt od 2008 r. (123 ops, 15 pcpr, 3 mops) oraz od 2009 r. (32 ops, 4 pcpr) - łącznie 177 jednostek.

Jeżeli chodzi o przewidywaną na 2010 r.³¹ liczbę beneficjentów ostatecznych mieszkających na wsi, to - podobnie, jak w przypadku ogólnej liczby klientów - zdaniem przedstawicieli jednostek pomocy społecznej raczej się ona nie zmieni – tak odpowiedziało 42,9% jednostek (76 na 177 jednostek), w tym 70 ops i 6 pcpr. Dodatkowo 25,4% jednostek (tj. 45 jednostek, w tym 38 ops i 7 pcpr) szacuje, iż w 2010 roku zwiększy się liczba beneficjentów ostatecznych mieszkających na wsi. Należy dodać, iż spora grupa respondentów nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie (24,3%, tj. 43 jednostki, w tym 34 ops, 6 pcpr i 3 mops).

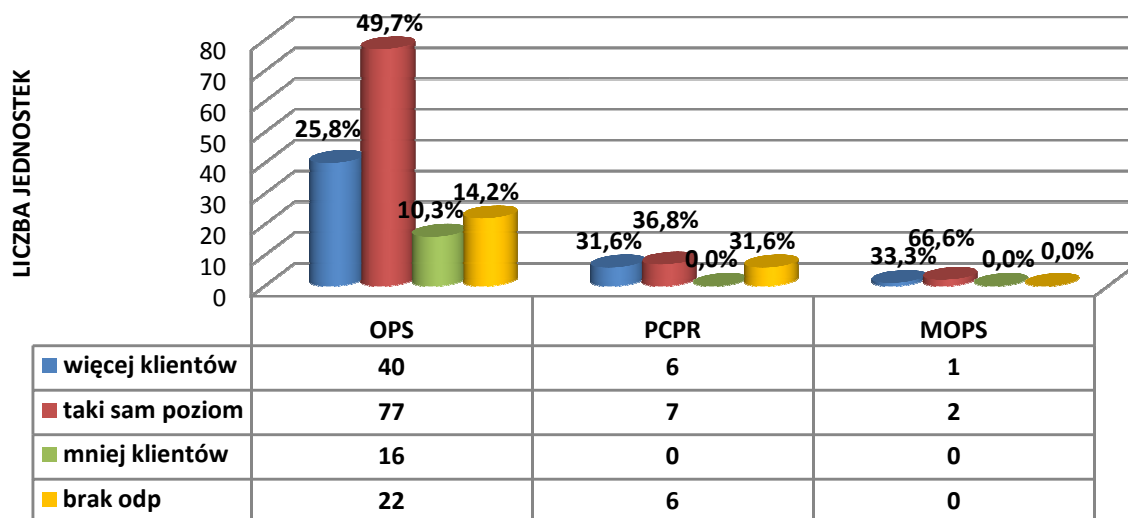
WYKRES 25: Szacowana liczba klientów z terenów wiejskich na 2010 r. w stosunku do 2009 r. – w podziale na ops, pcpr

Przewidywana liczba zawieranych kontraktów socjalnych w ramach projektów systemowych PO KL w 2010 r. zdaniem prawie połowy realizatorów tych projektów (86 ze 177 jednostek, tj. 48,6%, w tym: 77 ops, 7 pcpr, 2 mops) nie zmieni się. Natomiast ponad 1/4 badanych (47 ze 177, tj. 26,6%, w tym: 40 ops, 6 pcpr, 1 mops) jest zdania, że liczba kontraktów socjalnych zawieranych w trakcie realizacji projektów systemowych wzrośnie. Z analizy wynika, że tylko mała część (mniej niż 10%, tylko przedstawicieli ops) realizatorów projektów systemowych w ramach Działania 7.1 PO KL jest zdania, iż liczba zawartych kontraktów się zmniejszy.

³¹ Pytanie dotyczy ops i pcpr, które realizują projekt od 2008 r. (123 ops, 15 pcpr) oraz od 2009 r. (32 ops, 4 pcpr) - łącznie 174 jednostki.

WYKRES 26: Szacowana liczba klientów objętych kontraktami socjalnymi na 2010 r. w stosunku do 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops

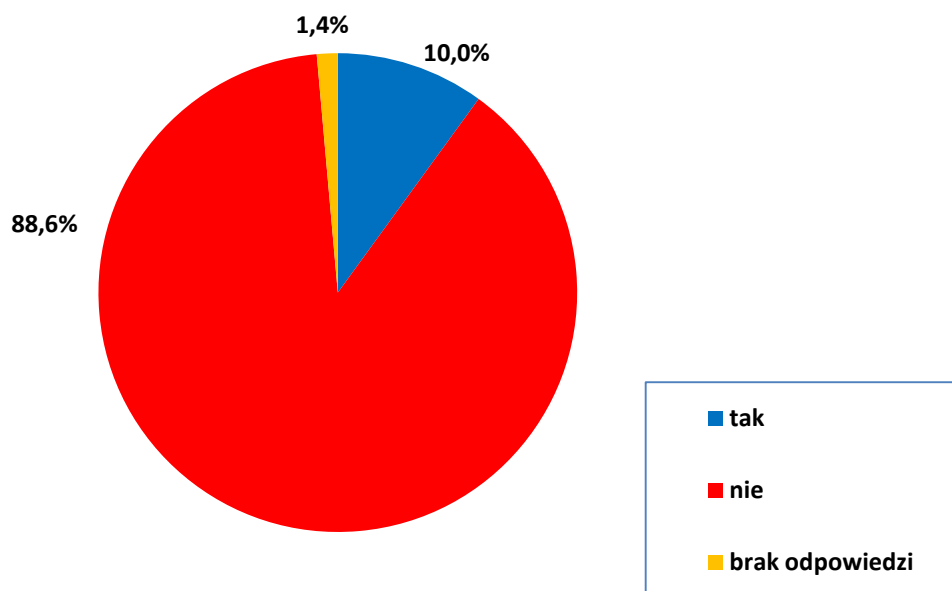
Podsumowując analizowaną kwestię należy stwierdzić, iż deklarowana przez respondentów liczba klientów, planowych objęciem projektami systemowymi na 2009 rok jest zbliżona do założonej w Planie Działania na 2009 r. we wskaźnikach monitoringu. Trochę mniej korzystnie wygląda sytuacja w zakresie realizacji wskaźników dotyczących ilości klientów z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach projektów systemowych oraz zawartych w trakcie realizacji projektów systemowych kontraktów socjalnych. Należy dodać, iż dużo jednostek pomocy społecznej nie udzieliło odpowiedzi w tej kwestii. Biorąc ten fakt pod uwagę można domniemywać, iż zaplanowane na 2009 r. wskaźniki monitoringu są możliwe do osiągnięcia. Jednocześnie szacunki jednostek pomocy społecznej nie przewidują zmniejszenia się ilości beneficjentów ostatecznych w roku 2010 r. Wydaje się więc, iż Plan Działania na rok 2010 nie powinien zakładać mniejszej wartości wskaźników monitoringu niż w roku 2009.

III. Doświadczenia w realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL

Realizacja projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w Małopolsce dużym wyzwaniem. Badanie dowodzi, iż większość z nich nie miała doświadczeń z funduszami unijnymi z lat 2004 – 2006, ani też z zakresu wdrażania projektów wykorzystujących środki zewnętrzne inne niż programów rządowych.

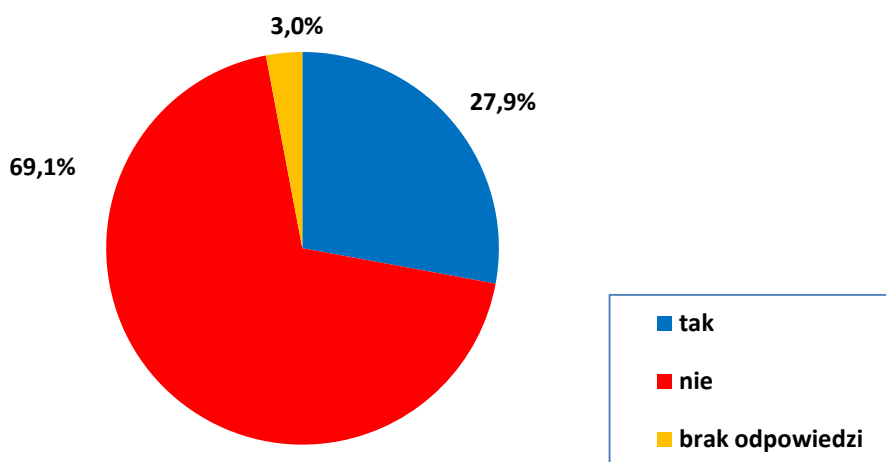
Jeżeli chodzi o poprzedni okres programowania Europejskiego Funduszu Społecznego, to jedynie 20 jednostek pomocy społecznej w Małopolsce (10,0%, w tym: 17 ops, 2 pcpr i 1 mops) posiada doświadczenia związane z realizacją projektów współfinansowanych z funduszy unijnych w tym okresie.

WYKRES 27: Doświadczenie z zakresu wdrażania projektów unijnych w latach 2004 – 2006 – ogółem (ops, pcpr, mops)

Tylko nieco lepiej sytuacja wygląda jeżeli weźmiemy pod uwagę projekty wykorzystujące inne środki zewnętrzne. Pracownicy wszystkich trzech funkcjonujących w Małopolsce miejskich ośrodków powiatów grodzkich wdrażali takie programy. Natomiast w grupie pozostałych 198 jednostek tylko 45 ze 179 ops i 8 z 19 pcpr miało doświadczenia z zakresu wdrażania projektów wykorzystujących środki zewnętrzne. Jednostki te realizowały np. konkursy ogłaszane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, czy Programem „Pajacyk” Polskiej Akcji Humanitarnej, czy współpracowały z Bankami Żywności w ramach Programu PEAD itp).

WYKRES 28: Doświadczenie z zakresu wdrażania projektów wykorzystujących inne środki zewnętrzne – ogółem (ops, pcpr, mops)

Jednostki pomocy społecznej w trakcie wdrażania projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki nabyły już sporo doświadczeń, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. W ankiecie zapytano respondentów o takie doświadczenia.

Pozytywne doświadczenia

Nowy okres programowania Europejskiego Funduszu Społecznego dopiero się zaczął i jak każdy wdrażany projekt w fazie początkowej jest najtrudniejszy, gdyż wymaga modyfikacji. Jak wynika z badania mimo to wielu respondentów dostrzega w realizacji projektów systemowych PO KL pozytywne. Badani zapytani w ankiecie o pozytywne doświadczenia, jakie zdobyli w trakcie realizacji projektu systemowego w 2008 r., najczęściej wymieniali³²:

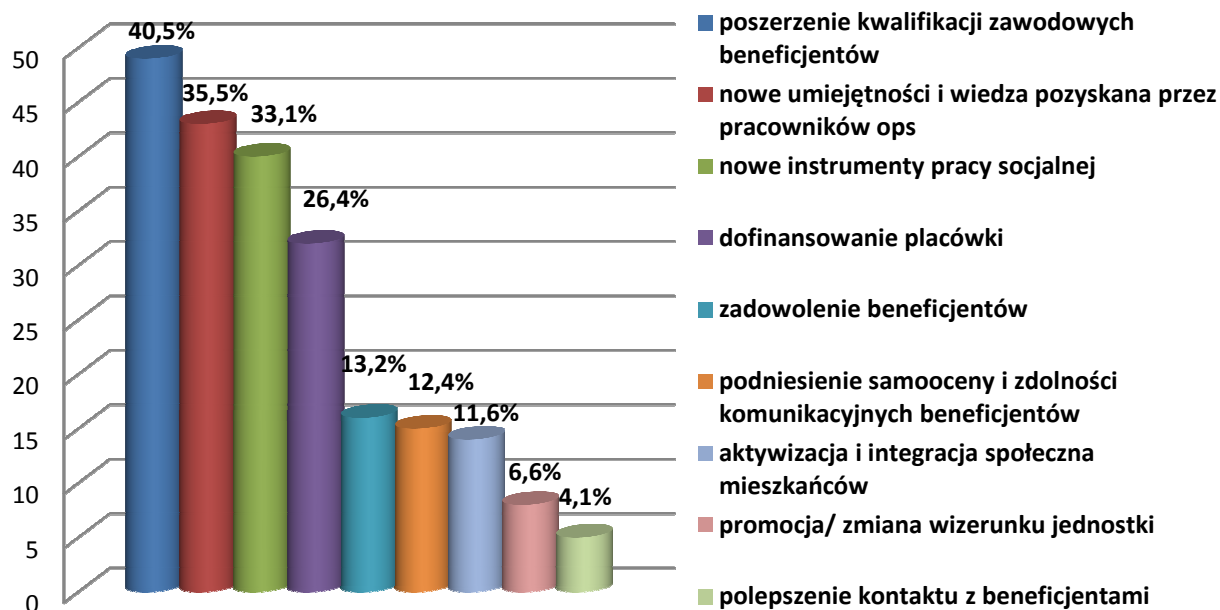
- poszerzanie kwalifikacji zawodowych beneficjentów ostatecznych (wskazania: ops - 49, pcpr - 1, mops - 1),
- pozyskanie przez pracowników jednostek nowych umiejętności i wiedzy (wskazania: ops - 43, pcpr - 4, mops - 2),
- wdrażanie w środowisku nowych instrumentów pracy socjalnej (wskazania: ops - 40, pcpr - 2, mops - 2),
- dofinansowanie placówek (wskazania: ops - 32, pcr - 2, mops - 1).
- zadowolenie beneficjentów ostatecznych (wskazania: ops - 16, pcpr - 3, mops - 1),

Dodatkowo ops i pcpr wskazywały na aktywizację i integrację społeczną mieszkańców (ops – 14 wskazań, pcpr – 3 wskazania), promocję i zmianę wizerunku jednostki (ops – 8 wskazań, pcpr – 2 wskazania), polepszenie kontaktu z beneficjentami (ops – 5 wskazań, pcpr – 2 wskazania). Natomiast ośrodki pomocy społecznej zwracały dodatkowo uwagę na podniesienie samooceny i zdolności komunikacyjnych

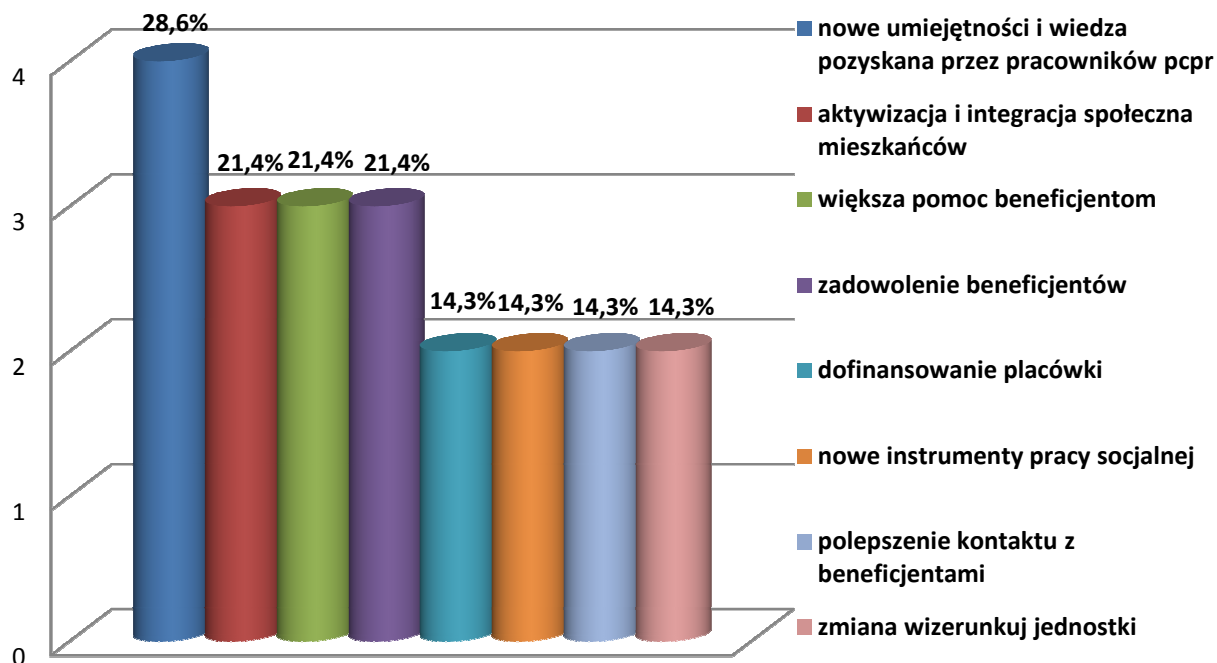
³² Na otwarte pytanie dotyczące pozytywnych doświadczeń realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL w 2008 r. wypowiedziało się łącznie 138 jednostek, w tym: 121 ops, 14 pcpr i 3 mops

beneficjentów poprzez udział w projekcie systemowym (15 wskaźników). Wskazania respondentów z trzech typów jednostek pomocy społecznej dotyczące omawianej kwestii przedstawiono na poniższych wykresach.

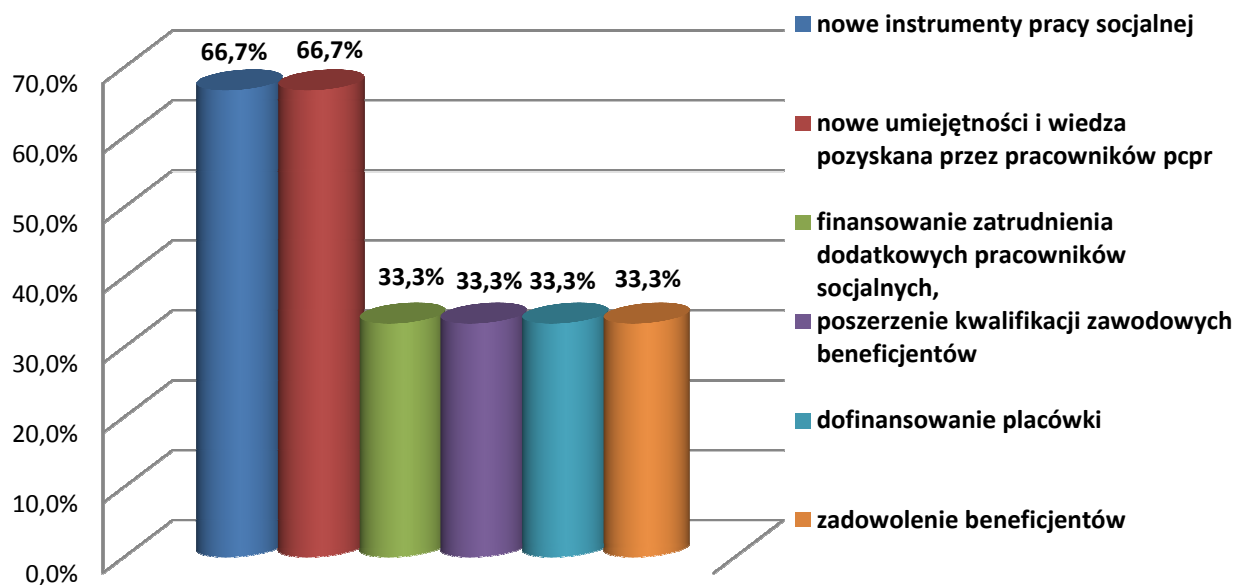
WYKRES 29: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. – ops

WYKRES 30: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. – pcpr

WYKRES 31: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - mops

Negatywne doświadczenia

W kontekście barier mogących nie zachęcać do włączania się nowych jednostek pomocy społecznej w realizację projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL lub przyczynić się do rezygnacji kolejnych jednostek z uczestnictwa w Programie, a przez co stanowić poważną przeszkodę we wdrażaniu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce w następnych latach warto przeanalizować negatywne doświadczenia, których respondenci wymieniali bardzo wiele³³. Analizując odpowiedzi na pytanie otwarte można zauważyć, iż poszczególne typy jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr i mops) wymieniały te same doświadczenia związane z realizacją projektów systemowych PO KL, które postrzegały jako negatywne:

- zbyt duża biurokracja, jaka towarzyszy realizacji projektu systemowego (wskazania: 47 - ops, 2 - pcpr, 1 - mops);
- problemy z beneficjentami ostatecznymi, głównie związane z ich rekrutacją i rezygnacją w trakcie realizacji projektu (wskazania: ops - 31, pcpr - 5, mops - 1);
- opóźnienia w realizacji projektów (wskazania: ops - 16, pcpr - 3, mops - 3);
- niejasne i skomplikowane reguły Programu (wskazania: ops - 15, pcpr - 3, mops - 2).

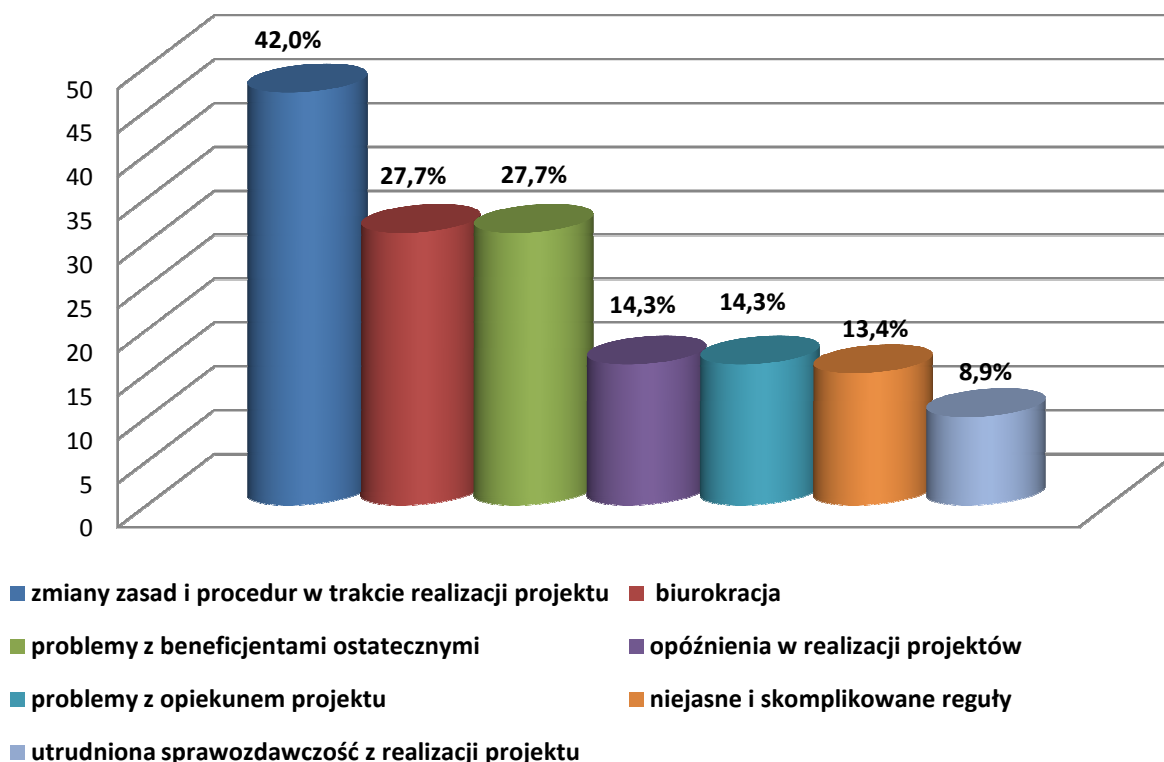
Analiza zebranego materiału pokazuje jednocześnie, iż w poszczególnych jednostkach wymieniane negatywne doświadczenia mają różne znaczenie. Dla ops najdotkliwszymi przeszkodami były (nie wskazane wśród wspólnych przeszkód realizacji projektu) zmiany zasad i procedur w trakcie realizacji projektu systemowego, a dopiero na drugim miejscu wymieniano biurokrację towarzyszącą prowadzeniu tych projektów. Na kolejnych miejscach w jednostkach gminnych wymieniano wspólne dla wszystkich typów jops negatywne doświadczenia:

³³ Na otwarte pytanie dotyczące negatywnych doświadczeń realizacji PO KL wypowiedziało się łącznie 128 jednostek, w tym: 112 ops, 13 pcpr i 3 mops

- problemy związane z odbiorcami projektów systemowych (już pierwsze doświadczenia projektowe pokazały, iż ogromne trudności sprawia jednostkom realizującym projekty systemowe rekrutacja i utrzymanie uczestnictwa w trakcie trwania projektu beneficjentów ostatecznych),
- opóźnienia dotyczące realizacji projektu (wynikające ze zbyt późnego rozpoczęcia wdrażania Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 Priorytetu VII PO KL),
- niejasne procedury realizacji Programu.

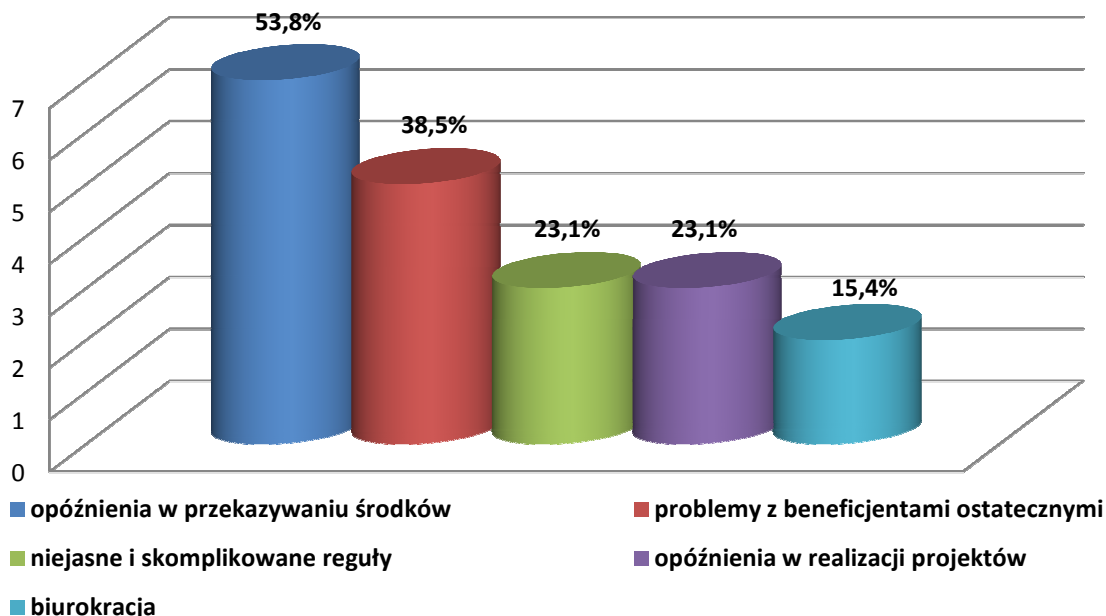
Wśród wymienionych przez ops negatywnych doświadczeń można znaleźć jeszcze jeden ich rodzaj, który wskazują jedynie te jednostki – problemy związane z kontaktami z opiekunami projektu. Respondenci z gmin wskazywali na częste zmiany personalne na tych stanowiskach, co znacznie utrudniało współpracę z Instytucją Wdrażającą (WUP w Krakowie).

WYKRES 32: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - ops

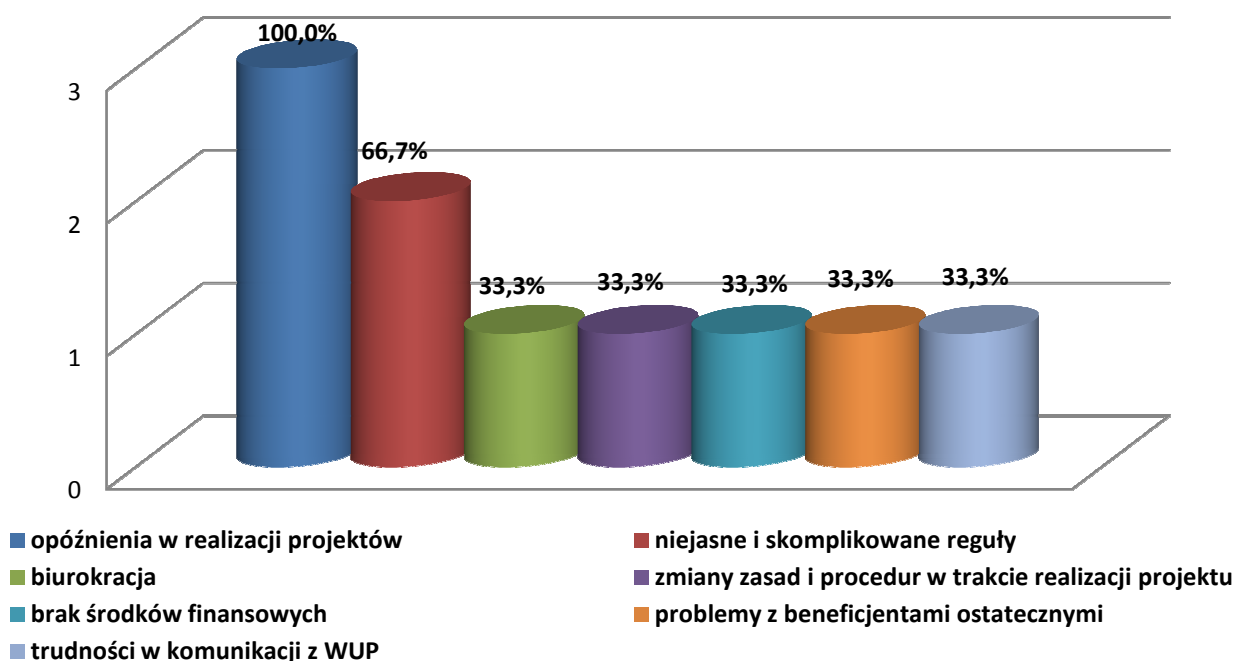
Pcpr najczęściej, w kontekście negatywnych doświadczeń, wymieniały opóźnienia w przekazywaniu środków, co znacznie utrudniało programowanie zadań w projekcie. Na drugim miejscu powiaty ziemskie wskazywały, podobnie jak ops i mops powiatów grodzkich problemy z beneficjentami ostatecznymi. Na kolejnych miejscach przedstawiciele pcpr wskazywali: niejasne reguły realizacji Programu oraz opóźnienia w jego realizacji.

WYKRES 33: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - pcpr

Miejskie ośrodki pomocy społecznej z miast na prawach powiatów jako główne negatywne doświadczenie podawały opóźnienia w realizacji projektu, gdyż utrudniało to zaplanowanie i realizację działań przewidzianych w projekcie. Pozostałe wypowiedzi pokrywają się ze wskazaniami innych typów jednostek.

WYKRES 34: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - mops

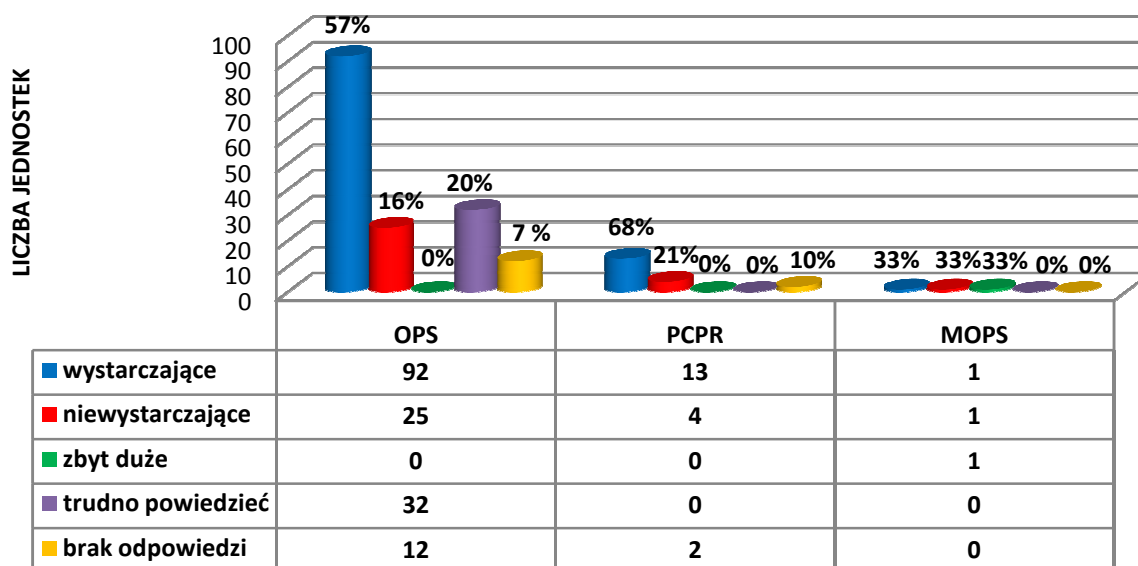
Środki alokowane na jednostki pomocy społecznej w ramach podziału na Poddziałanie 7.1.1 i 7.1.2

Kolejnym, obok negatywnych doświadczeń, czynnikiem mogącym wpływać demotywująco na realizację projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL może być zbyt mała alokacja, jaką otrzymuje gmina lub powiat na realizację projektu stemowego. Respondentom, którzy realizowali, bądź realizują takie projekty (łącznie 183 jednostki) w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 zadano w ankiecie pytanie o ocenę wysokości alokacji, jaką otrzymali w 2009 r. Z badania wynika jednak, iż większość beneficjentów projektów systemowych uważa ją za wystarczającą (106 ze 183 jednostek, tj. 57,9%). Jednocześnie nie zanotowano odpowiedzi, iż alokowane na jednostkę środki są zbyt wysokie (poza jednym mops powiatu grodzkiego, którego nadwyżka środków wynikała z zaplanowanych we wniosku wyższych cen usług niż zrealizowane w projekcie). Niepokoić może natomiast grupa respondentów, którzy nie potrafili ocenić adekwatności wysokości przyznanej alokacji do swoich potrzeb (32 z 183 jednostek, tj. 17,5%) lub nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie (14 jednostek, tj. 7,7%). Można jednak przyjąć, iż gdyby alokacja w ramach podziału środków w tych gminach i powiatach była niewystarczająca, znalazłoby to odzew w wypowiedziach badanych.

Natomiast 16,4% jednostek (30 z 183, w tym 25 ops, 4 pcpwr i 1 mops) było zdania, iż wysokość alokowanych na ich jednostkę środków była zbyt mała. Mimo, iż grupa tych jednostek nie jest zbyt liczna warto zaznaczyć, w kontekście barier realizacji PO KL, iż wśród tej grupy pojawiały się głosy, iż zbyt małe środki na realizację projektu ograniczają:

- możliwości działań realizowanych w projekcie – konieczność dostosowywania ich do puli środków jaką dysponuje jednostka (ops - 15 wskazań; pcpwr -1 wskazanie),
- objęcie pomocą wszystkich potrzebujących wsparcia (ops - 8 wskazań; pcpwr – 4 wskazania; mops – 1 wskazanie),
- zarządzanie projektem – głównie brak możliwości zatrudniania odpowiedniej ilości pracowników (ops – 8 wskazań).

WYKRES 35: Ocena wysokości środków alokowanych na projekty systemowe w 2009 r. – w podziale na ops, pcpwr, mops

Mimo, iż główną osią niniejszej analizy jest diagnoza realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL zapytano w ankiecie również o to, czy jednostki pomocy społecznej aplikowały dodatkowo o środki w trybie konkursowym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Duże zainteresowanie jednostek pomocy społecznej dodatkowymi środkami unijnymi mogłoby wskazywać z jednej strony na niewystarczającą alokację środków dotyczących projektów systemowych w stosunku do potrzeb, czy możliwości zagospodarowania przez jednostkę środków w wyższej wysokości. Z drugiej strony na aktywizację tychże jednostek w zakresie wykorzystywania środków zewnętrznych.

Z deklaracji respondentów wynika, iż w 2008 r. wnioski o dofinansowanie projektów z priorytetów regionalnych złożyło 31 jednostek, w tym 27 gmin, 3 – powiaty ziemskie i 1 powiat grodzki. Jednostki wnioskowały o fundusze w trybie konkursowym z priorytetu VI: Rynek pracy otwarty dla wszystkich, VII: Promocja integracji społecznej i IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach. Kolejny rok nie przyniósł radykalnych zmian w aplikowaniu o środki unijne w projektach konkursowych. Do momentu zakończenia badania łącznie 32 jednostki pomocy społecznej (w tym 29 gmin, jeden z powiat ziemski i 2 z powiaty grodzkie) wystąpiły o środki konkursowe. Wnioski te dotyczyły, podobnie jak rok wcześniej, Priorytetów VI, VII i IX.

Ankietowane jednostki pomocy społecznej poproszono również o wskazanie jakie były efekty aplikowania o środki. Według opinii badanych w 2008 r. w gminach realizowanych było 12 projektów konkursowych. Natomiast 11 wniosków zostało odrzuconych, 3 nie zostały rozpatrzone. W bieżącym roku pozytywnie ocenionych zostało już 6 wniosków pochodzących z gmin, negatywne również 6. Natomiast kolejnych 12 czeka na ocenę Instytucji Wdrażającej. Powiaty ziemskie złożyły dwa projekty w roku ubiegłym i oba otrzymały dofinansowanie. Jeżeli chodzi o wnioski powiatów grodzkich, to żaden z nich nie był i nie jest realizowany. Zostały one odrzucone.

Podsumowując analizę zainteresowania respondentów pozyskiwaniem środków w ramach PO KL w trybie konkursowych można stwierdzić, iż nowy okres programowania Europejskiego Funduszu Społecznego nie zaktywizował jednostek pomocy społecznej do sięgania po fundusze zewnętrzne na realizację zadań. Należy zauważyć, iż o środki w trybie konkursowym nie aplikowały też częściowo jednostki, które wskazywały na zbyt małą pulę środków przyznanych im przez Instytucję Pośredniczącą w ramach podziału alokacji w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2. Można sądzić, iż były to raczej jednostki bardziej prężne, które chciały pozyskać fundusze na realizację swoich działań także ze środków unijnych innych niż pula przeznaczona dla jednostki w projekcie systemowym.

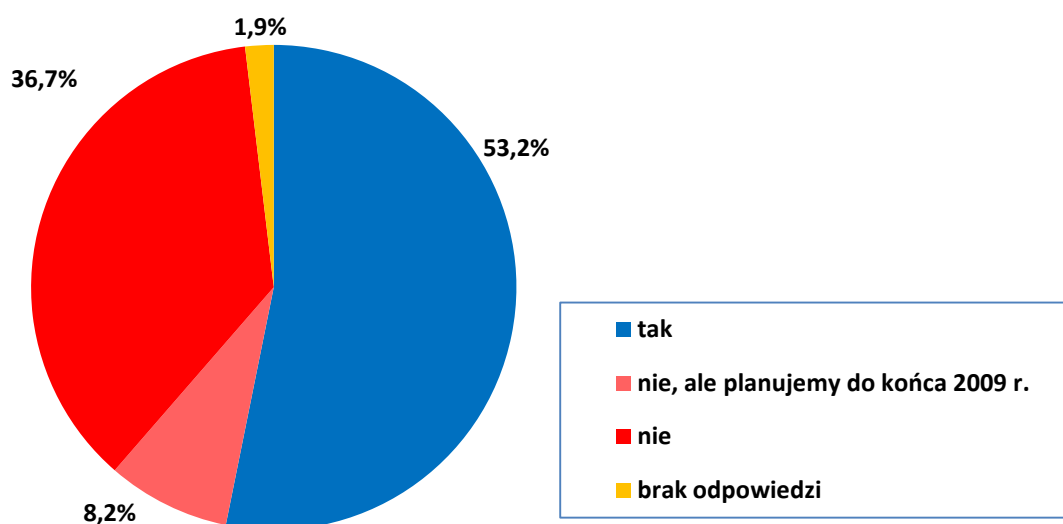
Kadra pomocy społecznej

Inną znaczącą barierą w realizacji projektów systemowych PO KL może być zbyt mała ilość pracowników zatrudnionych w ops, pcpr, bądź mops. W kwestionariuszu ankiety zapytano badane jednostki o zatrudnianą liczbę pracowników. Okazuje się, iż w ops zatrudnionych jest średnio 14 pracowników. Jednak przyglądając się dokładnej danym można zauważyć, iż w najczęściej zatrudniana się tam od 6 do 9 pracowników. Taką samą średnią liczbę pracowników posiadają pcpr, najczęściej jednak ok. 9 osób. Natomiast w mops powiatów grodzkich zatrudniana się znacznie więcej osób: 85, 94 zatrudnionych oraz 642 pracowników zatrudnionych w mops w Krakowie.

Przy małych zasobach kadrowych, jakie zostały opisane powyżej nie dziwi korzystanie z możliwości jaką daje realizacja PO KL w zakresie zatrudniania pracowników socjalnych. W ankiecie

zapytano jednostki realizujące Program³⁴ czy w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL zatrudniono takich specjalistów. Okazuje się, iż w 84 (53,2%) jednostkach pomocy społecznej (81 ops i 3 mops) zatrudniono dodatkowych pracowników socjalnych, a w 13 ops (8,2%) zostaną przyjęte osoby na tego rodzaju stanowiska do końca 2009 r. Jednak w 58 gminach (36,7%) nie zatrudniono do tej pory w ramach projektu systemowego PO KL nowych specjalistów tego rodzaju. Jako powód jednostki gminne podawały na ogół brak odpowiednio wykwalifikowanych kadr na lokalnym rynku pracy oraz braki lokalowe. Część ośrodków deklarowała, iż ma wystarczającą ilość pracowników³⁵.

WYKRES 36: Zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, mops)

Z badania wynika, iż mimo częściowego uzupełnienia zatrudnienia, jakie miało miejsce w jednostkach realizujących projekty systemowe, ciągle jeszcze zgłaszają one zapotrzebowanie na zatrudnianie nowych pracowników, i to nie tylko pracowników socjalnych. Ankietowani odpowiadając na pytanie o zapotrzebowanie w ich jednostkach na dodatkowe zatrudnienie do realizacji projektu systemowego PO KL wskazywali:

- Jednostki gminne ogółem deklarowały w ankiecie potrzebę zatrudnienia dodatkowo ok. 182 pracowników, w tym 53 pracowników socjalnych. Zapotrzebowanie istnieje jednak nie tylko na tego rodzaju specjalistów. Okazuje się, że do realizacji projektów systemowych brakuje: księgowych (łącznie 30 etatów), specjalistów ds. rozliczeń (łącznie 24 etaty), psychologów, terapeutów (łącznie 19 etatów), informatyków (łącznie 13 etatów) oraz radców prawnych (łącznie 11 etatów). Zapotrzebowanie na nowych pracowników nie jest zgłaszane przez wszystkie jednostki. Najczęściej jednostki potrzebują pracowników ds. rozliczeń (69 jednostek),

³⁴ Pytanie dotyczące zatrudniania nowych pracowników socjalnych w ramach realizacji PO KL dotyczyło jednostek realizujących projekty systemowe - łącznie 177 jednostek, w tym: 155 ops, 19 pcp i 3 mops

³⁵ Odpowiedzi tego rodzaju pojawiły się wśród ośrodków, które już spełniają wymóg zatrudniania 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców i przynajmniej 3 w ośrodku

pracowników socjalnych (50 jednostek), księgowych (26 jednostek) oraz psychologów – terapeutów (23 jednostki).

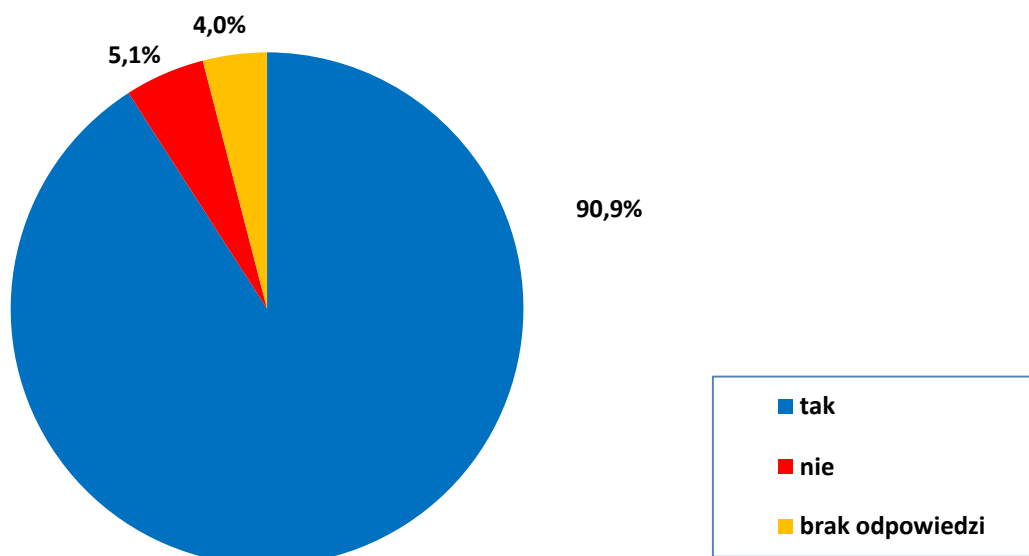
Potwierdzeniem wagi niedoborów kadrowych dotyczących pracowników socjalnych w ośrodkach jest fakt, iż tylko w przypadku tego rodzaju specjalistów ops potrzebują jednego, a czasem nawet dwóch etatów, podczas gdy potrzeby dotyczące pozostałych stanowisk dotyczą niepełnego wymiaru godzin.

- 10 jednostek powiatowych wykazało w ankiecie potrzebę zatrudnienia łącznie 31 dodatkowych etatów. Potrzeby dotyczą specjalistów różnego typu. Ogólnie można zauważyć, iż jednostki powiatowe potrzebują od 1 do 8 pracowników.
Największe zapotrzebowanie w zakresie zatrudnienia w pcpr dotyczy specjalistów ds. zamówień publicznych (5,5 etatu). Potrzeba zatrudnienia takich specjalistów pojawiła się w 5 jednostkach powiatowych. W jednostkach tych istnieje także zapotrzebowanie na psychologów i terapeutów. Do sprawnej realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.2 niezbędne jest zatrudnienie po jednym takim specjalistą w czterech pcpr. Kolejną grupą zawodową, wśród której występują niedobory w jednostkach powiatowych są specjaliści ds. rozliczeń (3,5 etatu). Brakuje ich w 4 pcpr. Jeżeli chodzi o kadrę prawniczą to niedobory zostały zgłoszone także przez 4 centra (łącznie 3,25 etatu). 3 jednostki powiatowe są zainteresowane jednym pracownikiem, który będzie pełnił obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych. Są to jednostki, które do tej pory nie zatrudniają tego typu doradców. Także trzy pcpr potrzebują łącznie 1,75 etatu koordynatora ds. informatyzacji. W dwóch jednostkach powiatowych brakuje pracownika socjalnego oraz księgowego. Natomiast w jednym pcpr potrzebny jest specjalista pracy z rodziną, a w innym brakuje trzech osób do sprawowania funkcji kierowniczych.
- Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, to tylko jeden z ich wypowiedział się w tej kwestii zgłaszając brak potrzeb w zakresie zatrudnienia dodatkowych pracowników do realizacji projektu systemowego PO KL.

Wsparcie organu prowadzącego

Jednym z czynników mogącym hipotetycznie stanowić kolejną barierę dla realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki może być brak wsparcia z strony organu prowadzącego (gminnego, czy powiatowego). W związku z tym w ankiecie zadano pytanie o to, czy badane jednostki mogą liczyć na wsparcie lokalnych władz. Z deklaracji badanych wynika, iż brak wsparcia ze strony władz gminnych, czy powiatowych nie powinien stanowić przeszkody w realizacji Programu - przeważająca większość (90,9%) jednostek biorących udział w badaniu potwierdza, iż może liczyć na wsparcie władz samorządowych, którym podlega.

WYKRES 37: Wsparcie organu prowadzącego dla działań jednostek pomocy społecznej – ogółem (ops, pcpr, mops)

Analizując jednak uzasadnienia jednostek wypowiadających się w omawianej kwestii można znaleźć tylko nieliczne głosy, które potwierdzają zgłaszane przez respondentów wsparcie organu prowadzącego dla jednostki pomocy społecznej, m.in.: zapewnienie porad prawnych (12 wskazań z ops).

Jak pokazuje analiza większość uzasadnień dotyczy jednak współpracy z urządami gminnymi, czy starostwami powiatowymi, która wynika z przepisów prawa i nie ma charakteru wsparcia dla jednostki. Najczęściej podawano - zarówno w ops, jak i w pcpr - bardzo ogólne wyjaśnienia, przy czym z jednostek powiatowych pochodzą pojedyncze komentarze, natomiast w ops najczęściej wskazywano na:

- wsparcie i docenianie przez urząd gminy (43 wskazania),
- zapewnienie środków na realizację zadań ustawowych (34 wskazania),
- zabezpieczenie wkładu własnego do realizacji projektu systemowego (21 wskazań),
- zapewnienie lokalu i sprzętu (16 wskazań z ops),
- współpraca międzyinstytucjonalna (9 wskazań).

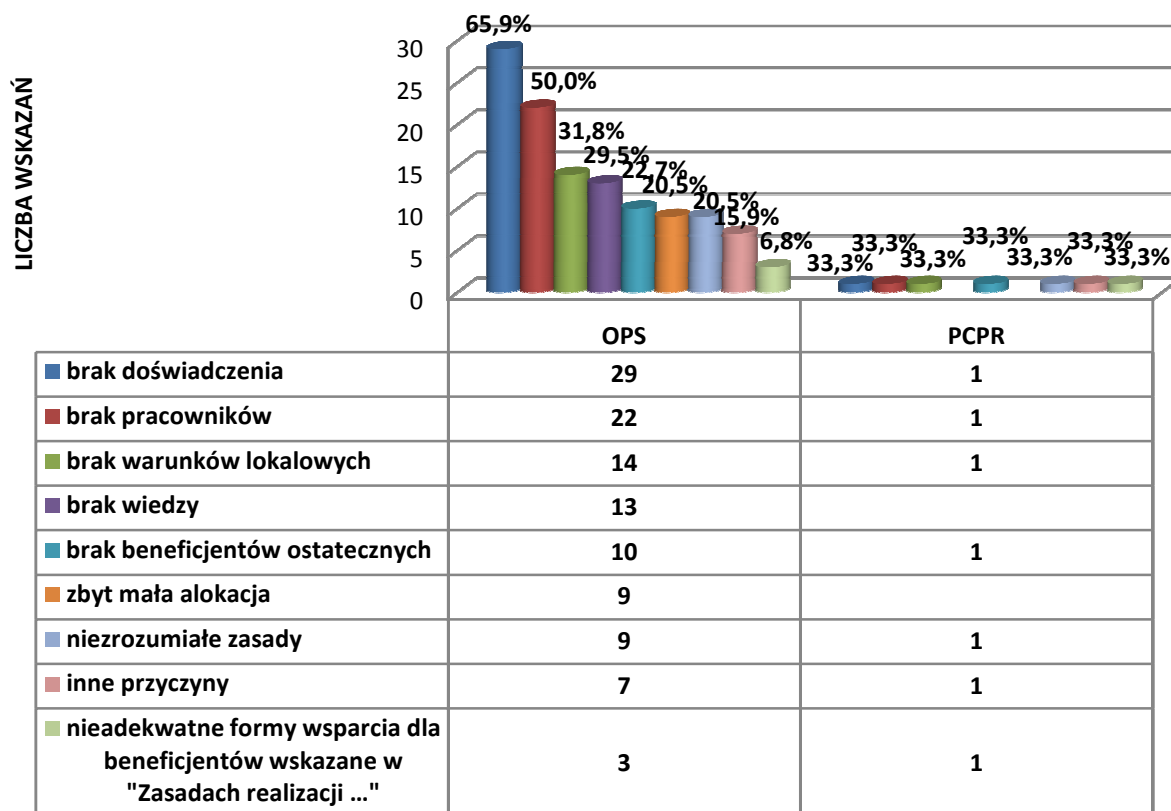
Przyczyny nie realizowania projektu systemowego w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 w 2008 r.

Aby zdiagnozować problemy związane z przystąpieniem do projektu systemowego w ramach Podziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL poproszono w ankiecie jednostki, które w 2008 r. nie realizowały projektu systemowego o wskazanie najważniejszych przyczyn swojej decyzji³⁶. Jednostki miały możliwość wyboru dowolnej liczby przyczyn z zaproponowanej kafeterii odpowiedzi. Ogółem na pytanie wypowiedziało się 47 z 54 jednostek nie realizujących projektu systemowego w roku 2008, w tym 4 pcpr. Jak wynika z analizy najczęściej wskazywanymi przez te jednostki przyczynami nie przystąpienia do realizacji projektu systemowego były:

³⁶ Na pytanie odpowiadały zarówno te gminy, które nie przystąpiły do tej pory do Programu (18 jednostek), jak i te ops (32) i pcpr (4), które w 2009 roku rozpoczęły wdrażanie projektu systemowego. Łącznie 54 jednostki.

- brak doświadczenia w realizacji projektu (62,5%);
- brak pracowników do realizacji projektu (47,9%);
- brak warunków lokalowych (31,3%);
- brak wiedzy w zakresie realizacji projektu (27,1%).

WYKRES 38: Przyczyny nie realizowania projektu systemowego w ramach PO KL w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr

Jak wynika z analizy brak doświadczenia jednostek w realizowaniu projektów zewnętrznych (który potwierdzają wcześniejsze wyniki badania³⁷) jest najważniejszą przyczyną nieprzystąpienia do realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL. Niewątpliwie decyzję o nie podjęciu się realizacji w/w projektów wzmocnił mały zasób informacji o Programie, a przy tym niezrozumiałe dla jednostek pomocy społecznej i skomplikowane zasady realizowania projektów systemowych. Na te czynniki nakładają się jeszcze małe zasoby kadrowe (także zdiagnozowane we wcześniejszym rozdziale w niniejszym badaniu). Wszystko to powoduje, iż realizacja projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL byłaby zbyt dużym obciążeniem dla tych jednostek. Natomiast argument braków lokalowych jest potwierdzeniem braku wiedzy o Programie i zasadach jego realizacji – wynajem lokalu do celów projektowych jest kosztem kwalifikowanym.

³⁷ Doświadczenia z poprzedniego okresu programowania EFS ma jedynie 20 jednostek pomocy społecznej w Małopolsce (17 ops, 2 pcpr i 1 mops), a z wdrażania innych programów wykorzystujących środki zewnętrzne - 45 na 179 ops, 8 na 19 pcpr i 3 mops funkcjonujące w Małopolsce.

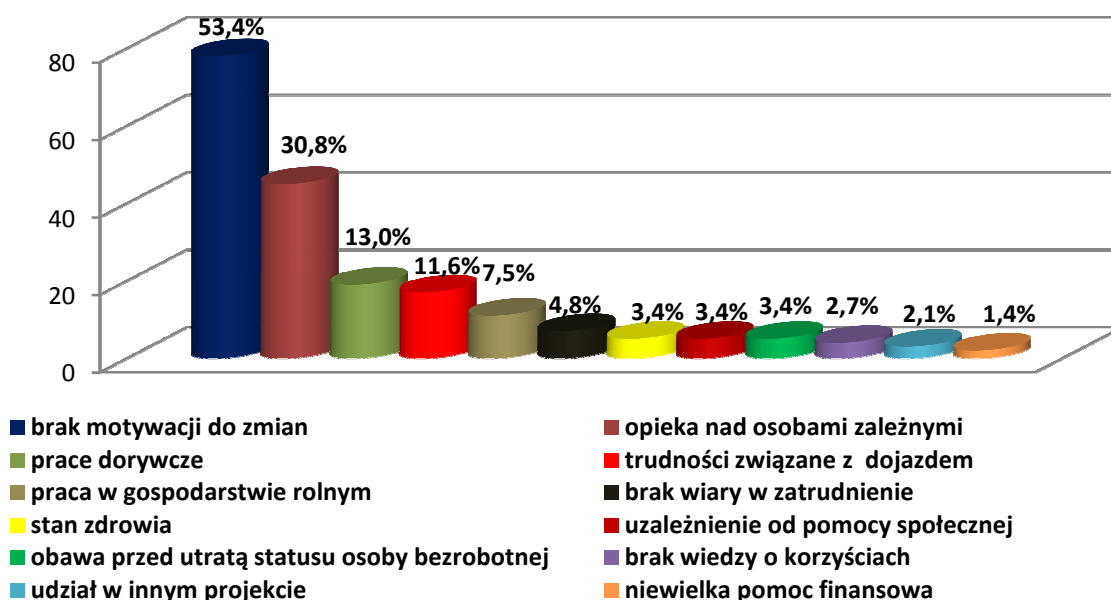
Bariery, jakie mogą pojawić się w trakcie wdrażania Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w ramach PO KL wskazują także wymieniane przez respondentów w pytaniu otwartym problemy, jakie – ich zdaniem – utrudniają klientom pomocy społecznej uczestnictwo w projekcie systemowym³⁸. Wśród głównych przyczyn niechęci do uczestnictwa w projekcie systemowym potencjalnych beneficjentów ostatecznych badane jednostki wymieniały najczęściej:

- brak motywacji do zmian (wskazania: ops - 78, pcpr - 6, mops -1),
- opieka nad osobami zależnymi (wskazania: ops - 45, pcpr - 3, mops -1),
- stan zdrowia (wskazania: ops - 5, pcpr - 3, mops -2),
- uzależnienie od systemu pomocy społecznej (wskazania: ops - 5, pcpr - 7).

Dodatkowo jednostki gminne i powiatowe podają jeszcze inne powody nieuczestniczenia klientów pomocy społecznej w projektach systemowych PO KL. Ops są zdania, iż ważnym czynnikiem utrudniającym podopiecznym skorzystanie z oferty projektu systemowego są:

- prace dorywcze wykonywane przez klientów, powodujące ograniczenia czasowe (19 wskazań),
- trudności związane z dojazdem, jakie występują zwłaszcza w gminach wiejskich (17 wskazań),
- praca w gospodarstwie rolnym i związane z nią ubezpieczenie w KRUS, którego klienci obawiają się stracić (11 wskazań),
- brak wiary w możliwość zatrudnienia po zakończeniu uczestnictwa w programach oferowanych przez jednostkę w ramach PO KL (7 wskazań).

WYKRES 39: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym - ops

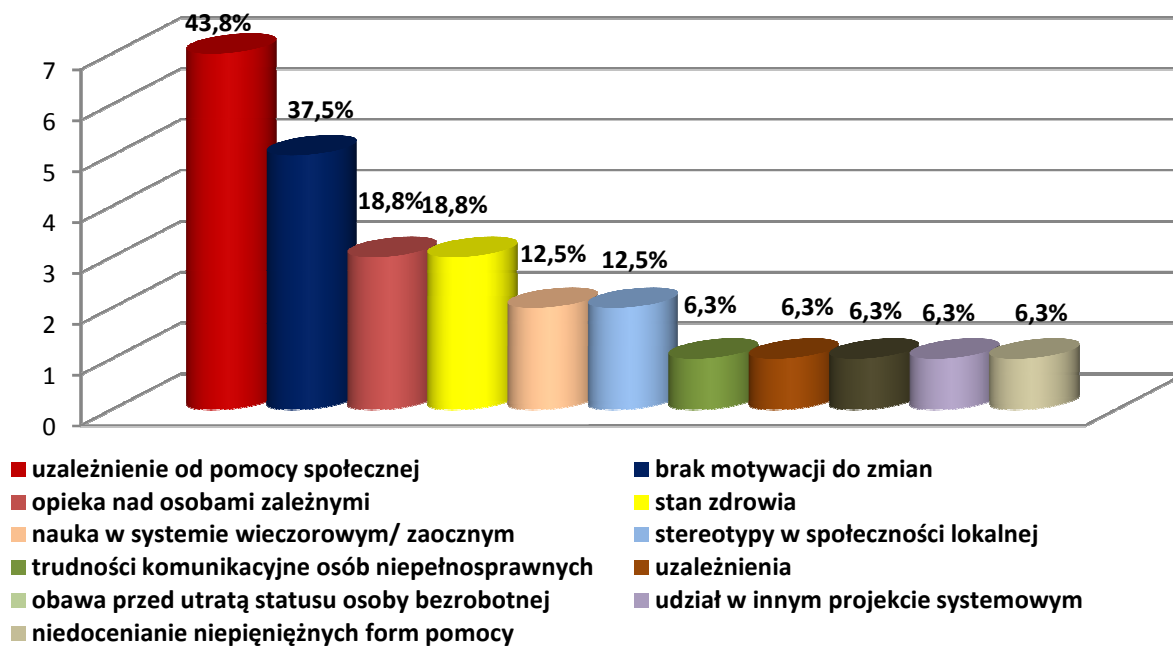

Pojedyncze wypowiedzi przedstawicieli pcpr wskazywały dodatkowo na naukę wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo - wychowawczych w systemie wieczorowym lub zaocznym, która powoduje dość małą dyspozycyjność czasową, a także stereotypy dotyczące osób

³⁸ Na pytanie wypowiedziało się łącznie 165 jednostek, w tym 146 ops, 16 pcpr i 3 mops

niepełnosprawnych występujące w społeczności lokalnej (po 2 wskazania). Wskazywano również na trudności komunikacyjne osób niepełnosprawnych, uzależnienia klientów, obawę przed utratą statusu osoby bezrobotnej w związku z udziałem w projekcie, czy niedocenywanie niepieniężnych form pomocy oraz udział w innym projekcie systemowym (po 1 wskazaniu).

WYKRES 40: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym - pcpr

Dwa miejskie ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące w miastach na prawach powiatów jako przyczyny utrudniające klientom pomocy społecznej uczestnictwo w projekcie systemowych wymieniły problemy zdrowotne (niezdolność do pracy z powodu złego stanu zdrowia) oraz głębokość wykluczenia społecznego, a także konieczność sprawowania opieki nad dziećmi, osobami zależnymi, czy niepełnosprawnymi.

IV. Ocena i rekomendacje dla projektu szkoleniowego ROPS: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”

W ramach Działania 7.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, Poddziałania 7.1.3 „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej” realizowany jest projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” służący przygotowaniu kadry małopolskich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej do rozwoju form aktywnej integracji i rozwoju pracy socjalnej oraz poprawy systemów zarządzania tymi jednostkami. Niniejsze badanie ma być także pomocne w zaplanowaniu działań szkoleniowych w tym projekcie na rok 2010. Aby tego dokonać poddano ocenie poziom wiedzy pracowników badanych jednostek o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki oraz zdiagnozowano potrzeby szkoleniowe małopolskich jednostek pomocy społecznej.

Ocena wiedzy na temat PO KL

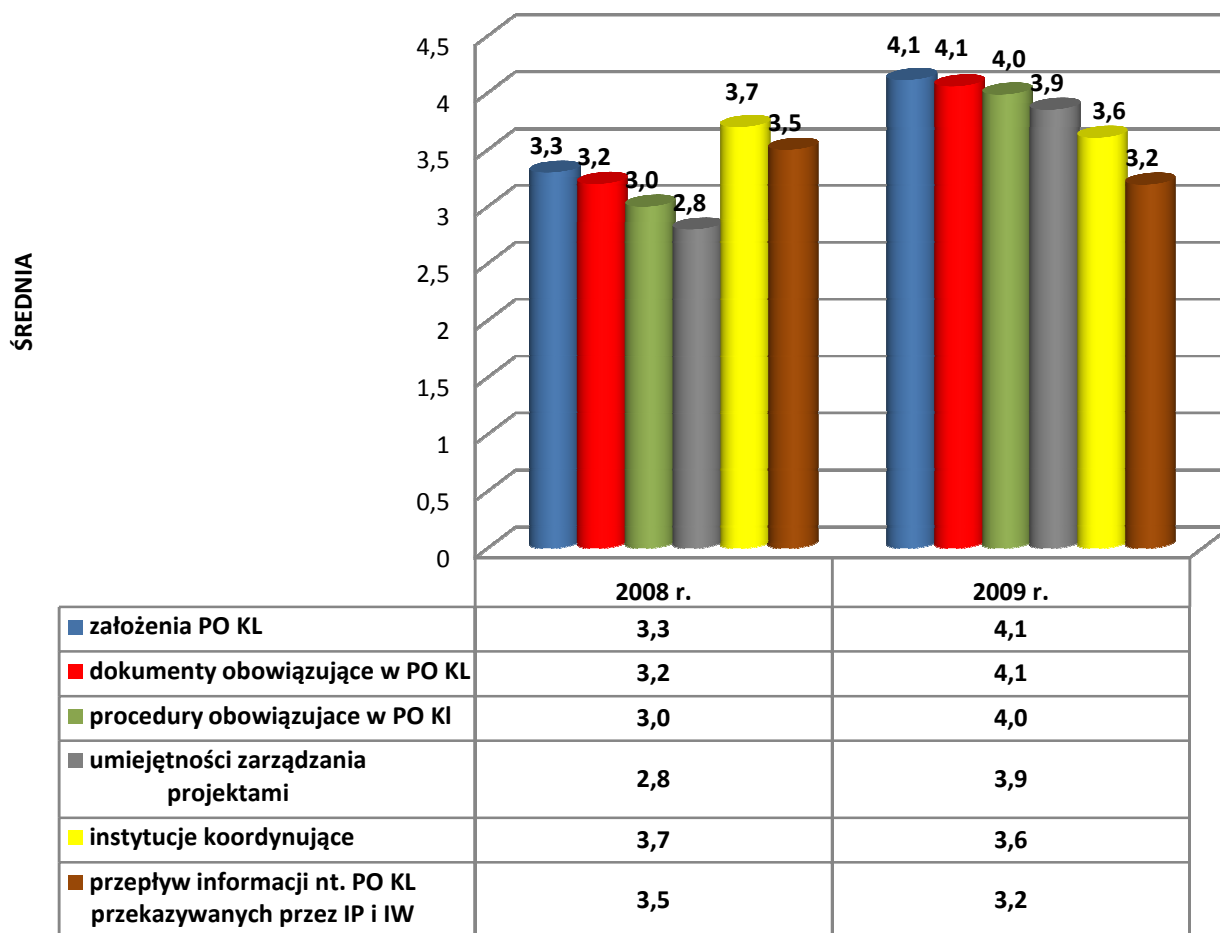
W ankiecie poproszono wszystkich respondentów o ocenę na sześciostopniowej skali stanu swojej wiedzy odnośnie założeń PO KL, obowiązujących w Programie dokumentów i procedur, a także o ocenę wiedzy o instytucjach koordynujących PO KL w Małopolsce. Ponadto respondenci oceniali umiejętności pracowników jednostek pomocy społecznej w zakresie zarządzania projektem oraz przepływ bieżących informacji na temat PO KL przekazywanych przez Instytucje koordynujące Program.

Biorąc pod uwagę wartości średnie, po analizie zebranego materiału, można zauważyć wzrost wiedzy w stosunku do roku ubiegłego w zakresie:

- wiedzy pracowników na temat zarządzania projektem (średnia: 2,8 w 2008 r., a 3,9 w 2009 r.),
- znajomości procedur obowiązujących w trakcie jego realizacji (średnia: 3,0 w 2008 r., a 4,0 w 2009r.)
- znajomości dokumentów obowiązujących w PO KL (średnia: 3,2 w 2008 r., a 4,1 w 2009 r.)
- wiedzy na temat założeń programowych (średnia: 3,3 w 2008 r., a 4,1 w 2009 r.).

Jak widać wzrost ocen w wymienionych kwestiach nastąpił średnio o ok. 1 punkt (na sześciostopniowej skali).

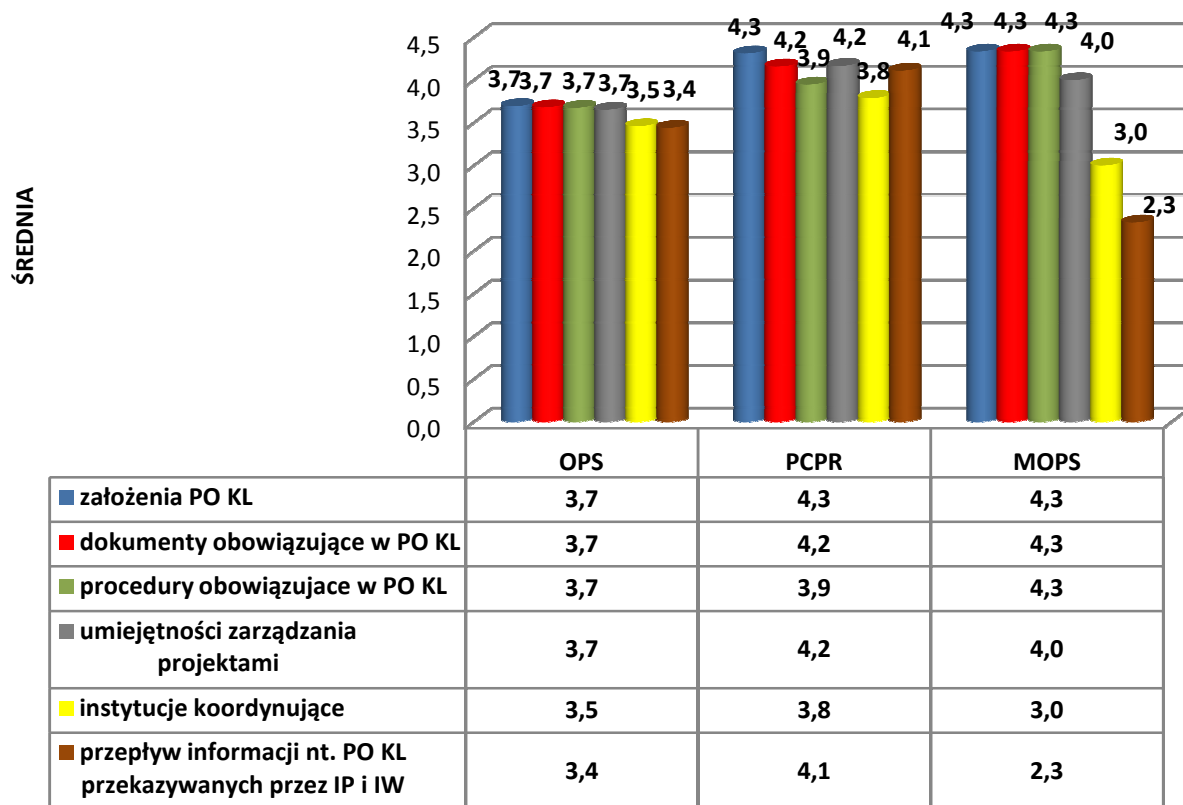
WYKRES 41: Ocena wiedzy na temat PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach

Z analizy wynika, iż po rocznych doświadczeniach w realizacji projektów systemowych wśród pracowników jednostek pomocy społecznej nastąpił wzrost poziomu wiedzy o Programie. Natomiast odnotowano niewielki spadek ocen (w porównaniu z ubiegłym rokiem) dotyczących znajomości instytucji koordynujących Program (średnia: 3,7 w 2008 r., a 3,6 w 2009 r.) oraz jakości przepływu bieżących informacji nt. PO KL przekazywanych przez te instytucje (średnia: 3,5 w 2008 r., a 3,2 w 2009 r.).

Swoją wiedzę na temat PO KL najwyżej oceniają miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (średnia od 4,0 do 4,3). Nieco gorzej – pcpr (średnia od 3,9 do 4,3). Natomiast najniżej oceniają się w tym zakresie ośrodki pomocy społecznej (średnia od 3,5 do 3,7). Dotyczy to informacji w zakresie: założeń, dokumentów i procedur Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz zarządzania projektem. Nieco inaczej wygląda sytuacja z oceną przepływu bieżących informacji od koordynatorów PO KL w Małopolsce – najgorzej przepływ takich informacji oceniają mops (średnia 2,3), nieco gorzej ops (średnia 3,4), natomiast najlepiej pcpr (średnia 4,1). Podobnie kształtują się oceny dotyczące wiedzy na temat instytucji koordynujących Program (średnia – odpowiednio: mops: 3,0 ; ops – 3,5; pcpr: 3,8).

WYKRES 42: Ocena wiedzy na temat PO KL – w podziale na ops, pcpr, mops

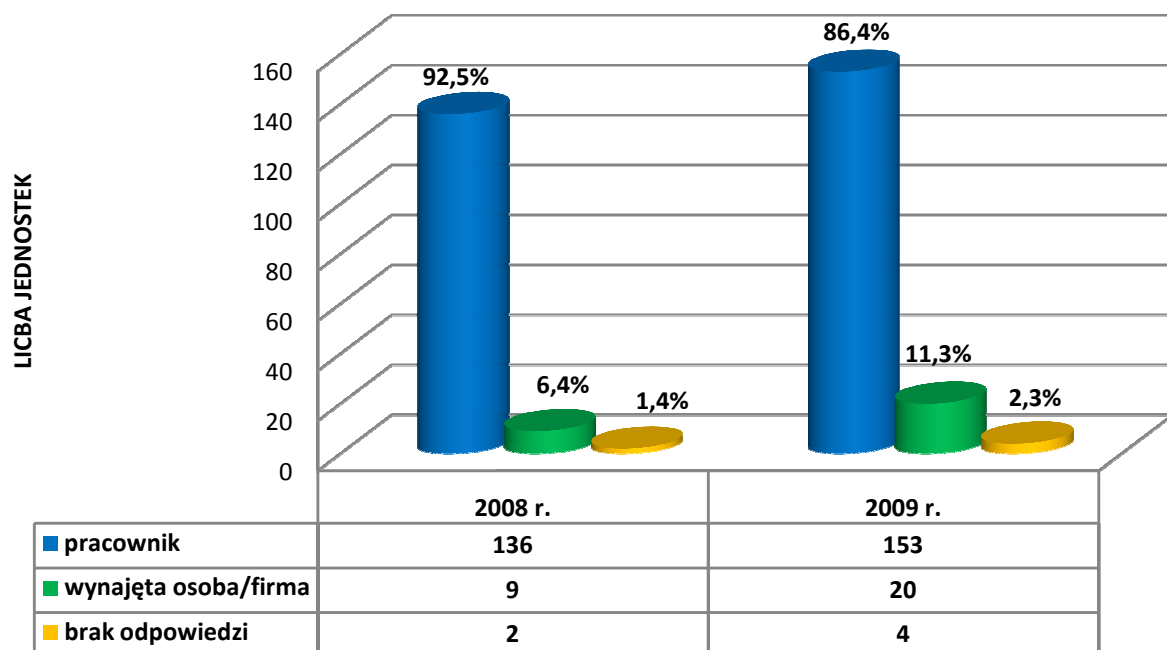
Podsumowując analizę zebranego materiału badawczego można stwierdzić, iż oceny miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich różnią się od ocen pozostałych typów jednostek. Mops powiatów grodzkich najwyżej oceniają swoją wiedzę na temat zasad realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz umiejętności swoich pracowników w zakresie zarządzania projektem. Zdecydowanie niższe oceny dotyczą instytucji koordynujących PO KL w Małopolsce oraz przepływu informacji przekazywanych przez te instytucje do jednostek. Wydaje się, iż te oceny wynikają z umiejscowienia mops. Są to prężne ośrodki posiadające znaczne zasoby kadrowe i wąską specjalizację zadań wśród pracowników. Pracownicy zajmujący się realizowaniem projektu systemowego mogą się skupić tylko na jednym zadaniu (w przeciwieństwie do małych ops), stąd ich duża wiedza w tym zakresie. Jednocześnie realizują projekty systemowe o największych budżetach, co może determinować częste kontakty, dotyczące bardziej skomplikowanych kwestii niż w pozostałych typach jednostek z Instytucją Pośredniczącą i Instytucją Wdrażającą. Biorąc te argumenty pod uwagę warto głosy mops powiatów grodzkich traktować szczególnie (mimo iż pochodzą tylko trzech jednostek).

Tryb opracowywania wniosków aplikacyjnych oraz realizacji projektów systemowych

Kolejną kwestią jaką identyfikowano w badaniu jest tryb opracowywania wniosków aplikacyjnych oraz realizacji projektów systemowych przez gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej zarówno w 2008, jak i 2009 roku. Według deklaracji badanych znaczna większość z nich podjęła się przygotowania wniosku o dofinansowanie projektu systemowego w oparciu o własne zasoby kadrowe, zarówno w 2008 r. (136, w tym 121 ops, 12 pcpr i 3 mops, ze 147 jednostek realizujących PO KL w 2008 r., tj. 92,5%), jak i 2009 roku (153, w tym 135 ops, 15 pcpr i 3 mops, ze 177 jednostek

realizujących PO KL w 2009 r., tj. 86,4%)³⁹. Jak widać korzystanie z usług zewnętrznych przy realizacji tego zadania nie jest rozpowszechnionym zjawiskiem. W 2008 roku tylko 9 jednostek ze 147 (tj. 6,4%), w tym 6 ops i 3 pcpr wybrało takie rozwiązanie. Podobne proporcje można zauważyć w stosunku do jednostek, które przystąpiły do realizacji projektu systemowego PO KL w drugim roku jego wdrażania. Otóż zaledwie w 20 jednostkach (ze 177, tj. w 11,3%; w tym: 16 ops i 4 pcpr) wnioski o dofinansowanie projektu systemowego opracowali zewnętrzni zleceniobiorcy. Przy czym należy podkreślić, iż w grupie tej jest 10 ops i 1 pcpr, które składały w tym roku pierwsze wnioski aplikacyjne.

WYKRES 43: Autor wniosku aplikacyjnego do projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009⁴⁰

Porównując sposób opracowywania wniosków o dofinansowanie projektów systemowych w 2008 i w 2009 r. można zauważyć, iż tylko 3 ops i 1 pcpr ze 136, które w 2008 r. samodzielnie napisały wnioski aplikacyjne, w tym roku odstąpiły od takiego sposobu przygotowania wniosku. Natomiast także 3 ops i 1 pcpr zrealizowały w tym roku to zadanie samodzielnie, podczas gdy poprzednio zlecono jego wykonanie zewnętrznej osobie lub firmie.

Jak pokazuje analiza założenie, iż wnioski aplikacyjne nie są przygotowywane samodzielnie przez jednostki pomocy społecznej nie znajduje potwierdzenia w danych. Z drugiej strony jednak można postawić hipotezę, iż wnioski przygotowywane są tylko oficjalnie przez pracowników jednostek ze względu na brak kwalifikowalności takiego kosztu. W praktyce w zamian za przygotowanie wniosku osoba lub firma zewnętrzna otrzymuje zlecenie jego koordynacji. Wydaje się jednak, iż i ta teza nie ma ogólnego zastosowania. Może dotyczyć jedynie przypadków, w których koordynatorem projektu jest osoba zatrudniona na umowę – zlecenie na czas realizacji projektu, a analiza odpowiedzi na kolejne

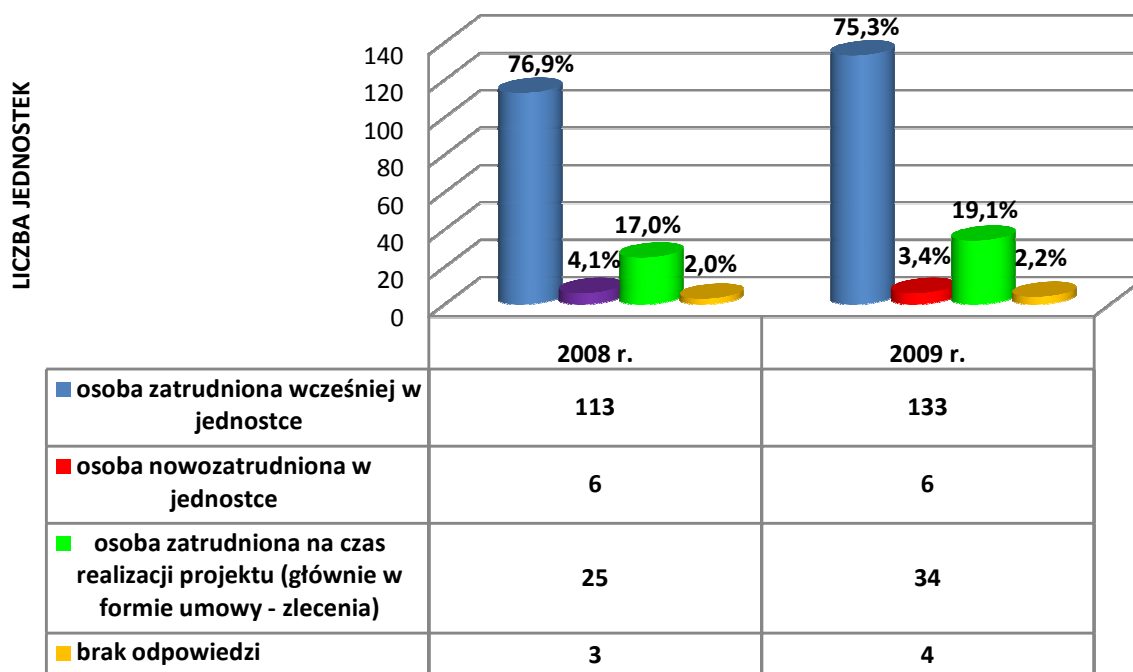
³⁹ Pytanie odnoszące się do roku 2008 dotyczyło łącznie 147 jednostek (w tym 129 ops, 15 pcpr i mops 3) realizujących projekt systemowy w 2008 r., a pytanie odnoszące się do roku 2009 r. - łącznie 177 jednostek (w tym 155 ops, 19 pcpr i mops 3) realizujących projekt systemowy w 2009 r.

⁴⁰ j.w.

pytanie ankiety pokazuje, iż większość jednostek realizujących projekt systemowy w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL koordynuje go samodzielnie⁴¹. W 2008 r. pracownicy 102 ops, 8 pcpr i 3 mops powiatów grodzkich podjęli się samodzielnej koordynacji projektu (łącznie 113 ze 147 jednostek, tj. 76,9%). W 2009 roku odpowiednio - 121 ops, 10 pcpr i w 3 mops (ogólnie 134 jednostki ze 177, tj. 75,3%).

Na stanowiska koordynatorów projektów systemowych zatrudniono dodatkowych pracowników w 31 jednostkach (tj. 21,1%, w tym: 24 – ops oraz 7 - pcpr) w roku 2008, a w 2009 roku w 40 jednostkach (tj. 22,5%, w tym: 33 – ops oraz 7 - pcpr). Osoby na te stanowiska, zarówno w 2008, jak i w 2009 r. w bardzo niewielu jednostkach (w 2008 r. w 6 jednostek, tj. 4,1% i także w 6 jednostkach, tj. 3,4% w 2009 r.) zatrudniano na umowę o pracę. Najczęściej zatrudniano koordynatorów na czas realizacji projektu w formie umowy – zlecenia.

WYKRES 44: Koordynator projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009⁴²

Źródła wsparcia informacyjnego

Jak wspomniano we wcześniejszym rozdziale realizacja projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki wymagała od pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie poznania nowych dziedzin, wdrożenia się w zasady Programu. W związku z tym w badaniu zidentyfikowano źródła wsparcia informacyjnego, z których najczęściej korzystają jednostki pomocy społecznej przy realizacji projektów systemowych. Z analizy wynika, iż najczęściej (159 wskazań, tj. 77,7%) korzystają one z doradztwa i szkoleń projektu szkoleniowego ROPS (wskazania: ops -

⁴¹ Pytanie odnoszące się do roku 2008 dotyczyło łącznie 147 jednostek (w tym 129 ops, 15 pcpr i mops 3) realizujących projekt systemowy w 2008 r., a pytanie odnoszące się do roku 2009 r. - łącznie 177 jednostek (w tym 155 ops, 19 pcpr i mops 3) realizujących projekt systemowy w 2009 r.

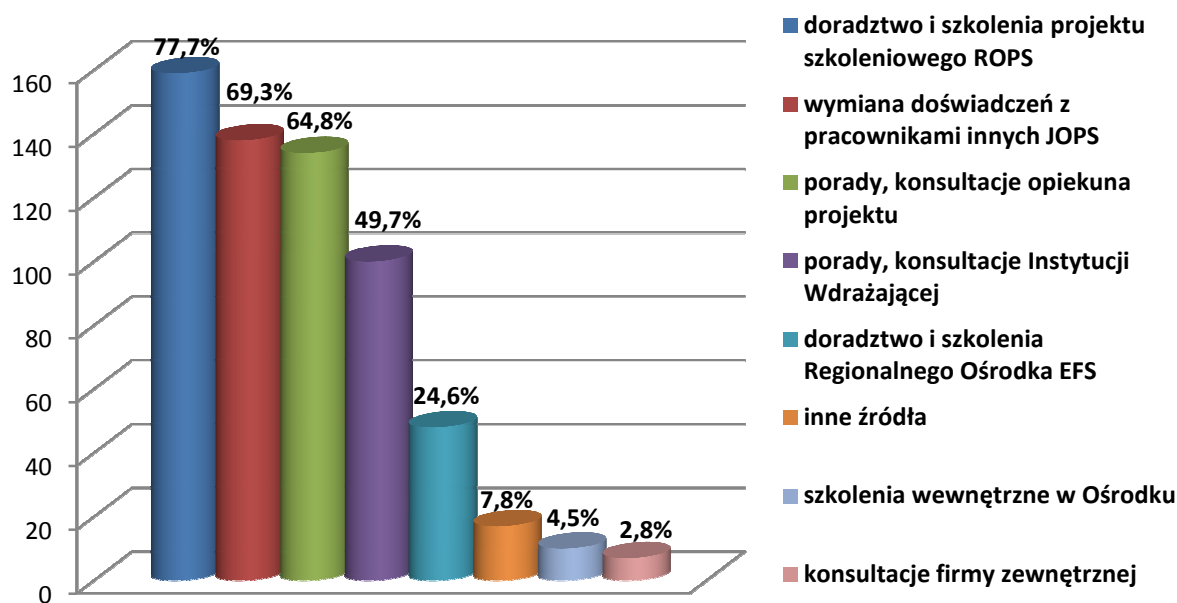
⁴² J.w.

139, pcpr - 18, mops- 2). Drugim w kolejności (138 wskazań, tj. 69,3%) równie często wymienianym przez badane jednostki sposobem zdobywania informacji jest wymiana doświadczeń pracowniczych jednostek pomocy społecznej (wskazania: ops - 124, pcpr - 11, mops - 3). Warto zauważyć, iż ważnym forum umożliwiającym wymianę poglądów, na którym spotykają się pracownicy pomocy społecznej Małopolski są szkolenia organizowane przez projekt Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”.

Na trzecim miejscu respondenci wymieniali (64,8%, tj. 134 wskazania w tym: 116 ops, 15 pcr i 3 mops) porady i konsultacje z opiekunem projektu, a na kolejnym (100 wskazań, tj. 49,7%) - porady i konsultacje Instytucji Wdrażającej – Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie (wskazania: ops - 89, pcpr - 11).

Regionalne ośrodki EFS jako główne źródło wsparcia informacyjnego traktuje 48 jednostek, co stanowi 24,6% ogółu wypowiedzi w tej kwestii. Są to głównie ośrodki pomocy społecznej (44 wskazania), choć także i 3 pcpr oraz 1 mops powiatu grodzkiego. Natomiast 10 jednostek (8 - ops, 1 - pcpr, 1 - mops) organizuje szkolenia wewnętrzne w ośrodku, a kolejne 7 (5 - ops, 2 - pcpr) konsultuje się z firmami zewnętrznymi w celu zdobycia informacji. Dodatkowo 17 jednostek, tj. 7,8% (14 - ops, 3 - pcpr) podaje inne niż wymienione w ankiecie źródła informacji, wśród nich wymieniany jest głównie Internet.

WYKRES 45: Najczęściej wykorzystywane źródła wsparcia informacyjnego przy realizacji projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)

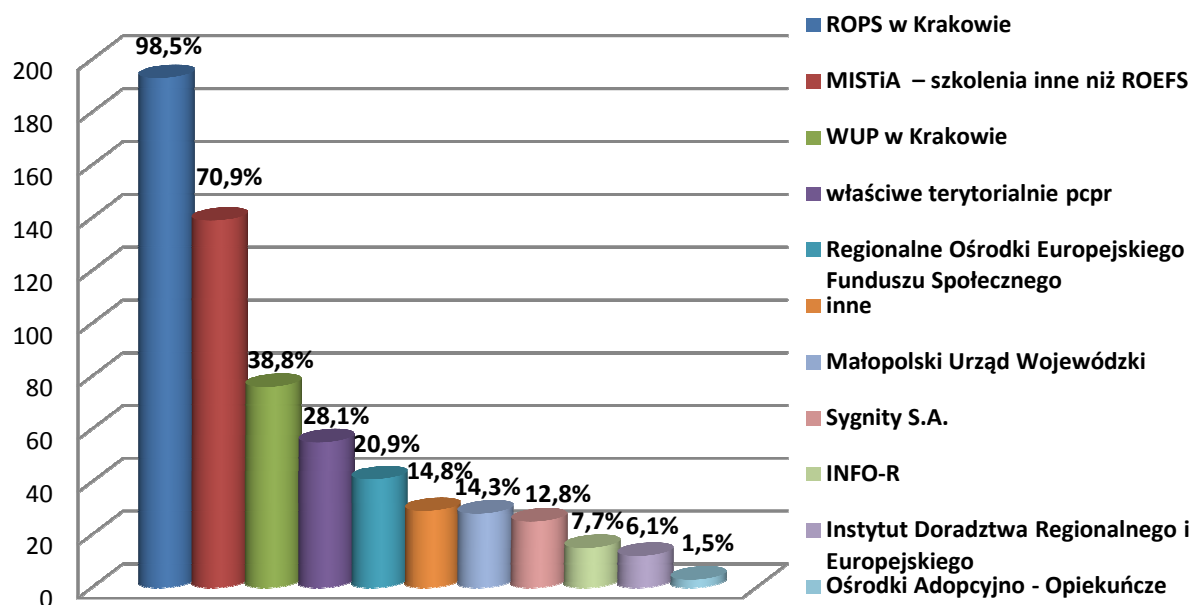

W kwestionariuszu ankiety znalazło się także pytanie o instytucje szkolące, z usług których beneficjenci korzystają najczęściej. Także w tym przypadku (i tak jak przed rokiem) najczęściej wymienianą instytucją szkolącą jest projekt „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” (98,5% wszystkich wskazań). Ze szkoleniowo – doradczych usług projektu korzystają wszystkie ops i mops powiatów grodzkich oraz znaczna większość pcpr (17 z 19). W dalszej kolejności, jako instytucje szkolące, z usług których korzystają jednostki pomocy społecznej wymieniano:

- Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji – szkolenia realizowane poza Regionalnym Ośrodkiem Europejskiego Funduszu Społecznego (139 wskazań, tj. 70,9%; w tym: 130 ops oraz 9 pcpr);
- Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (76 wskazań, tj. 38,8%; w tym: ops – 66, pcpr – 10);
- Powiatowe centrum pomocy rodzinie właściwe terytorialnie (55 wskazań z ops, tj. 28,1%);
- Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego (41 wskazań, tj. 20,9%; w tym: ops – 33, pcpr – 5, mops - 3);
- Małopolski Urząd Wojewódzki (28 wskazań, tj. 14,3%; w tym: ops – 25, pcpr – 3);
- Sygnity S.A. (25 wskazań, tj. 12,8%; w tym: ops - 24, pcpr - 1) oraz INFO-R (15 wskazań, tj. 7,7%; w tym: ops - 14, pcpr – 1) – firmy prowadzące szkolenia dotyczące homologowanych systemów informatycznych stosowanych w jednostkach pomocy społecznej (Pomost i Helios) w celu gromadzenia i przetwarzania informacji o podejmowanych działaniach.
- Instytut Doradztwa Regionalnego i Europejskiego (12 wskazań, tj. 6,1%; w tym: ops - 11, pcpr - 1);
- Ośrodki Adopcyjno – Opiekuńcze (3 wskazania, tj. 1,5%; w tym: pcpr – 2, mops - 1).

Wśród innych instytucji szkoleniowych wymienianych przez respondentów (29 wskazań, tj. 14,8%; w tym: 26 – ops, 1 – pcpr i 2 - mops) znalazł się głównie Ośrodek Twórczej Interwencji z Krakowa oferujący pracownikom pomocy społecznej szkolenia m.in. z zakresu świadczeń rodzinnych, stosowania zapisów Kodeksu Postępowania Administracyjnego, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu.

WYKRES 46: Korzystanie z usług instytucji szkolących – ogółem (ops, pcpr, mops)

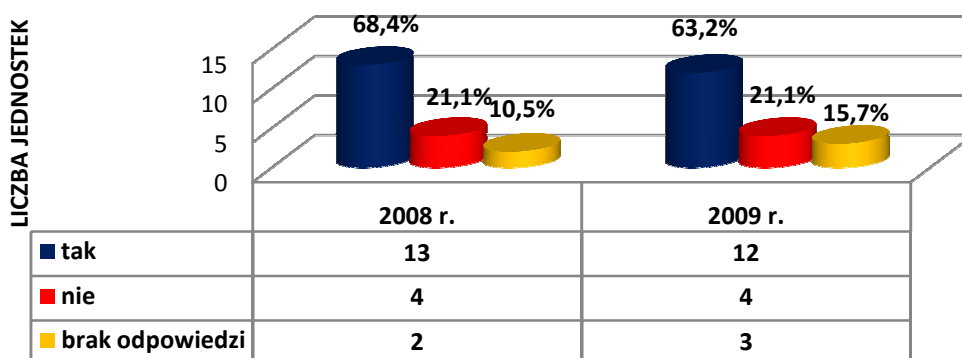
Osobnego omówienia wymaga prowadzenie szkoleń przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Jak wykazano wyżej z usług pcpr, jako instytucji szkolącej korzysta 28,1% wszystkich badanych ośrodków pomocy społecznej.

W ankiecie zapytano przedstawicieli ops o to, czy pracownicy korzystają ze szkoleń oraz doradztwa metodycznego organizowanych w ich powiecie przez pcpr. Jednocześnie, dla porównania, zapytano

powiatowe centra pomocy rodzinie, czy prowadzą one kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr z terenu powiatu, co jest ich obowiązkiem ustawowym⁴³.

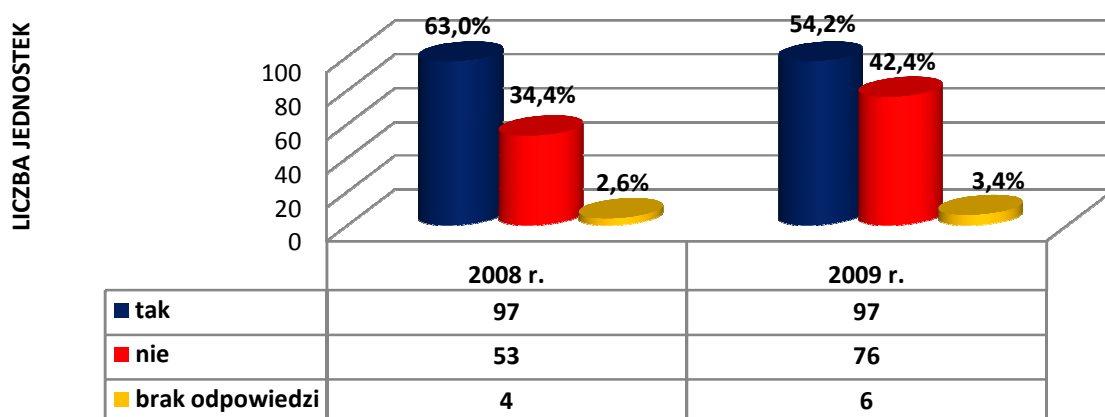
Okazuje się, iż nie wszystkie powiatowe centra wywiązują się z zadania ustawowego oferując kształcenie i doskonalenie kadr ośrodkom pomocy społecznej i innym jednostkom pomocowym z terenu powiatu. 12 z 19 pcpr zadeklarowało w ankiecie, iż takie działania podejmowało w roku 2008. W roku poprzednim prowadzenie szkoleń dla innych jednostek zgłaszało 13 z 19 ankietowanych centrów.

WYKRES 47: Podejmowanie działań mających na celu szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej z terenu powiatu – pcpr w latach 2008 i 2009

Z kolei 97 (54,2%) gminnych ośrodków pomocy społecznej bierze udział w szkoleniach zorganizowanych przez właściwe terytorialnie powiatowe centrum pomocy rodzinie. W porównaniu z rokiem ubiegłym jest to taka sama liczba ośrodków. Jednak procentowo okazuje się być to mniejszy odsetek (o ok. 11% niższy niż w 2008 r.), gdyż w roku ubiegłym brały udział w badaniu 154 jednostki gminne, w tym roku wszystkie funkcjonujące, czyli 179.

WYKRES 48: Korzystanie ze szkoleń organizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – ops w latach 2008 i 2009

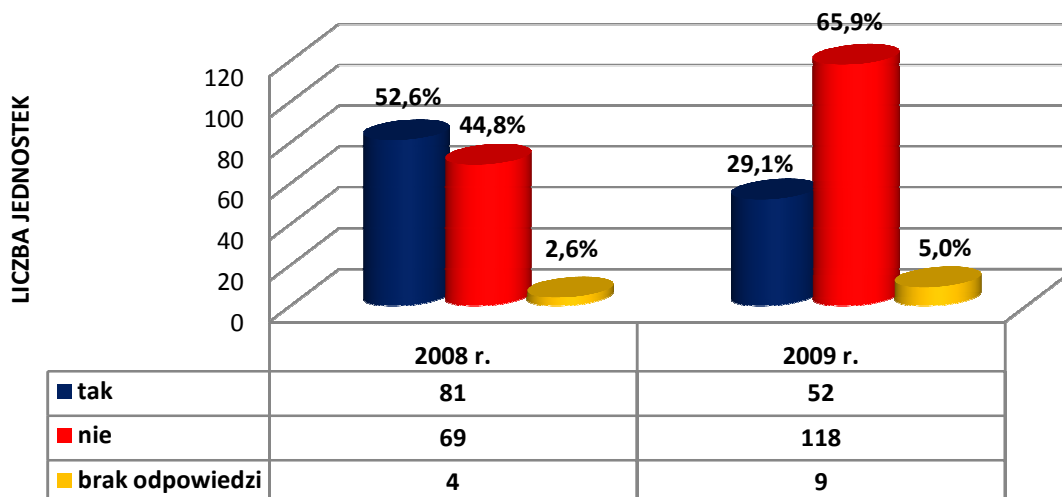

W ankiecie zapytano także ośrodki pomocy społecznej czy korzystają ze wskazywanego w ustawie o pomocy społecznej doradztwa metodycznego świadczonego przez PCPR. Okazuje się, iż jedynie

⁴³ obowiązek szkolenia zawodowego kadr z terenu powiatu nakłada na powiaty art. 19 pkt 14 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

połowa ops korzysta z tego wsparcia. W porównaniu z rokiem ubiegłym należy odnotować znaczny spadek (z 56,6% w 2008 r., na 29,1% w 2009 r.)⁴⁴ deklaracji o korzystaniu z doradztwa metodycznego powiatu.

WYKRES 49: Korzystanie z doradztwa metodycznego powiatu – ops w latach 2008 i 2009

Jak wynika z analizy jednostki powiatowe nie zawsze wywiązują się z zadania ustawowego dotyczącego kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr z terenu powiatu. Przyczyn takiej sytuacji jest wiele. Powiatowe centra pomocy rodzinie, podobnie jak ośrodki pomocy społecznej, od 2008 roku wdrażają projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.2 PO KL. Te nowe wyzwania wiążą się ze wzrostem ilości zadań w jednostce, przy ograniczonych zasobach kadrowych, jakie zdiagnozowano we wcześniejszej części raportu. W takiej sytuacji zadaniem projektu szkoleniowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie jest m.in. uzupełnianie tego niezagospodarowanego obszaru.

Potrzeby szkoleniowe

Aby jak najtrafniej dostosować do potrzeb jednostek pomocy społecznej ofertę szkoleniową projektu: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” na rok 2010 w ankiecie zapytano pracowników pomocy społecznej o preferowane formy, zakres i tematy szkoleń na rok 2010.

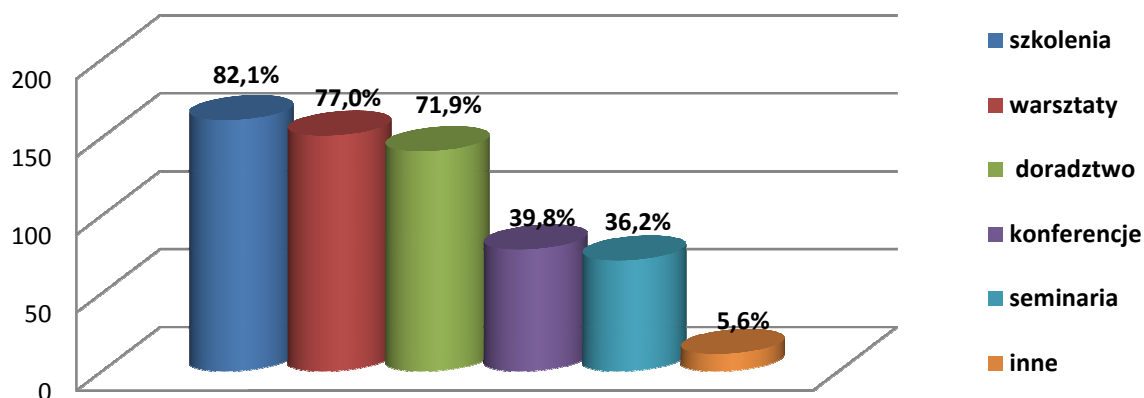
Największe zapotrzebowanie wśród realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w zakresie form kształcenia istnieje na szkolenia (161⁴⁵ wskazań, tj. 82,1%; w tym: 145 ops, 14 pcpr, 2 mops) oraz warsztaty (151 wskazań, tj. 77,0%; w tym: 131 ops, 17 pcpr, 3 mops). Poszczególne typy jednostek pomocy społecznej kładą jednak różny nacisk na poszczególne rodzaje zdobywania wiedzy. Szkoleniami najbardziej zainteresowani są pracownicy ops. Natomiast pcpr i mops bardziej preferują warsztaty. We wszystkich typach jednostek na III miejscu (141 wskazań, tj. 71,9%; w tym: 123 - ops, pcpr – 16, mops - 2) znalazło się doradztwo. Świadczyć to może o dużej potrzebie rozwiązywania indywidualnych problemów, jakie napotykają w trakcie realizacji projektów jednostki pomocy społecznej.

⁴⁴ W roku 2008 w badaniu udział brały 154 ops, w tym roku wszystkie funkcjonujące, czyli 179

⁴⁵ Na to pytanie wypowiedziało się 196 jednostek, w tym 174 ops, 19 pcpr i 3 mops

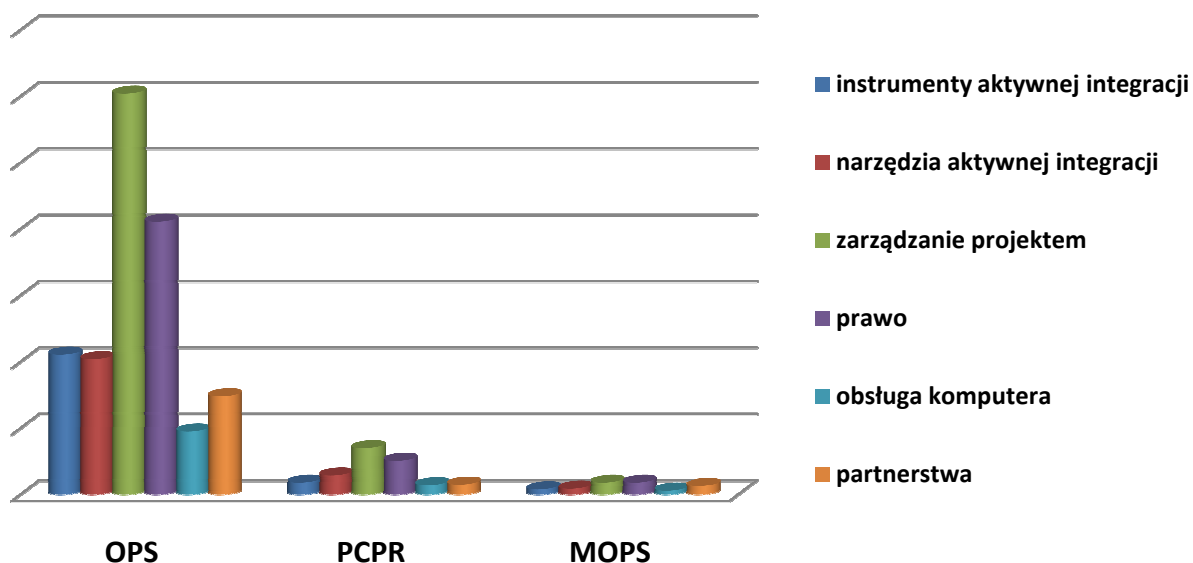
Nieco mniejsze jest zapotrzebowanie badanych jednostek na inne wymienione w ankiecie formy szkolenia kadr: konferencje i seminaria. Pierwsze z nich wybrało jako preferowaną formę szkoleń 78 jednostek (tj. 39,8%, w tym 66 wskazań ops, 10 z pcpr i 2 z mops). Natomiast jeżeli chodzi o seminaria, to tą formę poszerzania wiedzy wybrało 36,2% respondentów wypowiadających się w tej kwestii (71 wskazań; w tym 60 ops, 9 pcpr i 2 mops).

WYKRES 50: Oczekiwane formy szkoleniowe w ramach projektu ROPS „Szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej” – ogółem (ops, pcpr, mops)

Obok zapotrzebowania na konkretne formy szkoleniowe identyfikowano potrzebę realizacji szkoleń o określonej tematyce. W tym celu przedstawiono respondentom szeroki wachlarz możliwości tematycznych. Tematykę szkoleń podzielono w ankiecie na ogólne działy, w ramach których wymieniono konkretne tematy szkoleń, przy czym przy każdym dziale zostawiono możliwość dopisania własnych, nie przewidzianych kafeterii, propozycji tematycznych. Wyniki badania z tego obszaru będą zatem prezentowane w podziale na ogólne działy tematyczne wskazane w ankiecie jak i szczegółowe tematy danego działu, przy czym generalnie można stwierdzić, iż największym zainteresowaniem respondentów cieszyła się tematyka związana z zarządzaniem projektem oraz - niezmiennie od lat - przepisami prawa.

WYKRES 51: Potrzeby szkoleniowe pracowników (działy tematyczne) – ogółem (ops, pcpr, mops)

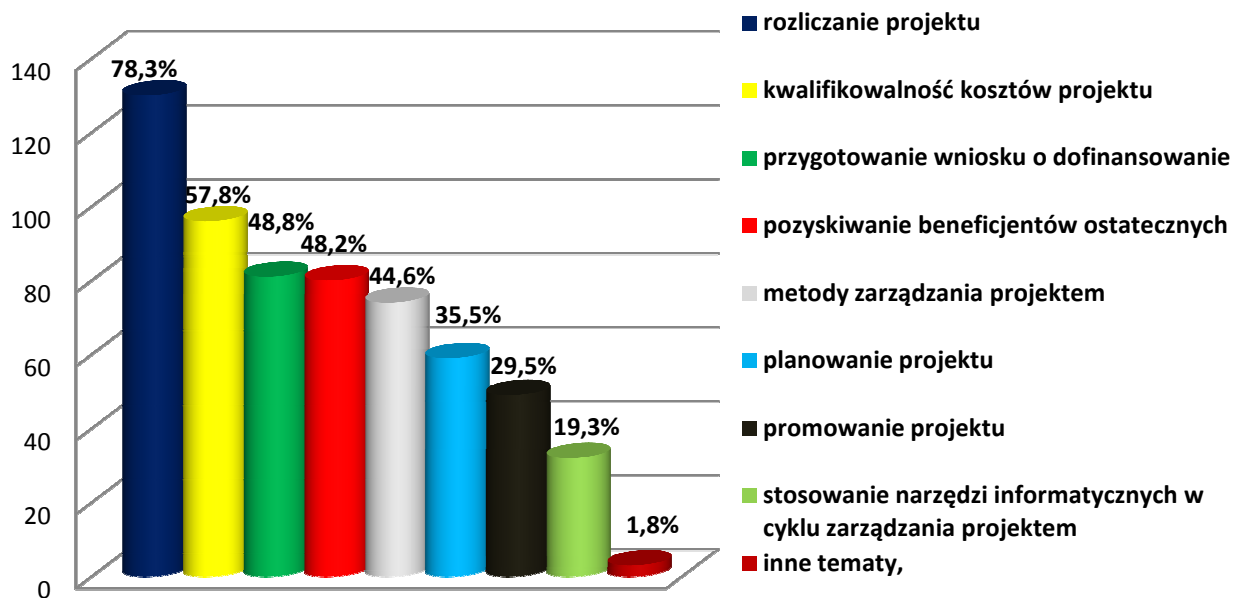

Jeżeli chodzi o potrzeby szkoleniowe małopolskich ośrodków pomocy społecznej⁴⁶, to zdecydowanie najczęściej z nich dotyczy zarządzania projektem. Wśród tematów szkoleń związanych z tym zagadnieniem najczęściej wskazywano na potrzebę szkolenia pracowników ops z zakresu rozliczania projektów (130 wskazań, tj. 78,3%). Duże zapotrzebowanie jest również na szkolenia z zakresu:

- kwalifikowalności kosztów projektu (96 wskazań, tj. 57,8%);
- przygotowania wniosku o dofinansowanie (81 wskazań; tj. 48,8%);
- pozyskiwania beneficjentów ostatecznych (80 wskazań, tj. 48,8%);
- metod zarządzania projektem (74 wskazania, tj. 44,6%).

Nieco mniejszą potrzebę szkoleń odczuwają pracownicy ops w zakresie planowania projektu (59 wskazań, tj. 35,5%) oraz promowania projektu (49 wskazań, tj. 29,5%) i stosowania narzędzi informatycznych w cyklu zarządzania projektem (32 wskazania, tj. 19,3%). O ile pierwszy z wymienionych tematów (planowanie projektu) może nie wzbudzać zainteresowania, gdyż część jednostek przeszła już ten etap dwa razy, o tyle niepokojące jest stosunkowo małe zainteresowanie promocją projektu, gdyż w jednostkach gminnych do tej pory pracownicy nie mieli zbyt wiele doświadczeń w tym zakresie, a mimo to nie odczuwają potrzeby poszerzania wiedzy w tym obszarze. Jednocześnie dość dużo jednostek zainteresowanych jest szkoleniami przybliżającymi metody pozyskiwania beneficjentów ostatecznych, a tematyka tych szkoleń jest w wielu wymiarach ze sobą powiązana.

WYKRES 52: Potrzeby szkoleniowe w zakresie zarządzania projektem - ops

Drugą w kolejności grupą zagadnień, które cieszyłyby się dużym zainteresowaniem pracowników ośrodków pomocy społecznej są szkolenia z zakresu stosowania przepisów prawa. Najczęściej deklarowano potrzebę szkoleń dotyczących ustawy o pomocy społecznej (104 wskazania; tj. 62,7%) oraz Kodeksu Postępowania Administracyjnego (84 wskazania, tj. 50,6%). Pozostałe wymienione

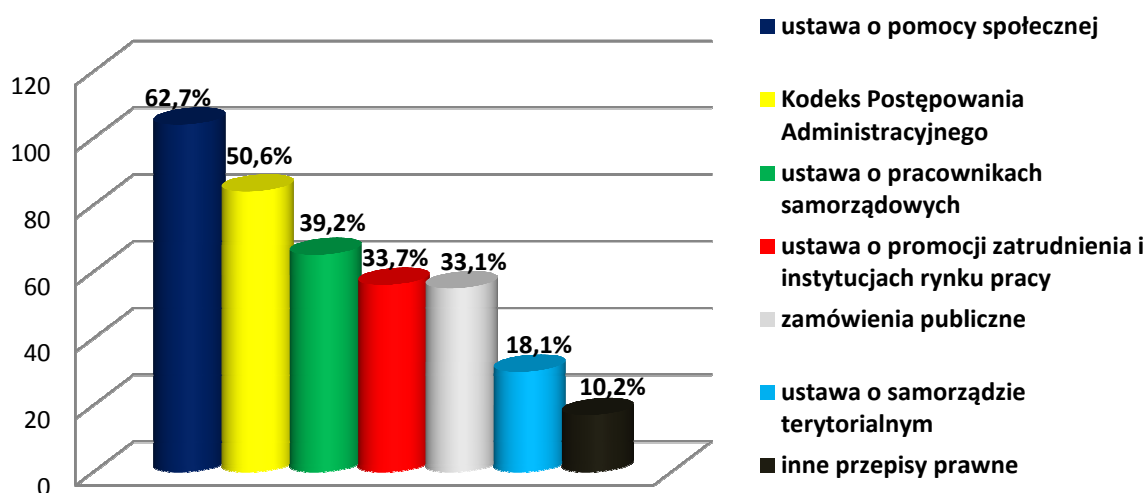
⁴⁶ Na to pytanie wypowiedziało się 166 ops

w ankiecie szkolenia z tego obszaru tematycznego cieszyłyby się zainteresowaniem mniejszej części badanych:

- ustawa o pracownikach samorządowych (65 wskazań, tj. 39,2%);
- ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (56 wskazań, tj. 37,7%);
- ustawa o zamówieniach publicznych (55 wskazań, tj. 33,1%);
- ustawa o samorządzie terytorialnym (30 wskazań, tj. 18,1%).

Wśród innych przepisów prawa, z zakresu których chcieliby szkolić się pracownicy ops wymieniano najczęściej: ustawę o świadczeniach rodzinnych i finansach publicznych; prawo pracy, budowlane, a także mieszkaniowe, kodeks rodzinny i opiekuńczy; przepisy z zakresu kadr i wynagradzania pracowników oraz BHP.

WYKRES 53: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa - ops

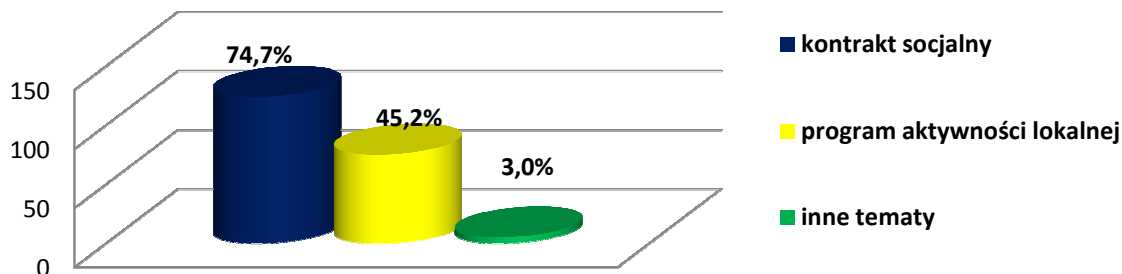

Jeżeli chodzi o narzędzia aktywnej integracji to doskonalenie pracy metodą kontraktów społecznych wzbudza duże zainteresowanie (124 zainteresowane jednostki, tj. 74,7%). Natomiast szkolenie doskonalące umiejętności stosowania drugiego, nie mniej ważnego z punktu widzenia rozwoju form aktywnej integracji narzędzia realizacji projektu systemowego - programu aktywności lokalnej, jest w kręgu zainteresowania znacznie mniejszej grupy ops (75 jednostek, tj. 45,2%). Obydwa narzędzia aktywnej integracji były wskazywane jednocześnie jako tematyka pożądanych szkoleń przez 58 jednostek, czyli 34,9%. Tak małe zainteresowanie szkoleniami przybliżającymi metody realizowania programu aktywności lokalnej jest niepokojące, gdyż (jak wykazano we wcześniejszej części analizy) niewiele jednostek obecnie stosuje to narzędzie realizacji projektu⁴⁷. Mimo iż, to narzędzie realizacji projektu jest zdecydowanie bardziej skomplikowane w zastosowaniu, dotyczy bowiem grupy, a nie pojedynczych klientów, wymaga także opracowania stosownego programu, który następnie zatwierdza Rady Gminy, jest ono ważnym elementem rozwoju form aktywnej integracji. Należy zastanowić się więc nad formą promowania wśród jednostek tego narzędzia i pokazywania

⁴⁷ Program aktywności lokalnej w projekcie systemowym zastosowały tylko 33 ze 183 (18,0%) jednostek pomocy społecznej (28 ops, 4 pcpr i 1 mops) realizujących projekt systemowy w 2008 r. (129 ops, 15 pcpr i 3 mops) i od 2009 r. (32 ops i 4 pcpr).

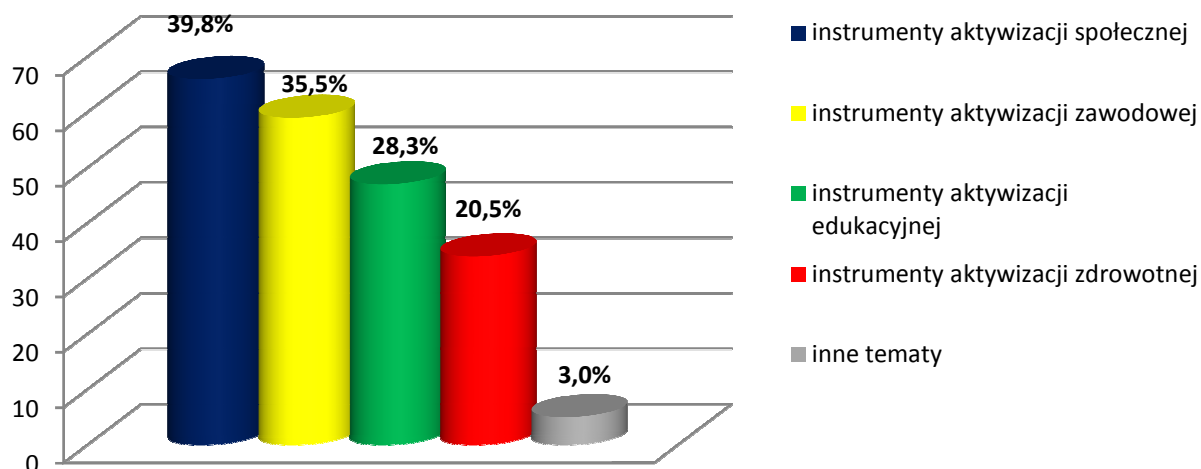
korzyści płynących z jego realizacji nie tylko dla beneficjentów ostatecznych, ale i dla pracowników jednostek (współpraca i koordynacja działań instytucji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności lokalnej).

WYKRES 54: Potrzeby szkoleniowe w zakresie narzędzi aktywnej integracji - ops

Szkolenia przybliżające instrumenty aktywnej integracji, które są wykorzystywane w realizacji kontraktów socjalnych, czy programu aktywności lokalnej, nie cieszą się zainteresowaniem zbyt wielu ośrodków pomocy społecznej. Jak wynika z analizy ta tematyka szkoleń zainteresowała generalnie ok. 1/3 badanych jednostek. Wszystkimi instrumentami integracji społecznej jednocześnie zainteresowanych jest tylko 28 jednostek, czyli 16,9%. Największa grupa ops zadeklarowała chęć uczestnictwa w szkoleniach doskonalących pracę instrumentami aktywizacji społecznej (66 wskazań, tj. 39,8%), najmniej – instrumentem aktywizacji zdrowotnej (34 wskazań, tj. 35,5%). To dość niskie zainteresowanie doskonaleniem instrumentów aktywnej integracji jest zastanawiające, gdyż beneficjenci zawierając choćby kontrakty socjalne (dość powszechnie stosowane przez jednostki narzędzie aktywnej integracji) w ramach realizacji projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 zobowiązani są zapisami „Zasad ...” do stosowania co najmniej trzech rodzajów tych instrumentów. Jednocześnie, jak wykazała wcześniejsza analiza, nie zawsze ośrodki pomocy społecznej właściwie przypisują realizowane działania właściwym instrumentom aktywnej integracji. Celowym jest więc, aby pracownicy ops poszerzali jednak wiedzę w tym zakresie.

WYKRES 55: Potrzeby szkoleniowe w zakresie instrumentów aktywnej integracji - ops

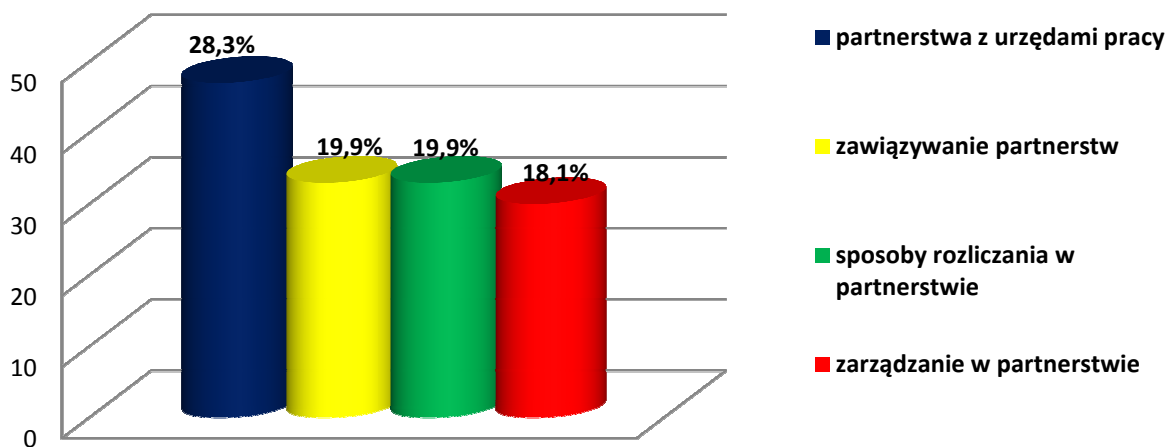
Jeszcze mniejsze zainteresowanie wzbudza problematyka dotycząca partnerstw różnego typu. Tylko nieco ponad 1/4 badanych jednostek (47 wskazań, tj. 28,4%) zadeklarowała chęć uczestnictwa

w szkoleniach przybliżających tematykę partnerstw z powiatowymi urzędami pracy. Tak małe zainteresowanie tego rodzaju szkoleniami może zastanawiać w świetle nowych zapisów „Zasad ...”, w których zaleca się podpisywanie formalnych porozumień pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej i właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy oraz zapisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁴⁸. Jednocześnie może to dla ops nie jest nowy obszar działania, bo większość z nich od dawna współpracuje z powiatowymi urzędami pracy. Jednak tylko część (61 ops, tj. 36,7%) gminnych ośrodków nawiązała formalną współpracę z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy i zastanawiającym jest, iż nie chcą one poznawać zasad takiego współdziałania.

Ops wykazują także małe zainteresowanie poznawaniem mechanizmów prowadzenia projektów partnerskich. Tylko 33 ośrodki (19,9%) deklarują chęć uczestnictwa w szkoleniach przybliżających tematykę zawiązywania partnerstw i sposobów ich rozliczania w projekcie (także 33 ops, tj. 19,9%). Jeszcze mniej jednostek gminnych (30, tj. 18,1%) wyraziło w ankiecie zainteresowanie doskonaleniem swojej kadry w zakresie zarządzania projektem partnerskim.

Z analizy badania wynika, iż w ramach projektów systemowych tylko 1/7 ops realizuje projekty partnerskie. Jednostki opisując swoje doświadczenia związane z realizacją takich projektów wskazywały na wiele problemów. Takie małe zainteresowanie realizacją projektów partnerskich przekłada się na mały poziom deklaracji uczestnictwa w szkoleniach o tej tematyce. Chcąc zwiększać liczbę zawiązyanych partnerstw w ramach Poddziałnia 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy większą wagę przywiązywać w najbliższym czasie do promowania korzyści wynikających z takiego typu realizacji projektów systemowych oraz zachęcać pracowników jednostek organizacyjnych do uczestnictwa w szkoleniach o tej tematyce.

WYKRES 56: Potrzeby szkoleniowe dotyczące realizacji projektów w partnerstwie - ops

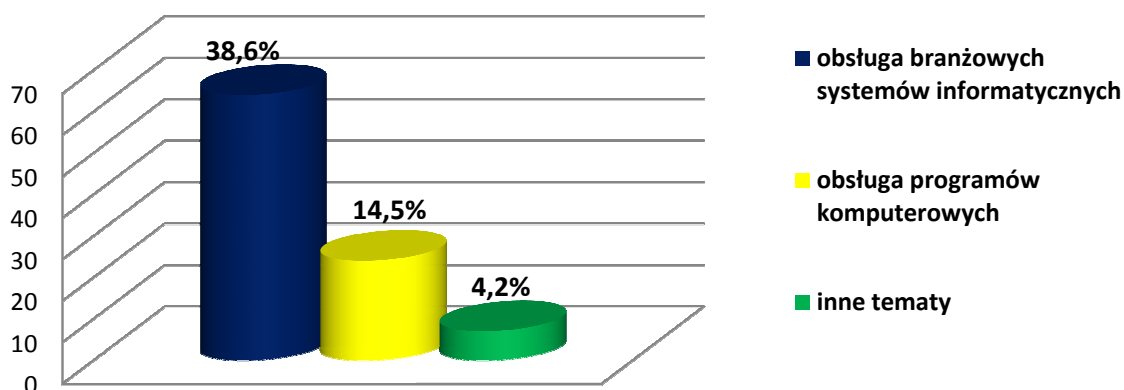

Poziom zainteresowania zagadnieniami szkoleniowymi z obszaru obsługi komputera nie jest wysoki – 64 jednostki gminne zadeklarowały w ankiecie zainteresowanie szkoleniem z zakresu obsługi branżowych systemów informatycznych, które są wykorzystywane do tworzenia np. obligatoryjnych sprawozdań dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (POMOST, HELIOS), a 24 jednostki –

⁴⁸ Art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych ustaw.

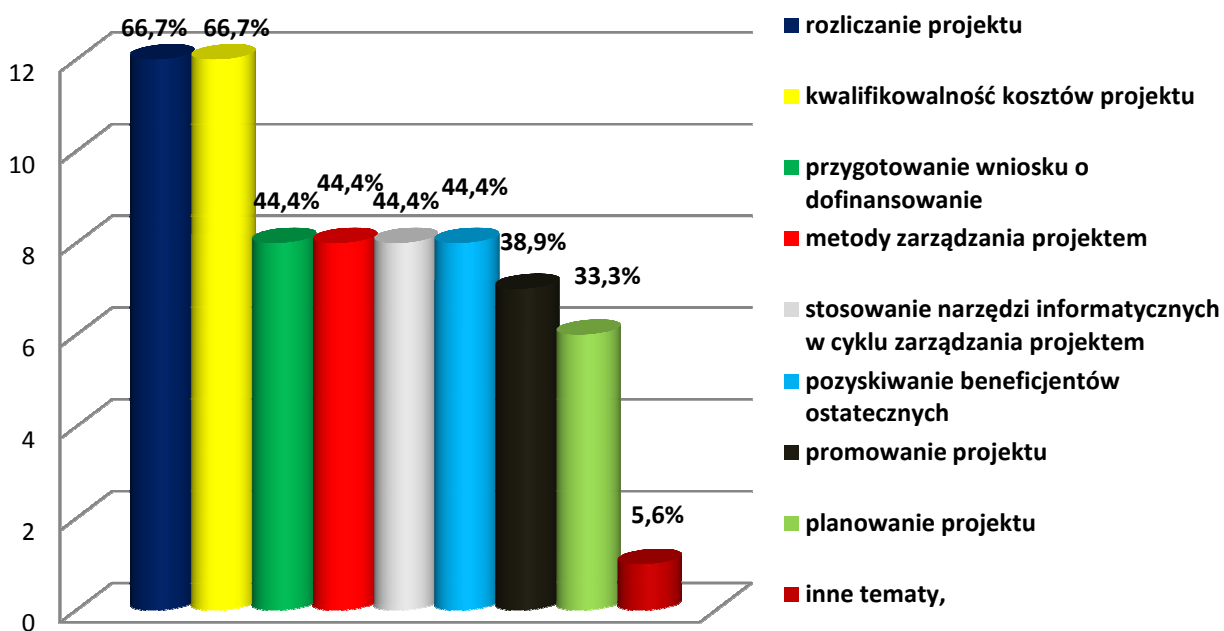
szkoleniami z zakresu obsługi innych programów komputerowych, nie precyzując jednak o jakie programy chodzi. Warto jednak zastanowić się nad organizowaniem szkoleń z tej tematyki, gdyż obsługa komputera i różnorodnych oprogramowań jest podstawą efektywnej pracy w dzisiejszej rzeczywistości. Jeżeli gdzieś występują braki w tym zakresie warto je szybko uzupełnić, aby w przyszłości praca w tych ośrodkach była wydajniejsza, a przede wszystkich współpraca z nimi jednostek regionalnych mogła odbywać się bez utrudnień drogą elektroniczną.

WYKRES 57: Potrzeby szkoleniowe w zakresie obsługi komputera - ops

Powiatowe centra pomocy rodzinie, podobnie jak ośrodki pomocy społecznej, najczęściej wskazywały na potrzebę szkoleń w zakresie zarządzania projektem⁴⁹. W ramach poszerzania wiedzy w tej dziedzinie 12 pcpr z 18 wypowiedzających się w tej kwestii (66,7%) zadeklarowało chęć uczestnictwa w szkoleniach z rozliczania projektu oraz kwalifikowalności kosztów projektu. Te same tematy były preferowane przez ops. Natomiast mniejsze zainteresowanie dotyczy innych szkoleń w ramach zarządzania projektem.

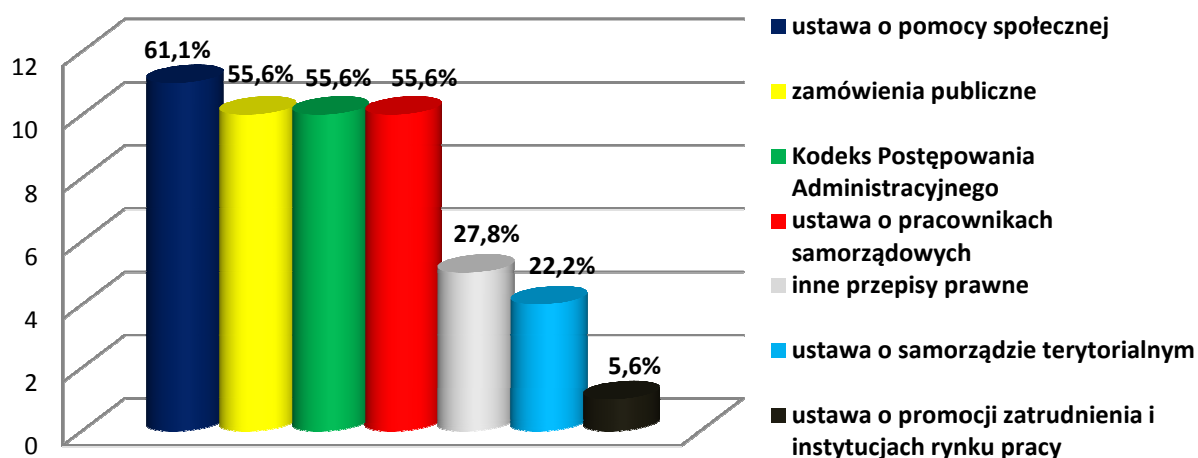
WYKRES 58: Potrzeby szkoleniowe w zakresie zarządzania projektem - pcpr

⁴⁹ Na to pytanie wypowiedziało się 18 pcpr

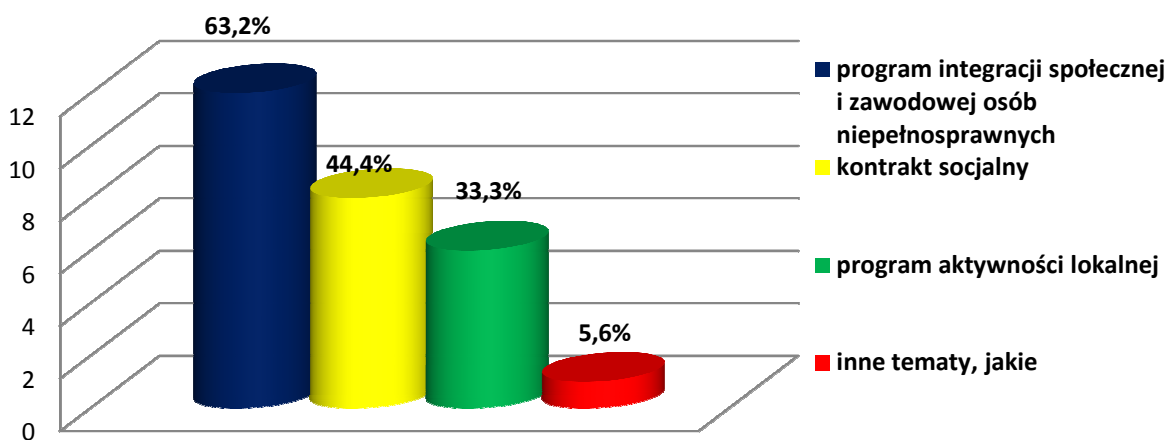
Drugim, wg liczebności wskazań, obszarem zainteresowania szkoleniowego powiatowych centrów pomocy rodzinie jest stosowanie przepisów prawa. W tym zakresie pracownicy pcpr odczuwają potrzebę przede wszystkim szkoleń dotyczących zmian w ustawie o pomocy społecznej (11 wskazań, tj. 61,1%), a także w ustawie o pracownikach samorządowych i w Kodeksie Postępowania Administracyjnego oraz poszerzenia wiedzy o zamówieniach publicznych (po 10 wskazań, tj. po 55,6%), podobnie jak ośrodkach pomocy społecznej. Wśród innych przepisów prawnych, które chcieliby poznawać pracownicy pcpr w trakcie szkoleń można wymienić następujące ustawy: o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, o ochronie danych osobowych, o finansach publicznych, o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz prawo pracy.

WYKRES 59: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa - pcpr

Jeżeli chodzi o narzędzia aktywnej integracji to najwięcej potrzeb szkoleniowych dotyczy specyficznego dla pcpr narzędzia pracy w PO KL – programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (12 jednostek, tj. 63,2%). Nieco mniej jednostek (8 wskazań, tj. 44,4%) jest zainteresowanym doskonaleniem pracy na zasadach kontraktu socjalnego, najmniej (6 wskazań, tj. 33,3%) – programem aktywności lokalnej.

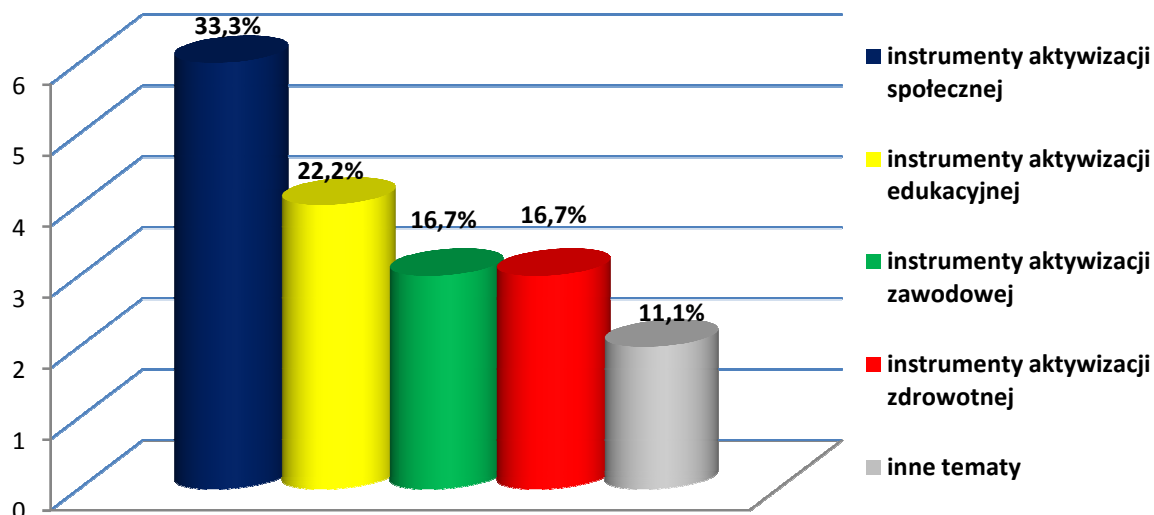
WYKRES 60: Potrzeby szkoleniowe w zakresie narzędzi aktywnej integracji - pcpr

W ramach narzędzi aktywnej integracji jednostki gminne i powiatowe mogą stosować cztery grupy instrumentów aktywnej integracji: instrumenty aktywizacji społecznej, edukacyjnej, zawodowej

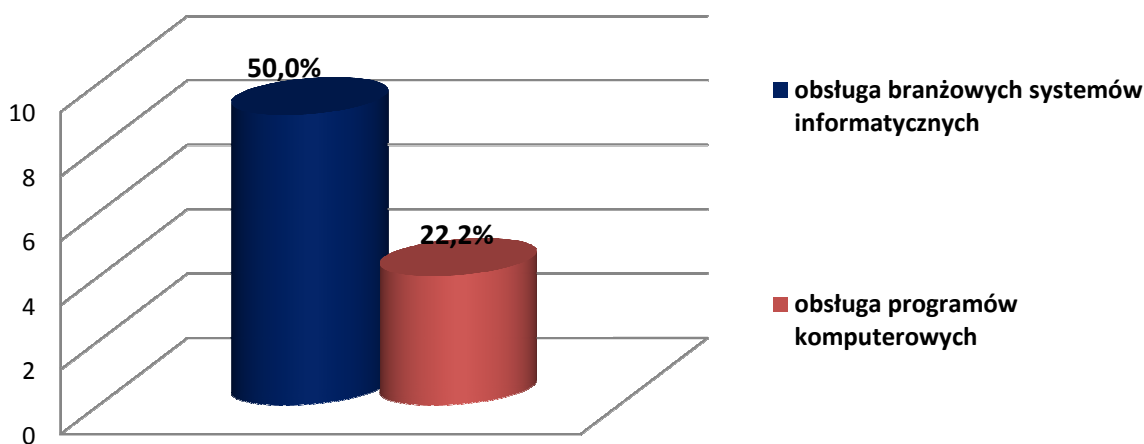
i zdrowotnej. Szkoleniami dotyczącymi wszystkich czterech ich rodzajów zainteresowane są zaledwie 3 jednostki powiatowe (16,7%). Najwięcej pcpr deklarowało chęć uczestnictwa w szkoleniach dotyczących instrumentów aktywizacji społecznej (6 wskazań, tj. 33,3%), nieco mniej – instrumentów aktywizacji edukacyjnej, a najmniej instrumentów aktywizacji zdrowotnej i zawodowej (po 3 wskazania, tj. 16,7%)

WYKRES 61: Potrzeby szkoleniowe w zakresie instrumentów aktywnej integracji - pcpr

W zakresie szkoleń doskonalących obsługę komputera połowa badanych pcpr (9 wskazań, tj. 50,0%) wskazała na potrzebę doskonalenia się w zakresie obsługi branżowych systemów informatycznych jak np. POMOST, czy HELIOS. Natomiast 4 jednostki powiatowe (22,2%) wskazały na potrzebę doskonalenia pracowników z obsługi systemów komputerowych.

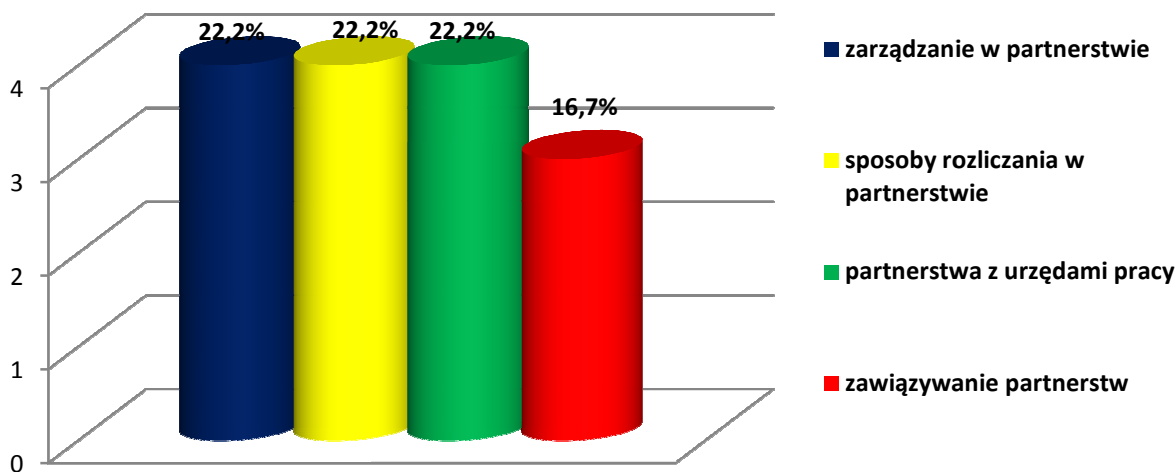
WYKRES 62: Potrzeby szkoleniowe w zakresie obsługi komputera - pcpr

Jeżeli chodzi o zainteresowanie tematyką partnerstw, to jest ono jeszcze mniejsze wśród pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie niż w przypadku ośrodków pomocy społecznej. Pojedyncze jednostki wskazują na zainteresowanie szkoleniami z zakresu: partnerstw z powiatowymi urzędami pracy (4 wskazania, tj. 22,2%), zarządzania projektem partnerskim (4 wskazania, tj. 22,2%), rozliczania takiego projektu (4 wskazania, tj. 22,2%) oraz zawiązywania partnerstw (3 wskazania,

tj. 16,7%). Należy dodać, iż tylko jeden powiat zgłosił deklarację uczestnictwa we wszystkich proponowanych w ankiecie szkoleniach związanych z partnerstwami.

WYKRES 63: Potrzeby szkoleniowe dotyczące realizacji projektów w partnerstwie - pcpr

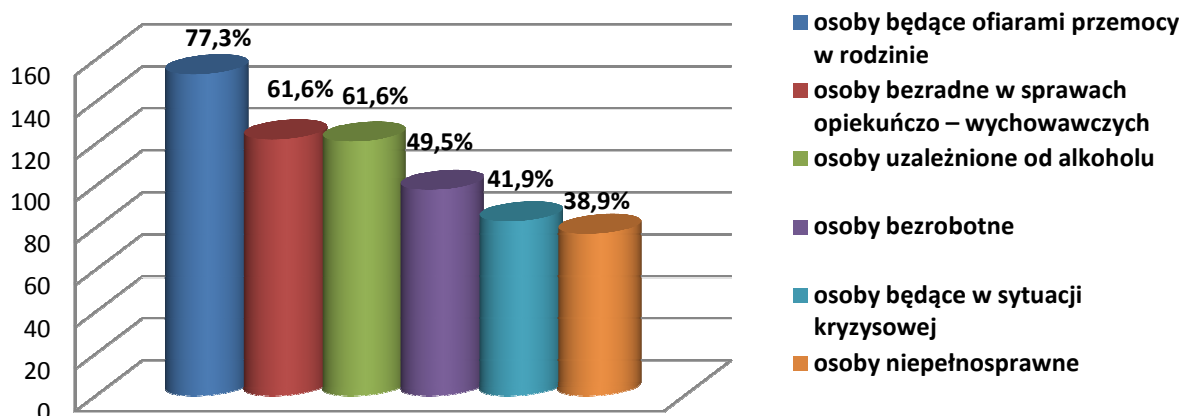
Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich ze względu na dużą liczbę pracowników zainteresowane są bardzo dużą ilości szkoleń. Dwa działy tematyczne zostały wybrane przez wszystkie trzy działające w Małopolsce miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich. Są to: prawo oraz partnerstwa. Natomiast pozostałe obszary tematyczne znajdują się w kręgu zainteresowania dwóch mops: zarządzanie projektem, obsługa komputera oraz narzędzia i instrumenty aktywnej integracji. W przypadku tych ostatnich jeden miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego bardzo precyzyjnie określił swoje potrzeby szkoleniowe:

- w ramach instrumentów aktywizacji społecznej potrzeby szkoleniowe mops dotyczą: grup wsparcia i samopomocowych oraz metod pracy socjalnej: streetwork, mediacje rodzinne, interwencja kryzysowa;
- w ramach instrumentów aktywizacji edukacyjnej zgłoszono potrzebę szkolenia brokerów edukacyjnych;
- w ramach instrumentów aktywizacji zdrowotnej zadeklarowano chęć uczestniczenia w szkoleniach z zakresu terapii rodzinnej oraz psychospołecznej.

W ankiecie poproszono jednostki pomocy społecznej nie tylko o wskazanie preferowanych na 2010 r. tematów szkoleń, ale także o określenie potrzeb szkoleniowych w zakresie doskonalenia pracy z różnymi grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Analiza potrzeb szkoleniowych w tym zakresie pokazuje, iż najczęściej wskazywanymi przez pracowników badanych jednostek obszarami, w których chcieliby się dokształcać są szkolenia doskonalące pracę z:

- osobami będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (153 wskazania);
- osobami bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (122 wskazania);
- osobami uzależnionymi od alkoholu (121 wskazań).

WYKRES 64: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – ogółem (ops, pcpr, mops)

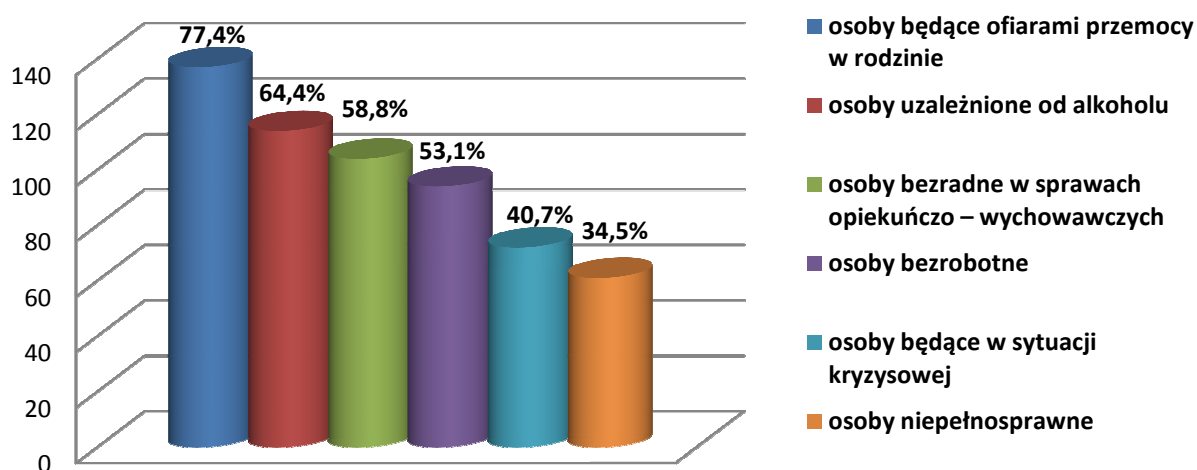

Ze względu na różne zadania, jakie realizują poszczególne typy jednostek pomocy społecznej nacisk na szkolenia dotyczące doskonalenia zawodowego w pracy z różnymi klientami jest zróżnicowany.

Gminne ośrodki pomocy społecznej wskazywały najczęściej na potrzebę szkoleń swoich pracowników w zakresie pracy z osobami⁵⁰:

- będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (137 wskazań, tj. 77,4%);
- uzależnionymi od alkoholu (114 wskazań, tj. 64,4%);
- bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (104 wskazania, tj. 58,8%);
- bezrobotnymi (94 wskazania, tj. 53,1%);
- będącymi w sytuacji kryzysowej (72 wskazania, tj. 40,7%);
- niepełnosprawnymi (61 wskazań, tj. 34,5%).

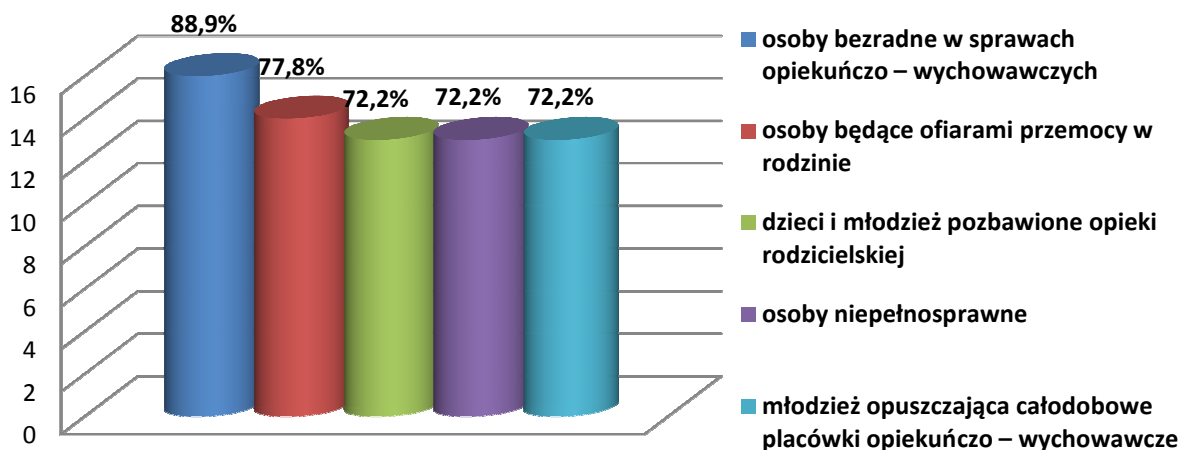
WYKRES 65: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym - ops

⁵⁰ Na to pytanie wypowiedziało się łącznie 177 ops

Powiatowe centra pomocy społecznej, ze względu na specyfikę swojej działalności kładą nacisk głównie na doskonalenie zawodowe swojej kadry w pracy z osobami⁵¹: bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (16 wskazań), będącymi ofiarami przemocy w rodzinie (14 wskazań), niepełnosprawnymi (13 wskazań) oraz dziećmi i młodzieżą pozbawioną opieki rodzicielskiej (13 wskazań) i młodzieżą opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze (13 wskazań).

WYKRES 66: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym - pcpr

Wszystkie miejskie ośrodki powiatów grodzkich deklarują chęć poszerzania wiedzy swoich pracowników na temat specyfiki pracy z: osobami bezdomnymi, niepełnosprawnymi, uzależnionymi od alkoholu i narkotyków. Dwa mops chciałyby dodatkowo szkolić kadrę w zakresie pracy z: dziećmi i młodzieżą pozbawionymi opieki rodzicielskiej oraz z osobami bezrobotnymi, bezradnymi w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, zwolnionymi z zakładu karnego, będącymi w sytuacji kryzysowej oraz z ofiarami przemocy w rodzinie. Pojedyncze mops wskazywały na inne wymienione w ankiecie szkolenia z zakresu pracy z: osobami długotrwale lub ciężko chorymi, dotkniętymi klęską żywiołową lub ekologiczną oraz młodzieżą opuszczającą całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze, uchodźcami, a także z otoczeniem osób wykluczonych społecznie.

Na koniec zidentyfikowano główne problemy związane z podnoszeniem kwalifikacji pracowników jednostek pomocy społecznej. We wszystkich typach jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr, mops) podnoszono, iż główną przeszkodą w doksztalcaniu się pracowników są ograniczone środki finansowe w budżetach jednostek na ten cel (łącznie 44 wskazania, w tym: ops - 39, pcpr – 4, mops - 1), nadmiar obowiązków wykonywanych przez osoby zatrudnione w jednostce (łącznie 37 wskazań, w tym: 33 – ops, 3 – pcpr i 1 – mops) oraz zbyt wysokie koszty szkoleń (łącznie 29 wskazań, w tym: 24 – ops, 4 – pcpr i 1 – mops). Respondenci wymieniając tą ostatnią grupę barier wskazywali głównie na koszty podnoszenia poziomu wykształcenia i doksztalcania dotyczącego specjalizacji pracowników socjalnych. Pojedyncze jednostki podkreślały także, iż oferta szkoleniowa nie zawsze dostosowana jest do potrzeb jednostki (łącznie 7 wskazań, w tym: 5 – ops, 1 – pcpr i 1 – mops). Ankietowani z 18 ośrodków pomocy społecznej i 1 mops powiatu grodzkiego podnosili także problem zbyt dużej odległości miejsca szkolenia od lokalizacji jednostki. Natomiast pojedyncze ops wymieniały jeszcze:

⁵¹ Na to pytanie wypowiedziało się łącznie 18 pcpr

- zbyt krótki staż pracy pracowników socjalnych, który nie pozwala na podjęcie specjalizacji z zakresu pomocy społecznej (4 wskazania);
- złą organizację szkoleń (organizowanie szkoleń: kilkudniowych, w dni wolne od pracy – 4 wskazania);
- brak motywacji pracowników do podnoszenia poziomu wykształcenia (2 wskazania);
- wiek pracowników (2 wskazania).

V. Charakterystyka porównawcza beneficjentów i niebeneficjentów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Priorytetu VII PO KL

Jednym z ważnych celów niniejszego badania było zdiagnozowanie przyczyn nieprzystępowania małopolskich jednostek pomocy społecznej do realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL oraz rezygnacji z uczestnictwa w Programie. Aby tego dokonać podzielono respondentów na cztery grupy w zależności od tego czy jednostki realizują projekty systemowe w ramach PO KL. Ponieważ taka sytuacja ma miejsce tylko w przypadku ośrodków pomocy społecznej (wszystkie pcpr i mops powiatów grodzkich aktualnie realizują projekty systemowe) niniejsza analiza będzie dotyczyć jedynie jednostek gminnych. Analizie poddano wybrane cechy, którymi charakteryzują się ośrodki realizujące projekty systemowe od 2008 r. i od 2009 r. oraz te, które do tej pory nie przystąpiły do ich wdrażania, jak również te, które w 2009 roku zrezygnowały z ich realizacji.

Zatrudnienie pracowników

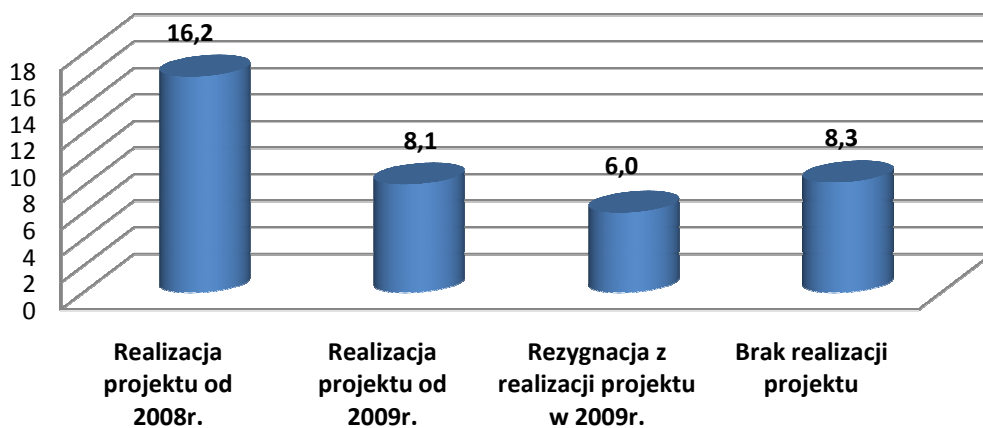
Jak zdiagnozowano w niniejszym opracowaniu znaczącą barierą w realizacji projektów systemowych z zakresu aktywnej integracji w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest niedobór pracowników socjalnych. Analizując pod tym względem sytuację wskazanych wyżej grup respondentów można zauważyć, iż zdecydowanie najmniej korzystna sytuacja w tym zakresie istnieje w ośrodkach, które w 2009 roku zrezygnowały z realizacji projektu systemowego. W jednostkach tych zatrudnionych jest (ogółem) średnio 6 pracowników, w tym średnio 2 pracowników socjalnych. W 4 ośrodkach z 6 w tej grupie (66,7%) pracuje mniej niż trzech pracowników socjalnych, a tym samym jednostki te nie spełniają formalnego wymogu uczestniczenia w Programie.

Najwyższy poziom zatrudnienia pracowników – średnio 16, w tym ponad 6 pracowników socjalnych – przypada na jednostki, które realizują projekty od 2008 r., czyli od początku ich wdrażania, chociaż z tej grupy wymogu formalnego dotyczącego zatrudniania minimalnej ilości pracowników socjalnych w ops nie spełniają 16 na 123 jednostki (13,0%).

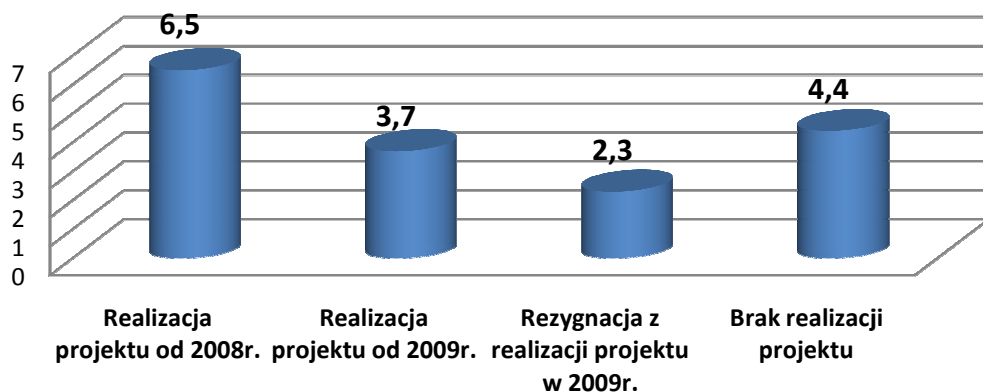
Co ciekawe ops, które w ogóle nie przystąpiły do realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL nie są w najtrudniejszej sytuacji pod względem poziomu zatrudnienia. Średnio zatrudnia się w nich 8 osób, w tym ponad 4 pracowników socjalnych i tylko 5 z 18 (27,8%) jednostek nie spełnia wymogu mówiącego o konieczności zatrudniania nie mniej niż trzech pracowników socjalnych.

Warte zaznaczenia jest, iż ops, które w tym roku przystąpiły do realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL nie mają z kolei zbyt dużych zasobów kadrowych. Średnio pracuje w tych ośrodkach 8 osób, w tym ponad 4 pracowników socjalnych. Jednak jednostek, które nie zatrudniają wymaganych liczby takich specjalistów jest 9 na 32 w tej grupie (28,1%).

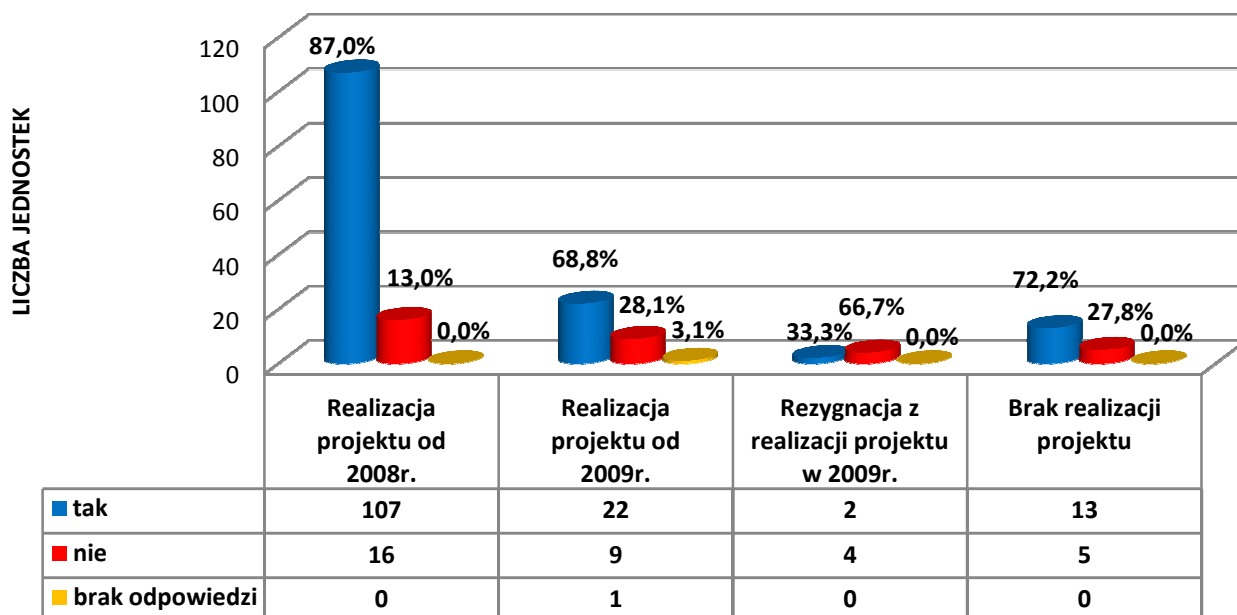
WYKRES 67: Średnia ilość pracowników w jednostce – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

WYKRES 68: Średnia ilość pracowników socjalnych – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

WYKRES 69: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce - ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

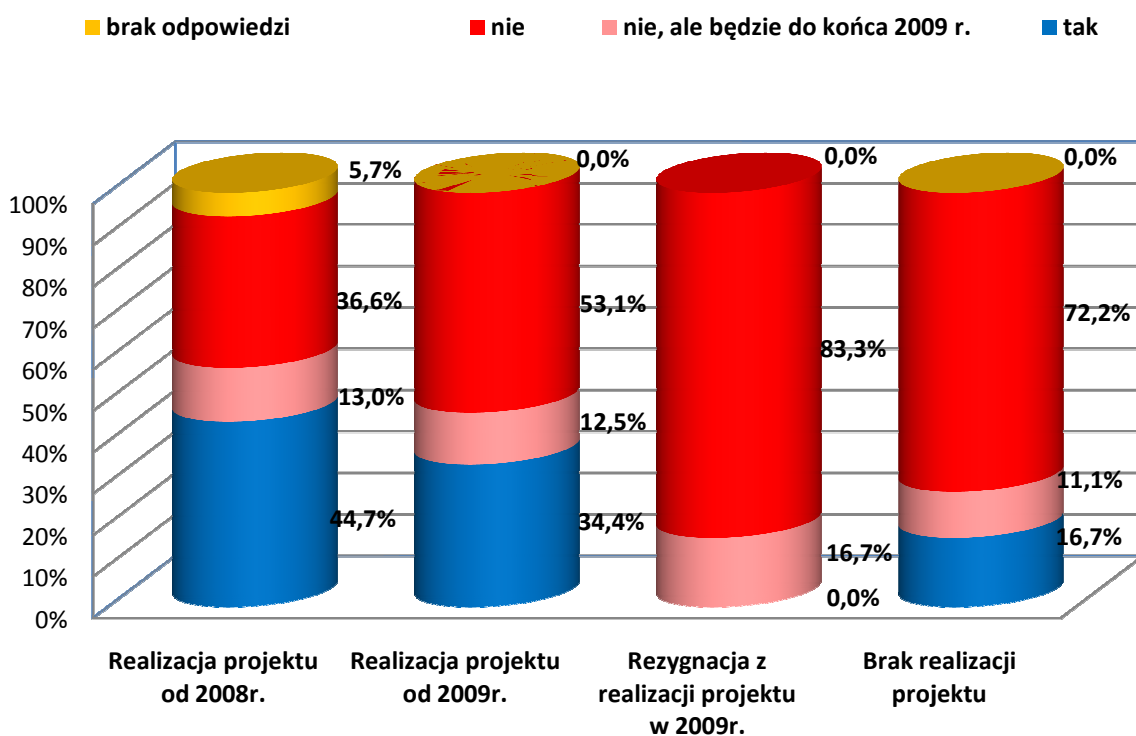

Kolejną cechą negatywnie wyróżniającą jednostki, które przerwały realizację projektu systemowego PO KL jest nie spełnianie także wymogu merytorycznego dotyczącego zatrudniania przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców. Wśród ops, które odstąpiły w 2009 r. od realizacji PO KL nie ma jednostki, która spełnia w/w wymóg, a tylko jeden ops na 6, zadeklarował, iż do końca tego roku będzie on spełniony w jednostce.

Bardziej korzystna sytuacja w tym zakresie ma miejsce w jednostkach, które w ogóle nie przystąpiły do wdrażania PO KL – trzy z nich (na 18 w tej grupie, tj. 16,7%) obecnie spełniają ten wymóg, a dwa kolejne spełnią go (11,1%) do końca tego roku.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego wymogu (zatrudniania przynajmniej trzech pracowników socjalnych w jednostce) najlepsza sytuacja jest w ops, które realizują od początku nowego okresu programowania projekty systemowe. 55 z nich spełnia omawiany wymóg (44,7%).

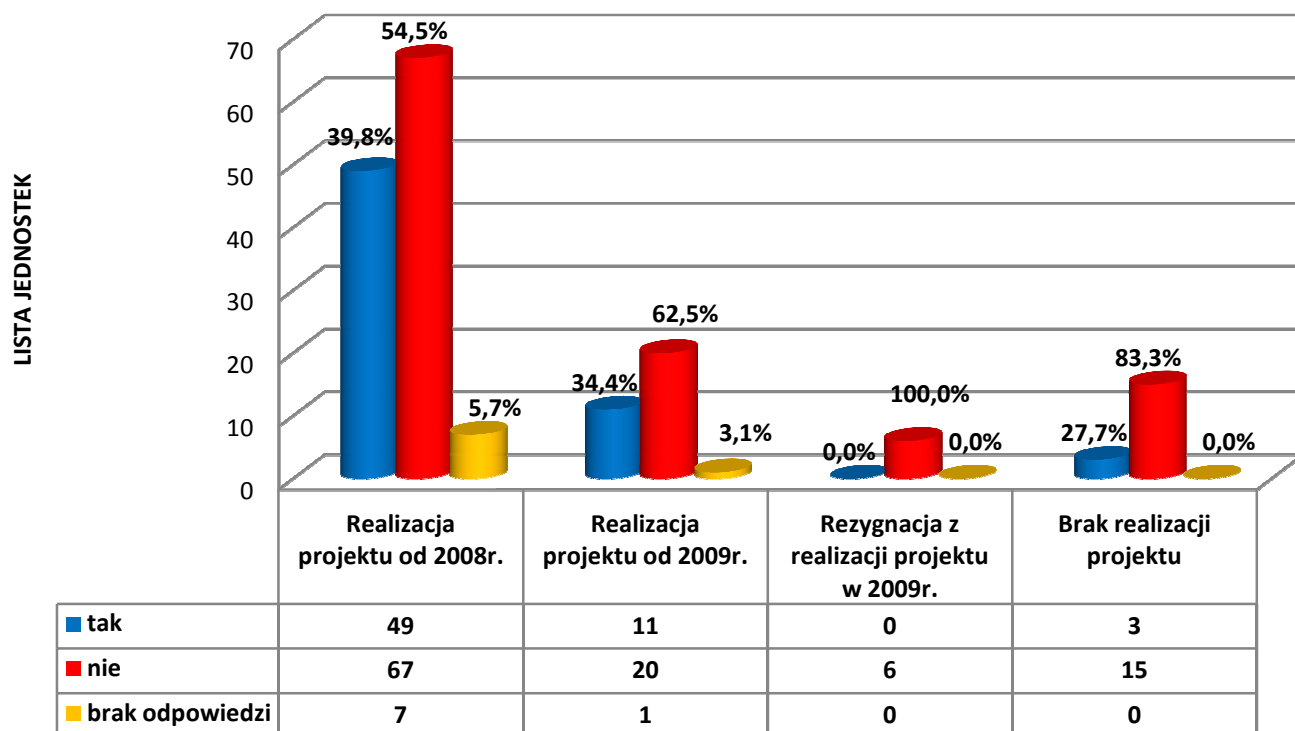
WYKRES 70: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

W trakcie analizy zestawiono dwa elementy dotyczące wymogów organizacyjnych koniecznych do spełnienia przez jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL, a mianowicie to, czy zatrudnienie w tych jednostkach spełnia łącznie kryterium dotyczące proporcji zatrudniania pracowników socjalnych (przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, ale nie mniej niż 3 w jednostce). Okazuje się, iż wszystkie jednostki, które w 2009 roku zrezygnowały z realizacji projektu systemowego nie spełniają tego założenia. Najbardziej korzystna sytuacja w tym zakresie występuje ponownie w ośrodkach, które realizują projekty systemowe od początku ich wdrażania (od 2008 r.). Omówione kryteria łącznie spełnia 49 ops ze 123 w tej grupie (39,8%). Natomiast pozostałe ops są w mniej korzystnej sytuacji. Wymóg ten jest spełniali przez

11 jednostek (tj. 34,4%), które przystąpiły do realizacji programu systemowego w roku 2009 i 3 ops (tj. 27,7%), które nie realizują go do tej pory.

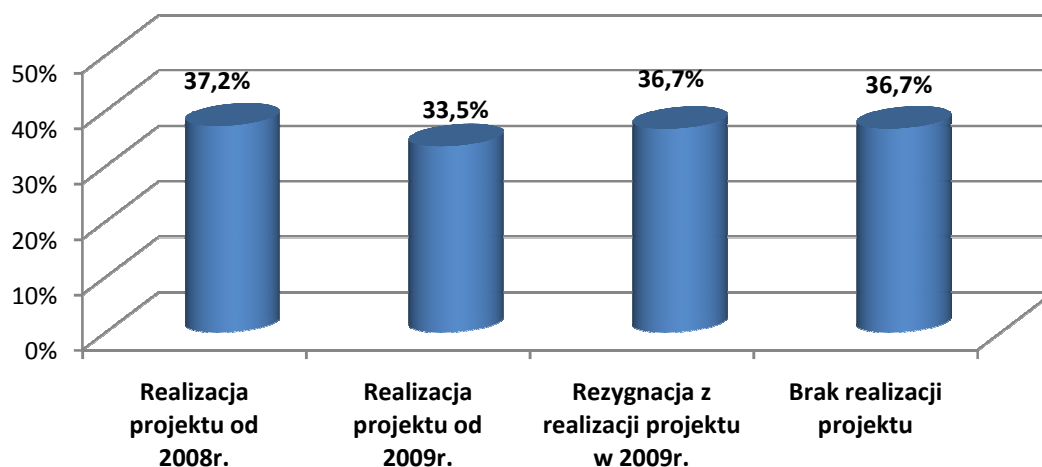
WYKRES 71: Wymóg organizacyjny (łącznie) - 1 pracownik na 2 000 mieszkańców, ale nie mniej niż 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce - ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Wykształcenie pracowników

W odróżnieniu od poziomu zatrudnienia, poziom wykształcenia pracowników socjalnych, jak pokazuje analiza, nie różnicuje istotnie omawianych grup. Jednostki, które zrezygnowały z realizacji projektu systemowego w 2009 roku nie różnią się pod względem ilości pracowników socjalnych posiadających wyższe wykształcenie od tych, które nie podjęły się dotąd wdrażania projektów systemowych PO KL (odsetek pracowników socjalnych z wykształceniem wyższym w wymienionych wyżej grupach jednostek stanowi 36,7% wszystkich pracowników socjalnych). Natomiast należy podkreślić, iż ops, które w tym roku rozpoczęły realizację projektu systemowego charakteryzują się najniższym odsetkiem pracowników socjalnych z wykształceniem wyższym do ogółu tych pracowników (33,5% wszystkich pracowników socjalnych), a z kolei jednostki, które realizują projekty od 2008 r. charakteryzują się najwyższym odsetkiem takich pracowników (37,2%).

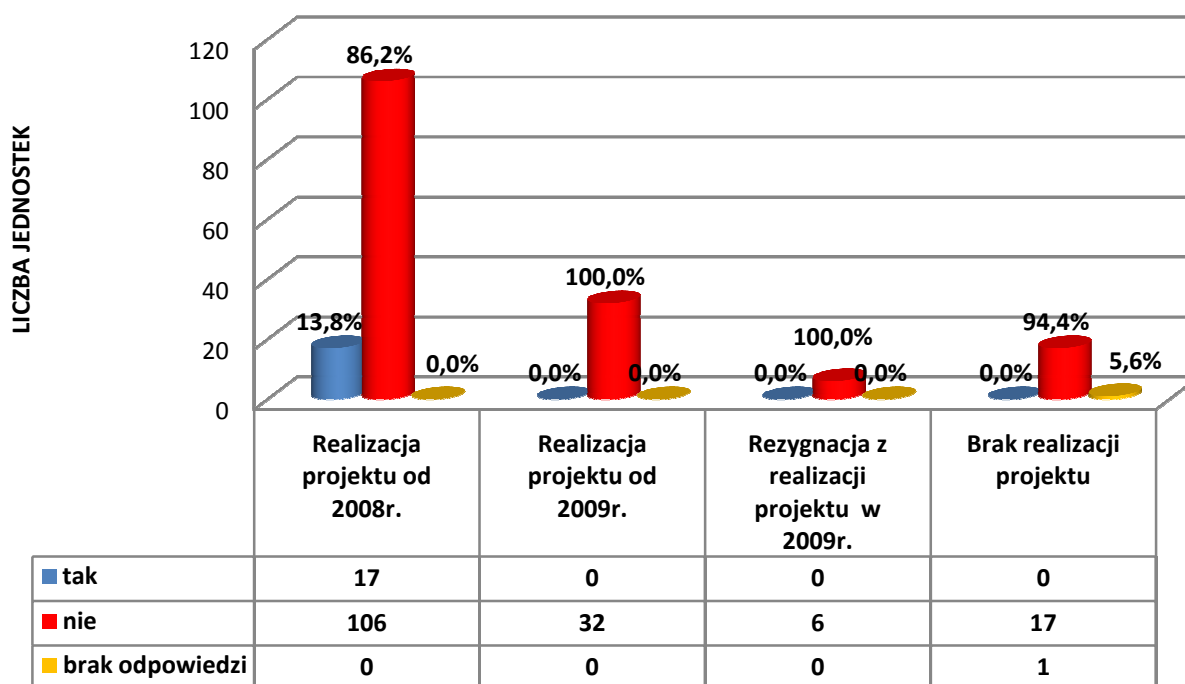
WYKRES 72: Odsetek pracowników socjalnych w jednostce z wykształceniem wyższym – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Doświadczenia we wdrażaniu projektów realizowanych ze środków zewnętrznych

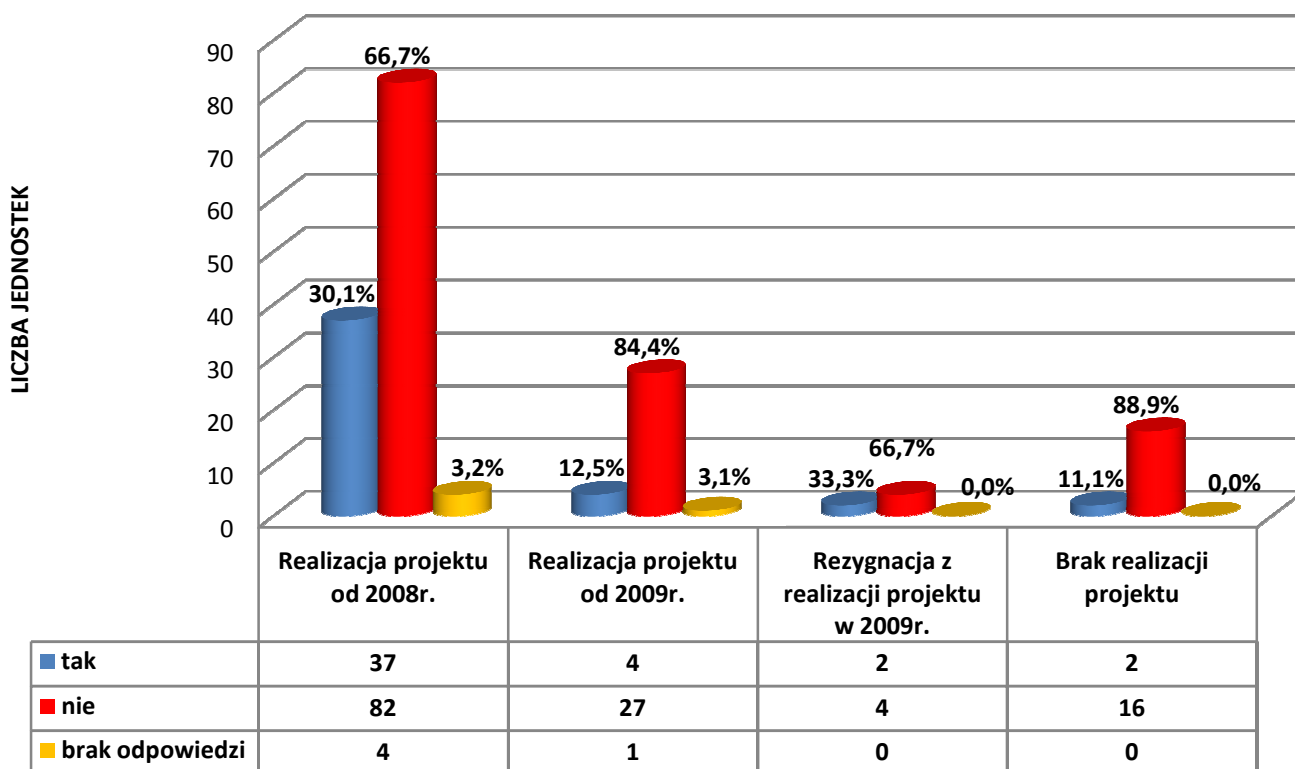
Kolejną zidentyfikowaną barierą w realizacji projektów systemowych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest brak doświadczenia we wdrażaniu projektów współfinansowanych z funduszy unijnych z okresu 2004 – 2006. Doświadczenie w tym zakresie istotnie różnicuje omawiane grupy jednostek, gdyż posiada je jedynie 17 jednostek z 123 (13,8%), które od początku nowego okresu programowania EFS realizują projekty systemowe. Natomiast pozostałe omawiane grupy ops nie mają tego typu doświadczeń.

WYKRES 73: Doświadczenie we wdrażaniu projektów unijnych w latach 2004 – 2006 – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Część jednostek realizujących projekty systemowe od 2008 roku ma także doświadczenie we wdrażaniu projektów wykorzystujących inne środki zewnętrzne. Projekty takie realizowało 37 jednostek z grupy (30,1%). W pozostałych analizowanych grupach tylko pojedyncze ops realizowały tego typu projekty: 2 z 6 jednostek (33,3%), które odstąpiły w 2009 r. od realizacji projektu systemowego oraz 4 ośrodki, tj. 12,5% z grupy 32 ops rozpoczynających realizację projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 w 2009 roku. Stosunkowo najrzadziej wdrażały tego typu projekty jednostki, które do tej pory nie przystąpiły do realizacji Programu.

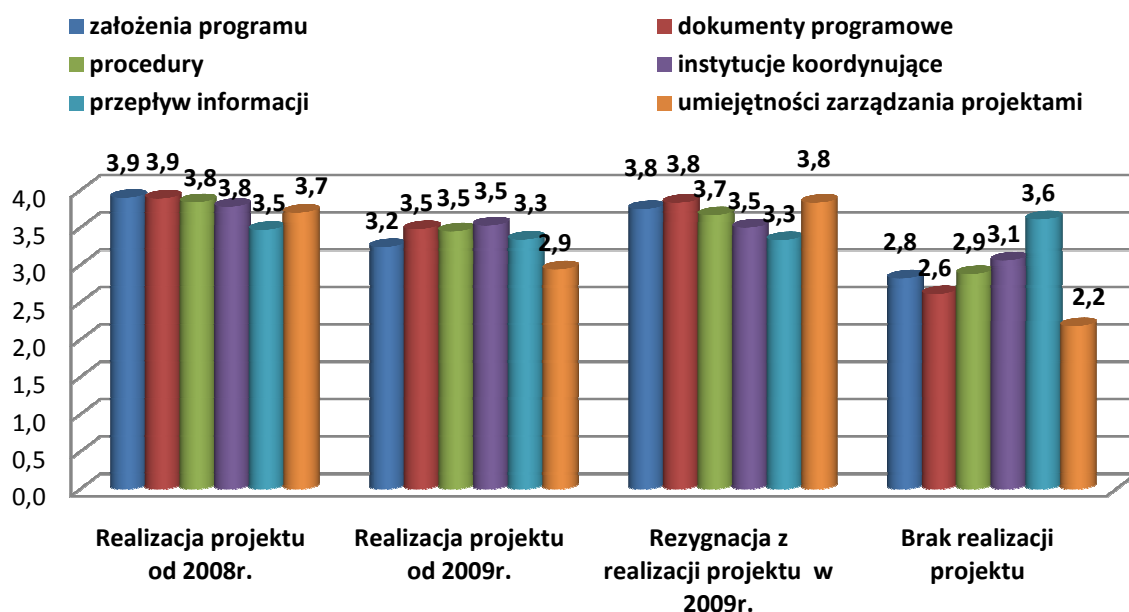
WYKRES 74: Doświadczenie we wdrażaniu projektów wykorzystujących środki zewnętrzne – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Poziom wiedzy o PO KL

W zakresie wiedzy o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki można zauważyć pewną prawidłowość różnicującą analizowane grupy ośrodków pomocy społecznej. Otóż najniżej swój poziom wiedzy w tym zakresie (średnio od 2,2 do 3,6 w sześciostopniowej skali), co zrozumiale, oceniają ośrodki, które nie realizują projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1. Jeżeli chodzi o ops, które realizują, albo realizowały takie projekty to ogólnie najwyżej (średnio od 3,5 do 3,9) swój poziom wiedzy oceniają te, które przystąpiły najwcześniej do Programu (w 2008 r.). Niemal równie wysoko oceniają swój zasób wiadomości o PO KL ośrodki, które odstąpiły od jego realizacji (średnio od 3,3 do 3,8). Trochę gorzej oceniają się jednostki, które w tym roku rozpoczęły realizację projektów systemowych (średnio od 2,9 do 3,5).

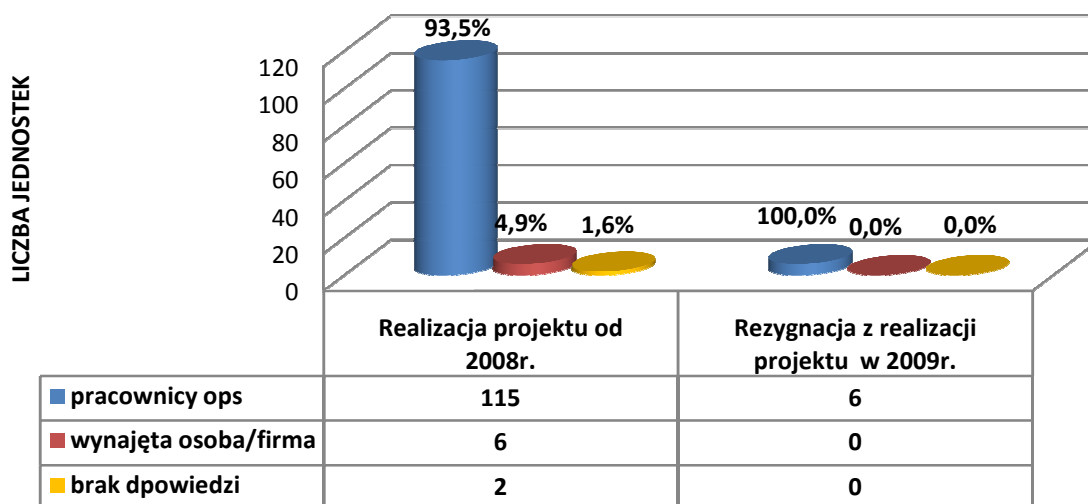
WYKRES 75: Ocena wiedzy na temat PO KL – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Sposób realizacji projektu systemowego

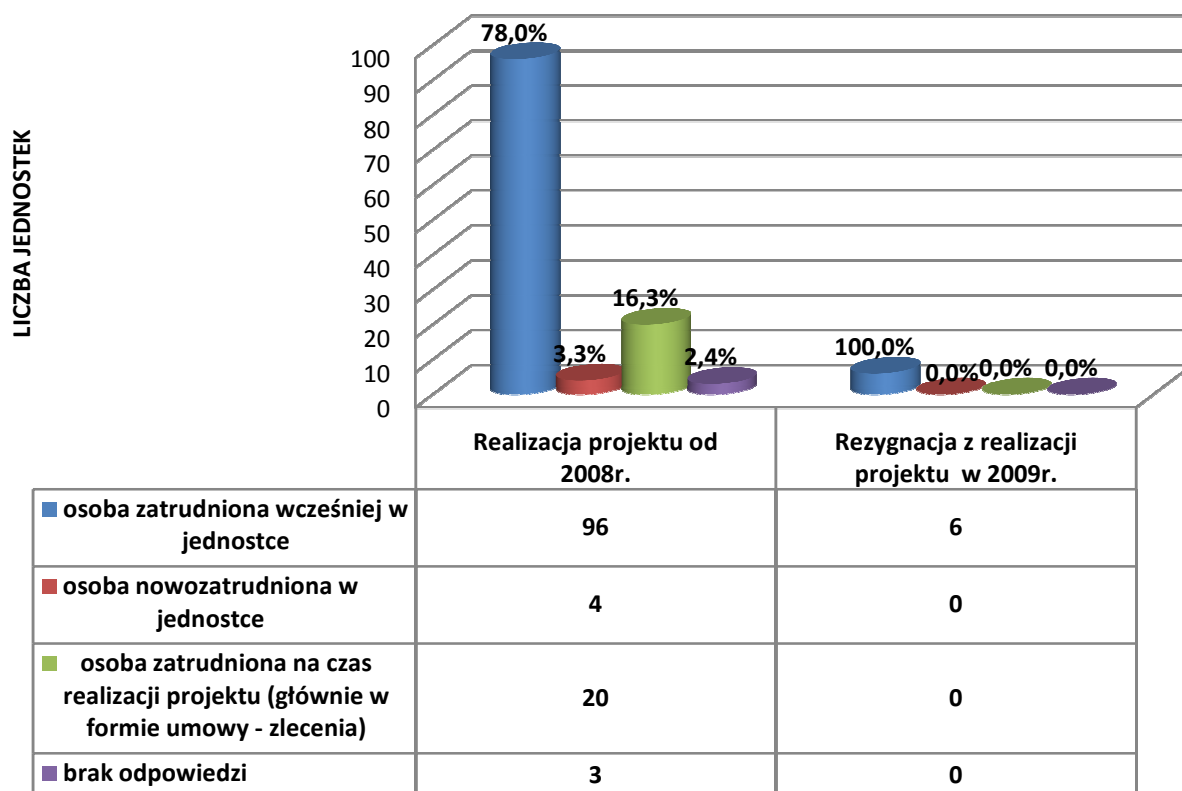
Analizie poddano także sposób realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL, zarówno w 2008 roku, jak i w roku 2009. Jeżeli chodzi o wdrażanie PO KL w minionym roku to generalnie ops opracowywały wnioski aplikacyjne w oparciu o kadry, jakimi dysponują. Należy jedynie podkreślić, iż o ile kilka jednostek (6, tj. 4,9 %) kontynuujących realizację projektu systemowego w 2009 roku wynajęło w tym celu realizatorów zewnętrznych, o tyle we wszystkich jednostkach, które zrezygnowały z dalszej realizacji projektu wnioski aplikacyjne były przygotowane przez pracowników ośrodka pomocy społecznej.

WYKRES 76: Autor wniosku o dofinansowanie projektu systemowego w ramach PO KL w 2008 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

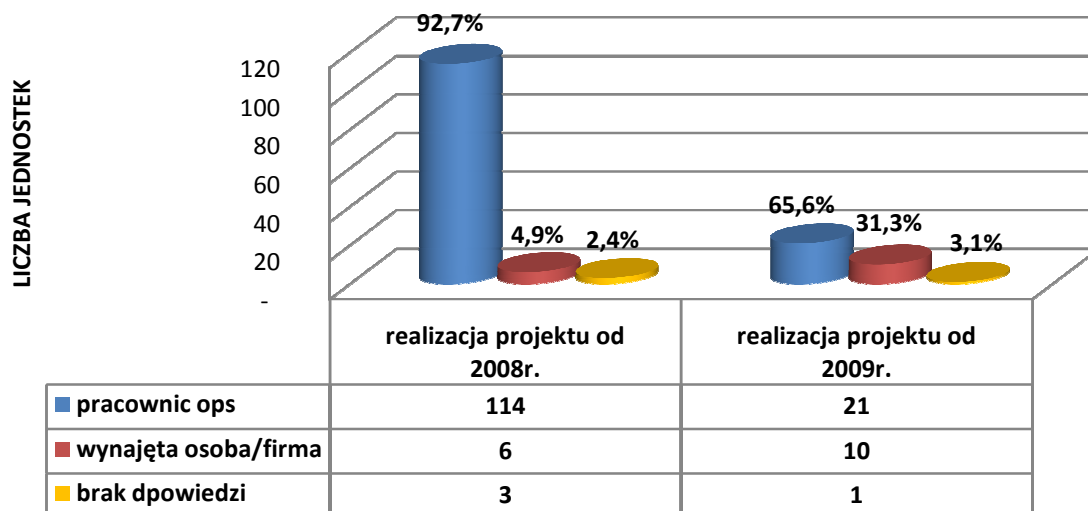
Podobnie wygląda sytuacja pod względem sposobu koordynacji projektu systemowego. We wszystkich ośrodkach, które przerwały w 2009 r. wdrażanie PO KL projekt był koordynowany przez osoby dotychczas zatrudnione w ops. Natomiast część ośrodków (24, tj. 19,6%) w drugiej grupie zatrudniła do koordynacji nowego pracownika w jednostce (4, tj. 3,3%) lub (część) na czas realizacji projektu w formie umowy zlecenia (20, tj. 16,3%).

WYKRES 77: Koordynator projektu systemowego w 2008 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

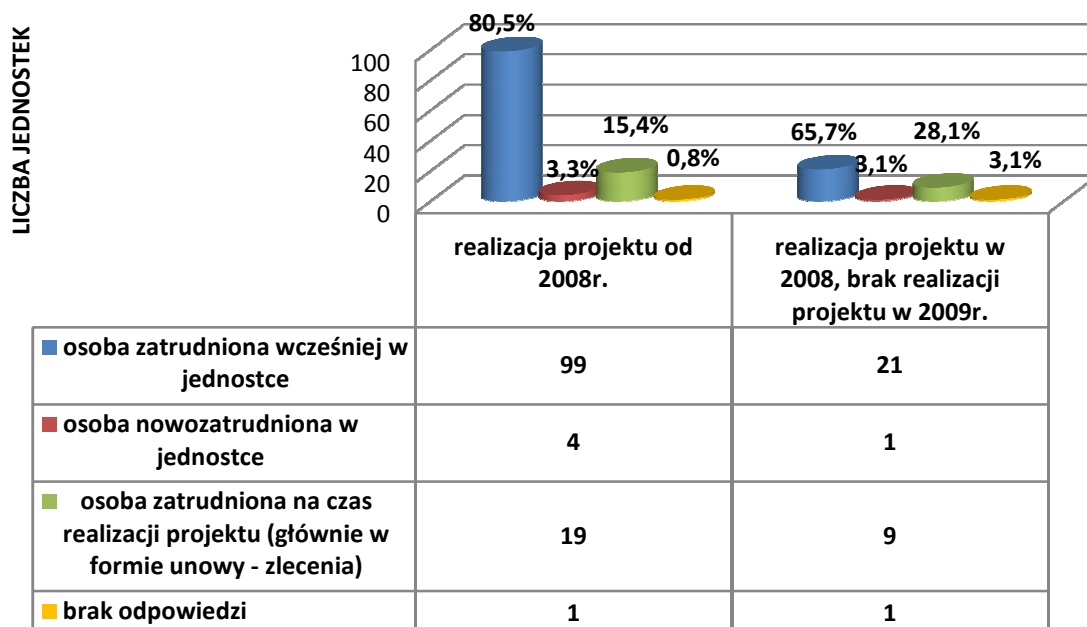
Jeżeli chodzi o wdrażanie projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w 2009 r. to ogromna większość (114 jednostek, tj. 92,7%) jednostek kontynuujących realizację Programu w roku bieżącym przygotowała wniosek aplikacyjny w oparciu o własne zasoby kadrowe. Natomiast 10 ops (tj. 31,3%) rozpoczynających realizację projektu systemowego w 2009 roku zatrudniło w tym celu zewnętrznych realizatorów.

WYKRES 78: Autor wniosku o dofinansowanie projektu systemowego w ramach PO KL w 2009 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Podobna zależność jest zauważalna odnośnie samej realizacji projektu w 2009 r. ops, które realizują PO KL od roku 2008 r. częściej wyłaniają koordynatora projektu z własnych kadr (99, tj. 80,5%). Tymczasem w jednostkach rozpoczynających wdrażanie Programu w tym roku częściej (10, tj. 31,2%) niż w grupie omówionej wyżej, zatrudniona jest na takie stanowisko nowa osoba (głównie na umowę zlecenie na czas realizacji projektu).

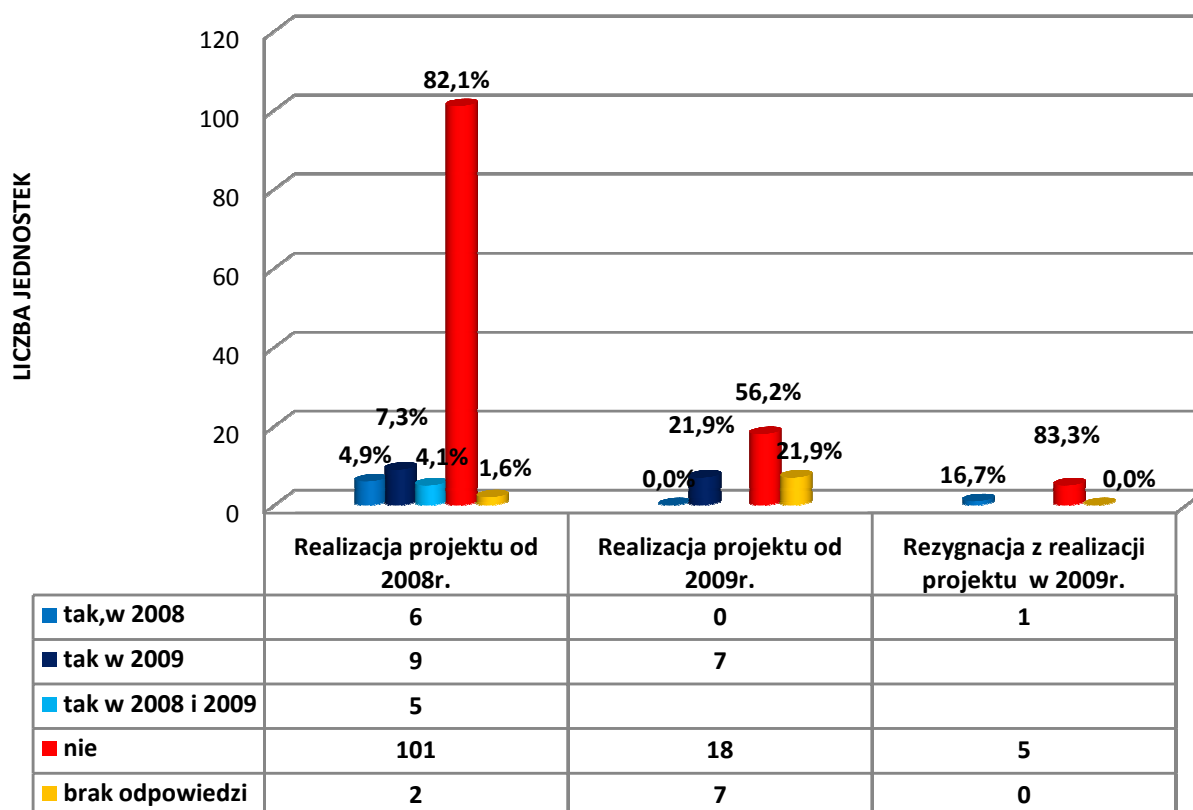
WYKRES 79: Koordynator projektu systemowego w 2009 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Realizacja form aktywnej integracji

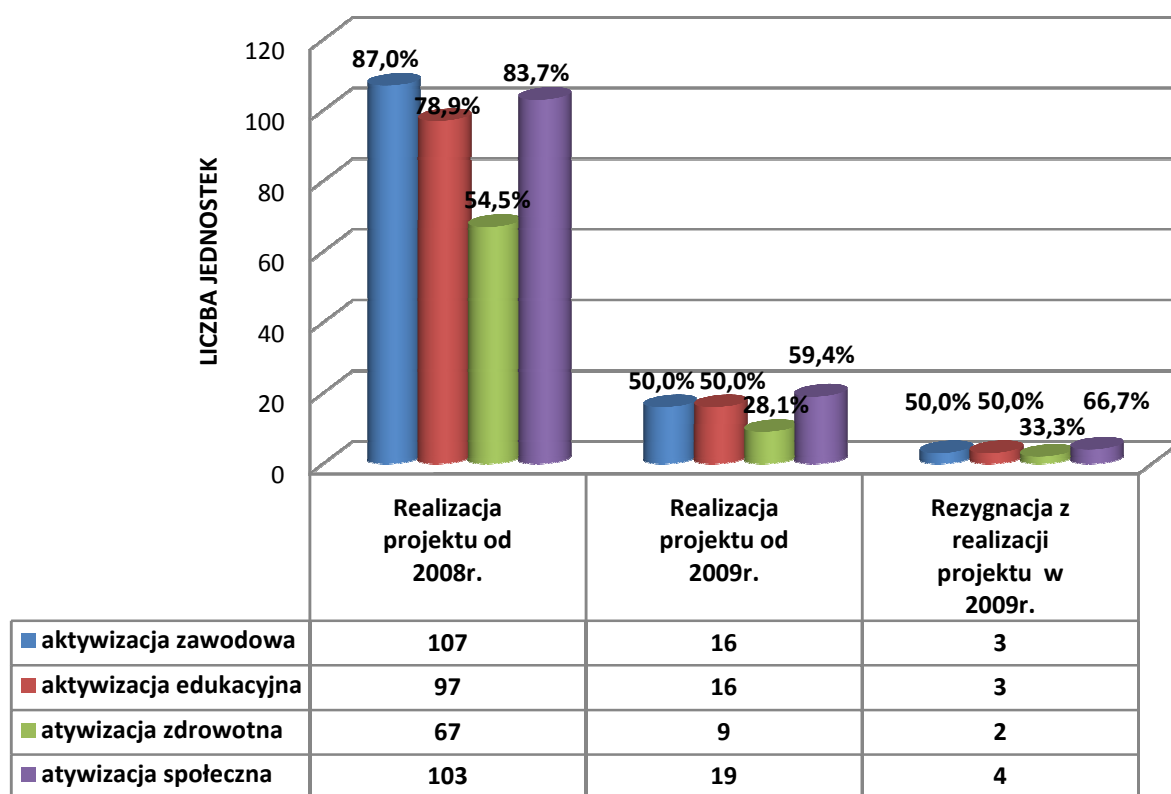
Analizie poddano również realizację programu aktywności lokalnej (PAL) w podziale na jednostki. Zebrany materiał pokazuje, że ośrodki pomocy społecznej, które rozpoczęły wdrażanie projektów systemowych w ramach Priorytetu VII Poddziałania 7.1.1 PO KL w 2009 roku stosunkowo częściej (7 z 32 jednostek, tj. 21,9%) realizują takie inicjatywy niż te, które realizują takie projekty o rok dłużej (20 z 123 jednostek, tj. 16,3%) i ci, którzy odstąpili od jego realizacji (1 z 5 jednostek, tj. 16,7%).

WYKRES 80: Realizacja programu aktywności lokalnej – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

W ramach realizacji projektów systemowych ośrodki pomocy społecznej mogą stosować cztery grupy instrumentów aktywnej integracji. Okazuje się, iż najczęściej wszystkie rodzaje instrumentów aktywnej integracji stosują ośrodki, które przystąpiły do PO KL w roku ubiegłym i nadal realizują projekt systemowy. Trzy z instrumentów aktywnej integracji (zawodowa, edukacyjna i społeczna) są stosowane w ok. 80 – 90% jednostek w tej grupie, natomiast instrumenty aktywizacji zdrowotnej stosuje 54,5% z nich. Dużo mniej powszechnie omawiane instrumenty stosują ośrodki pomocy społecznej, które realizują projekty systemowe od 2009 r. Instrumenty aktywizacji społecznej stosuje 59,4% jednostek z tej grupy, instrumenty aktywizacji zawodowej – 50,0%, instrumenty aktywizacji edukacyjnej – 37,5%, a instrumenty aktywizacji zdrowotnej – 34,4%. Najmniejsza liczba jednostek stosowała instrumenty aktywnej integracji w grupie 6 ops, które zrezygnowały z realizacji projektu systemowego. 4 ops z tej grupy realizowało instrumenty aktywizacji społecznej (66,7%), 3 jednostki (50,0%) – zawodowej, a po dwa – instrumenty aktywizacji edukacyjnej i zdrowotnej.

WYKRES 81: Realizacja instrumentów aktywnej integracji – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)

Podsumowując niniejszą część analizy należy stwierdzić, że:

- ośrodki pomocy społecznej, które realizują projekt systemowy w ramach Poddziałania 7.1.1 od początku, czyli od 2008 r.:
 - mają średnio najwięcej pracowników socjalnych i najwyższy jest wśród nich odsetek specjalistów z wykształceniem wyższym. Najczęściej też spełniają wymogi organizacyjne PO KL mówiące o zatrudnianiu przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich pracowników w jednostce;
 - jedynie w tej grupie część ops miało doświadczenie we wdrażaniu projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w poprzednim okresie programowania (2004 – 2006), ale też najczęściej miały one doświadczenie we wdrażaniu projektów wykorzystujących środki zewnętrzne;
 - najwyżej oceniają swoją wiedzę na temat Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;
 - realizują najwięcej instrumentów aktywnej integracji.
- ops, które realizują projekt systemowy w ramach Poddziałania 7.1.1 od 2009 r., czyli przystąpiły do Programu o rok później:
 - mają średnio mniej, niż w poprzedniej grupie, pracowników socjalnych, a co za tym idzie częściej nie spełniają wymogów formalnych założonych w PO KL. Co więcej w jednostkach tych jest najniższy odsetek specjalistów z wykształceniem wyższym;

- nie mają doświadczenia we wdrażaniu projektów współfinansowanych z EFS w poprzednim okresie finansowania (2004 – 2006), a tylko 4 z grupy 32 jednostek wdrażało projekty wykorzystujące inne środki zewnętrzne;
 - swoją wiedzę o PO KL oceniają niżej niż ops realizujące projekty systemowe od 2008 r.;
 - stosunkowo najczęściej stosują program aktywności lokalnej.
- ops, które w 2009 roku zrezygnowały z realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1:
- są w najtrudniejszej sytuacji kadrowej – posiadają najmniej liczącą kadre pracowników socjalnych. Obecnie żaden ops z tej grupy nie spełnia wymogu formalnego mówiącego o zatrudnianiu przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich pracowników w jednostce;
 - żadna z jednostek w tej grupie nie ma doświadczenia we wdrażaniu projektów współfinansowanych z EFS w poprzednim okresie finansowania (2004 – 2006), a 4 z 6 ops nie ma doświadczenia w ogóle we wdrażaniu projektów wykorzystujących inne środki zewnętrzne;
 - dość wysoko oceniają swoją wiedzę na temat PO KL (wyżej niż jednostki, które w tym roku przystąpiły do realizacji Programu);
 - wszystkie ops w tej grupie samodzielnie przygotowały wniosek aplikacyjny i pracownicy jednostek samodzielnie koordynowali projekt systemowy;
 - tylko jeden ops z 6 w tej grupie realizował program aktywności lokalnej, a także najrzadziej w jednostkach z tej grupy wdrażało instrumenty aktywnej integracji.
- ops, które w ogóle nie przystąpiły do realizacji projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1:
- mają stosunkowo niezłą sytuację dotyczącą zatrudnienia pracowników socjalnych w jednostce (lepszą od tej, jaką posiadają jednostki, które w tym roku przystąpiły do realizacji PO KL i te, które w tym roku zrezygnowały z prowadzenia projektu systemowego) – element wymogu formalnego dotyczący zatrudnienia więcej niż 3 pracowników socjalnych w jednostce spełnia stosunkowo więcej jednostek. Jednak drugi element tego wymogu nie przedstawia się już tak pozytywnie. Może to świadczyć o stosunkowo dużej liczbie środowisk, jakie obsługują pracownicy tych jednostek;
 - żadna z jednostek w tej grupie nie ma doświadczenia we wdrażaniu projektów współfinansowanych z EFS w poprzednim okresie finansowania (2004 – 2006), ale też najczęściej nie mają doświadczenia w ogóle we wdrażaniu projektów wykorzystujących środki zewnętrzne;
 - najniżej oceniają swoją wiedzę na temat PO KL.

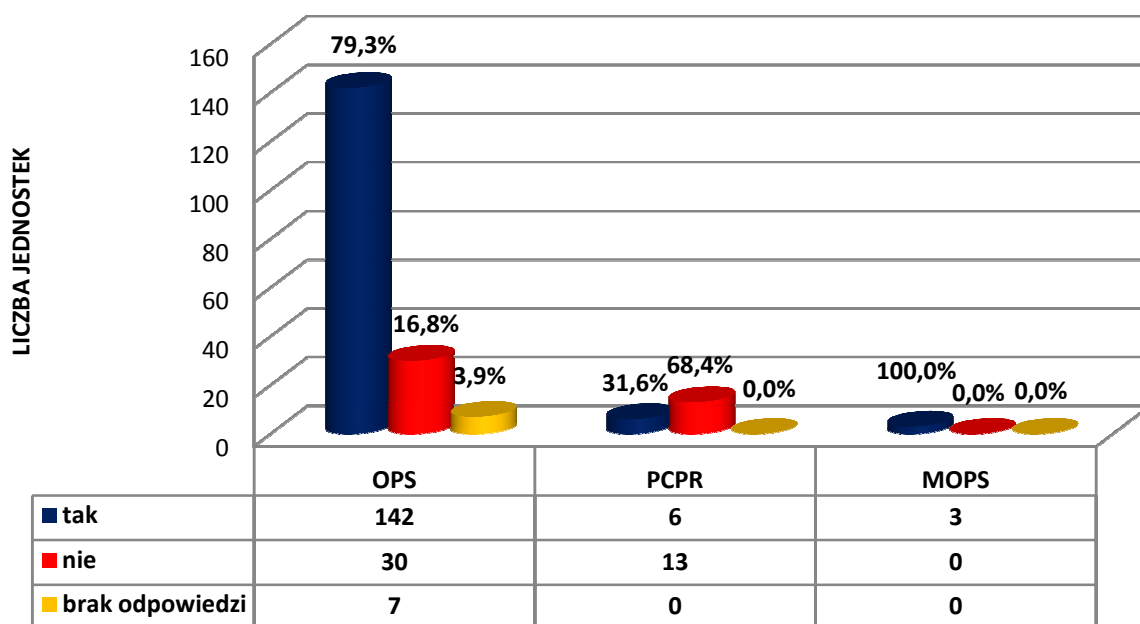
CZĘŚĆ II

I. Programy celowe

Programy celowe to szczególny typ działań kierowanych do grup społecznych pozostających w kręgu zainteresowania pomocy społecznej. Składają się na nie programy osłonowe wynikające z rozpoznanych lokalnych potrzeb⁵², powiatowe programy pomocy dziecku i rodzinie⁵³, programy rządowe, w których uczestniczą jednostki pomocy społecznej⁵⁴ oraz wszystkie inne projekty, których koordynatorem czy liderem jest inny podmiot, a ośrodek pomocy społecznej lub powiatowe centrum pomocy rodzinie jest współrealizatorem. W celu oceny poziomu realizacji zadań ustawowych w tym obszarze w ankiecie zapytano zarówno gminne, jak i powiatowe jednostki pomocy społecznej o realizację w 2008 r. programów rządowych i osłonowych wynikających z rozpoznanych potrzeb oraz problemy związane z tworzeniem i realizacją tych programów.

Z badania wynika, iż większość jednostek pomocy społecznej (151, tj. 75,1%) realizowało na swoim terenie w 2008 r. programy rządowe. Taka sytuacja miała miejsce we wszystkich miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich funkcjonujących w Województwie (3 jednostki) oraz w 79,3% ośrodkach pomocy społecznej (142 jednostki). Najrzadziej uczestniczyły w 2008 r. w programach rządowych powiatowe centra pomocy społecznej (6 jednostek, tj. 31,6%).

WYKRES 82: Realizacja programów rządowych w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr, mops

⁵² Art.17 ust. 2 pkt. 4; art.19 pkt. 16 Ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej

⁵³ Art.19 pkt. 4 Ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej

⁵⁴ Art. 18 ust. 1 pkt 6; art.20. ust. 1. pkt.3 Ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej poproszone o wskazanie programów rządowych, w których brały udział w 2008 r. wymieniały głównie wieloletni program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (125 wskazań), którego celem jest wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewniania posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich. Oprócz wymienionego wyżej programu rządowego jednostki gminne uczestniczyły ponadto w innych programach rządowych, takich jak:

- „Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce”; którego celem jest doprowadzenie do pełnego uczestnictwa Romów w życiu społeczeństwa obywatelskiego i zniwelowanie różnic dzielących tę grupę od reszty społeczeństwa (5 wskazań);
- program PFRON „Uczeń na wsi” kierowany do uczniów, będących osobami niepełnosprawnymi, zamieszkujących gminy w celu wyrównania szans w zdobyciu przez nich wykształcenia (4 wskazania);
- Rządowy program pomocy uczniom „Wyprawka szkolna”, polegający na pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników uczniom pochodzącym z rodzin spełniających kryterium dochodowe, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej⁵⁵ (1 wskazanie);
- „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, mający na celu: zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy oraz zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie (1 wskazanie).

Należy zwrócić uwagę, iż jednostki pomocy społecznej wśród programów rządowych, w których uczestniczą wymieniły również na kierowanie klientów do prac społecznie użytecznych (formy aktywizacji bezrobotnych – 1 wskazanie) oraz obsługę świadczeń rodzinnych (6 wskazań).

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich wśród programów rządowych, w których uczestniczyły w 2008 r. wyliczały trzy programy, które wskazywały także gminne ops:

- „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” (2 mops);
- wieloletni program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" (2 mops);
- „Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce” (2 mops)
- Rządowy program pomocy uczniom „Wyprawka szkolna” (1 mops).

Mops powiatów grodzkich brały udział także w innych programach rządowych. Jeden mops wskazywał na realizację „Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży” (mającego na celu zahamowanie dynamiki wzrostu niedostosowania społecznego oraz przestępczości dzieci i młodzieży, a także eliminowanie i łagodzenie drastycznych przejawów niedostosowania społecznego, w szczególności zagrażających zdrowiu i życiu dzieci i młodzieży oraz pozostawiających trwale niekorzystne dla ich przyszłości skutki). Inny mops realizował na dwa autorskie programy, które uzyskały dofinansowanie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

⁵⁵ w art. 8 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

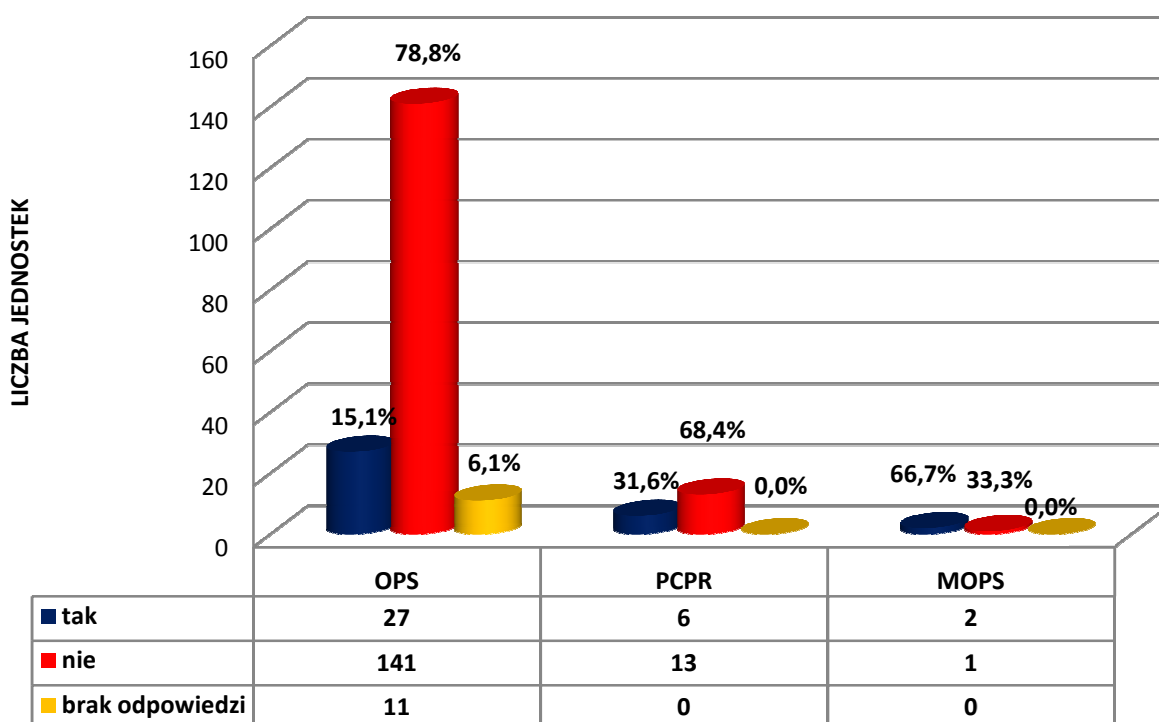
- „Spinacz - integracja, wsparcie i rozwój rodzin dzieci objętych pomocą placówki opiekuńczo-wychowawczej wsparcia dziennego” – kompleksowy program budowania lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.
- „Z rodziną nie tylko na zdjęciu” – program zakładający rozwój i wsparcie niespokrewnionych zawodowych rodzin zastępczych poprzez podniesienie kompetencji funkcjonujących już rodzin, pracę z rodzinami biologicznymi, mającymi problemy wychowawcze i opiekuńcze, organizowanie zajęć skierowanych bezpośrednio do dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

Dwie jednostki pomocy społecznej miast na prawach powiatów wskazywały także, w ramach uczestnictwa w programach rządowych, na kierowanie swoich klientów do prac społecznie użytecznych (2 mops);

Jeżeli chodzi o jednostki powiatowe, to 6 pcpwr uczestniczyło w 2008 r. programach rządowych. Cztery z nich uczestniczyły w „Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, a dwa – w działaniach finansowanych z PFRON: „Program wyrównywania różnic między regionami”, którego celem jest wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Realizacja programów osłonowych wynikających z rozeznaczonych lokalnych potrzeb nie jest już tak powszechna jak uczestnictwo w programach rządowych. Takie programy realizowało w 2008 r. jedynie 35 jednostek (17,4%), w tym 27 ops, 6 pcpwr i 2 mops powiatów grodzkich. Należy dodać, iż 11 jednostek gminnych nie wypowiedziało się w tej kwestii. Można przypuszczać, iż gdyby te ops prowadziły programy osłonowe na swoim terenie opisałyby je w ankiecie.

WYKRES 83: Realizacja programów celowych w 2008 r.- w podziale na ops, pcpwr, mops

Jednostki gminne najczęściej (23 jednostki z 27) realizowały w 2008 r. jeden program osłonowy. Trzy jednostki gminne wdrażały po 3 takie programy, a jedna – 5 programów osłonowych. Łącznie w Małopolsce, jak wynika z deklaracji ops, realizowanych było w 2008 r. 37 programów osłonowych w 27 ops.

Realizowane przez ośrodki pomocy społecznej programy osłonowe kierowane są do różnych grup społecznych: dzieci i młodzieży uczącej się, w tym także uczniów niepełnosprawnych, a także ogólnie do osób niepełnosprawnych; osób wymagających opieki, starszych, ubogich oraz zagrożonych eksmisją, a także osób bezrobotnych, w tym kobiet; uzależnionych od alkoholu; ofiar i sprawców przemocy. Stosownie do adresatów programów gminnych różne są też ich cele. Ops wymieniają więc: wypoczynek dla dzieci i młodzieży, edukację osób niepełnosprawnych, pomoc materialną, integrację osób starszych, usługi opiekuńcze, zapobieganie wykluczeniu społecznemu, pomoc zadłużonym, aktywizację zawodową, przeciwdziałanie uzależnieniu od alkoholu, pomoc ofiarom i sprawcom przemocy.

Najczęściej liderem opisywanych przez ops programów była sama jednostka lub urzędy gminne. W ramach realizacji tych projektów badani współpracowali z samorządem terytorialnym, innymi ośrodkami pomocy społecznej i powiatowymi centrami pomocy rodzinie, powiatowymi urzędami pracy, szkołami, Policją, sądem, służbą zdrowia i organizacjami pozarządowymi. Wymieniano także udział ops w programach, w których liderami były organizacje pozarządowe.

Programy osłonowe wynikające z rozpoznanych potrzeb gminy są najczęściej finansowane ze środków własnych jednostek. Wskazywano jednak i inne źródła finansowania wdrażanych programów, jak budżet Państwa oraz środki powiatowego urzędu pracy, czy prywatnych sponsorów.

Wśród powiatowych centrów pomocy rodzinie tylko 6 jednostek prowadziło w 2008 r. programy osłonowe. Trzy pcpr prowadziły w swoim powiecie po dwa programy, a 2 jednostki – trzy programy osłonowe. Natomiast jedna jednostka powiatowa realizowała jeden taki program. Łącznie jednostki powiatowe realizują 13 programów. Adresatami wymienianych przez pcpr programów były osoby niepełnosprawne, rodziny w kryzysie i rodziny zastępcze oraz ofiary, bądź sprawcy przemocy.

Wśród wymienionych w przez pcpr programów osłonowych 4 to programy pomocy dziecku i rodzinie, wymagane przez Ustawodawcę⁵⁶. Liderem w tych programach jest zwykle pcpr, a w jednym przypadku Centrum Kawalerów Maltańskich w Krakowie. Są to programy mające na celu budowanie systemu, integrację środowiska rodzin zastępczych, czy koordynację działań na rzecz dziecka i rodziny, które nie wymagają nakładów finansowych, poza pracą kadry pcpr.

Kolejne 4 realizowane przez pcpr programy osłonowe miały na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz pomoc osobom niepełnosprawnym. Należy dodać, iż do programów kierowanych do osób niepełnosprawnych jeden pcpr zaliczył program na rzecz osób niepełnosprawnych, finansowany przez budżet państwa i środki PFRON. A inny - projekt systemowy realizowany w ramach Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, jako program osłonowy kierowany do otoczenia osób niepełnosprawnych. Dwa pozostałe programy kierowane do osób niepełnosprawnych są finansowane: ze środków mechanizmu finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

⁵⁶ Art.19 pkt. 4 Ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej

Liderem w tych programach, podobnie jak w przypadkach programów pomocy dziecku i rodzinie jest pcpr, oprócz jednego przypadku, gdzie liderem jest Maltańskie Centrum Pomocy Niepełnosprawnym Dzieciom I Ich Rodzinom.

Wśród 13 wymienionych przez pcpr programów 3 to lokalne koalicje przeciw przemocy inicjowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Jednak w tych programach tylko jeden pcpr wymienił ROPS jako lidera. Pozostałe dwa jako głównego realizatora wpisały własną jednostkę. Koalicjantami owych programów są zazwyczaj: ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu, punkty interwencji kryzysowej, sądy rejonowe i kuratorzy sądowi, Policja oraz służba zdrowia.

Należy dodać, iż dwa pcpr do programów ostonowych realizowanych przez jednostkę wymieniły „Program Korekcyjno - Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie” określony przepisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵⁷ i finansowany z budżetu Państwa, który jest kierowany do sprawców przemocy i ma na celu ograniczenie zjawiska przemocy domowej poprzez edukację i zmianę postaw osób stosujących różne formy przemocy wobec osób najbliższych.

Dwa z trzech funkcjonujących w Małopolsce miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich realizują programy celowe wynikające z rozpoznanych potrzeb gminy. Ich liczba jest znacznie większa, niż w pozostałych jednostkach – jeden z nich realizuje trzy takie programy, a drugi – aż 7.

W mops w Krakowie, wdrażanych jest 7 programów wynikających z rozpoznanych potrzeb gminy. Są one skierowane do różnych grup potrzebujących wsparcia:

- osób bezrobotnych, poszukujących pracy i ich rodzin oraz osób wymagających reintegracji zawodowej i społecznej, korzystających z pomocy mops, zgłaszających się do Klubów Integracji Społecznej (KIS) oraz skierowanych do KIS przez pracownika socjalnego;
- niezawodowych rodzin zastępczych;
- dzieci romskich w wieku przedszkolnym;
- osób bezdomnych nie objętych pomocą schronisk, noclegowni i przytulisk;
- osób żebrzących.

Programy ostonowe realizowane przez mops w Krakowie mają na celu odpowiednio:

- reintegrację zawodową i społeczną osób bezrobotnych i ich rodzin;
- wsparcie rodzin zastępczych w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- wyrównanie szans dzieci w związku ze startem szkolnym;
- rozeznanie środowiska osób bezdomnych oraz objęcie pomocą osób, które wyrażają zgodę na skorzystanie z oferty pomocowej mops;
- rozeznanie środowiska osób żebrzących oraz dostarczenie niezbędnych informacji dotyczących oferty pomocowej mops.

Mops w Krakowie w ramach w/w programów prowadzi działania samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami. Głównymi partnerami programów prowadzonych przez tę jednostkę są podmioty, w których realizowane są prace społecznie użyteczne, pracodawcy, instytucje szkoleniowe, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, pedagodzy szkolni, kuratorzy sądowi oraz Wydział Świadczeń Socjalnych Urzędu Miasta Krakowa, Straż Miejska, Policja i Straż Ochrony Kolei.

⁵⁷Art. 6, ust 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Należy wspomnieć, iż mops Kraków wśród programów osłonowych wymienił także program pomocy dziecku i rodzinie „Razem Łatwiej”, którego celem jest udzielenie rodzinom zastępczym wsparcia pedagogiczno – terapeutycznego, poradnictwa, psychoedukacji oraz program rządowy: „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Mops w Nowym Sączu prowadzi trzy programy. Mają one na celu głównie:

- powrót do życia społecznego osób bezdomnych;
- zapobieganie marginalizacji życia społecznego, wspieranie więzi uczuciowych oraz przeciwdziałanie przestępczości wśród dzieci i młodzieży;
- wspieranie pełnoletnich usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych.

Adresatami tych programów są:

- osoby bezdomne;
- dzieci i młodzież w wieku szkolnym i ich rodzice;
- pełnoletni wychowankowie placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych, którzy kontynuują naukę, nie kontynuują nauki lub nie pozostają w zatrudnieniu.

Mops w Nowym Sączu współpracuje przy realizacji programów osłonowych z placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, rodzinami zastępczymi, wolontariuszami, Urzędem Pracy w Nowym Sączu, Zakładem Doskonalenia Zawodowego, Stowarzyszeniem Pomocowym im. Św. Brata Alberta Nowy Sącz oraz Sądeckim Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej.

Jak pokazała powyższa analiza, większość gmin i powiatów (łącznie 76,6%) nie prowadziło w 2008 r. na swoim terenie programów celowych, które wynikają z rozeznaczonych potrzeb społeczności lokalnej. Tak duży odsetek tych jednostek skłania do stwierdzenia, iż muszą istnieć poważne przeszkody, z powodu których jednostki pomocy społecznej w Małopolsce nie wywiązują się z realizacji ustawy o pomocy społecznej w tym obszarze⁵⁸. W ankiecie zapytano respondentów o problemy związane z tworzeniem i realizacją takich projektów.

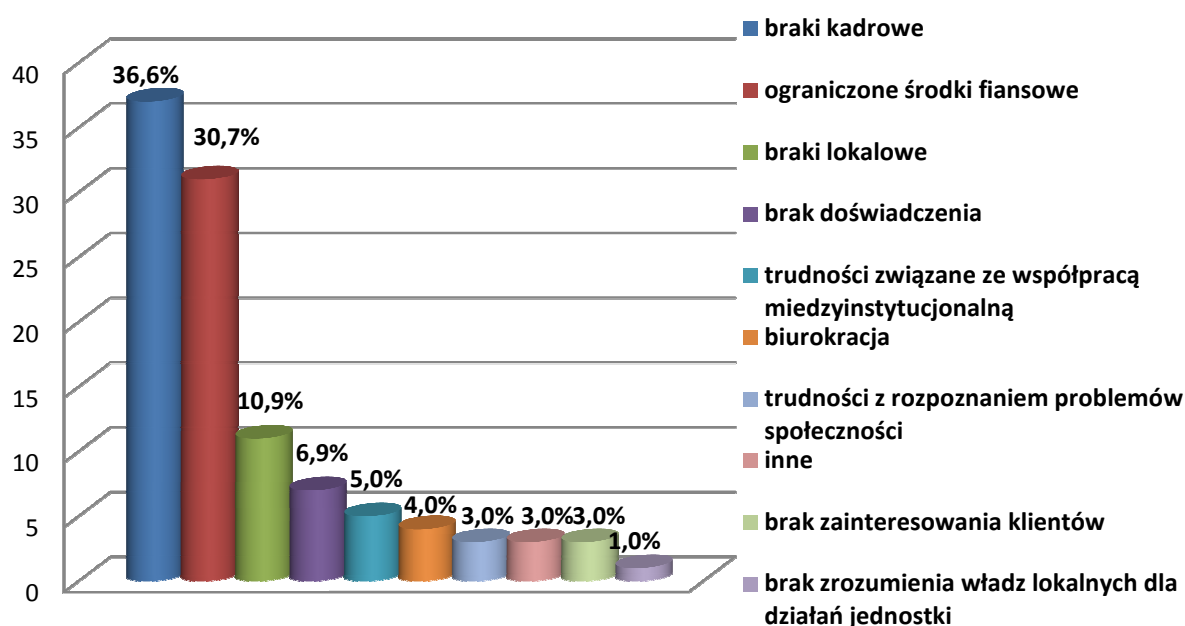
Z analizy materiału badawczego wynika⁵⁹, iż wśród jednostek gminnych głównymi problemami w tworzeniu i realizowaniu programów osłonowych są braki kadrowe (37 wskazań, tj. 36,6%) oraz ograniczone środki finansowe ośrodka (31 wskazań, tj. 30,7%). Oprócz wymienionych wyżej dwóch głównych barier tworzenia programów osłonowych część ops wskazywało także na braki lokalowe (11 wskazań, tj. 10,9% wskazań). Należy również odnotować, iż pojedyncze ops jako barierę w tworzeniu i realizowaniu programów osłonowych podały brak doświadczenia w tym obszarze (7 wskazań, tj. 6,9%) i trudności z rozpoznawaniem problemów społeczności (5 wskazań, tj. 5,0%).

Pojedyncze jednostki wspominały dodatkowo o: trudnościach we współpracy międzyinstytucjonalnej, biurokracji, braku zainteresowania klientów ofertą ops oraz braku zrozumienia władz lokalnych dla działań jednostki.

⁵⁸ Art. 17. ust.2 pkt 4 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

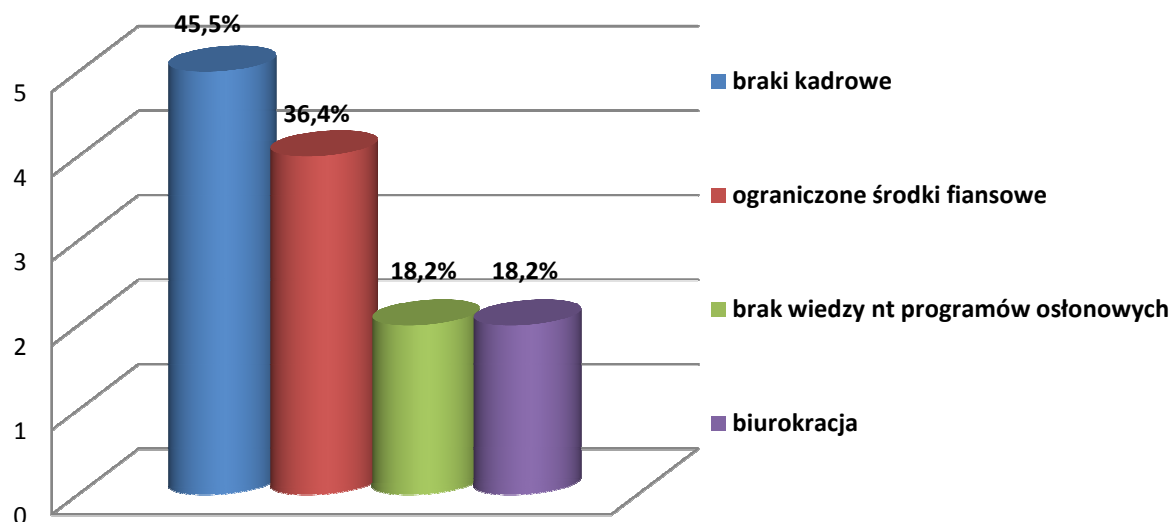
⁵⁹ Analizę przeprowadzono na podstawie odpowiedzi 101 ops, które wypowiedziały się w tej kwestii.

WYKRES 84: Problemy z tworzeniem programów osłonowych - ops

Jeżeli chodzi o wskazywane przez przedstawicieli pcpr bariery utrudniające tworzenie i realizowanie programów celowych na terenie powiatów ziemskich⁶⁰, to właściwie pokrywają się one z barierami wskazywanymi przez jednostki gminne. Pcpr wymieniają następujące trudności w omawianym obszarze: braki kadrowe (5 pcpr), ograniczone środki finansowe (4 pcpr) i biurokrację (2 pcpr). Dodatkowo 2 jednostki powiatowe wskazują na brak wiedzy na temat tworzenia i realizacji programów celowych.

WYKRES 85: Problemy z tworzeniem programów osłonowych - pcpr

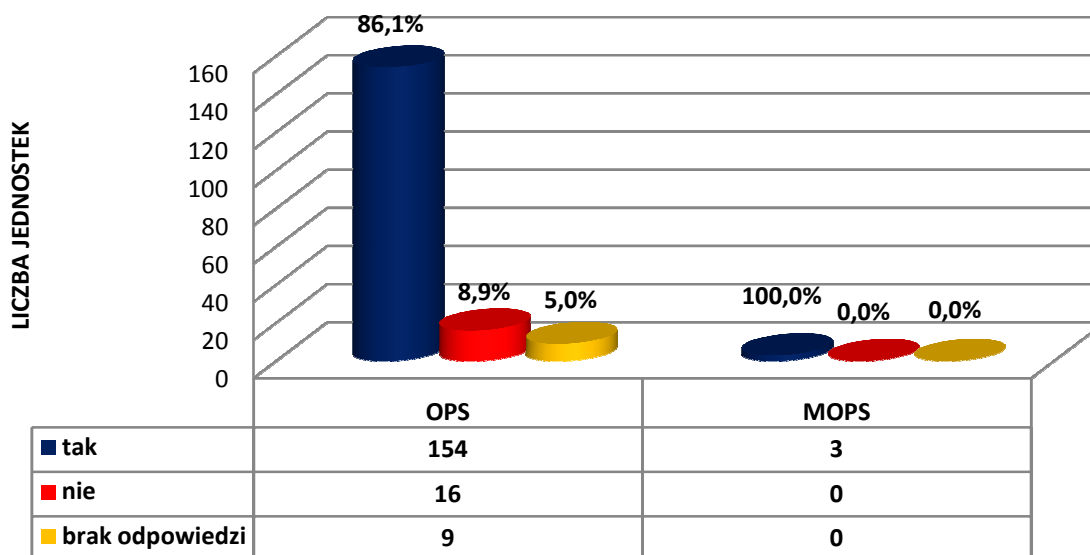
Także mops powiatów grodzkich podając przyczyny trudności w tworzeniu i wdrażaniu programów osłonowych nie odbiegają od pozostałych typów jednostek. Jeden z nich jako barierę podaje

⁶⁰ Analizę przeprowadzono na podstawie odpowiedzi 11 pcpr, które wypowiedziały się w tej kwestii.

braki kadrowe i lokalowe, a drugi – bariery związane z pozyskiwaniem środków finansowych na realizację projektów oraz brak zainteresowania klientów.

Celem oceny dodatkowego obciążenia pracowników jednostek pomocy społecznej w ankiecie zapytano badane jednostki gminne (ops i mops powiatów grodzkich) o realizację zadań wynikających z ustaw niż ustawa o pomocy społecznej. Okazuje się, iż 86,3% z nich (w tym 154 ops i 3 mops) realizuje zadania wynikających z innych zapisów niż ustawa o pomocy społecznej.

WYKRES 86: Realizacja zadań wynikających z innych ustaw – w podziale na ops, mops

Jednostki gminne poproszone o wymienienie ustaw, zadania których realizuje jednostka łącznie wymieniają 20 ustaw⁶¹, takich jak:

- ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (29 wskazań);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (29 wskazań);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (18 wskazań);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (14 wskazań);
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (13 wskazań);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (12 wskazań);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (8 wskazań);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (8 wskazań);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (7 wskazań);
- ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (6 wskazań);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (3 wskazania);
- ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (2 wskazania);
- ustawa z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (2 wskazania);

⁶¹ Analiza została przeprowadzona wśród 153 ops, które wypowiedziały się na to pytanie

- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (1 wskazanie);
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (1 wskazanie);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (1 wskazanie);
- ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (1 wskazanie).

Jednak najczęściej ops wskazywały na realizację zadań nie będących w kompetencji ośrodków pomocy społecznej. Są to:

- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (135 wskazań);
- ustawa z dnia 7 października 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (122 wskazania);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (56 wskazań).

Jednostki pomocowe miast na prawach powiatów poproszone o wskazanie ustaw, zadania których realizuje jednostka wymieniają:

- ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawę z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”;
- ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- ustawę z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych;
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy;
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

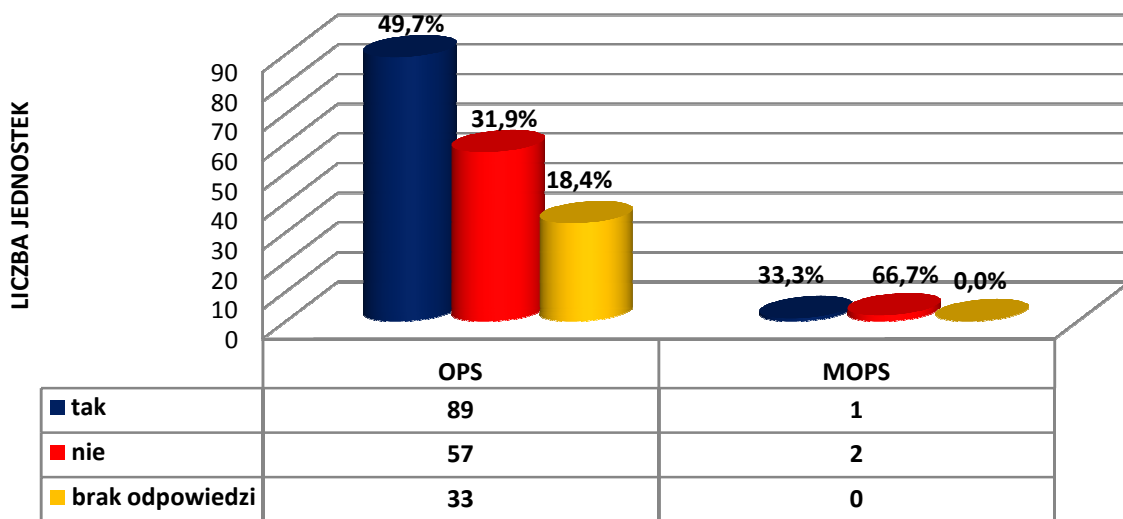
Dwa mops powiatów grodzkich realizują zadania nie wpisane ustawowo w zakres działań ośrodka. Obydwa realizują zadania ustawy z dnia 7 października 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Natomiast jeden mops dodatkowo realizuje jeszcze zadania:

- ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

W ankiecie zapytano czy w związku z realizacją dodatkowych zadań ustawowych zwiększono w jednostkach gminnych zatrudnienie. Z badania wynika, iż tylko w 89 ops (49,7%) zatrudniono do realizacji dodatkowych zadań pracowników. W 57 jednostkach (31,9%) istniejąca kadra jest zmuszona realizować dodatkowe obowiązki ustawowe. Należy odnotować, iż 33 ops (18,4%) nie wypowiedziało się w tej kwestii.

Jeżeli chodzi o mops powiatów grodzkich, to w jednym z dwóch mops powiatów grodzkich, w którym realizowane są dodatkowe zadania ustawowe zwiększono zatrudnienie, a w drugim - nie.

WYKRES 87: Zwiększenie zatrudnienia w związku z realizacją dodatkowych zadań

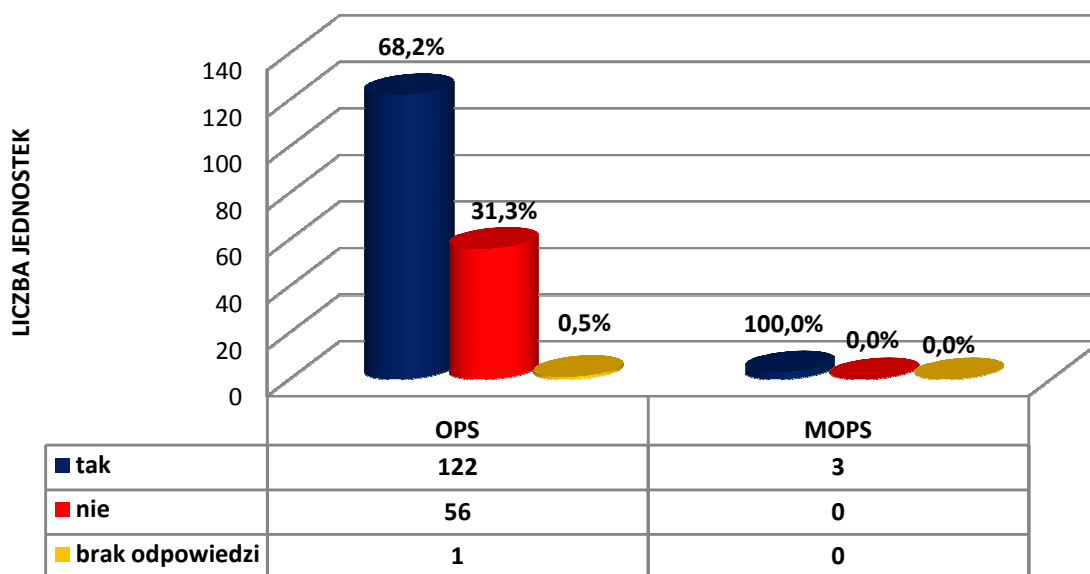

Reasumując należy zauważyć, iż wiele ośrodków pomocy społecznej realizuje zadania ustaw nie będących w kompetencji ośrodków pomocy społecznej. Jednak w związku z takimi zadaniami często nie otrzymują one dodatkowego wsparcia kadrowego. W związku z tym zadania związane z realizacją pomocy społecznej i te dodatkowe muszą być realizowane w oparciu o tych samych pracowników jednostek gminnych.

II. Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną

Ustawa o pomocy społecznej⁶² nakłada na jednostki gminne obowiązek budowania gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. W ankiecie zapytano ośrodki pomocy społecznej i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich czy na ich terenie funkcjonuje taki system oraz jakie elementy go tworzą. Badanie dowodzi, iż większość gmin (122 jednostki, tj. 68,2%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu, tj. w Kraków, Nowym Sącz i Tarnów w 2008 r. posiadały system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

WYKRES 88: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną – w podziale na ops, mops

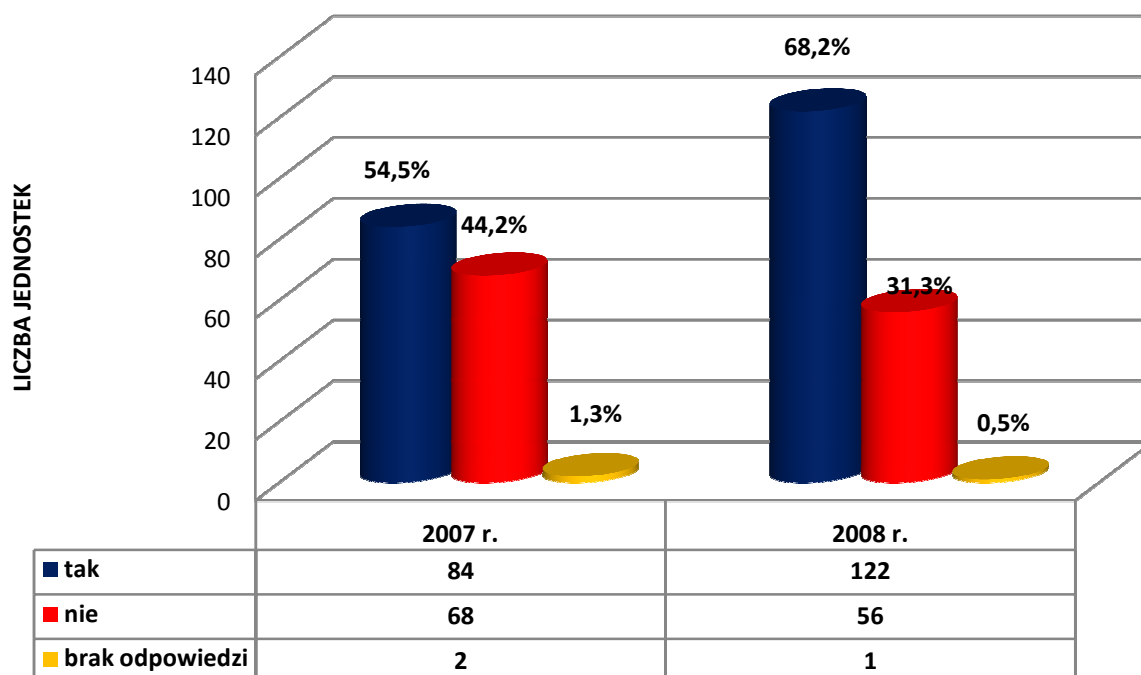

Porównując sytuację dotyczącą funkcjonowania gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w roku 2008 i 2007 r. należy odnotować wzrost odsetka gmin, które w ciągu roku zbudowały taki system. O ile w 2007 r. 84 gminy (z 154 uczestniczących w badaniu, tj. 54,5%) posiadały omawiany system, o tyle w 2008 r. na 179 ops gminnych system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną funkcjonował już w 122 ośrodkach (68,2%)⁶³. Należy dodać, iż wszystkie trzy funkcjonujące w Małopolsce miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich w roku 2007 i 2008 posiadały gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

⁶² Art. 17 ust. 1 pkt 13 Ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej.

⁶³ W 2008 r. na to pytanie wypowiedziało się 157 jednostek gminnych (w tym 154 ops, i 3 mops). W roku 2009 na to pytanie wypowiedziały się wszystkie jednostki gminne funkcjonujące w Małopolsce (182), w tym 179 ops i 3 mops.

WYKRES 89: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną - ops (w latach 2008 i 2009)

Małopolskie gminy posiadające gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie zostały poproszone w ankiecie o opisanie działań podejmowanych w 2008 roku w ramach tego systemu. Analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, iż w analizowanym roku opisanych inicjatyw było znacznie więcej niż w 2007 r. Jednak wciąż pod pojęciem systemu gminy lokują bardzo różne działania, a rozumienie idei zapisu ustawowego nie jest jednolite. Wiele opisów działań gminnych było bardzo ogólnych (33 wskazania). Według wskazań respondentów wsparcie dla dzieci i ich rodzin polega w gminach głównie na pracy socjalnej. Były także wskazania sugerujące, iż w ramach systemu diagnozowano i monitorowano środowisko lokalne pod kątem występowania różnych zagrożeń (8 wskazań). Natomiast najczęstszym przykładem działań pomocowych w ramach systemu była współpraca ops z osobami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (36 wskazań). Respondenci wymieniali współdziałanie z Komisją ds. Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, świetlicami środowiskowymi oraz pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi, dzielnicowymi, pielęgniarkami środowiskowymi, itp. W ramach takiej współpracy budowano często zespoły interdyscyplinarne pracujące na rzecz rodziny. Należy zauważyć, iż w roku 2007 r. także najwięcej opisów działań w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną dotyczyło współpracy międzyinstytucjonalnej, co wskazuje na to, iż większość gmin rozumie intencje ustawodawcy i opracowuje rozwiązania systemowe.

Kolejną grupą działań było – według odpowiedzi respondentów – organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży (30 wskazań). W ramach tego typu działań ośrodki organizowały dla dzieci czas wolny oraz wypoczynek letni. Dość często jako element systemu wymieniano także:

- programy edukacyjne, polegające na organizowaniu kółek zainteresowań, kursów języka angielskiego i zajęć wyrównawczych oraz przyznawaniu stypendiów dla dzieci i młodzieży w celu wyrównania szans edukacyjnych (18 wskazań);

- programy profilaktyczne (16 wskazań), w ramach których organizowano w szkołach pogadanki edukacyjne, warsztaty profilaktyczne i konkursy tematyczne dla dzieci, młodzieży, jak i rodziców dotyczące przeciwdziałania patologiom społecznym, uzależnieniom, przemocy i agresji;
- programy zdrowotne mające na celu promocję zdrowego trybu życia (11 wskazań);
- programy terapeutyczne - poradnictwo terapeutyczne dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz dzieci z rodzin dysfunkcyjnych (8 wskazań).

W gminach w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną tworzone i prowadzone są także placówki wsparcia dziennego, tym świetlice środowiskowe (29 wskazań). Wśród działań tworzących gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną respondenci wymieniali również udział w programach rządowych w zakresie dożywiania dzieci w szkołach (27 wskazań) oraz „wyprawka szkolna” – wyposażenie uczniów w podręczniki i przybory szkolne (7 wskazań). Badane jednostki w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną oferowały także wsparcie finansowe (14 wskazań) i rzeczowe (9 wskazań).

Pojedyncze jednostki wymieniały jeszcze inne działania, które realizowane były w 2008 r. w ramach systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Były wśród nich: program PFRON „Uczeń na wsi”, kierowany do uczniów, będących osobami niepełnosprawnymi, zamieszkującymi gminy w celu wyrównania szans w zdobyciu przez nich wykształcenia (2 wskazania) oraz organizowanie pomocy rzeczowej dla Ośrodka Wsparcia Dziennego i Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja” w ramach projektu „Zdążyć przed zimą” (1 wskazanie).

Tabela 1: Działania podejmowane w ramach gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2008 r. – ops

Rodzaj działania	Ilość
współpraca międzyinstytucjonalna	36
praca socjalna	33
organizowanie zajęć sportowych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży	30
utworzenie i prowadzenie placówki (świetlice środowiskowe i placówki wsparcia dziennego)	29
dożywianie dzieci w szkołach	27
programy edukacyjne	18
programy profilaktyczne	16
wsparcie finansowe	14
programy zdrowotne	11
wsparcie rzeczowe	9
diagnozowanie środowiska lokalnego	8
programy terapeutyczne	8
program „Wyprawka szkolna”	7
program „Uczeń na wsi”	2
program „Zdążyć przed zimą”	1

Jeżeli chodzi o mops powiatów grodzkich, to dwa z nich odsyłają w ankiecie jedynie do zatwierdzonych uchwał Rady Miasta programów pomocy dziecku i rodzinie nie opisując działań w nich podjętych. Trzeci mops wymienił działania i przedsięwzięcia prowadzone w ramach programu. Wśród nich wskazywano zarówno prowadzenie różnego rodzaju placówek (Ośrodka dla Osób Dotkniętych Przemocą, ośrodka interwencji kryzysowej, 3 nowych placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego, mieszkań chronionych), jak i zapewnianie różnych form pomocy (poradnictwa rodzinnego i terapii rodzinnej, indywidualnej, grupowej; zapewnienie całodobowej opieki i wychowania dzieciom i młodzieży w ramach rodzin zastępczych; zwiększenie udziału form rodzinnej opieki zastępczej celem zredukowania instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem; podnoszenie standardów w istniejących placówkach opiekuńczo - wychowawczych oraz zlecenie jednostkom niepublicznym prowadzenia placówek opiekuńczo - wychowawczych).

Ograniczenia w tworzeniu gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, o które zapytano małopolskie ośrodki pomocy społecznej⁶⁴ zobowiązane do jego budowania dotyczą głównie (podobnie jak przed rokiem⁶⁵) trudności związanych ze współpracą międzyinstytucjonalną (42 wskazania). W tej grupie wypowiedzi respondenci wskazywali na brak zaangażowania ze strony instytucji, które powinny system tworzyć; słaby przepływ informacji między poszczególnymi instytucjami oraz rozproszenie i indywidualizacja działań.

26 gmin wskazuje na braki kadrowe (podobnie jak w poprzednim badaniu), a 28 gmin na problemy finansowe jednostek (w poprzednim badaniu 21 wskazań). Opis opisując problemy związane z tworzeniem i funkcjonowaniem systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną wskazywały także na brak infrastruktury socjalnej (10 wskazań). W gminach brakuje mieszkań socjalnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, świetlic socjoterapeutycznych, a także lokali na prowadzenie tego typu wsparcia dla dzieci i ich rodzin.

Należy odnotować, iż 8 ośrodków pomocy społecznej wskazało w ankiecie, iż w ich gminie nie było problemów w realizacji gminnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w 2008 r.

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich zapytane o bariery w tworzeniu gminnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną wymieniały:

- brak środków na realizację niektórych zadań,
- brak zainteresowania prowadzeniem rodzinnych form opieki;
- trudności we współpracy międzyinstytucjonalnej wynikające z niewystarczająco wypracowanych zasad takiego współdziałania, niespójnych przepisów prawnych i problemów w koordynowaniu wszystkich działań instytucji pomocowych na rzecz dziecka i rodziny.

⁶⁴ Na to pytanie wypowiedziało się 101 ośrodków pomocy społecznej.

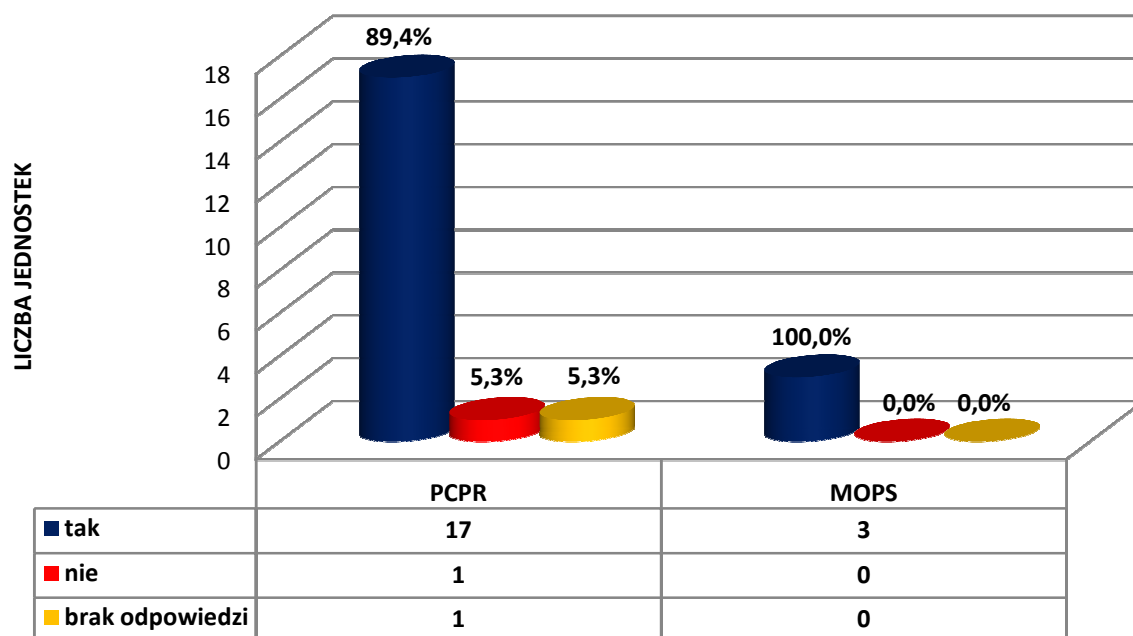
⁶⁵ W 2008 r. na to pytanie wypowiedziało się 157 jednostek gminnych (w tym 154 ops, i 3 mops). W roku 2009 na to pytanie wypowiedziały się wszystkie jednostki gminne funkcjonujące w Małopolsce (182), w tym 179 ops i 3 mops.

III. Specjalistyczne poradnictwo

Prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej⁶⁶, należy do zadań własnych powiatów. Polega ono na świadczeniu pomocy społecznej o charakterze niepieniężnym i skierowane jest do osób i rodzin, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach owego poradnictwa określono trzy jego rodzaje: poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne. Pierwsze z nich polega na udzielaniu informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne to działania, które w rozumieniu przywoływanej wyżej ustawy mają być realizowane poprzez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy wychowawcze w rodzinach naturalnych i zastępczych oraz problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. Celem oceny poziomu realizacji tego zadania w naszym województwie, powiatowym centrum pomocy rodzinie oraz miejskim ośrodkom pomocy społecznej miast na prawach powiatów zadano w ankiecie pytania dotyczące stanu organizacji świadczenia tego rodzaju usług.

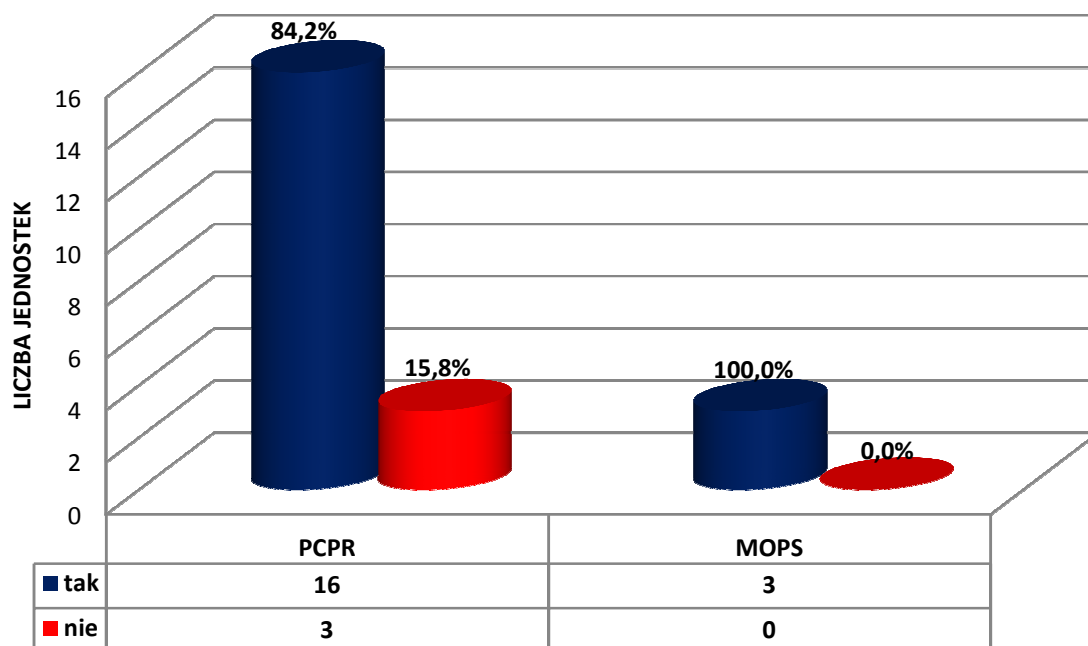
Analiza zgromadzonego materiału badawczego pozwala stwierdzić, że poradnictwo prawne prowadzi 17 z 19 pcpr i wszystkie funkcjonujące w Małopolsce mops powiatów grodzkich. Poradnictwo psychologiczne oferowane jest w 16 powiatach i wszystkich trzech miastach na prawach powiatu. Poradnictwo rodzinne funkcjonuje w 17 powiatach ziemskich i wszystkich trzech grodzkich.

WYKRES 90: Organizacja specjalistycznego poradnictwa prawnego – w podziale na pcpr, mops

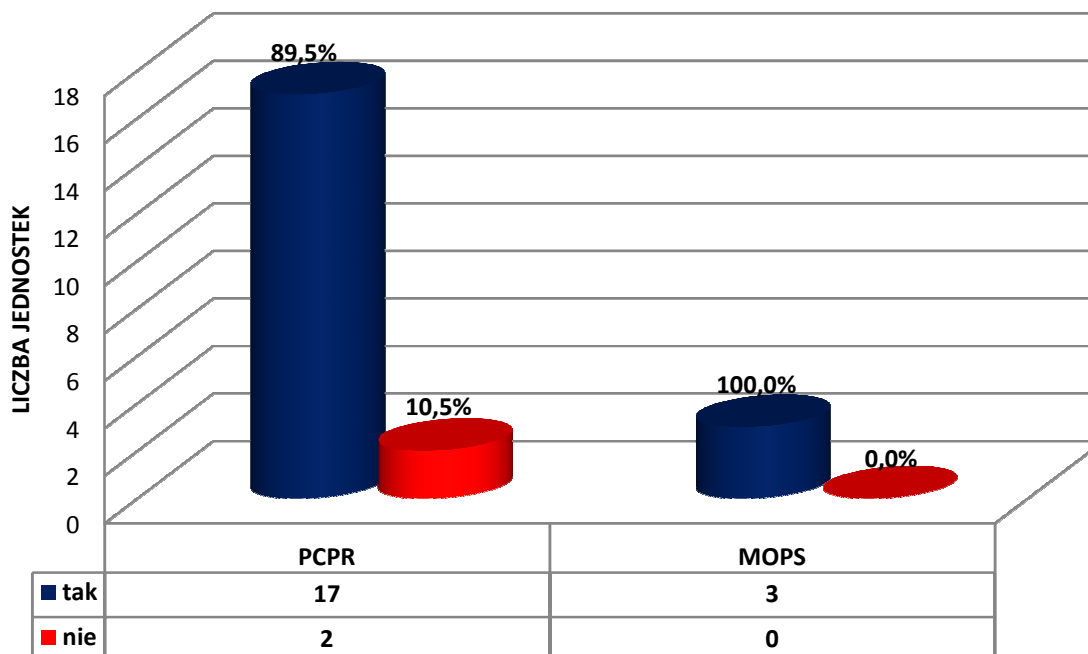

⁶⁶ Art.19 pkt.2; Art.46 ust.1,2,3,4 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

WYKRES 91: Organizacja specjalistycznego poradnictwa psychologicznego – w podziale na pcpr, mops

WYKRES 92: Organizacja specjalistycznego poradnictwa rodzinnego - w podziale na pcpr, mops

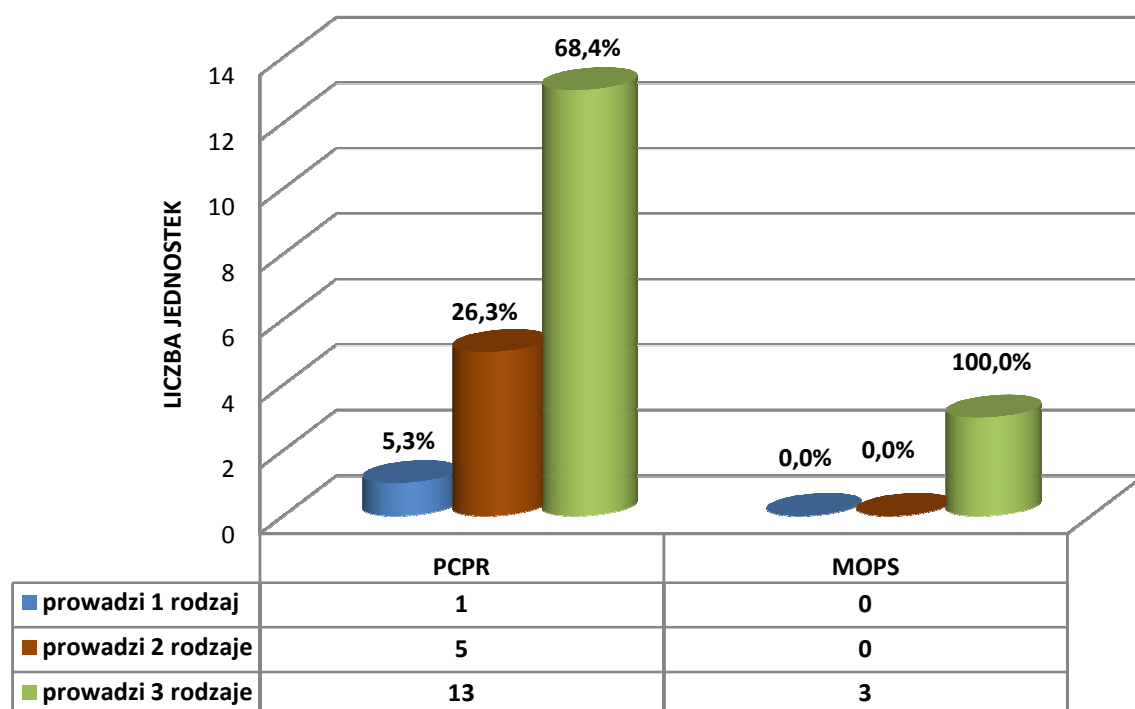

Podsumowując należy odnotować, iż wszystkie trzy wymagane ustawą rodzaje poradnictwa oferowane są w 13 powiatach ziemskich i we wszystkich trzech istniejących w Małopolsce powiatach grodzkich. Dwa rodzaje poradnictwa prowadzi 5 pcpr:

- w dwóch przypadkach oferowane jest poradnictwo prawne i rodzinne, a brakuje wsparcia dla mieszkańców polegającego na funkcjonowaniu poradnictwa psychologicznego;
- w dwóch powiatach ziemskich funkcjonuje poradnictwo psychologiczne i rodzinne, a nie oferuje się wsparcia prawnego dla mieszkańców;
- w jednym powiecie ziemskim funkcjonuje poradnictwo prawne i psychologiczne, brakuje natomiast rodzinnego.

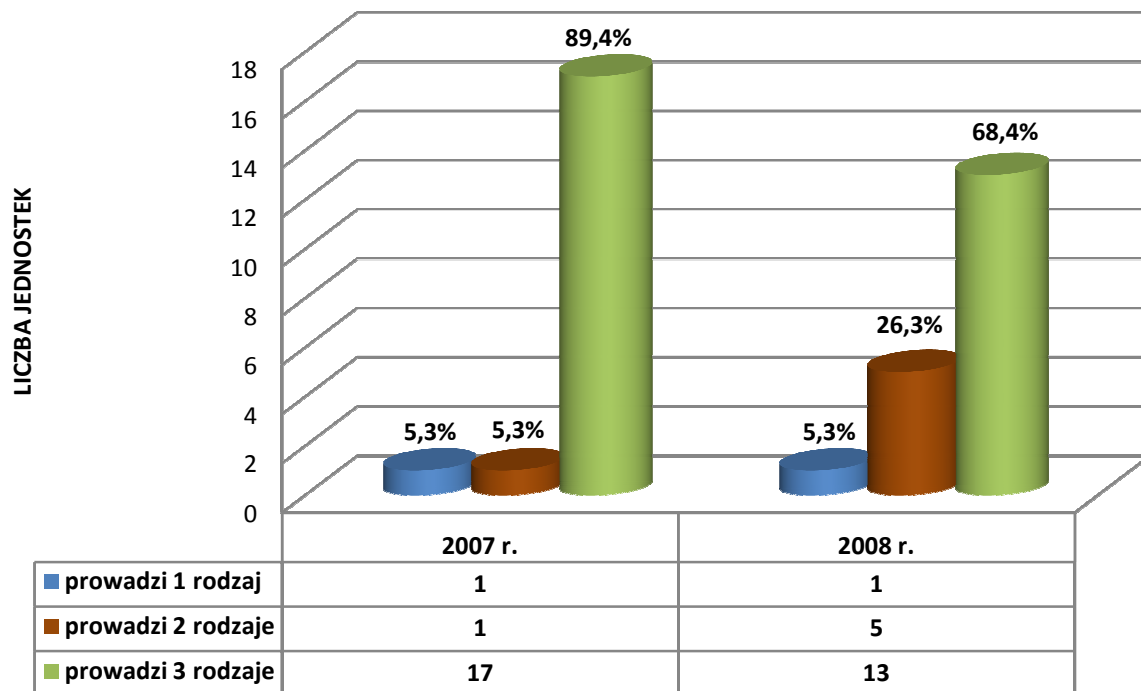
Jeden z powiatów ziemskich prowadzi tylko jeden typ wsparcia dla mieszkańców powiatu. Jest nim poradnictwo prawne. Nie prowadzone jest natomiast w tym powiecie poradnictwo psychologiczne i rodzinne.

WYKRES 93: Organizacja specjalistycznego poradnictwa w 2008 r. – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) - w podziale na pcpr, mops

Porównując sytuację w roku 2008, z tą jaką miała miejsce w 2007 r. w zakresie funkcjonowania poradnictwa oferowanego dla mieszkańców powiatów należy odnotować, iż o ile w ubiegłym roku tylko dwa powiaty ziemskie nie spełniały wymogu ustawowego mówiącego o konieczności zapewnienia mieszkańcom trzech rodzajów poradnictwa, o tyle w tym roku jest takich powiatów aż 6. Zwiększyła się ilość pcpr (o 4 jednostki), które prowadzą tylko dwa rodzaje poradnictwa dla mieszkańców.

WYKRES 94: Organizacja specjalistycznego poradnictwa – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) - w podziale na pcpr, mops (w latach 2007 i 2008)

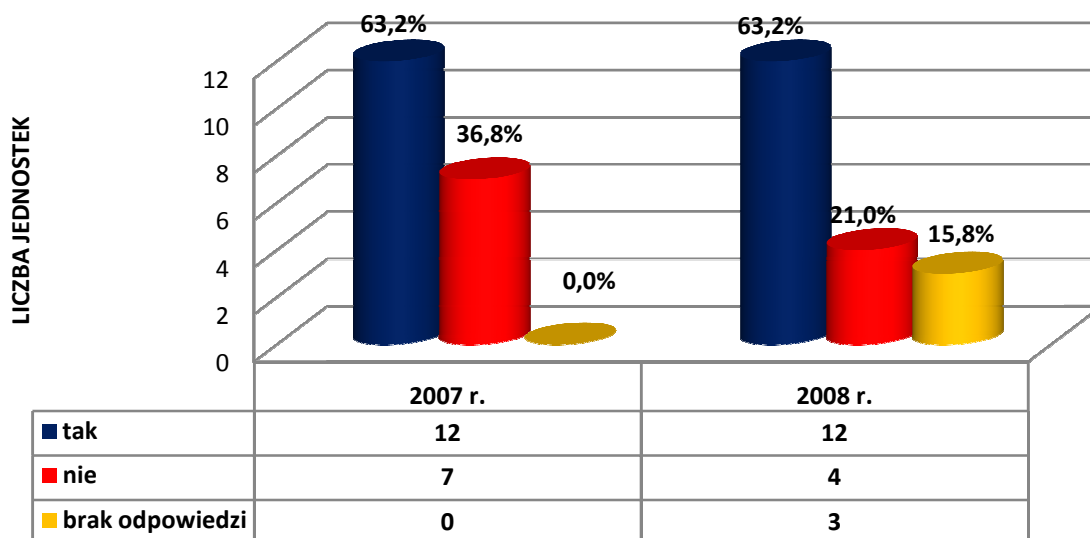

IV. Działania na rzecz osób mających trudności z integracją ze środowiskiem

W myśl Ustawy o pomocy społecznej⁶⁷ pomoc osobom mającym trudności z integracją ze środowiskiem powinna być kierowana w ramach zadań powiatowych do młodzieży opuszczającej: całodobowe placówki opiekuńczo - wychowawcze, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, a także do osób, które otrzymały status uchodźcy.

Większość powiatowych centrów pomocy rodzinie (12 z 19 PCPR) organizuje pomoc dla osób mających trudności w integracji ze środowiskiem. Natomiast 4 powiaty ziemskie nie realizują tego zadania ustawowego. Należy dodać, iż 3 jednostki powiatowe nie odpowiedziały na to pytanie. W porównaniu z poprzednim badaniem można zauważyć, iż obecnie zadanie ustawowe dotyczące pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem wypełnia tyle samo powiatów, co rok wcześniej.

WYKRES 95: Podejmowanie działań mających na celu pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem - pcpr w latach 2007 i 2008

Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem świadczona przez powiaty przybiera różne formy. Jednak w zdecydowanej większości dotyczy wsparcia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze. Wśród działań prowadzonych w tym zakresie niektóre jednostki powiatowe wymieniały prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa dla osób wymagających takiego wsparcia lub udzielanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (najczęściej w formie mieszkań chronionych), a także pomoc pieniężną na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Należy zauważyć, iż podobnie jak przed rokiem wymienione rodzaje pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem

⁶⁷ Art.19 pkt.7,8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

w większości przypadków są najczęściej jednokierunkowymi działaniami, odpowiadającymi bieżącym potrzebom klientów. Natomiast od lat dość rzadko osoby mające trudności w integracji ze środowiskiem obejmuje się kompleksowym wsparciem. Jednak trzeba zaznaczyć, iż omawiana grupa jest priorytetową grupą docelową w realizowanych projektach systemowych w ramach Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, co daje możliwości rozwinięcia tego zadania i świadczenia bardziej kompleksowego wsparcia.

V. Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej

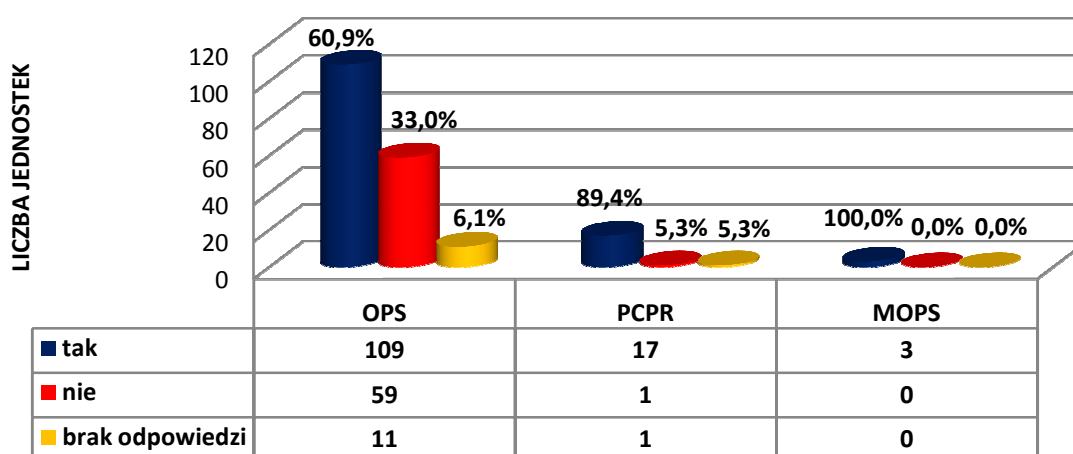
W ramach organizacji pomocy społecznej organy administracji samorządowej powinny współpracować na zadach partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi⁶⁸. Formy współdziałania określa ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁶⁹:

- zlecenie organizacjom pozarządowym (oraz innym podmiotom wymienionym w przepisach) realizacji zadań publicznych,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków,
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi (odpowiednio do zakresu ich działania) projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym.

W ankiecie zapytano jednostki pomocy społecznej czy współpracowały w roku 2008 z organizacjami pozarządowymi, czy w ramach takiej współpracy zlecają realizację zadań z zakresu pomocy społecznej. Dodatkowo zapytano także czy w powiatach i gminach powstały zespoły, w skład których wchodzi przedstawiciele III sektora.

Z analizy wynika, iż ponad połowa (64,2%) małopolskich jednostek pomocy społecznej (129 jednostek) współpracowała w 2008 r. z organizacjami pozarządowymi. Taką współpracę prowadziły wszystkie trzy funkcjonujące w województwie miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, a także 17 z 19 pcpr (tj. 89,4%). Stosunkowo najmniej jednostek współpracujących z organizacjami pozarządowymi wywodzi się grupy jednostek gminnych (109 ops, tj. 60,9%).

WYKRES 96: Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr, mops

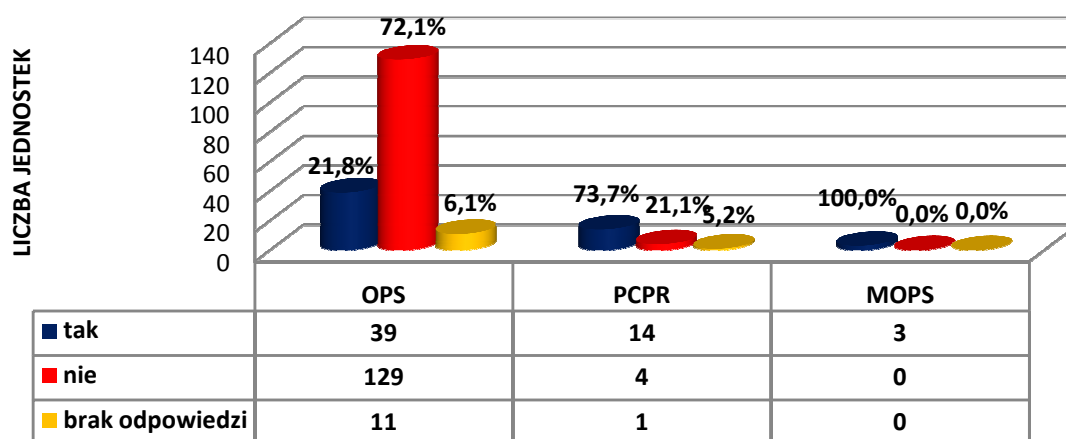

⁶⁸ Art.2. ust.2 Ustawy o pomocy społecznej

⁶⁹ art. 5. ust.1. Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Zlecenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej ma jeszcze węższy zasięg, niż ogólna współpraca z nimi. Z badań wynika, iż jedynie 27,9% jednostek (tj. 56 z 201) prowadziło w roku 2008 r. takie działania. O ile we wszystkich powiatach grodzkich i większości ziemskich (14 pcpr), są zlecane takie zadania w ramach współpracy z III sektorem, o tyle w jednostkach gminnych jest to dość rzadkie – tylko 39 ops zleca zadania z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym. Aż 133 badane jednostki (tj. 66,2%, w tym: 129 ops i 4 pcpr) nie zlecały organizacjom pozarządowym realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej w roku 2008. Należy dodać, iż 12 jednostek (tj. 5,9%, w tym 11 ops i 1 pcpr) nie odpowiedziało na to pytanie.

WYKRES 97: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr i mops

Jednostki, które zlecały w 2008 r. realizację zadań z obszaru pomocy społecznej trzeciemu sektorowi poproszono w ankiecie o opisanie tych zadań.

Gminy najczęściej (15 wskazań) zlecały organizacjom pozarządowym prowadzenie placówek, głównie opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego, ale także świetlic, klubów, ognisk wychowawczych. Drugi w kolejności wskazań (11 wskazań) rodzaj zleceń wykonywanych na rzecz gminy przez trzeci sektor to świadczenie usług opiekuńczych dla różnych grup potrzebujących (sprawowanie opieki nad osobami starszymi, czy schorowanymi). Podobna ilość gmin (11 wskazań) zleciła organizacjom pozarządowym organizację dożywiania: prowadzenie jadłodajni, dożywianie dzieci w szkołach, dożywianie osób ubogich, zagrożonych bezdomnością i bezdomnych. Dodatkowo jedna z gmin zleciła organizacji pozarządowej prowadzenie warsztatu terapii zajęciowej, a inna organizację wypoczynku dla dzieci.

Tabela 2: Rodzaj zadań zlecanych organizacjom pozarządowym w 2008 r. – ops

rodzaj zadania	liczba jednostek
prowadzenie placówek, głównie opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego	15
świadczenie usług opiekuńczych	11
wydawanie posiłków	11
prowadzenie warsztatu terapii zajęciowej	1
organizacja wypoczynku dla dzieci	1

W powiatach ziemskich zlecano organizacjom pozarządowym głównie prowadzenie różnego rodzaju placówek: domów pomocy społecznej (4 pcpr); całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych (3 pcpr) oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego (3 pcpr) i świetlic środowiskowych (1 pcpr); środowiskowych domów samopomocy (1 pcpr); warsztatów terapii zajęciowej (2 pcpr); ośrodków interwencji kryzysowej (2 pcpr).

Tabela 3: Rodzaj zadań zlecanych organizacjom pozarządowym w 2008 r. – pcpr

rodzaj zadania	liczba jednostek
Prowadzenie domów pomocy społecznej	4
Prowadzenie całodobowych placówek opiekuńczo - wychowawczych	3
Prowadzenie placówek opiekuńczo - wychowawczych wsparcia dziennego	3
Prowadzenie świetlic środowiskowych	1
Prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej	2
Prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej	2
Prowadzenie środowiskowych domów samopomocy	1

W powiatach grodzkich organizacjom III sektora zlecano najwięcej zadań – np. mops w Krakowie zlecił łącznie 51 zadań organizacjom społecznym. Jednak ogólnie zadania te miały podobny charakter do tych, które wymieniono przy omawianiu zlecenia przez ops i pcpr realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej organizacjom pozarządowym, co jest zrozumiałe, gdyż realizują one zadania gminne i powiatowe.

Próbując uzupełnić obraz współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami określonymi w ustawie o pomocy społecznej⁷⁰ i działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁷¹ (tj. Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi) w ankiecie umieszczono pytania o współdziałanie wynikające z ustawy dotyczące możliwości tworzenia: wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych i administracji publicznej oraz rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Materiał badawczy pokazuje, iż w 2008 r. jedynie w 11 jednostkach pomocy społecznej (na 201, tj. 5,5%) utworzono zespoły, w skład których wchodził przedstawiciel organizacji pozarządowych. Należy zauważyć, iż od ostatniego badania zmniejszyła się o 6 liczba jednostek pomocy społecznej, w których funkcjonowały takie zespoły⁷². Przykłady funkcjonowania zespołów w 2008 r.

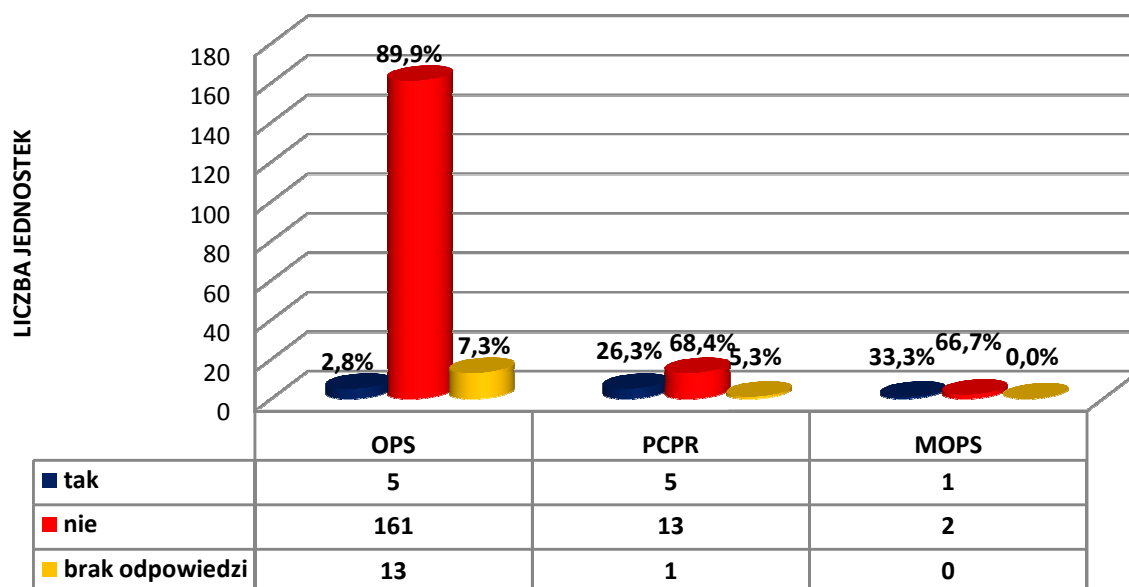
⁷⁰ Art.2. ust.2 Ustawy o pomocy społecznej

⁷¹ Art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

⁷² W 2008 r. w badaniu wzięło udział 176 jednostek w tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops. W 2009 r. w badaniu wzięły udział wszystkie jednostki pomocy społecznej funkcjonujące w Małopolsce (201), w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops.

można znaleźć w 5 gminach (w poprzednim bilansie w 8 jednostek gminnych wykazało działanie takich zespołów), także w 5 powiatach ziemskich (poprzednio 7 powiatów wskazało w ankiecie na istnienie na ich terenie interesujących nas zespołów) oraz w jednym z trzech MOPS powiatów grodzkich (przed rokiem w dwóch).

WYKRES 98: Powołanie zespołów, w skład których wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr i mops

Łącznie w Małopolsce w 2008 r. pracowało zaledwie 17 zespołów mających na celu doradztwo i inicjowanie działań w zakresie pomocy społecznej, w skład których wchodzi przedstawiciele III sektora. Bliższa analiza zakresu działalności tych gremiów pozwala stwierdzić, iż w rzeczywistości jednak liczba wspólnych zespołów wskazanych przez jednostki pomocy społecznej (tak jak w roku ubiegłym) jest jeszcze mniejsza.

W 5 ośrodkach pomocy społecznej łącznie działa 6 zespołów (w poprzednim bilansie w 8 jednostek gminnych wykazało na działanie 10 takich zespołów). Z tej grupy dwa zespoły mają na celu przygotowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Dwa kolejne to „zespoły konsultacyjne” mające opiniować podejmowane inicjatywy. Natomiast jednej ops wskazał na funkcjonowanie w gminie: Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnej Koalicji ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

W 5 powiatach ziemskich działa łącznie 8 zespołów mających na celu doradztwo i inicjowanie działań w zakresie pomocy społecznej (w roku poprzednim zadeklarowano działanie 16 takich zespołów w 7 powiatach), w skład których wchodzi przedstawiciele III sektora. 4 z nich to powiatowe społeczne rady ds. osób niepełnosprawnych. Pozostałe inicjatywy to:

- Rada Konsultacyjna ds. Organizacji Pozarządowych – jej celem jest opiniowanie wniosków w konkursach grantowych, projektów uchwał, programów dotyczących osób niepełnosprawnych i działań na rzecz organizacji pozarządowych;

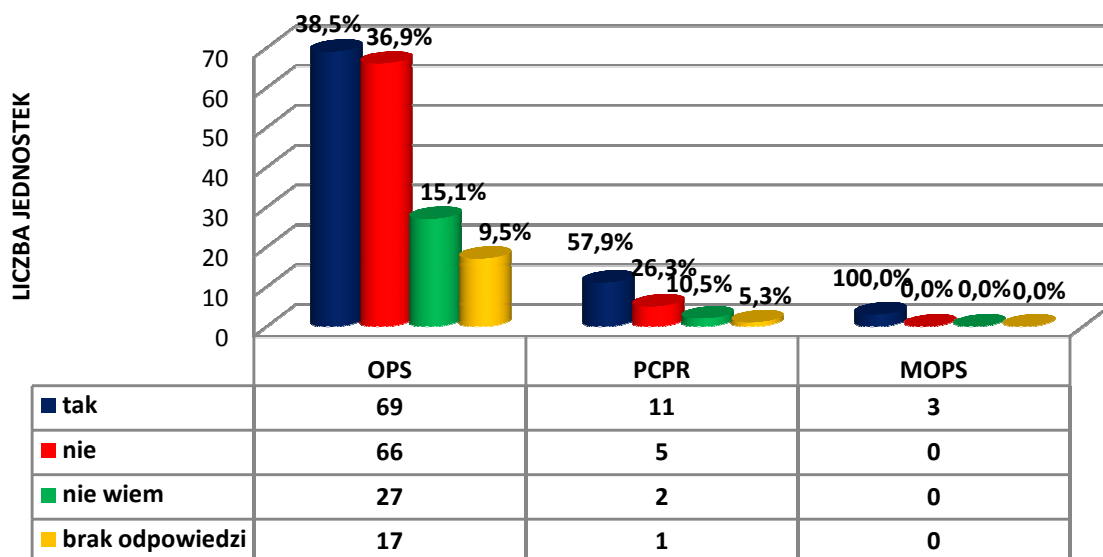
- Koalicja Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- zespół interdyscyplinarny pracujący z krzywdzonym dzieckiem i rodziną - metoda konferencji ochrony dziecka;
- Komisja ds. Niwelowania Barrier Architektonicznych, Technicznych i w Komunikowaniu się powołana w celu wsparcia osób niepełnosprawnych.

Jeżeli chodzi o miasta na prawach powiatu to tylko w jednym z nich działają zespoły, w skład których wchodzi liderzy organizacji pozarządowych. Są to:

- Partnerstwo Lokalne Na Rzecz Modelu Zrównoważonej Aktywizacji Zawodowej Kobiet i Mężczyzn zajmujące się osobami zależnymi „Równowaga – Praca - Rodzina”, którego celem jest przeciwdziałanie dyskryminacji na rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na fakt sprawowania opieki nad osobą zależną oraz aktywizacja zawodowa kobiet i mężczyzn opiekujących się osobą zależną;
- Lokalna Grupa Krakowska Projektu „AQOR” w ramach programu „Leonardo da Vinci”, mająca na celu wzmocnienie jakości w poradnictwie zawodowym oraz dostarczenie wiedzy o narzędziach badania jakości usług;
- zespół diagnostyczno – konsultacyjny zajmujący się diagnozowaniem i rozwiązywaniem problemów rodzin zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek uchwalania rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi i z podmiotami wskazanymi w/w ustawie. By ocenić stopień realizacji tego zadania w gminach i powiatach Małopolski oraz zbadać rolę zadań z zakresu pomocy społecznej w tych dokumentach, zapytano wszystkie ankietowane jednostki o sytuację w tej kwestii na ich terenie.

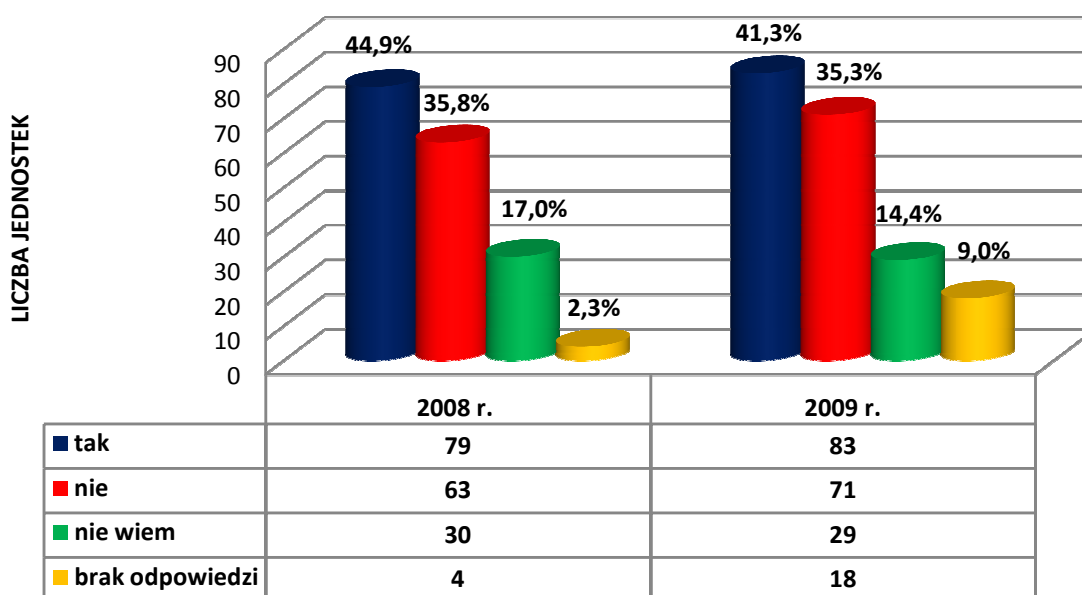
WYKRES 99: Opracowanie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2009 - w podziale na ops, pcp, mops

Roczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2009 opracowano w 83 jednostkach pomocy społecznej z 201 funkcjonujących w Małopolsce (tj. 41,3%). Takie programy opracowano we wszystkich trzech miastach na prawach powiatu, w 11 z 19 powiatów ziemskich (57,9%) oraz w 69 gminach (38,5%). Programów współpracy z organizacjami pozarządowymi nie opracowano w 5 powiatach ziemskich (26,3%) i aż 66 gminach (36,9%). Należy odnotować, iż 27 gminach (15,1%) i 2 powiatach ziemskich (10,5%) przedstawiciele jednostek pomocy społecznej nie byli zorientowani czy w ich gminie, czy powiecie przygotowano stosowne dokumenty, a 17 ops i 1 pcpr nie odpowiedziało na to pytanie. Można sądzić, że i w tym przypadku nie znano na nie odpowiedzi.

Porównując sytuację obecną odnośnie opracowywania rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi ze zdiagnozowaną w badaniu z 2008 r.⁷³ należy zauważyć, iż odsetek jednostek posiadających takie dokumenty jest porównywalny. Znacznie wzrosła natomiast liczba jednostek, które nie udzieliły odpowiedzi w tej kwestii.

WYKRES 100: Opracowanie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi - w podziale na ops, pcpr, mops (w latach 2008 i 2009)

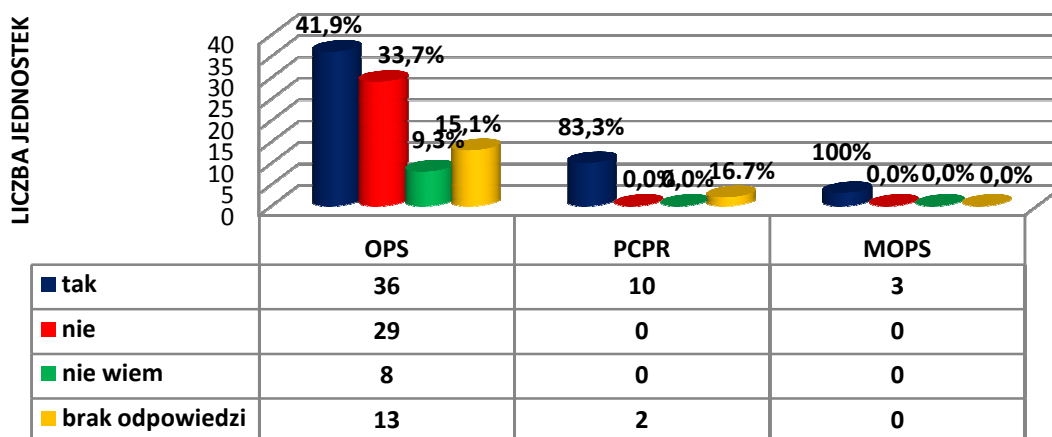
Aby uzupełnić wiedzę na temat rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi zapytano w ankiecie respondentów również o to, czy w wymienionych przez nich programach ujęto współpracę w zakresie pomocy społecznej. Z badania wynika⁷⁴, iż w prawie połowie (w 49 jednostkach) rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi (48,5%) zapisano współdziałanie w tym zakresie. Taka sytuacja dotyczy programów współpracy z III sektorem we wszystkich trzech miastach na prawach powiatu, większości w powiatów ziemskich (10 jednostek,

⁷³ W roku 2008 w badaniu uczestniczyło 176 jednostek, tym 154 ops, 19 pcpr i 3 mops. W roku 2009 r. w badaniu uczestniczyły wszystkie jednostki pomocy społecznej (201), w tym 179 ops, 19 pcpr i 3 mops.

⁷⁴ Analiza została przeprowadzona w oparciu o 101 wypowiedzi (a nie 93 odpowiedzi potwierdzających istnienie rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, gdyż 7 jednostek, które nie odpowiedziały na pierwsze pytanie wypowiedziało się w kwestii zawartości w rocznych programach zadań z zakresu pomocy społecznej).

tj. 83,3%) oraz 36 gminach (tj. 41,9%). Należy dodać, iż współpraca z zakresu pomocy społecznej nie jest ujęta tylko w przypadku gmin. Dotyczy to 29 jednostek (33,7%). Także tylko część ops (8, tj. 9,3%) nie ma wiedzy czy w ramach gminnego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi ujęte jest współdziałanie w zakresie pomocy społecznej. Należy dodać, iż 13 ops i 2 pcpr nie wypowiedziały się w tej kwestii (łącznie 14,9%).

WYKRES 101: Współpraca w zakresie pomocy społecznej w rocznych programach współpracy z organizacjami pozarządowymi - w podziale na ops, pcpr i mops

Współpraca z organizacjami pozarządowymi nie zawsze ma formalny charakter. Czasem dotyczy jednorazowych działań, czy jest odpowiedzią na aktualne potrzeby. W ankiecie zapytano jednostki pomocy społecznej również o taki rodzaj współpracy z III sektorem w 2008 r.

W trakcie analizy okazało się, że ośrodki pomocy społecznej najczęściej współpracowały z organizacjami pozarządowymi w zakresie dożywiania osób potrzebujących (27 wskazań). Inną formą współpracy nie ujętą w formalne programy było organizowanie przez podmioty III sektora wypoczynku dla dzieci i młodzieży objętej wsparciem ośrodka (12 wskazań) oraz imprez lokalnych (8 wskazań).

Kolejnym rodzajem współdziałania ośrodków pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi jest wymiana informacji celem efektywniejszej pomocy klientom (11 wskazań) oraz pomoc świadczona przez ops dla tych podmiotów w zdobywaniu środków finansowych (5 wskazań). Jednostki gminne organizują także szkolenia dla podmiotów III sektora (3 wskazania) oraz wynajmują lokale na potrzeby tych organizacji (3 wskazania). Należy odnotować, iż 5 ops wpisało odpowiadając na to pytanie współpracę, która ma charakter formalny (prowadzenie świetlic czy ośrodków wsparcia).

Ośrodki pomocy społecznej wspólnie z podmiotami III sektora organizują także pomoc rzeczową dla potrzebujących (4 wskazania) oraz kierują dzieci objęte pomocą społeczną do instytucji prowadzonych przez organizacje pozarządowe (3 wskazania).

Powiatowe centra pomocy rodzinie wśród działań, jakie podejmują wspólnie z podmiotami III sektora wymieniały uczestniczenie i współfinansowanie imprez integracyjnych, współpracę związaną ze wspieraniem rodzin zastępczych z terenu powiatu oraz opiniowanie przez organizacje pozarządowe projektów wniosków, uchwał w sprawie podziału środków PFRON. Inne wymieniane przez pcpr elementy mają charakter wsparcia dla samych organizacji pozarządowych:

- dofinansowywanie organizacji pozarządowych;
- merytoryczne wsparcie oraz doradztwo;
- pomoc przy opracowywaniu diagnozy potrzeb środowiska lokalnego;
- przekazywanie informacji dotyczących programów, konkursów oraz szkoleń organizowanych przez podmioty zewnętrzne;
- rozwiązywanie problemów doraźnych.

Należy dodać, iż pcpr wypowiedając się na temat nieformalnej współpracy z organizacjami pozarządowymi wskazały także prowadzenie środowiskowych domów samopomocy oraz świetlic środowiskowych.

Mops powiatów grodzkich wśród elementów nieformalnego współdziałania z organizacjami pozarządowymi wymieniały współpracę:

- przy udzielaniu pomocy rzeczowej na rzecz klientów ośrodka w ramach realizacji programu PEAD (przekazywanie nadwyżek żywności pochodzącej z rezerw Unii Europejskiej osobom potrzebującym);
- w prowadzeniu placówek dla osób bezdomnych;
- w zakresie diagnozowania środowiska osób bezdomnych oraz rozwoju infrastruktury socjalnej na rzecz osób bezdomnych.
- w zakresie organizowania wsparcia rodzin zastępczych oraz umieszczonych w nich dzieci oraz w zakresie propagowania rodzicielstwa zastępczego.

Jednocześnie mops powiatów grodzkich wskazywały na udzielanie wsparcia podmiotom III sektora poprzez: udzielanie i przekazywanie informacji (np. na temat organizowanych szkoleń z zakresu pozyskiwania funduszy unijnych i innych środków zewnętrznych, czy programów współpracy), organizowanie szkoleń dla przedstawicieli organizacji pozarządowych w celu podniesienia ich wiedzy z zakresu aktualnych przepisów prawa oraz umiejętności pozyskiwania środków zewnętrznych, udział w spotkaniach i imprezach okolicznościowych organizowanych przez te organizacje. Jeden z mops wskazał dodatkowo na wyodrębnienie na oficjalnym portalu Urzędu Miasta strony zawierającej informacje dla organizacji pozarządowych.

Reasumując, należy stwierdzić, że administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej nadal nie wykorzystuje w pełni możliwych form współpracy z organizacjami pozarządowymi. Co więcej w porównaniu z rokiem 2008 zakres współpracy z podmiotami III sektora wydaje się być mniejszy. Przyczyną takiej sytuacji są m.in. ograniczenia, jakie występują w tym zakresie. W ankiecie poproszono badane jednostki o wskazanie głównych problemów związanych z prowadzeniem współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Podstawową przyczyną braku współpracy z organizacjami pozarządowymi, którą podnosiły gminy (44 wskazania) - podobnie jak w roku 2008 - jest mała ilość takich podmiotów działających na terenie gminy (lub ich brak). Inne bariery wymieniane były przez jednostki gminne dużo rzadziej. Wśród nich można wyróżnić:

- wymogi prawne i proceduralne wobec podmiotów realizujących zadania publiczne (11 wskazań);
- ograniczenia finansowe (11 wskazań);

- brak zainteresowanie współpracą ze strony organizacji pozarządowych (9 wskazań).

Pojedyncze jednostki wskazywały jeszcze na inne przeszkody w prowadzeniu współpracy z organizacjami pozarządowymi, a mianowicie: małe zasoby kadrowe organizacji pozarządowych, brak doświadczenia organizacji III sektora w prowadzeniu projektów oraz zbyt duże oczekiwania organizacji pozarządowych wobec samorządu gminnego.

Pracownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie, podobnie jak pracownicy ops, wskazują na małą aktywność organizacji pozarządowych w powiecie (4 wskazania). Pozostałe bariery we współpracy z podmiotami III sektora są wymieniane przez pojedyncze pcp. Wskazywały one m.in. na problemy związane z ograniczoną ilością środków w budżecie powiatu. Inne wymieniane bariery we współpracy z organizacjami pozarządowymi można określić jako przeszkody leżące po stronie samych organizacji, gdyż związane są one z nieterminowym i mało rzetelnym przedkładaniem przez nie sprawozdań i informacji o realizowanych zadaniach, trudnościami w rozumieniu przepisów prawnych, brakiem zaplecza kadrowego, w tym stałej kadry odpowiedzialnej za sprawy administracyjne. Problemem jest także nadzorowanie właściwego wydawania środków przez organizacje. W wypowiedziach na to pytanie przedstawiciele pcp zwracali także uwagę, iż organizacje pozarządowe nie zawsze trafiają ze swoimi ofertami do osób potrzebujących, zwłaszcza jeśli chodzi o objęcie pomocą długotrwałą i niekoniernie finansową oraz na wąską specjalizację działalności organizacji i ich niechęć do wspólnego działania.

Podobne bariery we współpracy z organizacjami pozarządowymi widzą pracownicy miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich, wymieniając ograniczone możliwości organizacyjne i środki własne organizacji, które mogą zostać przeznaczone na wkład własny w realizację zadań, niską znajomość przepisów prawnych wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych, trudności w pisaniu wniosków aplikacyjnych i prowadzeniu rachunkowości oraz oczekiwanie przez podmioty III sektora wyższego poziomu finansowania zleczanych zadań publicznych niż oferowany.

VI. Kadra pomocy społecznej

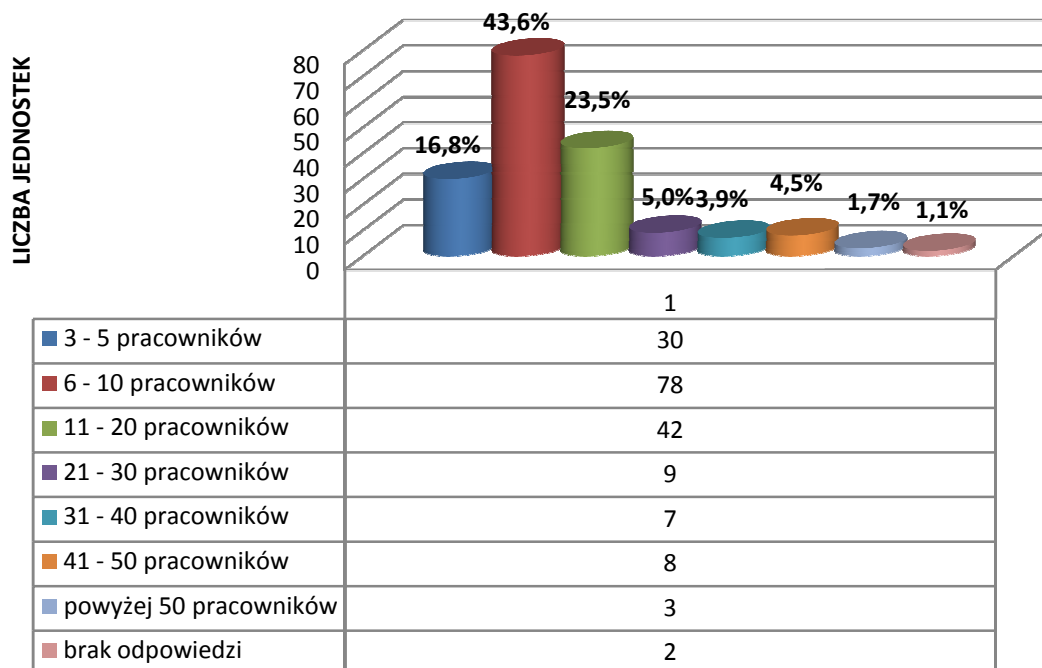
Niniejsza część opracowania stanowi bilans zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. Jednostki pomocy społecznej poproszono o podanie stanu zatrudnienia na dzień 31.12.2008 r., zarówno jeżeli chodzi o ogół zatrudnionych pracowników, jak i poszczególne rodzaje stanowisk pracowniczych. Zapytano sondowane jednostki także o braki w zatrudnieniu na poszczególnych stanowiskach, w podziale na: zatrudnienie niezbędne do realizacji dotychczasowych zadań z zakresu pomocy społecznej i zatrudnienie związane z nowym obowiązkiem jednostek pomocy społecznej – realizacją projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Podziały 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”). Potrzeby związane z zatrudnianiem dodatkowych pracowników do realizacji PO KL zostały omówione w części I niniejszego opracowania. Przedmiotem omówienia w niniejszej części jest analiza dotycząca potrzeb zatrudnienia w zakresie realizacji dotychczasowych zadań jednostek pomocy społecznej. W ankiecie, zarówno gminy jak i powiaty, pytano również o pracowników socjalnych posiadających specjalizacje z zakresu pomocy społecznej oraz o ich zainteresowanie podjęciem tej formy podnoszenia kwalifikacji w przyszłości.

W gminnych ośrodkach pomocy społecznej jest zatrudnionych – według deklaracji biorących udział w ankiecie⁷⁵ średnio 14 pracowników, najczęściej 9 osób. Jednak między ops są spore różnice w liczebności kadry. W województwie Małopolskim istnieją bardzo małe ośrodki gminne zatrudniające tylko trzech pracowników (funkcjonuje 5 takich ops), ale są i takie, w których pracuje nawet i 71 osób (w jednej jednostce). Najwięcej gmin zatrudnia w ośrodkach pomocy społecznej 6 – 10 pracowników. Takich jednostek jest w Małopolsce 78. Natomiast ops, które dysponują dużymi zasobami kadrowymi (więcej niż 40 osób) jest 11.

Wśród pracowników zatrudnionych w gminnych ośrodkach pomocy społecznej największą grupę stanowią pracownicy socjalni. Średnio na jedną jednostkę przypada 6 takich pracowników. Jednak przyglądając się dokładnej danym można zauważyć, iż w najczęściej zatrudnia się od 1 do 5 na pracowników socjalnych (117 jednostek). Jednocześnie gmin, w których zatrudnia się jednego pracownika socjalnego jest 5, a dwóch – 29.

⁷⁵ Jest to stan zatrudnienia na dzień 31.12.2008 r. zgłoszony przez biorących udział w ankiecie. Należy dodać, iż nie wszystkie badane jednostki wypełniły wszystkie wskazane pola.

WYKRES 102: Liczba pracowników zatrudnionych w jednostce - ops

Jak wynika z analizy zasoby kadrowe jednostek pomocy społecznej są w większości przypadków dość skromne. Nie dziwi zatem, wyrażona w kolejnym pytaniu, potrzeba zatrudniania kolejnych pracowników. Z odpowiedzi badanych ops wynika, iż do realizacji bieżących zadań brakuje bardzo wielu specjalistów. Największe jednak niedobory kadrowe dotyczą pracowników socjalnych. Łącznie brakuje 203 etatów w 88 jednostkach. Przeciętne każdy ops zgłosił potrzebę zatrudnienia więcej niż 1 pracownika socjalnego. Jednak są i takie jednostki, które nie zgłaszały takich potrzeb (44 ops) oraz takie, które potrzebują aż 10 dodatkowych etatów (w jednym ops).

W ops brakuje także radców prawnych. Dotyczy to 59 jednostek, które deklarują potrzebę zatrudnienia tych specjalistów najczęściej na 1/2 etatu. Łącznie istnieje zapotrzebowanie na ponad 45 etatów tych specjalistów. Nie wszystkie jednostki potrzebują jednak prawników – w 67 ops nie ma potrzeby zatrudniania dodatkowych osób na te stanowiska.

Kolejną grupą pracowniczą, w której zdiagnozowano niedobory kadrowe są pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze. Ogółem brakuje 42 etaty w 28 jednostkach. Do sprawnej realizacji usług opiekuńczych ops najczęściej potrzebują jednego dodatkowego pracownika (17 jednostek).

Prawie tyle samo brakuje w ops etatów psychologów i terapeutów (ogółem 42 etaty w 46 jednostkach). Najczęściej jednostki gminne wskazują na potrzebę zatrudnienia jednego takiego specjalisty (36 ops), jednak są ops (9) potrzebujące psychologa w niepełnym wymiarze godzin (od 0,2 do 0,5 etatu).

W ops brakuje także pracowników do realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych (ogółem 34 etaty w 27 jednostkach). Ops zgłosiły zapotrzebowanie na tego rodzaju specjalistów w różnym wymiarze

godzin: od 0,5 do 3 etatów. Najczęściej jednak istnieje potrzeba zatrudnienia jednego pracownika (20 ops).

W gminnych ośrodkach brakuje także informatyków (łącznie 35 etatów w 40 ops). Także w tym przypadku najczęściej jednostki gminne deklarują chęć zatrudnienia jednego takiego specjalisty (32 ops), ale są i takie, którym potrzebna jest informatyka w niepełnym wymiarze godzin – od 0,25 i 0,5 etatu (8 ops).

W jednostkach gminnych wykazano również niedobory księgowych. Brakuje takiej kadry w 38 jednostkach – łącznie ponad 33 etaty. Najczęściej istnieje potrzeba zatrudnienia jednego specjalisty z zakresu księgowości (26 osp).

Braki kadrowe dotyczące pracowników ds. rozliczeń dotyczą 15 etatów w 16 jednostkach. Podobna łączna brakująca ilość etatów (15 etatów) była zgłoszona przez ops w zakresie specjalistów obsługi zamówień publicznych. Brakuje ich w 18 ops.

Ośrodki pomocy społecznej charakteryzują się dość zróżnicowaną sytuacją w zakresie wykształcenia swoich pracowników⁷⁶. W 58 ops kadra zarządzająca nie posiada wyższego wykształcenia, a w 10 ops – wymaganej ustawowo specjalizacji z organizacji pomocy społecznej⁷⁷.

Jeżeli chodzi o pracowników socjalnych⁷⁸ to w 129 jednostkach gminnych są zatrudnione osoby legitymujące się wyższym wykształceniem. Średnio w tych ops pracuje prawie 3 pracowników socjalnych z takim wykształceniem. Natomiast w 32 ops nie zatrudnia się ani jednego pracownika socjalnego posiadającego wyższy poziom wykształcenia. Specjalizację I stopnia z pomocy społecznej posiada 171⁷⁹ osób w 75 jednostkach. Średnio w ops zatrudnia się mniej niż dwóch takich pracowników. Jednak w 71 jednostkach nie ma ani jednego pracownika socjalnego posiadającego specjalizację I stopnia z zakresu pracy socjalnej. Jeszcze mniej korzystnie wygląda sytuacja ze specjalizacją II stopnia w zakresie pracy socjalnej. Ogólnie w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych jest 35 pracowników⁸⁰ posiadających specjalizację II stopnia w zakresie pracy socjalnej w 10 jednostkach. Natomiast 118 jednostek nie posiada tak wykwalifikowanej kadry.

Jeżeli chodzi o zainteresowanie podnoszeniem swoich kwalifikacji przez pracowników ośrodków pomocy społecznej analiza jest dość trudna, gdyż bardzo dużo jednostek nie wypowiedziało się w tej kwestii (od 59 do 75 jednostek). Jednak w 30 jednostkach gminnych zgłoszono chęć dokończenia łącznie 38 pracowników w zakresie specjalizacji z organizacji pomocy społecznej. Podjęcie studiów wyższych deklaruje 115 pracowników w 57 jednostkach. Średnio chce studiować jedna osoba w jednostce. Jeżeli chodzi o specjalizację w zakresie pracy socjalnej to I jej stopień interesuje 139 pracowników w 65 jednostkach (średnio nieco ponad jeden pracownik w

⁷⁶ Na pytanie o ilość dyrektorów/ kierowników posiadających wykształcenie wyższe nie odpowiedziało 40 ops, a na pytanie o specjalizację z organizacji pomocy społecznej 23 ops.

⁷⁷ Art. 122 ust.1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

⁷⁸ Na pytanie o ilość pracowników socjalnych posiadających wykształcenie wyższe nie odpowiedziało 18 ops.

⁷⁹ Na pytanie o ilość pracowników socjalnych posiadających specjalizację z pracy socjalnej I stopnia nie odpowiedziało 33 ops.

⁸⁰ Na pytanie o ilość pracowników socjalnych posiadających specjalizację z pracy socjalnej II stopnia nie odpowiedziało 51 ops.

ośrodka), a II stopień – 164 osób w 72 ops (średnio ponad jeden pracownik w ops). Osoby zainteresowane zdobyciem II stopnia specjalizacji z pracy socjalnej mają zamiar pogłębiać swoją wiedzę z zakresu pracy z:

- osobami bezrobotnymi (53 osoby w 36 ops),
- osobami będącymi ofiarami przemocy (44 osoby w 35 ops),
- dziećmi (34 osoby w 16 ops),
- osobami starszymi (17 osób w 16 ops),
- osobami uzależnionymi, w szczególności od alkoholu i narkotyków (16 osób w 13 ops);
- osobami z zaburzeniami psychicznymi (11 osób w 9 ops),
- osobami upośledzonymi umysłowo (4 osoby w 3 ops),
- osobami niepełnosprawnymi fizycznie (4 osoby w 4 ops).

Według deklaracji badanych⁸¹ w powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnionych jest średnio 13 osób. Jednak liczebność kadry w poszczególnych jednostkach jest dość zróżnicowana – od 6 do 28 pracowników. Najczęściej w pcpo zatrudnionych jest jednak 9 osób. Jeżeli chodzi o poszczególne grupy pracowników to należy zaznaczyć, iż 3 jednostki powiatowe nie zatrudniają pracownika pełniącego obowiązki doradcy ds. osób niepełnosprawnych, a aż 11 – specjalistów ds. pracy z rodziną.

Takie małe zasoby kadrowe wymuszają potrzebę zatrudnienia nowych pracowników. We wszystkich małopolskich pcpo potrzeba łącznie 47,5 etatów pracowniczych do realizacji bieżących zadań. Jedynie w dwóch jednostkach powiatowych wskazano na brak potrzeb w zakresie zatrudniania dodatkowych osób, natomiast 4 pcpo nie wypowiedziały się w tej kwestii. Z analizy wynika więc, iż powiatowe centra pomocy rodzinie potrzebują średnio więcej pracowników niż ośrodki pomocy społecznej (w przeliczeniu na jednostkę).

Najwięcej niedoborów kadrowych dotyczy pracowników socjalnych (średnio potrzebny jest jeden dodatkowy pracownik na jednostkę). W sumie koniecznych jest 9 etatów w 6 jednostkach. Brakuje także psychologów i terapeutów - łącznie 8 etatów w 6 jednostkach (średnio ok. 1 etat w pcpo). Jeżeli chodzi o zatrudnienie pracowników pełniących obowiązki doradców ds. osób niepełnosprawnych to istnieje zapotrzebowanie łącznie na 3,5 etatu w 4 jednostkach. Dotyczy to dwóch pcpo, które dotąd nie zatrudniają tych specjalistów i dwóch, w których są zatrudnione już osoby pełniące obowiązki doradców ds. osób niepełnosprawnych. Jednostki powiatowe potrzebują także łącznie 3,5 etatu specjalistów pracy z rodziną. Takie potrzeby zgłosiły także 4 jednostki. W 8 jednostkach powiatowych brakuje radców prawnych. Pcpo zgłosiły potrzebę zatrudnienia prawników na pełny wymiar czasu pracy w 6 jednostkach, a w pozostałych dwóch na 0,25 i 0,5 etatu. Jeżeli chodzi o informatyków, to takie potrzeby zgłosiło 7 jednostek. Łącznie potrzebują one 5,75 etatu specjalistów z zakresu informatyki. W 5 jednostkach istnieje potrzeba zatrudnienia informatyka na pełny etat, w jednym na 0,5 etatu i w kolejnym na 0,25 etatu.

Wszyscy dyrektorzy pcpo posiadają wyższy poziom wykształcenia. Natomiast w jednym z pcpo osoba kierująca jednostką nie posiada specjalizacji z organizacji pomocy społecznej. W pozostałych jednostkach zarządzający posiadają wymaganą ustawowo specjalizację⁸². Należy odnotować,

⁸¹ Są to deklaracje biorących udział w ankiecie. Należy dodać, iż nie wszystkie badane jednostki wypełniły wszystkie wskazane pola.

⁸² Art. 122 ust.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

iż 2 jednostki powiatowe nie wypowiedziały się w tej kwestii. Postała kadra kierownicza w pcpr także posiada wyższy poziom wykształcenia (oprócz jednej jednostki). Osoby zatrudnione na stanowiskach doradców do spraw osób niepełnosprawnych i specjalistów pracy z rodziną posiadają wyższy poziom wykształceniem i specjalizację z zakresu pracy socjalnej.

Pracownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie są zainteresowani podnoszeniem poziomu swojego wykształcenia. W 8 jednostkach łącznie 12 osób zadeklarowało chęć podjęcia studiów wyższych. Jeżeli chodzi o kształcenie dotyczące specjalizacji z zakresu pomocy społecznej, to w 5 pcpr 16 pracowników planuje podjęcie specjalizacji z organizacji pomocy społecznej. Specjalizacją z zakresu pracy socjalnej zainteresowanych jest w sumie 18 osób, w tym: I stopnia 6 osób w 5 pcpr, a II stopnia 12 pracowników także w 5 jednostkach. Osoby zainteresowane wyższym stopniem specjalizacji w zakresie pracy socjalnej (II stopnia) chciałyby poszerzać swoją wiedzę w pracy z różnymi grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, w tym z

- osobami niepełnosprawnymi fizycznie (4 pracowników);
- dziećmi (3 pracowników);
- osobami starszymi (3 pracowników);
- osobami upośledzonymi umysłowo (3 pracowników);
- osobami uzależnionymi, w szczególności od alkoholu i narkotyków (3 pracowników);
- osobami będącymi ofiarami przemocy (3 pracowników).

Potrzeby w zakresie zatrudnienia dodatkowych pracowników niezbędnych do realizacji bieżących zadań zgłosił jeden mops powiatu grodzkiego. W ośrodku tym brakuje 17 etatów, w tym: dwóch pracowników na stanowiska kierownicze, 6 pracowników socjalnych oraz: opiekuna – wychowawcy, konsultanta ds. resocjalizacji, pedagoga i 0,5 etatu psychologa, a także specjalisty pracy z rodziną oraz koordynatorów: ds. przemocy domowej, uzależnień, osób niepełnosprawnych, osób starszych. W tej jednostce istnieje także zapotrzebowanie na 0,5 etatu radcy prawnego oraz lekarza psychiatrę w formie umowy – zlecenia.

Jeżeli chodzi o zatrudnienie w miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich to pracuje w nich: 642, 94 i 85 pracowników. Jeden z mops zatrudnia 372 pracowników socjalnych, drugi – 44, a trzeci 53. Jeżeli chodzi o specjalistów pracy z rodziną to tylko jeden mops powiatu grodzkiego wskazał, iż zatrudnionych jest w nim 13 takich specjalistów. Natomiast żaden mops nie wykazał zatrudniania doradcy ds. osób niepełnosprawnych, co wykazano już w I części niniejszego opracowania.

Biorąc pod uwagę wykształcenie kadry mops można zauważyć, iż wszyscy dyrektorzy tych ośrodków posiadają zarówno wykształcenie wyższe, jak i specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej. Inaczej jest już z pozostałą kadrą kierowniczą, gdyż w jednym mops powiatu grodzkiego na 56 osób zatrudnionych na tych stanowiskach 37 posiada wykształcenie wyższe, w drugim odpowiednio na 16 etatów – 14 osób, a w ostatnim na 7 osób zatrudnionych na stanowisku kierowniczym tylko jeden pracownik posiada wyższe wykształcenie. Jeżeli chodzi o pracowników socjalnych to na 372 osób zatrudnionych w jednym z mops 172 posiada wyższy poziom wykształcenia, w drugim na 44 takich pracowników 20 ma wyższe wykształcenie i w ostatnim: na 53 pracowników 17 legitymuje się takim poziomem wykształcenia.

Dwa z trzech istniejących miejskich ośrodków miast na prawach powiatów wypowiedziały się na temat zainteresowania doksztalcaniem się swoich pracowników.

W jednym 9 pracowników jest zainteresowanych studiami wyższymi, a jeden specjalizacją z organizacji pomocy społecznej. W ośrodku tym zatrudniona kadra chce także podnosić swoją fachową wiedzę – 21 osób chce zdobyć specjalizację I stopnia z zakresu pracy socjalnej,

a 12 – II stopnia. Ci ostatni deklarują chęć podjęcia specjalizacji z zakresu pracy z: pracy z dziećmi, osobami starszymi oraz osobami bezrobotnymi.

W drugim mops jedna osoba chciałaby podnieść swój poziom wykształcenia podejmując studia wyższe, a dwie zainteresowane są specjalizacją z organizacji pomocy społecznej. Jeżeli chodzi o specjalizację z zakresu pracy socjalnej to 2 osoby deklarują chęć podjęcia kształcenia na I poziomie, a trzy – na II poziomie. Te ostatnie osoby zamierzają dokończyć się w zakresie pracy z osobami starszymi i osobami bezrobotnymi.

VII. Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej

Osobny dział ankiety skierowanej do jednostek pomocy społecznej dotyczył środków finansowych na realizację świadczeń jakie jednostki pomocy społecznej mają do dyspozycji w swoich budżetach. By zebrać informacje odnoszące się do stopnia zabezpieczenia finansowego zadań pomocy społecznej, zapytano szczegółowo powiatowe centra pomocy rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej, w tym także miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich o pokrycie zapotrzebowania na wypłaty świadczeń z obszaru zadań własnych i zadań zleconych w budżecie w 2008 r. i na 2009 r.⁸³.

W zakresie zabezpieczenia środków na **zadania własne o charakterze obowiązkowym w jednostkach powiatowych** pytano o stopień zabezpieczenia funduszy na: przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domów pomocy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, rodzin zastępczych, schronisk dla nieletnich, zakładów poprawczych, specjalnych ośrodków szkolno - wychowawczych lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Pytano o środki na organizowanie rodzinnej opieki w zastępczej, tj. udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym. Następnie pytano o stopień zaspokojenia potrzeb finansowych na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych (POW) i w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu (jeśli istnieje konieczność umieszczenia dziecka poza właściwą terytorialnie placówką).

Środki na zadania własne o charakterze obowiązkowym wszystkie pcpr, które wypowiedziały się w tej kwestii⁸⁴ miały w pełni (w 100%) zabezpieczone, jeżeli chodzi o budżety w 2008 r. Nieco mniej jednostek ma zaspokojenie w 100% potrzeby finansowe na te zadania w budżetach na 2009 r., tj.:

- pomoc pieniężna na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki przez osoby opuszczające niektóre typy placówek – 15 pcpr,
- pomoc pieniężna na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym – 14 pcpr,
- utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu – 16 pcpr,
- utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w POW na terenie innego powiatu – 17 pcpr.

Pozostałe pcpr, które wypowiedziały się w tej kwestii, w budżetach na 2009 rok mają zabezpieczone środki na te zadania w nieco mniejszym stopniu: od 90 do 97%.

Na **zadanie własne o charakterze fakultatywnym w jednostkach powiatowych**, tj. przydzielanie rodzinom zastępczym jednorazowej pomocy⁸⁵ w budżetach 16 powiatów w 2008 r.

⁸³ Jednostki miały oszacować w jakim % środki przyznane budżecie na 2008 r. oraz w budżecie na rok 2009 zaspokajają istniejące potrzeby. Liczba 0 oznaczała całkowity brak zaspokojenia potrzeb, liczba 100 optymalny poziom zaspokojenia potrzeb, wartości powyżej 100 oznaczały nadwyżkę zasobów w stosunku do potrzeb.

⁸⁴ Na pytania dotyczące zabezpieczenia środków w budżecie powiatów w zakresie zadań własnych nie wypowiedział się jeden powiat ziemski odnośnie budżetu na 2008 i 2 pcpr w kwestii budżetu na 2009 r.

⁸⁵ Na pytania dotyczące zabezpieczenia środków w budżecie powiatów w roku 2008 i na 2009 r. na przydzielanie rodzinom zastępczym jednorazowej pomocy nie wypowiedział się jeden pcpr odnośnie 2008 r. i jedna jednostka powiatowa odnośnie 2009 r.

nie zabrakło środków. Natomiast w jednym pcpz zadanie to było zrealizowane w 90%, a innym w 60%.

Budżety na 2009 r. zakładają 100% pokrycie potrzeb w 15 pcpz, a w trzech kolejnych w 90%.

W powiatach grodzkich – Kraków, Nowy Sącz i Tarnów, środki na zadania własne powiatu o charakterze obowiązkowym (tj.: pomoc pieniężną na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki dla osób opuszczających niektóre typy placówek; na pomoc pieniężną na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci i wypłacanie wynagrodzeń rodzinom zastępczym; na utrzymanie dzieci z terenu powiatu umieszczonych w POW i rodzinach zastępczych na terenie innego powiatu) były zabezpieczone w 100% w budżecie w roku 2008. Także budżet na 2009 r. w 100% pokryje planowane wydatki związane z realizacją tego zadania.

Podobna sytuacja istnieje w powiatach grodzkich w odniesieniu do powiatowego zadania fakultatywnego, jakim jest jednorazowa pomoc prezydenta przyznawana rodzinom zastępczym.

Reasumując można zauważyć niewielkie zmniejszenie się poziomu zabezpieczenia środków finansowych w powiatach ziemskich w budżetach na 2009 r. (w stosunku do roku 2008) na realizację świadczeń pomocy społecznej z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym. Sytuacja w powiatach grodzkich, jak wynika z analizy, nie ulegnie zmianie w analizowanym okresie. Trzy miejskie ośrodki pomocy społecznej miast na prawach powiatów funkcjonujące w Małopolsce miały i mają zabezpieczone w 100% środki na realizację zadań własnych o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym.

Na **zadanie zlecone powiatom**⁸⁶ przez administrację rządową, którym jest opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne osobom posiadającym status uchodźcy 2 jednostki powiatowe miały w 100% zabezpieczone środki w budżetach w 2008 roku. Także środki budżetowe w roku 2009 nadal pokrywają w 100% przewidywane potrzeby w tym zakresie. 15 jednostek nie realizowało tego zadania w 2008 r. i nie zapanowano tego rodzaju wydatków w budżetach na 2009 r. Natomiast w jednym powiecie ziemskim całkowicie nie zaspokojone były potrzeby w roku 2008 i podobna sytuacja ma miejsce w budżecie na 2009 r.

Jeżeli chodzi powiaty grodzkie, to opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców, będące zadaniem zleconym w dwóch mops powiatów grodzkich nie było realizowane w 2008 r. i nie zapanowano tego rodzaju wydatków w budżetach na 2009 r. Jeden mops powiatu grodzkiego odpowiedział, iż środki w budżecie w roku 2008 i zaplanowane na bieżący rok nie pokrywają w ogóle potrzeb.

Jak wynika z analizy zadanie zlecone przez administrację rządową dotyczące opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców nie jest realizowane przez jednostki powiatowe, zarówno ziemskie, jak i grodzkie. Jedynie dwa powiaty ziemskie realizują taki rodzaj zadań. Jeżeli chodzi o środki na ten cel, to zarówno w budżetach w 2008 r., jak i na 2009 r. zabezpieczono je w tych powiatach w 100%.

⁸⁶ Na pytania dotyczące zabezpieczenia środków w budżecie powiatów w roku 2008 i na 2009 r. na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne osobom posiadającym status uchodźcy nie wypowiedział się jeden pcpz odnośnie 2008 r. i jeden odnośnie 2009 r.

Podobnie jak jednostki powiatowe, zapytano ankietowane gminy o zabezpieczenie środków na realizację zadań własnych i zleconych w budżetach w roku 2008 i na rok 2009. Jeżeli chodzi o zadania własne to ośrodki pomocy społecznej poproszono o procentowe oszacowanie finansowego zabezpieczenia następujących zadań:

- udzielanie schronienia,
- zapewnianie posiłku (w tym dożywianie dzieci),
- zapewnianie niezbędnego ubrania,
- wypłacanie zasiłków okresowych,
- wypłacanie zasiłków celowych, w tym wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ,
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny,
- organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w dps.

Z analizy zebranego materiału wynika, iż ośrodki pomocy społecznej na realizację **zadań własnych o charakterze obowiązkowym** miały i mają zabezpieczane środki na różnym poziomie w budżecie w 2008 r. i na rok 2009⁸⁷:

▪ Udzielanie schronienia:

W budżetach w 2008 roku średni poziom zabezpieczenia środków na ten cel w ops wyniósł 77%. W 62 jednostkach gminnych środki na realizację tego zadania zabezpieczono w 100%. W kolejnych 14 ops pokrycie wydatków związanych z udzielaniem schronienia było na poziomie 10 – 90%. W 13 ops nie zabezpieczono żadnych środków na ten cel w 2008 r. Natomiast w 77 jednostkach gminnych nie realizowano tego zadania w 2008 r.

W budżetach jednostek gminnych przyjętych na 2009 r. zaplanowano średnie zaspokojenie potrzeb w tym zakresie na poziomie 76%. W 60 jednostkach budżet na 2009 r. zapewni w 100% pokrycie prognozowanych potrzeb, a w kolejnych 17 jednostkach gminnych przewiduje się od 10 do 90% zaspokojenia wydatków na ten cel. W 18 ops w tym roku zabraknie w ogóle funduszy na ten cel. Natomiast w 62 ops nie zaplanowano w budżecie na 2009 r. realizacji takiego zadania.

⁸⁷ Należy zaznaczyć, iż nie wszystkie jednostki oszacowały zaspokojenie środków finansowych na realizację zadań własnych o charakterze obowiązkowym w budżecie jednostek w 2008 r. i na 2009 r. W zależności od rodzaju zadania nie wypowiedziało się w tej kwestii od 6 do 19 ops.

▪ Zapewnianie posiłku:

Średnie zabezpieczenie środków na zapewnianie posiłku w budżetach ops zrealizowanych w 2008 r. wyniosło prawie 100%. 162 ops miały zabezpieczone środki na ten cel w pełni, w tym dwie gminne jednostki powyżej 100%. W następnych 13 jednostkach gminnych budżety w 2008 r. zapewniły realizację tego zadania na poziomie 80 – 98%.

Natomiast budżety przyjęte na 2009 rok zakładają, jak wynika z badań, obniżenie poziomu finansowania tego zadania. Średnie zabezpieczenie środków na zapewnianie posiłku w budżetach jednostek na 2009 r. szacuje się na 94%. W 136 jednostkach (a więc o 26 mniej niż w 2008 r.) środki na ten cel w 100% pokryją potrzeby. W 32 jednostkach potrzeby zostaną zaspokojone na poziomie finansowania od 41 do 95%. Jednocześnie 2 jednostki wskazały na całkowity brak zabezpieczenia tego zadania w budżetach na 2009 r.

Należy odnotować, iż nie było jednostek, które nie realizowały tego zadania w roku 2008 i nie planują jego realizacji w 2009.

Średni poziom zabezpieczenia środków na zadanie związane z dożywianiem dzieci wyniósł blisko 100% w budżetach ops w 2008 r. W pełni zaspokojone były potrzeby 168 jednostek gminnych w tym zakresie (w tym 3 jednostek powyżej 100%), a na poziomie 72 – 98% w 8 jednostkach.

Nieco mniej korzystnie wygląda sytuacja w tym zakresie w budżetach zatwierdzonych na 2009 rok. Średnio środki zaplanowane w budżetach jednostek pokryją potrzeby w 94%. W 143 ops (a więc w 25 ops mniej niż w 2008 r.) nie zabraknie środków na ten cel, a w kolejnych 25 będą one zabezpieczone na poziomie 41 – 95%. Także w tym przypadku 2 jednostki wskazały na całkowity brak zabezpieczenia tego zadania w budżecie na 2009 r.

Nie było jednostek, które nie realizowały tego zadania w roku poprzednim i nie zaplanowały jego realizacji na 2009 rok.

▪ Zapewnianie niezbędnego ubrania:

W 2008 r. zapewniono środki na realizację tego zadania średnio na poziomie 96%. W 134 ops zabezpieczone były one w pełni, a w 13 jednostkach gminnych na poziomie 10 – 90%. W 22 kolejnych ośrodkach nie realizowano takiego zadania.

Z kolei w budżecie na 2009 rok można zauważyć nieznaczne obniżenie finansowania także tego zadania – średni poziom zabezpieczenia finansowego realizacji tego zadania to 95%. W 126 jednostkach zabezpieczenie środków na ten cel w budżetach przyjętych do realizacji na 2009 r. wyniesie 100%, a w 12 ops: od 10 do 90%. W 20 ops nie zaplanowano realizacji tego zadania w 2009 r. Natomiast w trzech ops nie zabezpieczono środków na ten cel.

▪ Wyplacanie zasiłków okresowych:

W budżecie zrealizowanym w 2008 r. średnio w jednostce gminnej środki na ten cel zabezpieczono na poziomie 95%. 144 jednostki miały zagwarantowane w 100% finansowanie tego zadania, a 29 ops na poziomie 30 – 97%. Jedna jednostka nie realizowała tego zadania w 2008 r.

W 2009 roku można zauważyć spadek zabezpieczenia realizacji tego zadania, gdyż średnie zabezpieczenie środków w tym zakresie wyniesie 86%. Budżety na 2009 rok zakładają 100% zabezpieczenie wypłacania zasiłków okresowych już tylko w 98 gminach. Natomiast w 72 kolejnych na poziomie 20 - 76%. Jeden ops zapowiedział brak realizacji tego zadania w 2009 r.

■ Wypłacanie zasiłków celowych:

W budżetach w 2008 r. środki na ten cel średnio zabezpieczono na poziomie 96%. W 142 gminach zasiłki celowe wypłacone zostały w 2008 r. wszystkim potrzebującym. Natomiast w 34 jednostkach brakło środków na ten cel środków – zadanie zrealizowano na poziomie 40 - 97% potrzeb.

Także w przypadku zasiłków celowych zanotowano obniżenie zabezpieczenia finansowego w budżetach na rok 2009r. Średnio zabezpieczono środki na ten cel na poziomie 90%. Już tylko w 112 jednostkach (o 30 mniej niż w 2008 r.) środki zaplanowane w budżetach na rok 2009 r. będą w 100% pokrywały potrzeby w tym zakresie, a w 58 kolejnych ops na poziomie 40 - 95%.

Należy odnotować, iż – podobnie jak w przypadku realizacji zadania „zapewnienie posiłku” – nie było jednostek, które nie realizowały tego zadania w roku 2008 r. i nie planują w 2009 r.

■ Wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego:

Środki na ten cel w budżetach 2008 r. średnio zaspokajały 92% potrzeb jednostek. W 137 jednostkach nie brakowało środków na realizację tego zadania, w kolejnych 18 ops poziom zabezpieczenia środków budżetowych wynosił od 8 do 80%. Nie wypłacano w 2008 r. zasiłków celowych związanych z pokrywaniem wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego w 15 ops.

Poziom zabezpieczenia finansowego omawianych świadczeń w budżetach na 2009 r. średnio na jednostkę plasował się będzie na poziomie 94%. Jednak już tylko w 126 gminach (w 11 ops mniej niż w 2008 r.) zabezpieczono w budżetach na 2009 r. odpowiednie do potrzeb środki na ten cel, natomiast w 28 ops potrzeby w tym zakresie nie zostaną w pełni zaspokojone, ale na poziomie 5 – 90% potrzeb. W 7 ops nie planuje się realizacji tego zadania. Natomiast w 7 ops środki na ten cel nie zostały w ogóle zabezpieczone.

■ Wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ:

Tylko w 78 ops wypłacano w 2008 r. świadczenia z tego tytułu, w tym w 74 jednostkach środki na ten cel pokrywały w pełni potrzeby, a w 4 ops na poziomie 60 – 90%. Natomiast w 10 jednostkach nie było w budżecie zagwarantowanych środków z tego tytułu. Średni poziom wypłacania tego świadczenia wyniósł 88%. Natomiast 81 ops nie realizowało takiego zadania.

W budżetach na rok 2009 zadanie zostało zaplanowane w 94 gminach, a średnio w jednostce środki na ten cel pokryją 88% potrzeb. 100% realizację tego zadania zakładają budżety 83 ops, a 11 jednostek gminnych na poziomie 20 - 90%. 29 gmin nie przewiduje realizacji tego zadania w 2009 r.

■ Przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego:

Zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego były świadczone w 2008 r. jedynie przez 11 ops – w tym w dwóch jednostkach środki na ten cel były zagwarantowane w 100%. Natomiast w 17 jednostkach całkowicie brakło środków na ten cel, a w 137 ops nie przyznawało tego świadczenia.

Jeżeli chodzi o budżety na 2009 rok, to w 22 gminach zabezpieczono 100% środków w stosunku do przewidywanych potrzeb, w kolejnych 3 poziom zabezpieczenia wyniesie od 20 do 80%. Jednak w 15 ośrodkach nie zabezpieczono w ogóle takich środków. Jednocześnie 120 ops nie będzie realizować tego świadczenia.

■ Opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny:

W 2008 r. tylko w 61 jednostkach realizowano to zadanie (w jednej z nich zabezpieczenie finansowe wyniosło 40%, a w pozostałych 60 ops 100%). 13 jednostek nie miało zabezpieczonych środków w budżetach na ten cel, natomiast 95 ops nie realizowało tego zadania.

W 2009 r. zadanie to zaplanowały do realizacji 74 jednostki gminne. Budżety 68 z nich pokryją w 100% potrzeby w tym zakresie, a 5 ops na poziomie 10 - 90%. Natomiast w 15 gminach nie zabezpieczono środków na ten cel w budżetach na rok 2009. W kolejnych 120 ops nie przewiduje się realizacji tego zadania w tym roku.

■ Organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi:

W zrealizowanych budżetach w 2008 roku średnio pokryto potrzeby w tym zakresie na poziomie 97%. W 114 ops środki na realizację usług opiekuńczych były w pełni zabezpieczone, a w 18 jednostkach na poziomie 10 - 95%. Natomiast w 4 kolejnych ops nie zabezpieczono w ogóle środków na ten cel w 2008 r. 8 gmin nie finansowało zaś usług opiekuńczych.

Natomiast budżety na 2009 rok przewidują średnie zabezpieczenie środków na ten cel na poziomie 90%. W 113 gminach przewiduje się pełne zabezpieczenie potrzeb, a w 26 ops na poziomie 20 – 98%. W kolejnych 23 ops nie przewiduje się realizacji tego zadania w roku 2009.

■ Sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym:

W 2008 r. średnie zabezpieczenie realizacji tego zadania wyniosło 94%. 115 ops miało zapewnione środki na realizację tego zadania w 100% (w tym 2 ops w ponad 100%), a 2 jednostki na poziomie 50 i 80%. 7 jednostek gminnych nie miało w żadnym stopniu zagwarantowanego finansowania takich wydatków w budżecie w 2008 r. Natomiast w 49 gminach nie wypłacano środków z tytułu sprawiania pogrzebu m.in. osobom bezdomnym.

W budżecie na rok 2009 przewiduje się średnie zabezpieczenie środków na ten cel na poziomie 95%. Co prawda przybyło jednostek, które w 100% mają zapewnioną w środkach realizację tego zadania (129 ops), ale kolejnych 12 ops może liczyć na sfinansowanie tego rodzaju wydatków w mniejszym zakresie (od 5 do 90%). W 20 jednostkach nie przewiduje się potrzeby realizacji omawianego zadania. Natomiast 4 jednostki nie mają zabezpieczonych środków na ten cel w budżecie na 2009 r.

▪ Ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej (dps):

Średni poziom zabezpieczenia realizacji tego zadania wyniósł w 2008 r. 96%. 151 jednostek gminnych miało w 100% zapewnione środki na finansowanie opłacania pobytu mieszkańca gminy w dps, natomiast 14 ops mogło liczyć na 20 – 95% zabezpieczenia finansowego takich wydatków. W 8 gminach nie wydatkowano środków na ten cel, natomiast 4 jednostki nie miały zabezpieczonych środków w tym zakresie w 2008 r.

W budżecie na 2009 rok średni poziom zabezpieczenia środków na ten cel to jedynie 75%. Mniej gmin niż w 2008 r. ma zagwarantowane niezbędne środki na ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej - 124 gminy (o 27 mniej niż przed rokiem). Natomiast w 38 ops zabezpieczono takie środki w mniejszym stopniu (10 - 95%). W 6 gminach nie przewidziano realizacji tego zadania. W 3 ops nie zabezpieczono środków na ten cel w budżecie zatwierdzonym na 2009 r.

Analizując środki budżetowe, jakimi gminne jednostki pomocy społecznej dysponowały w swoich budżetach w 2008 r. i mają do dyspozycji na 2009 r. można zauważyć zmniejszenie w 2009 r. poziomu zabezpieczenia realizacji świadczeń z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym:

- zapewnianie posiłku;
- wypłacanie zasiłków okresowych;
- wypłacanie zasiłków celowych;
- organizowanie usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- sprawianie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domu pomocy społecznej (dps).

Jeżeli chodzi o miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich to realizacja zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym była w nich zabezpieczona w 100% w roku 2008. Także budżety na 2009 r. przewidują 100% pokrycie kosztów związanych z realizacją tych zadań.

Z zadań **własnych gmin o charakterze fakultatywnym** dość mało aktywną formą pomocy (wykazano to również w latach poprzednich) wydaje się być przyznawanie świadczeń na ekonomiczne usamodzielnienie (zasiłki, pożyczki, pomoc w naturze). Tylko 6 gmin miało zabezpieczone środki na ten cel w budżetach w 2008 roku (w 100%), a 21 ops nie miało ich w ogóle zagwarantowanych. Z kolei 134 jednostki nie realizowały tego zadania.

W roku 2009 budżety 9 jednostek przewidują zabezpieczenie realizacji tego zadania w 100%, a dwóch w 50 i 80%. 22 jednostki nie mają zagwarantowanych środków w budżecie na 2009 r. na ten cel,

a 121 jednostek gminnych nie przewiduje realizacji zadania związanego z ekonomicznym usamodzielnianiem w 2009 r.

Środki na specjalne zasiłki celowe w 2008 r. były średnio zabezpieczane w jednostkach gminnych w 93%. 139 gmin zabezpieczyło w budżetach na 2008 r. 100% środków niezbędnych na wypłacanie specjalnych zasiłków celowych, a 32 na poziomie 20 – 90%. Nie realizowała tego zadania 1 jednostka gminna, i także 1 ops w ogóle nie miał zagwarantowanych w budżecie w 2008 r. środków na ten cel.

W budżetach na 2009 rok przewidziano średnie zabezpieczenie środków na ten cel na poziomie 87%. W 109 gminach zapewniono 100% zabezpieczenie finansowe specjalnych zasiłków celowych, a 53 ops na poziomie 20 – 90%. W dwóch jednostkach gminnych nie zabezpieczono środków na ten cel, a jedna nie zrealizuje tego zadania w tym roku.

Miasta na prawach powiatu zabezpieczały (w 2008 r.) i zabezpieczają (w 2009 r.) w 100% środki w budżetach mops na wypłacanie specjalnych zasiłków celowych. Natomiast nie realizują zadania związanego z pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie.

Powyższa analiza pokazuje, iż niewiele ośrodków pomocy społecznej realizuje zadania związane z pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie, będące nieobowiązkowym zadaniem własnym gminy. Natomiast drugie zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym (specjalne zasiłki celowe) jest realizowane przez znaczą większość jednostek gminnych. Zabezpieczenie środków na to zadanie w budżetach w 2008 r. było dość wysokie – średnio 93%. W roku 2009 można zauważyć jednak obniżenie zabezpieczenia finansowania tego zadania w budżetach jednostek gminnych, z wyłączeniem mops powiatów grodzkich, które mają zagwarantowane 100% pokrycie potrzeb w tym zakresie.

Poziom zabezpieczenia środków finansowych na **zadania administracji rządowej zlecone gminom**, podobnie jak w przypadku zadań własnych, jest zróżnicowany:

- Środki na wypłacanie zasiłków stałych w 2008 r. były zabezpieczone średnio na poziomie 100%. W pełni zabezpieczono je dla 171 gminach (w tym dla 11 ops w większym zakresie niż to wynikało z potrzeb). 5 jednostek, które wypowiedziały się na ten temat mówią o trochę niższym zabezpieczeniu (80 – 97%). Natomiast jedna gmina nie miała w ogóle zabezpieczonych środków na ten cel w budżecie na 2008 r.

W budżetach na rok 2009 średnio zabezpieczone zostanie to zadanie na poziomie 96%. Pełne zabezpieczenie przewiduje się w 128 gminach, a 43 ops mają zagwarantowane mniejsze środki w budżecie. Natomiast jedna gmina nie ma w ogóle zabezpieczonych środków na ten cel w 2009 r. w swoim budżecie.

- W 2008 roku 166 ops miało pełną gwarancję finansową opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ. W 4 gminach nie planowano środków na ten cel, jeden ops nie miał w ogóle zabezpieczonych środków na to zadanie w 2008 r.

Natomiast w budżecie na 2009 r. 134 ops zgłaszają pełne zagwarantowanie środków w budżecie na ten cel, natomiast 33 gminy – mniejsze niż 100% (od 68 do 95%). 4 gminy w tym roku nie zrealizują tego zadania.

- Jeżeli chodzi o organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi to w roku 2008 realizowało to zadanie jedynie 37 jednostek, w tym 6 ops nie miało zagwarantowanych 100% środków na ten cel w budżetach (25 – 97%). Z kolei 14 gmin nie miało w ogóle środków finansowych na ten cel, a 115 jednostek nie realizowało zadania w 2008 r.

Natomiast w budżetach na 2009 rok 39 jednostek posiada środki na ten cel, w tym 26 jednostek szacuje, iż poryją one potrzeby w 100%, w pozostałych 13 ops w 45 – 90% potrzeb. 8 gmin nie ma zagwarantowanych w ogóle środków na ten cel, a 108 nie będzie realizowało tego zadania w 2009 roku.

- Przyznawanie zasiłków celowych, udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom realizowało w 2008 r. jedynie 17 gmin i wszystkie miały na ten cel wystarczające środki budżetach. Pozostałe funkcjonujące w Małopolsce jednostki albo nie miały zagwarantowanych środków w budżecie (11 ops), albo nie realizowały tego zadania (136 jednostek).

W 2009 roku w budżetach 18 ops zaplanowało takie wsparcie, przy czym w 4 gminnych jednostkach nie zostanie ono zabezpieczone finansowo w 100%, ale na niższym poziomie: od 60 do 90%. W 12 ops nie zagwarantowano w ogóle środków na ten cel, w 129 jednostkach w roku 2009 zadanie to nie zostanie realizowane.

Podsumowując powyższą analizę można zauważyć, iż o ile środki zabezpieczone w budżecie na 2008 r. na wypłatę zasiłków stałych, przysługujących osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności oraz środki na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ w roku 2008 r. można uznać za zaspakajające w pełni istniejące potrzeby, o tyle w budżetach jednostek gminnych na 2009 r. należy odnotować pogorszenie sytuacji w tym zakresie.

Miejskie ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące w miastach na prawach powiatu posiadały (w 2008 r.) i nadal posiadają (w 2009 r.) w pełni zabezpieczone środki na wypłatę zasiłków stałych, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ oraz organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Natomiast żaden z nich nie realizował w 2008 r. i nie realizuje w 2009 r. wsparcia polegającego na przyznawaniu zasiłków celowych, udzielaniu schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom.

Spis wykresów

WYKRES 1: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops).....	34
WYKRES 2: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops.....	34
WYKRES 3: Lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2006 - 2009	35
WYKRES 4: Ewolucja lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops	35
WYKRES 5: Okres obowiązywania lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych – w podziale na ops, pcpr, mops	36
WYKRES 6: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops).....	38
WYKRES 7: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców - ogółem (ops, mops) w latach 2008 i 2009.....	38
WYKRES 8: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce - ops.....	39
WYKRES 9: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce – ogółem (ops, mops) w latach 2008 i 2009	39
WYKRES 10: Spełnianie wymogów organizacyjnych (I – 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, II – przynajmniej trzech pracowników socjalnych w ośrodku) - ops	41
WYKRES 11: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych - ogółem (pcpr, mops)	41
WYKRES 12: Wymóg organizacyjny - 1 doradca ds. osób niepełnosprawnych – ogółem (pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	42
WYKRES 13: Współpraca z powiatowymi urzędami pracy - ops.....	43
WYKRES 14: Porozumienia o współpracy z powiatowymi urzędami pracy – ops	44
WYKRES 15: Ranking ważności wsparcia grup docelowych w ramach PO KL w 2009 r. - ops.....	45
WYKRES 16: Ranking ważności wsparcia grup docelowych w ramach PO KL w 2009 r. - pcpr	46
WYKRES 17: Ranking ważności wsparcia grup docelowych w ramach PO KL w 2009 r. - mops.....	46
WYKRES 18: Realizacja programu aktywności lokalnej w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)	47
WYKRES 19: Realizacja programu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (pcpr, mops)	48
WYKRES 20: Instrumenty aktywnej integracji stosowane w ramach realizacji projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)	50
WYKRES 21: Sposób realizacji projektów systemowych – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	53
WYKRES 22: Sposób realizacji projektów systemowych w ramach PO KL w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops	53
WYKRES 23: Przyczyny niezawiązywania partnerstw przy realizacji projektów systemowych PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)	54

WYKRES 24: Szacowana liczba klientów do objęcia wsparciem w ramach PO KL na 2010 r. w stosunku do 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops	55
WYKRES 25: Szacowana liczba klientów z terenów wiejskich na 2010 r. w stosunku do 2009 r. – w podziale na ops, pcpr.....	56
WYKRES 26: Szacowana liczba klientów objętych kontraktami socjalnymi na 2010 r. w stosunku do 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops	57
WYKRES 27: Doświadczenie z zakresu wdrażania projektów unijnych w latach 2004 – 2006 – ogółem (ops, pcpr, mops).....	58
WYKRES 28: Doświadczenie z zakresu wdrażania projektów wykorzystujących inne środki zewnętrzne – ogółem (ops, pcpr, mops).....	59
WYKRES 29: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. – ops	60
WYKRES 30: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. – pcpr.....	60
WYKRES 31: Pozytywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - mops.....	61
WYKRES 32: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - ops	62
WYKRES 33: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - pcpr.....	63
WYKRES 34: Negatywne doświadczenia związane z realizacją projektu systemowego PO KL w 2008 r. - mops.....	63
WYKRES 35: Ocena wysokości środków alokowanych na projekty systemowe w 2009 r. – w podziale na ops, pcpr, mops	64
WYKRES 36: Zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych w ramach projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, mops)	66
WYKRES 37: Wsparcie organu prowadzącego dla działań jednostek pomocy społecznej – ogółem (ops, pcpr, mops).....	68
WYKRES 38: Przyczyny nie realizowania projektu systemowego w ramach PO KL w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr.....	69
WYKRES 39: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym - ops.....	70
WYKRES 40: Problemy klientów pomocy społecznej utrudniające udział w projekcie systemowym - pcpr	71
WYKRES 41: Ocena wiedzy na temat PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach	73
WYKRES 42: Ocena wiedzy na temat PO KL – w podziale na ops, pcpr, mops	74
WYKRES 43: Autor wniosku aplikacyjnego do projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	75
WYKRES 44: Koordynator projektu systemowego – ogółem (ops, pcpr, mops) w latach 2008 i 2009	76
WYKRES 45: Najczęściej wykorzystywane źródła wsparcia informacyjnego przy realizacji projektu systemowego PO KL – ogółem (ops, pcpr, mops)	77
WYKRES 46: Korzystanie z usług instytucji szkolących – ogółem (ops, pcpr, mops).....	78
WYKRES 47: Podejmowanie działań mających na celu szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej z terenu powiatu – pcpr w latach 2008 i 2009	79

WYKRES 48: Korzystanie ze szkoleń organizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie – ops w latach 2008 i 2009.....	79
WYKRES 49: Korzystanie z doradztwa metodycznego powiatu – ops w latach 2008 i 2009.....	80
WYKRES 50: Oczekiwane formy szkoleniowe w ramach projektu ROPS „Szkolenie i doskonalenie kadr pomocy społecznej” – ogółem (ops, pcpr, mops).....	81
WYKRES 51: Potrzeby szkoleniowe pracowników (działy tematyczne) – ogółem (ops, pcpr, mops).....	81
WYKRES 52: Potrzeby szkoleniowe w zakresie zarządzania projektem - ops.....	82
WYKRES 53: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa - ops.....	83
WYKRES 54: Potrzeby szkoleniowe w zakresie narzędzi aktywnej integracji - ops.....	84
WYKRES 55: Potrzeby szkoleniowe w zakresie instrumentów aktywnej integracji - ops.....	84
WYKRES 56: Potrzeby szkoleniowe dotyczące realizacji projektów w partnerstwie - ops.....	85
WYKRES 57: Potrzeby szkoleniowe w zakresie obsługi komputera - ops.....	86
WYKRES 58: Potrzeby szkoleniowe w zakresie zarządzania projektem - pcpr.....	86
WYKRES 59: Potrzeby szkoleniowe w zakresie stosowania przepisów prawa - pcpr.....	87
WYKRES 60: Potrzeby szkoleniowe w zakresie narzędzi aktywnej integracji - pcpr.....	87
WYKRES 61: Potrzeby szkoleniowe w zakresie instrumentów aktywnej integracji - pcpr.....	88
WYKRES 62: Potrzeby szkoleniowe w zakresie obsługi komputera - pcpr.....	88
WYKRES 63: Potrzeby szkoleniowe dotyczące realizacji projektów w partnerstwie - pcpr.....	89
WYKRES 64: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – ogółem (ops, pcpr, mops).....	90
WYKRES 65: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym - ops.....	90
WYKRES 66: Potrzeba doskonalenia zawodowego w pracy z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym - pcpr.....	91
WYKRES 67: Średnia ilość pracowników w jednostce – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	94
WYKRES 68: Średnia ilość pracowników socjalnych – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	94
WYKRES 69: Wymóg organizacyjny - przynajmniej 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce - ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	94
WYKRES 70: Wymóg organizacyjny - 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	95
WYKRES 71: Wymóg organizacyjny (łącznie) - 1 pracownik na 2 000 mieszkańców, ale nie mniej niż 3 pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostce - ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	96
WYKRES 72: Odsetek pracowników socjalnych w jednostce z wykształceniem wyższym – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	97
WYKRES 73: Doświadczenie we wdrażaniu projektów unijnych w latach 2004 – 2006 – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	97
WYKRES 74: Doświadczenie we wdrażaniu projektów wykorzystujących środki zewnętrzne – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	98
WYKRES 75: Ocena wiedzy na temat PO KL – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	99
WYKRES 76: Autor wniosku o dofinansowanie projektu systemowego w ramach PO KL w 2008 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	99
WYKRES 77: Koordynator projektu systemowego w 2008 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci).....	100

WYKRES 78: Autor wniosku o dofinansowanie projektu systemowego w ramach PO KL w 2009 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)	101
WYKRES 79: Koordynator projektu systemowego w 2009 r. – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)	101
WYKRES 80: Realizacja programu aktywności lokalnej – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)	102
WYKRES 81: Realizacja instrumentów aktywnej integracji – ops (beneficjenci i niebeneficjenci)	103
WYKRES 82: Realizacja programów rządowych w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr, mops	105
WYKRES 83: Realizacja programów celowych w 2008 r.- w podziale na ops, pcpr, mops	107
WYKRES 84: Problemy z tworzeniem programów osłonowych - ops.....	111
WYKRES 85: Problemy z tworzeniem programów osłonowych - pcpr	111
WYKRES 86: Realizacja zadań wynikających z innych ustaw – w podziale na ops, mops.....	112
WYKRES 87: Zwiększenie zatrudnienia w związku z realizacją dodatkowych zadań	114
WYKRES 88: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną – w podziale na ops, mops	115
WYKRES 89: Funkcjonowanie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną - ops (w latach 2008 i 2009)	116
WYKRES 90: Organizacja specjalistycznego poradnictwa prawnego – w podziale na pcpr, mops	119
WYKRES 91: Organizacja specjalistycznego poradnictwa psychologicznego – w podziale na pcpr, mops.....	120
WYKRES 92: Organizacja specjalistycznego poradnictwa rodzinnego - w podziale na pcpr, mops.....	120
WYKRES 93: Organizacja specjalistycznego poradnictwa w 2008 r. – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) - w podziale na pcpr, mops.....	121
WYKRES 94: Organizacja specjalistycznego poradnictwa – łącznie trzy rodzaje (prawne, psychologiczne i społeczne) - w podziale na pcpr, mops (w latach 2007 i 2008)	122
WYKRES 95: Podejmowanie działań mających na celu pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem - pcpr w latach 2007 i 2008.....	123
WYKRES 96: Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr, mops	125
WYKRES 97: Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu pomocy społecznej w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr i mops	126
WYKRES 98: Powołanie zespołów, w skład których wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych w 2008 r. – w podziale na ops, pcpr i mops	128
WYKRES 99: Opracowanie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2009 - w podziale na ops, pcpr, mops.....	129
WYKRES 100: Opracowanie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi - w podziale na ops, pcpr, mops (w latach 2008 i 2009).....	130
WYKRES 101: Współpraca w zakresie pomocy społecznej w rocznych programach współpracy z organizacjami pozarządowymi - w podziale na ops, pcpr i mops	131
WYKRES 102: Liczba pracowników zatrudnionych w jednostce - ops	135

Spis tabel

Tabela 1: Działania podejmowane w ramach gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w 2008 r. – ops	117
Tabela 2: Rodzaj zadań zleczanych organizacjom pozarządowym w 2008 r. – ops	126
Tabela 3: Rodzaj zadań zleczanych organizacjom pozarządowym w 2008 r. – pcpr.....	127

Załącznik nr 1: Wykaz jednostek, w których okres obowiązywania lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych zakończy się przed 2013 r.

GMINY

LP	ROK ZAKOŃCZENIA OBOWIĄZYWANIA	NAZWA GMINY
1	2009	Gnojnik*
2	2010	Biecz
3	2010	Bolesław k. Olkusza
4	2010	Brzeszcze
5	2010	Charsznica
6	2010	Dobczyce
7	2010	Gorlice (gm. wiejska)
8	2010	Gromnik
9	2010	Gródek nad Dunajcem
10	2010	Grybów (gm. miejska)
11	2010	Kościelisko
12	2010	Krynica-Zdrój
13	2010	Laskowa
14	2010	Lipinki
15	2010	Łącko
16	2010	Łososina Dolna
17	2010	Muszyna
18	2010	Nowy Targ (gm. miejska)
19	2010	Nowy Targ (gm. wiejska)
20	2010	Raba Wyżna*
21	2010	Siepraw
22	2010	Słpnice
23	2010	Spytkowice k. Wadowic
24	2010	Szczawnica
25	2010	Świątniki Górne
26	2010	Wieliczka
27	2011	Bukowno
28	2011	Iwkowa
29	2011	Lipnica Wielka
30	2011	Ropa
31	2011	Sułkowice
32	2011	Zawoja
33	2012	Bobowa

34	2012	Bochnia (gm. wiejska)
35	2012	Borzęcin
36	2012	Drwinia
37	2012	Gręboszów
38	2012	Kamienica
39	2012	Kocmyrzów-Luborzyca
40	2012	Książ Wielki
41	2012	Rabka-Zdrój
42	2012	Rzezawa
43	2012	Słomniki
44	2012	Trzciana

*informacja uzyskana drogą telefoniczną, gdyż w ankiecie nie podano roku zakończenia obowiązywania strategii

MIASTA NA PRAWACH POWIATU

LP	ROK ZAKOŃCZENIA OBOWIĄZYWANIA	NAZWA GMINY
45	2010	Tarnów

POWIATY ZIEMSKIE

LP	ROK ZAKOŃCZENIA OBOWIĄZYWANIA	NAZWA POWIATU
46	2010	Kraków
47	2012	Nowy Targ

Załącznik nr 2: Liczba pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej

LEGENDA:

	realizacja projektu systemowego od 2008 r.
	realizacja projektu systemowego od 2009 r.
	rezygnacja z realizacji projektu systemowego w 2009 r.
	nieprzystąpienie do realizacji projektu systemowego

lp	powiat	nazwa gminy	typ gminy	realizacja projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL	liczba pracowników socjalnych w ops	wymagana liczba pracowników socjalnych (1 pracownik na 2 000 mieszkańców gminy)	brakująca liczba pracowników socjalnych (1 pracownik na 2 000 mieszkańców gminy)
1	bocheński	Bochnia	gmina miejska	od 2008	14	14,8	0,8
2		Bochnia	gmina wiejska	od 2008	5	9,3	4,3
3		Drwinia	gmina wiejska	od 2008	3	3,2	0,2
4		Lipnica Murowana	gmina wiejska	nie	3	2,8	-0,2
5		Łapanów	gmina wiejska	od 2009	2	3,8	1,8
6		Nowy Wiśnicz	gmina wiejsko - miejska	od 2009	6	6,5	0,5
7		Rzezawa	gmina wiejska	od 2008	3	5,3	2,3
8		Trzciana	gmina wiejska	od 2009	2	2,5	0,5
9		Żegocina	gmina wiejska	nie	2	2,5	0,5
10	krakowski	Czernichów	gmina wiejska	od 2008	6	6,5	0,5
11		Igołomia-Wawrzeńczyce	gmina wiejska	od 2008	3	3,8	0,8
12		Iwanowice	gmina wiejska	od 2009	4	4,3	0,3
13		Jerzmanowice-Przegonia	gmina wiejska	od 2008	5	5,3	0,3
14		Kocmyrzów-Luborzycza	gmina wiejska	od 2009	5	6,8	1,8
15		Krzyszowice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	16	15,9	-0,1
16		Liszki	gmina wiejska	nie	6	8,0	2,0
17		Michałowice	gmina wiejska	od 2008	3	4,1	1,1
18		Mogilany	gmina wiejska	od 2008	5	5,8	0,8
19		Skała	gmina wiejsko - miejska	od 2008	4	4,8	0,8
20		Skawina	gmina wiejsko - miejska	od 2008	14	20,9	6,9
21		Słomniki	gmina wiejsko - miejska	od 2008	5	6,8	1,8
22		Sułoszowa	gmina wiejska	od 2008	2	3,0	1,0
23		Świątniki Górne	gmina wiejsko - miejska	nie	3	4,4	1,4
24		Wielka Wieś	gmina wiejska	od 2008	5	4,9	-0,1
25	Zabierzów	gmina wiejska	od 2008	11	11,6	0,6	
26	Zielonki	gmina wiejska	od 2008	7	8,4	1,4	
27	miechowski	Charsznica	gmina wiejska	od 2008	2	3,9	1,9
28		Gotcza	gmina wiejska	od 2008	3	3,1	0,1
29		Kozłów	gmina wiejska	od 2008	2	2,5	0,5
30		Książ Wielki	gmina wiejska	od 2008	3	2,7	-0,3
31		Miechów	gmina wiejsko - miejska	od 2008	9	9,8	0,8

32		Racławice	gmina wiejska	tak, od 2008	1	1,3	0,3
33		Staboszów	gmina wiejska	rezygnacja w 2009 r.	1	1,9	0,9
34	myślenicki	Dobczyce	gmina wiejsko - miejska	od 2008	6	7,2	1,2
35		Lubień	gmina wiejska	nie	4	4,8	0,8
36		Myślenice	gmina wiejsko - miejska	nie	18	20,8	2,8
37		Pcim	gmina wiejska	od 2009	4	5,2	1,2
38		Raciechowice	gmina wiejska	od 2008	3	3,0	0,0
39		Siepraw	gmina wiejska	od 2009	3	4,0	1,0
40		Sułkowice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	7,0	0,0
41		Tokarnia	gmina wiejska	nie	1	4,1	3,1
42		Wiśniowa	gmina wiejska	od 2009	3	3,5	0,5
43		Koniusza	gmina wiejska	od 2009	3	4,3	1,3
44	Koszyce	gmina wiejska	od 2008	2	2,8	0,8	
45	proszowicki	Nowe Brzesko	gmina wiejska	od 2008	3	2,9	-0,1
46		Paęcznica	gmina wiejska	od 2008	1	1,9	0,9
47		Proszowice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	8,1	1,1
48		Radziemice	gmina wiejska	od 2009	1	1,7	0,7
49		Biskupice	gmina wiejska	od 2008	2	4,4	2,4
50		Gdów	gmina wiejska	od 2008	6	8,3	2,3
51		Kłaj	gmina wiejska	nie	6	5,0	-1,0
52		Niepołomice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	4	11,6	7,6
53		Wieliczka	gmina wiejsko - miejska	od 2008	14	25,1	11,1
54		Gorlice	gmina miejska	od 2008	12	14,2	2,2
55	gorlicki	Biecz	gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	8,4	1,4
56		Bobowa	gmina wiejsko - miejska	od 2008	5	4,6	-0,4
57		Gorlice	gmina wiejska	od 2008	11	8,2	-2,8
58		Lipinki	gmina wiejska	od 2008	4	3,4	-0,6
59		Łużna	gmina wiejska	od 2008	4	4,1	0,1
60		Moszczenica	gmina wiejska	nie	2	2,4	0,4
61		Ropa	gmina wiejska	od 2008	3	2,6	-0,4
62		Sękowa	gmina wiejska	od 2008	2	2,4	0,4
63		Uście Gorlickie	gmina wiejska	od 2008	3	3,1	0,1
64		limanowski	Limanowa	gmina miejska	od 2009	6	7,4
65	Mszana Dolna		gmina miejska	od 2008	5	3,8	-1,3
66	Dobra		gmina wiejska	od 2008	4	4,7	0,7
67	Jodłownik		gmina wiejska	od 2009	3	4,1	1,1
68	Kamienica		gmina wiejska	nie	3	3,7	0,7
69	Laskowa		gmina wiejska	od 2008	4	3,8	-0,2
70	Limanowa		gmina wiejska	nie	9	11,6	2,6
71	Łukowica		gmina wiejska	od 2009	4	4,7	0,7
72	Mszana Dolna		gmina wiejska	od 2008	6	8,3	2,3
73	Niedźwiedź		gmina wiejska	od 2008	2	3,5	1,5
74	Słopnice	gmina wiejska	nie	3	3,0	0,0	
75	Tymbark	gmina wiejska	od 2008	3	3,1	0,1	
76	nowosądecki	Grybów	gmina miejska	od 2008	3	3,0	0,0
77		Chełmiec	gmina wiejska	od 2008	10	12,7	2,7
78		Gródek nad Dunajcem	gmina wiejska	od 2009	4	4,5	0,5
79		Grybów	gmina wiejska	od 2008	8	11,5	3,5

80		Kamionka Wielka	gmina wiejska	od 2008	4	4,8	0,8
81		Korzenna	gmina wiejska	od 2008	5	6,8	1,8
82		Krynica-Zdrój	gmina wiejsko - miejska	od 2008	8	8,4	0,4
83		Łabowa	gmina wiejska	od 2008	3	2,7	-0,4
84		Łącko	gmina wiejska	od 2008	7	7,6	0,6
85		Łososina Dolna	gmina wiejska	od 2009	4	5,0	1,0
86		Muszyna	gmina wiejsko - miejska	od 2008	5	5,7	0,7
87		Nawojowa	gmina wiejska	od 2008	3	4,0	1,0
88		Piwniczna-Zdrój	gmina wiejsko - miejska	od 2008	4	5,2	1,2
89		Podgrodzie	gmina wiejska	od 2009	4	5,9	1,9
90		Rytko	gmina wiejska	od 2008	2	1,8	-0,2
91		Stary Sącz	gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	11,2	4,2
92	nowotarski	Nowy Targ	gmina miejska	od 2008	10	16,7	6,7
93		Szczawnica	gmina wiejsko - miejska	od 2008	3	3,8	0,8
94		Czarny Dunajec	gmina wiejska	od 2008	4	10,8	6,8
95		Czorsztyń	gmina wiejska	od 2008	3	3,7	0,7
96		Jabłonka	gmina wiejska	od 2008	6	8,6	2,6
97		Krościenko nad Dunajcem	gmina wiejska	od 2008	2	3,3	1,3
98		Lipnica Wielka	gmina wiejska	od 2008	2	2,9	0,9
99		Łąpsze Niżne	gmina wiejska	od 2009	2	4,5	2,5
100		Nowy Targ	gmina wiejska	od 2008	7	11,2	4,2
101		Ochotnica Dolna	gmina wiejska	od 2008	5	4,0	-1,0
102		Raba Wyżna	gmina wiejska	od 2008	8	6,9	-1,1
103		Rabka-Zdrój	gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	8,6	1,6
104		Spytkowice	gmina wiejska	od 2008	4	2,0	-2,0
105		Szaflary	gmina wiejska	od 2008	3	5,2	2,2
106	tatrzański	Zakopane	gmina miejska	od 2008	16	13,4	-2,6
107		Biały Dunajec	gmina wiejska	nie	4	3,4	-0,6
108		Bukowina Tatrzańska	gmina wiejska	rezygnacja w 2009 r.	5	6,3	1,3
109		Kościelisko	gmina wiejska	rezygnacja w 2009 r.	1	4,1	3,1
110		Poronin	gmina wiejska	rezygnacja w 2009 r.	4	5,4	1,4

111	chrzanowski	Alwernia	gmina wiejsko - miejska	od 2008	4	6,4	2,4
112		Babice	gmina wiejska	od 2008	4	4,4	0,4
113		Chrzanów	gmina wiejsko - miejska	od 2008	26	24,7	-1,3
114		Libiąż	gmina wiejsko - miejska	od 2008	17	11,3	-5,7
115		Trzebinia	gmina wiejsko - miejska	od 2008	20	17,0	-3,0
116	olkuski	Bukowno	gmina miejska	od 2008	5	5,3	0,3
117		Bolesław	gmina wiejska	od 2008	4	4,0	0,0
118		Klucze	gmina wiejska	od 2008	8	7,5	-0,5
119		Olkusz	gmina wiejsko - miejska	od 2008	26	25,0	-1,0
120		Trzyciąż	gmina wiejska	od 2009	3	3,6	0,6
121		Wolbrom	gmina wiejsko - miejska	od 2008	12	11,7	-0,3
122	oświęcimski	Oświęcim	gmina miejska	od 2008	24	20,2	-3,8
123		Brzeszcze	gmina wiejsko - miejska	od 2008	12	10,8	-1,2
124		Chełmek	gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	6,4	-0,6
125		Kęty	gmina wiejsko - miejska	od 2008	15	16,9	1,9
126		Osiek	gmina wiejska	od 2008	4	4,0	0,0
127		Oświęcim	gmina wiejska	od 2008	8	8,6	0,6
128		Polanka Wielka	gmina wiejska	od 2008	2	2,1	0,1
129		Przeciszów	gmina wiejska	od 2008	2	3,4	1,4
130		Zator	gmina wiejsko - miejska	od 2008	4	4,5	0,5
131		Jordanów	gmina miejska	od 2008	3	2,6	-0,4
132	suski	Sucha Beskidzka	gmina miejska	nie	2	4,8	2,8
133		Budzów	gmina wiejska	nie	2	4,2	2,2
134		Bystra-Sidzina	gmina wiejska	od 2008	2	3,3	1,3
135		Jordanów	gmina wiejska	od 2009	4	5,3	1,3
136		Maków Podhalański	gmina wiejsko - miejska	od 2009	9	8,0	-1,0
137		Stryżawa	gmina wiejska	nie	4	5,9	1,9
138		Zawoja	gmina wiejska	od 2009	4	4,5	0,5
139		Zembrzyce	gmina wiejska	nie	2	2,8	0,8
140		wadowicki	Andrychów	gmina wiejsko - miejska	od 2008	15	21,5
141	Brzeźnica		gmina wiejska	od 2008	5	4,9	-0,1
142	Kalwaria Zebrzydowska		gmina wiejsko - miejska	od 2008	7	9,7	2,7
143	Lanckorona		gmina wiejska	od 2009	4	3,0	-1,0
144	Mucharz		gmina wiejska	od 2008	2	1,9	-0,1
145	Spytkowice		gmina wiejska	od 2008	4	5,0	1,0
146	Stryżów		gmina wiejska	od 2009	2	3,3	1,3

147		Tomice	gmina wiejska	nie	3	3,7	0,7
148		Wadowice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	13	18,9	5,9
149		Wieprz	gmina wiejska	od 2008	5	5,9	0,9
150	brzeski	Borzęcin	gmina wiejska	od 2008	5	4,2	-0,8
151		Brzesko	gmina wiejsko - miejska	od 2008	18	17,8	-0,2
152		Czchów	gmina wiejsko - miejska	od 2009	2	4,7	2,7
153		Dębno	gmina wiejska	od 2008	6	7,0	1,0
154		Gnojnik	gmina wiejska	od 2009	2	3,7	1,7
155		Iwkowa	gmina wiejska	od 2009	2	3,1	1,1
156		Szczurowa	gmina wiejska	od 2008	4	4,9	0,9
157		dąbrowski	Bolesław	gmina wiejska	od 2008	1	1,4
158	Dąbrowa Tarnowska		gmina wiejsko - miejska	od 2008	9	10,2	1,2
159	Gręboszów		gmina wiejska	rezygnacja w 2009 r.	2	1,8	-0,2
160	Mędrzechów		gmina wiejska	rezygnacja w 2009 r.	1	1,8	0,8
161	Olesno		gmina wiejska	od 2009	2	3,8	1,8
162	Radgoszcz		gmina wiejska	od 2008	3	3,7	0,7
163	Szczucin		gmina wiejsko - miejska	od 2008	6	6,7	0,7
164	tarnowski		Ciężkowice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	6	5,6
165		Gromnik	gmina wiejska	od 2009	3	4,3	1,3
166		Lisia Góra	gmina wiejska	od 2008	4	7,0	3,0
167		Pleśna	gmina wiejska	od 2008	5	5,8	0,8
168		Radłów	gmina wiejska	od 2008	5	4,8	-0,2
169		Ryglice	gmina wiejsko - miejska	od 2008	5	5,7	0,7
170		Rzepiennik Strzyżewski	gmina wiejska	od 2009	2	3,4	1,4
171		Skrzyszów	gmina wiejska	od 2008	4	6,7	2,7
172		Tarnów	gmina wiejska	od 2008	7	11,7	4,7
173		Tuchów	gmina wiejsko - miejska	od 2009	8	8,8	0,8
174		Wierzchośławice	gmina wiejska	od 2008	4	5,3	1,3
175		Wietrzychowice	gmina wiejska	od 2009	1	2,1	1,1
176		Wojnicz	gmina wiejsko - miejska	od 2009	4	6,6	2,6
177		Zakliczyn	gmina wiejsko - miejska	od 2008	3	6,1	3,1
178	Żabno	gmina wiejsko - miejska	od 2008	8	9,5	1,5	

179		Szerzyny	gmina wiejska	od 2008	4	4,1	0,1
180	Kraków	Kraków	gmina miejska	od 2008	355	377,3	22,3
181	Nowy Sącz	Nowy Sącz	gmina miejska	od 2008	44	42,2	-1,8
182	Tarnów	Tarnów	gmina miejska	od 2008	53	57,8	4,8

Załącznik nr 3: Wykaz jednostek, dla których alokacja w ramach projektu systemowego z Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL była zbyt niska

LP	gminy
1	GOPS Czernichów
2	GOPS Łużna
3	GOPS Chełmiec
4	MOPS Oświęcim
5	OPS Sułkowice
6	GOPS Miechów-Charsznica
7	OPS Chrzanów
8	OPS Babice
9	GOPS Raciechowice
10	MGOPS Biecz
11	OPS Stary Sącz
12	MGOPS Andrychów
13	MOPS Wadowice
14	GOPS Wielka Wieś (Szyce)
15	GOPS Mucharz
16	GOPS Żabno
17	MOPS Wolbrom
18	MOPS Chełmek
19	OPS Olkusz
20	GOPS Ochotnica Dolna
21	MGOPS Dąbrowa Tarnowska
22	GOPS Gorlice
23	GOPS Koniusza
24	GOPS Wojnicz
25	MOPS Zakopane

LP	powiaty ziemskie
1	PCPR Sucha Beskidzka
2	PCPR Dąbrowa Tarnowska
3	PCPR Kraków
4	PCPR Olkusz

LP	powiaty grodzkie
1	MOPS Kraków

**Załącznik nr 4: Wykaz jednostek korzystających ze wsparcia informacyjnego
Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego**

lp	powiat	gmina
1	bocheński	MOPS Bochnia
2	bocheński	GOPS Rzezawa
3	brzeski	GOPS Gnojnik
4	dąbrowski	GOPS Radgoszcz
5	dąbrowski	GOPS Gręboszów
6	dąbrowski	GOPS Bolesław
7	dąbrowski	MGOPS Dąbrowa Tarnowska
8	gorlicki	GOPS Łużna
9	gorlicki	GOPS Uście Gorlickie
10	gorlicki	GOPS Gorlice
11	krakowski	GOPS Sułoszowa
12	krakowski	MGOPS Skąta
13	limanowski	GOPS Tymbark
14	limanowski	GOPS Jodłownik
15	miechowski	GOPS Miechów-Charsznica
16	miechowski	GOPS Książ Wielki
17	myślenicki	GOPS Wiśniowa
18	nowosądecki	OPS Gródek nad Dunajcem
19	nowosądecki	OPS Łososina Dolna
20	nowosądecki	OPS Stary Sącz
21	nowosądecki	GOPS Grybów
22	nowosądecki	OPS Łącko
23	nowosądecki	OPS Piwniczna-Zdrój
24	nowosądecki	OPS Łabowa
25	nowotarski	OPS Rabka-Zdrój
26	nowotarski	OPS Nowy Targ
27	olkuski	MOPS Bukowno
28	olkuski	GOPS Bolesław
29	olkuski	MOPS Wolbrom
30	olkuski	GOPS Trzyciąż
31	oświęcimski	OPS Zator
32	oświęcimski	OPS Brzeszcze
33	oświęcimski	MOPS Chełmek
34	oświęcimski	OPS Przeciszów
35	proszowicki	GOPS Radziemice
36	suski	GOPS Bystra
37	tarnowski	GOPS Radłów
38	tarnowski	GOPS Skrzyszów

39	tarnowski	GOPS Wietrzychowice
40	tarnowski	GOPS Ciężkowice
41	tarnowski	GOPS Tarnów
42	tarnowski	GOPS Ryglice
43	wadowicki	GOPS Lanckorona
44	wielicki	MGOPS Niepołomice